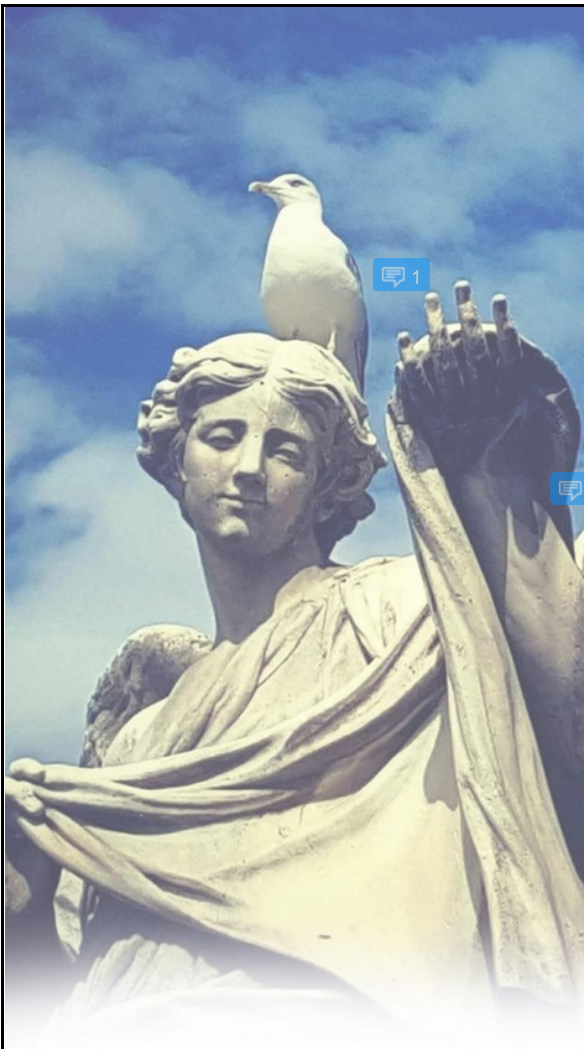

Presentiespiritualiteit

by Anne Bolhuis

FILE	7,FTR,MASCRPT IE,GV,J.CASTILLOGUERRA,PRESENT IESPIRIT UALITE IT . PDF (2.04M)		
TIME SUBMITTED	15-NOV-2017 03:55PM (UTC+0100)	WORD COUNT	86899
SUBMISSION ID	880320752	CHARACTER COUNT	420413

Presentiespiritualiteit

Een zoektocht naar de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie aan de hand van de werkbeleving van hedendaagse straatpastors.

“Voor de mensen die door de weeks doen wat ze op zondag vertellen.”

Masterscriptie van de Masteropleiding Geestelijke Verzorging aan de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen.

Radboud Universiteit

Naam	:	Anne Bolhuis
Studentnummer	:	s4715810
Begeleider	:	Dr. Jorge (J.E.) Castillo Guerra
Datum	:	15-11-2017

Onder invloed van de hernieuwde aanwezigheid van de kerken in de Nederlandse maatschappij ontstond in het tweede gedeelte van de 20ste eeuw een werkmethode bekend onder de naam 'presentie'. Er werden inloophuizen en buurthuizen geopend en pastors aangesteld die tot op de dag van vandaag werkzaam zijn. In de werkwijze van de presentie wordt afgaande op de theorievorming, een impliciete spirituele houding veronderstelt die het beste valt de duiden als een diaconale spiritualiteit. De afgelopen jaren is de samenleving echter veranderd, met komst van de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) worden de van oudsher christelijke organisaties steeds vaker opgenomen in het bestaande netwerk van gemeentes. Dit maakt dat hernieuwd inzicht in de hedendaagse praktijk van de presentie nodig is. Het is onduidelijk welke waarde de spirituele dimensie van het presentiewerk heeft voor het werk van de straatpastors vandaag de dag. De vraag die ik beantwoord is de vraag hoe de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie eruit ziet in het licht van de werkbeleving van straatpastors vandaag de dag.

Woordenaantal: 23.999

Verklaring van eigen werk

Hierbij verklaar en verzeker ik, Anne Bolhuis, dat voorliggende eindwerkstuk getiteld *Presentiespiritualiteit*, zelfstandig door mij is opgesteld, dat geen andere bronnen en hulpmiddelen dan die door mij zijn vermeld zijn gebruikt en dat de passages in het werk waarvan de woordelijke inhoud of betekenis uit andere werken — ook elektronische media — is genomen door bronvermelding als ontlening kenbaar gemaakt worden. .

Plaats: Millingen aan de Rijn

Datum: 15-11-2017

Handtekening:

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Anne Bolhuis', written over a horizontal dotted line.

Inhoud

Hoofdstuk 1: Inleiding	6
Aanleiding voor het onderzoek	6
Probleemstelling	8
Doelstelling.....	8
Vraagstelling.....	9
Theorie	9
Begripsbepaling.....	10
Technisch ontwerp.....	11
Onderzoeksmethode en strategieën	11
Data-analyse.....	11
Samenvatting	13
Hoofdstuk 2 : Het ontstaan van de presentietheorie	14
Het fundament.....	14
Presentietheorie.....	19
Conclusie	23
Hoofdstuk 3: En reconstructie van diaconale spiritualiteit in de presentietheorie.....	24
Spiritualiteit.....	24
Een reconstructie van diaconale spiritualiteit	26
Spiritualiteit in de presentietheorie.....	32
Conclusie	38
Hoofdstuk 4: Aanleiding voor de keuze voor het presentiewerk	40
Inspiratie (bronnen)	40
Humanisering (missie).....	40
Vrijplaats (bedoeling)	41
Wederkerigheid (attitude)	41
Onrecht & rechtvaardigheid (wereldbeeld).....	42
Analyse van data en theorie	42
Conclusie	44
Hoofdstuk 5: De impliciete spiritualiteit in de werkbeleving van straatpastors.....	45
Humanisering (missie).....	45
De Ander als geheel (mensbeeld)	47
Vrijplaats (bedoeling)	49
Wederkerigheid (attitude)	51
Onrecht en Rechtvaardigheid (wereldbeeld).....	52

Bekrachtiging (hulpbronnen)	52
Analyse van data en theorie	54
Conclusie	59
Hoofdstuk 6: Conclusies	62
Beantwoording hoofdvraag	63
Aanbevelingen.....	67
Evaluatie.....	67
Literatuurlijst.....	69
Bijlagen	72
Veldrapport	72
Code-overzicht hoofdstuk 4 – Spiritualiteit in aanleiding.....	76
Code-overzicht hoofdstuk 5 – Spiritualiteit in werkbeleving.....	81
Interviews.....	116

Hoofdstuk 1: Inleiding

Aanleiding voor het onderzoek

Kerken in Nederland vervullen al eeuwenlang een belangrijke rol op het gebied van onder meer zorg, onderwijs en armoedebestrijding. Deze laatstgenoemde taak werd vervuld door een speciale tak, de diaconie of *charitas*. De onrust ten gevolge van de wereldoorlogen en grote maatschappelijke omwentelingen zorgden echter voor een nieuw elan in de kerkelijke kringen. Tegen het decor van het begin van de 20ste eeuw voelden veel kerkgenootschappen zich steeds meer betrokken bij de minderbedeelde of arme medemens. Voor veel kerken ontstond er een nieuwe manier van *in de wereld staan*. Er werd gezocht naar een hernieuwde manier van *aanwezig zijn* die aan zou sluiten op de noden en gebreken van de moderne maatschappij. Hieruit ontstond een andere kijk op kerkelijk werk in de samenleving, op de kerkelijke missie en een maatschappijgerichte vorm van kerk-zijn.

In sommige gevallen werd deze vorm van kerk-zijn als omstreden beschouwd omdat het de mens en de wereld centraal stelde in plaats van de kerk. Het traditionele denkschema ging uit van de kerk als plaats waar ontmoeting of verbinding met God bewerkstelligd kon worden, en daarna de wereld. Een denkschema dat samengevat kan worden als: God-kerk-wereld. Dit werd gaandeweg vervangen door een nieuw denkschema waarin de wereld of maatschappij de plaats is waar ontmoeting met God plaatsvindt, en daarna pas de kerk. Een omgekeerd denkschema dat uitgaat van God-wereld-Kerk (Herbst, 1987, in Stoppels, 1996, p. 62). Deze aanwezigheid van de kerk in de maatschappij en het werk dat zij verrichtte werd ook wel aangeduid als missionaire of kerkelijke presentie. In het verlengde van deze ontwikkelingen werden in Nederland buurthuizen en wijkcentra in het leven geroepen en pastors aangesteld.

Drie Nederlandse theologen hebben dit thema *presentie* uitvoerig uitgewerkt en de theorie aan de hand van praktijkervaringen geformuleerd. Prof. Drs. K.A. Schippers deed in 1990 onderzoek naar *Kerkelijke presentie in een oude stadswijk*. In 1996 schreef Prof. Dr. Sake Stoppels zijn academisch proefschrift *Gastvrijheid, het inloopcentrum als vorm van kerkelijke presentie*, en in 2001 schreef Prof. Dr. Andries Baart zijn opzienbarend werk *Een theorie van de presentie*.

Deze drie praktijktheorieën geven allen blijk van een sterke, onderliggende spiritualiteit, het presentiewerk grijpt in op motivatie, drijfveren, kortweg op innerlijk leven (Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 400). Het blijft echter onduidelijk wat dit precies behelst. Deze spiritualiteit wordt in deze theorieën niet als zodanig benoemd, het is stilzwijgend, of suggestief aanwezig en komt tot uiting in bijvoorbeeld reflectie, attitude, waarden, mensbeelden en zelfbeeld. Zo schrijft Baart (2004a, p. 260) over de behoefte aan spiritualiteit, de functies en de meerwaarde van een ontwikkelde spiritualiteit

maar geeft niet expliciet aan wat dit veronderstelt. Deze spiritualiteit valt het best te duiden als een diaconale spiritualiteit. Kenmerkend is de focus op het handelen in de wereld en de verbinding met de medemens, men ontleent hier zin aan. De spiritualiteit komt dus tot uiting in de diaconale praktijk zélf (Beumer, 2004, p. 304), dit vormt de drijvende kracht achter het presentiewerk.

De afgelopen jaren is de verhouding tussen kerk en samenleving veranderd. Enkele invloedrijke gebeurtenissen op het maatschappelijk toneel zal ik uitlichten. Allereerst is er de afgelopen jaren veel belangstelling ontstaan voor de presentietheorie. Zij heeft ook voet aan de grond gekregen in seculiere kringen en lijkt als werkmethode onafhankelijk van haar christelijke bronnen te kunnen functioneren. Daarnaast is er ook vanuit maatschappelijk oogpunt veel veranderd. Een voorbeeld daarvan is de nieuwe WMO (wet maatschappelijk ondersteuning) die tot stand kwam in 2015. Deze wet heeft bijgedragen aan een situatie waarin de van oudsher diaconale instellingen zoals inloophuizen en straatpastoraat aangewend worden om de zorg te verlenen in de stadswijken. De WMO doet kortweg een beroep op de bestaande zorgstructuren in de wijken van de stad, waaronder ook de van oudsher diaconale en pastorale instellingen. Overheden gaan pragmatisch om met de rol van de kerken, zo stelt Noordegraaf (lezing 03-10-14). Ze staan open voor samenwerking wanneer kerken een bijdrage kunnen leveren aan de realisering van hun beleidsdoelen.

Pastors die werken op de straat raken hierdoor betrokken in het WMO-netwerk. Het is voor hen een uitdaging zich te oriënteren op de manier waarop zij van waarde kunnen zijn in deze nieuwe maatschappelijke context. De meeste maatschappelijke instanties die deel uit maken van het WMO-netwerk hanteren een functionele omgang met de mensen die een beroep doen op hun diensten die hoofdzakelijk gericht is op het oplossen van problemen en genezen van ziekten. Dit lijkt haaks te staan op de werkwijze van de presentie die gekenmerkt wordt door doelloosheid en wederkerigheid. Het stichten van vertrouwen en relaties zijn belangrijke waarden, de mens is welkom omwille van alleen zichzelf (Stoppels, 1996, p. 260).

In hoeverre zullen deze maatschappelijke ontwikkelingen een verandering teweeg hebben gebracht in de manier waarop het presentiewerk door de straatpastors beleefd wordt? Vooral met het oog op de grondslag van hun werk, deze eerdergenoemde spirituele houding die onmiskenbaar weerklinkt in de theorievorming over presentie. Het is de vraag hoe deze impliciete spiritualiteit van de presentietheorie eruit ziet in het licht van de beleving van het werk van hedendaagse pastors in deze veranderde samenleving.

Probleemstelling

De presentietheorie is gegrond in een spirituele houding. De presentie krijgt echter vorm in een nieuwe context, maar welke nieuwe veranderingen, uitdagingen en criteria brengt deze context met zich mee? Hoe kunnen we de presentie opnieuw begrijpen in het licht van deze veranderingen? Het is dus onduidelijk in hoeverre de nieuwe maatschappelijke context (WMO, participatiewet, bureaucratisering) waarin de van oudsher christelijke instellingen in een nauw verband samenwerken met gemeentelijke instanties en zorginstellingen van invloed is op de impliciete spiritualiteit van de presentie.

Het nadenken over de nieuwe situatie waar het presentiewerk zich in bevindt leidt tot een behoefte aan onderzoek naar een dimensie van het presentiewerk dat onderbelicht is gebleven, namelijk de spirituele onderlaag van het presentiewerk. Het is de vraag hoe deze spiritualiteit van de presentietheorie eruit komt te zien in het licht van de werkbeleving van hedendaagse Nederlandse straatpastors die werken vanuit de presentietheorie.

Doelstelling

Met dit onderzoek wordt hernieuwd inzicht verschaft in de manier waarop de eerder genoemde impliciete spiritualiteit in de beleving van de werkpraktijk eruit ziet in het licht van de hedendaagse beleving van de werkpraktijk van straatpastors die vanuit de presentietheorie werken. Dit onderzoek zal inzicht geven in de manier waarop spiritualiteitsbeleving doorschemert in het dagelijkse werk van straatpastors.

In meer dan 25 jaar ontwikkeling van de presentietheorie is er de laatste jaren onvoldoende aandacht besteed aan de spirituele dimensie van de presentie. Reflectie op de beroepspraktijk wordt verondersteld omdat de praktijk van het presentiewerk uit kan monden in een spiritualiteitsoefening (Baart, 2004a, p. 257). In het licht van de maatschappelijke ontwikkelingen is het van belang om de spiritualiteit van de presentie opnieuw te onderzoeken om de toekomst, identiteit en grondslag van het presentiewerk te waarborgen. Daarnaast zal de presentietheorie ook uitgebreid worden door de betekenissen die ontstaan wanneer de spirituele dimensie van het presentiewerk geëxpliciteerd wordt aan de hand van de hedendaagse werkbeleving van de straatpastors.

Dit onderzoek zal bijdragen aan de bestaande kennis over de praktijk van het presentiewerk door theorie over presentie en diaconale spiritualiteit opnieuw te beschrijven aan de hand van de werkbeleving van straatpastors vandaag de dag. Tot slot levert dit onderzoek inzicht in de manier waarop het hedendaags straatpastoraat zich verhoudt tot de bredere maatschappij en haar structurering en regelgeving zoals de WMO.

Vraagstelling

Met een oog op de probleem- en doelstelling van dit onderzoek kom ik tot de volgende vraagstelling.

Hoe ziet de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie eruit in het licht van de werkbeleving van Nederlandse straatpastors vandaag de dag?

Deze vraag wordt onderzocht aan de hand van de volgende deelvragen.

Theoretische deelvragen:

- *Hoe is 'presentie' ontstaan en hoe wordt de presentietheorie uitgewerkt in de werken van Schippers, Stoppels en Baart?*
- *Hoe kan spiritualiteit gereconstrueerd en geoperationaliseerd worden binnen verschillende theorieën over diaconie en specifiek de presentietheorie?*

Empirische deelvragen:

- *Wat is de aanleiding voor de keuze van de straatpastors voor dit specifieke beroep? En in hoeverre houdt dit verband met de theorievorming over de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie?*
- *Hoe uit de impliciete spiritualiteit in de presentietheorie zich in de beleving van het werk van alledag van straatpastors en hoe verhoudt dat zich tot de bestaande theorieën over presentie?*

Theorie

Aan de hand van bestaande theorievorming over presentie en diaconie is een aanname geformuleerd over de impliciete spiritualiteit in het hedendaags presentiewerk. Er bestaat veel theorievorming over presentie en diaconie, het doel van dit onderzoek is gelegen in het aanvullen van deze theorieën.

Zo kwam in het begin van jaren 90 het onderzoek naar de praktijk van kerkelijke presentie op gang. Dit resulteerde in verschillende theorieën van Schippers (1990), Stoppels (1996) en Baart (2004). Allen geven blijk van een spiritualiteitsdimensie in de presentietheorie die ondanks de vermeende aanwezigheid in deze praktijktheorieën niet als zodanig beschreven wordt. Al met al is de spiritualiteitsdimensie van de presentietheorie onderbelicht. Aan de hand van een empirisch onderzoek naar de hedendaagse praktijk zal de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie opnieuw beschreven worden.

Begripsbepaling

In dit onderzoek staan de volgende begrippen centraal: *presentietheorie*, *straatpastoraat* en *diaconale spiritualiteit*. In dit gedeelte worden deze begrippen kort uitgelegd.

Presentietheorie

De presentietheorie wordt gedefinieerd aan de hand van een definitie van Baart.

“Daarin moet het gebeuren en daarin gebeurt het ook: verbondenheid, het on-opgeefbare trefwoord van menselijkheid. Professionals en al te doenerige interventionisten blijven daarbij gewoonlijk uit de buurt, in taal en werkvormen, in het ritme van werken en ruimtelijk (Waar ben je als beroepskracht eigenlijk de hele dag?) Bovendien is de betekenisverlening van hun handelen gefixeerd op een deelgebied van het alledaagse: enkel de problemen. De presentiebeoefenaar daarentegen – ook als hij of zij diaconaal werkt – heeft een uiterste gevoeligheid ontwikkeld voor de veelzijdige invlechting van zijn of haar handelen in het alledaagse en op het openen van de mogelijkheden daarvan” (Baart, 2004b, p. 286).

Straatpastoraat

De definitie van straatpastoraat is ontleend aan van Dorp.

“Het straatpastoraat kiest voor een andere benadering van mensen die leven op de straat of kampen met verslavingsproblematiek. De pastores richten zich op “heel de mens” naast wie ze willen gaan staan. Het zijn mensen die ze in hun waarde laten en de positieve krachten als doorzettingsvermogen en solidariteit belichten. De hoofdtak van het straatpastoraat is niet zozeer het oplossen van problemen, maar het bijdragen aan het verwerkelijken van een ideaal. Om er te zijn voor mensen die nergens bij horen of die verdrongen zijn naar de marge van de samenleving. Pastores die er vanuit hun levensovertuiging voor kiezen om aan hun kant te staan en een relatie met hen aan te gaan.

Vanuit deze waardevolle relatie worden bestaande problemen aangepakt” (H. van Dorp, 2005).

Spiritualiteit

“De spiritualiteit van de presentietheorie wordt gekenmerkt door een op verschillende bronnen (kerk, bijbel, cultuur) gebaseerde betrokkenheid op de Naaste als onvoorwaardelijk subject. Vanuit een intrinsieke houding van wederkerigheid, en het besef van (soms) onoplosbaar lijden in een onvolmaakte wereld, toont men volharding in het bijstaan. Een continue wisselwerking tussen de buiten- en binnenwereld dóór het contact met deze mens geeft bezieling, de presentie

is namelijk niet alleen profaan, het gaat uit van, en voert ons soms weer terug naar de onvoorwaardelijke bronnen van motivatie en geesteskracht.”

Deze definitie valt uiteen in de volgende kernaspecten: humanisering (missie), de ander als geheel (mensbeeld), vrijplaats (bedoeling), wederkerigheid (attitude), volharding (wereldbeschouwing), bekrachtiging (hulpbronnen). Dit wordt uitvoerig behandeld in hoofdstuk 3.

Technisch ontwerp

Onderzoeksmethode en strategieën

Dit onderzoek is een *kwalitatief beschrijvend onderzoek* en bestaat uit twee onderdelen met verschillende strategieën. Het eerste gedeelte (hoofdstuk 2 & 3) is een literatuuronderzoek, het tweede gedeelte (hoofdstuk 4 & 5) is een empirisch onderzoek in de vorm van een kwalitatieve casestudy.

Deel 1: Literatuurstudie naar de presentietheorie en diaconale spiritualiteit (hoofdstuk 2 & 3)

In dit onderzoek wordt de presentie onderzocht aan de hand van drie auteurs, Schippers, Stoppels en Baart. Allen hebben onderzoek gedaan naar de praktijk van de presentietheorie en zijn toonaangevend op het gebied van de theorievorming over presentie. Aan de hand van een overkoepelende theorie over diaconale spiritualiteit wordt spiritualiteit gereconstrueerd en geoperationaliseerd. Dit dient ertoe de verschillende elementen van impliciete spiritualiteit in de presentietheorie als zodanig te kunnen onderzoeken. Dit vormt de ondergrond voor het empirisch gedeelte.

Deel 2: Casestudy 6-8 semigestructureerde interviews met straatpastors in Nederland (hoofdstuk 4 & 5)

Het empirisch gedeelte van dit onderzoek zal uitgevoerd worden als een kwalitatieve casestudy in de vorm van semigestructureerde interviews. Het richt zich op beleving, interpretatie en betekenis. Deze vorm waardevol wanneer men inzicht wil in intrinsieke processen van mensen. Het doel van het interview is het verschaffen van inzicht in de hedendaagse werkbeleving van straatpastors met een focus op spiritualiteit. Het afnemen van semigestructureerde diepte-interviews is een passende strategie omdat het de respondenten voldoende tijd en ruimte geeft om tot verhalen over motivering en begeestering te komen.

Data-analyse

De interviews zijn geanalyseerd met behulp van het Basisboek Kwalitatief Onderzoek van Baarda, de Goede en Teunissen (2005). Allereerst zijn de interviews gestructureerd aan de hand van open

coderingen. Deze codes zijn gebaseerd op terugkerende thema's en uitspraken van de respondenten. Met behulp van de te onderscheiden kernaspecten van diaconale spiritualiteit uit hoofdstuk 3 zijn deze losse codes door meta-codes aan elkaar verbonden. Door de codes te verbinden aan meta-codes ontstond een heldere structuur die het mogelijk maakte de uitspraken van de respondenten op transparante wijze te analyseren en de verhoudingen tot andere interviews en de literatuur nader te onderzoeken.

Voor deze analyse is de data van elk interview met een andere kleur gemarkeerd. Hieronder volgt een overzicht van de respondenten en de bijbehorende kleurmarkering. Deze aanpak gaf mij voldoende overzicht en mogelijkheid de analyse op een goede manier uit te voeren.

Respondent 1 Respondent 2 Respondent 3 Respondent 4 Respondent 5 & 6 Respondent 7

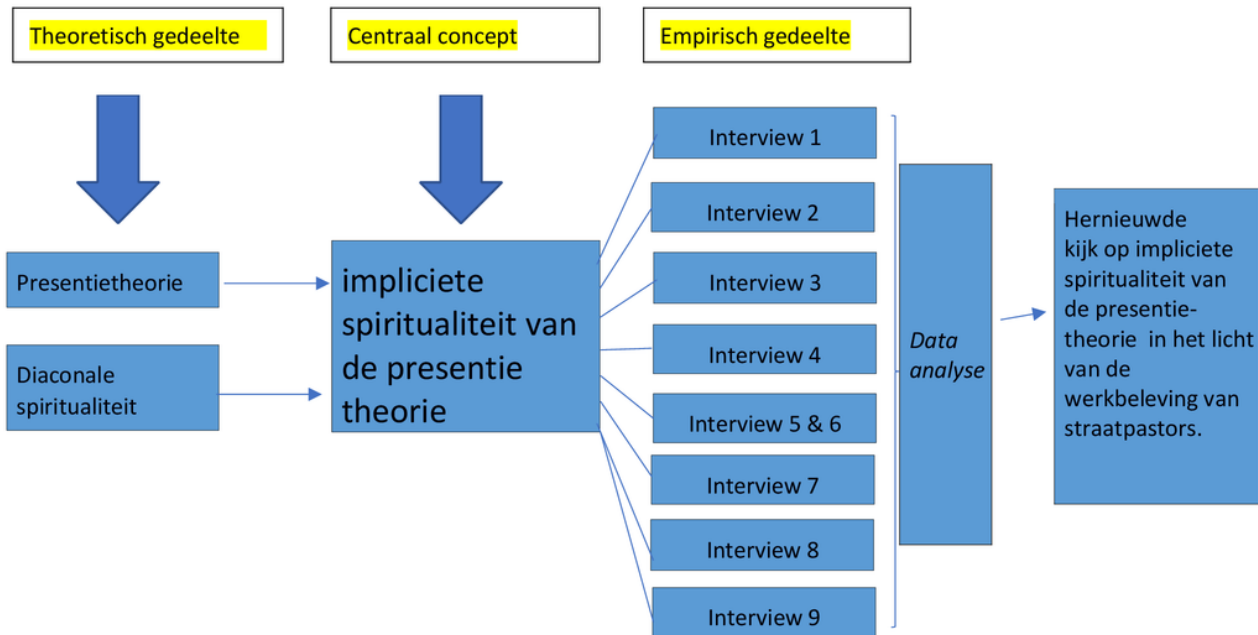
Respondent 8 Respondent 9

Bijlage 2 en 3 bevatten de gestructureerde meta-codes en codes in een code-overzicht van hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5. Alle uitspraken zijn de letterlijke uitspraken van de respondenten. Aan de hand van deze overzichten van de codes van hoofdstuk 4 en 5 is een analyse uitgevoerd waarin de overeenkomsten en verschillen in de uitspraken van respondenten onderling zijn geanalyseerd evenals de overeenkomsten en verschillen in de uitspraken van respondenten en het theoretisch kader van hoofdstuk 2 en 3. Op basis hiervan heb ik de data kunnen interpreteren om de deelvragen van hoofdstuk 4 en 5 te kunnen beantwoorden.

Wanneer tenminste 4 van de 9 respondenten een uitspraak deden die overeenkwam met de uitspraken van andere respondenten of de literatuur is de betreffende uitspraak als geldige data beschouwd. Wanneer 3 of minder respondenten een uitspraak deden die betrekking heeft op de uitspraken van andere respondenten of de literatuur is dit gewaardeerd als tendens. Enkele uitspraken die geen verband houden met uitspraken van andere respondenten of de literatuur zijn aangehaald als alternatief, uitzondering of kritisch perspectief. Meer informatie over de voorbereiding en het verloop van de interviews kunt u vinden in het veldrapport in bijlage 1.

Samenvatting

Om een transparant beeld te geven van zowel het conceptueel als het technisch gedeelte van dit onderzoek heb ik een overzicht gemaakt gebaseerd op het model van Doorewaard & Verschuren (2015).

Hoofdstuk 2 : Het ontstaan van de presentietheorie

In dit hoofdstuk wordt de presentietheorie nader toegelicht. Allereerst wordt stilgestaan bij de bronnen die de grondslag vormen van het presentiewerk, vervolgens bij de relevante sociologische ontwikkelingen die bijgedragen hebben aan de ontwikkeling van de presentie als diaconale stroming om tot slot te komen tot de uitwerking van verschillende praktijktheorieën van de presentietheorie. De theorieën van presentie zijn namelijk ontstaan vanuit de praktijkervaring van straatpastors en presentiewerkers en de systematische reflectie op deze praktijk, en bieden hierom de nodige aanknopingspunten voor het onderzoeken van de beleving van het presentiewerk van straatpastors vandaag de dag. De vraag luidt: Hoe is 'presentie' ontstaan en hoe wordt de presentietheorie uitgewerkt in de werken van Schippers, Stoppels en Baart?

Het fundament

In dit gedeelte wordt er stilgestaan bij de fundamenteën van de presentie. Er wordt ingegaan op de oorzaken voor deze toonaangevende verandering in de kerken, en gekeken naar de theologische en sociologische invloeden.

Allereerst staan we stil bij het leven en werk van Charles de Foucauld (1858 - 1916) een theoloog die veel invloed heeft gehad op het ontstaan, de ontwikkeling en verdieping van de presentietheorie (Tanja, 2010, p. 9). Zijn weg als geestelijke wordt gekenmerkt door een zoektocht naar puurheid en dienstbaarheid, zo ontmoet hij veel mensen die hij helpt en verzorgt. Op een zeker moment slaat het noodlot toe, maar de Foucauld wordt opgevangen door zijn (Toeareg) burens. De Foucauld is nu niet de helper, maar de geholpene, een ervaring die een diepe indruk op hem maakt. Hij heeft geen ambitie de omringende volken te bekeren, zijn missie wordt gekenmerkt door basale aanwezigheid. De kleine daden van troost die gebeuren van mens tot mens vormen voor de Foucauld een eenheid met de christelijke sacramenten (Tanja, 2010, p. 10).

Zijn leven en werken hebben een verregaande invloed gehad op verschillende terreinen waaronder het wijkenpastoraat, arbeidspastoraat, urban mission en de interreligieuze dialoog. De doorwerking van de Foucauld heeft ook betrekking op zijn benadering van de spiritualiteitsdimensie van het werk. De voornaamste kenmerken van deze spiritualiteit zijn *aanwezigheid*, *verborgenheid* en *vriendschap* (Wijssen, 2006, p. 45/46). De theologie van de Foucauld krijgt in Europa voet aan de grond met het ontstaan van de nouvelle théologie, vlak na de tweede wereldoorlog. Deze periode wordt gekenmerkt door een toewending van de kerk naar de samenleving (Stoppels, 1996, p. 41/42).

Twee andere belangrijke missionaire invloeden op het ontstaan van het presentie-denken zijn de Duitse theologen Dietrich Bonhoeffer (1906 - 1945) en Karl Barth (1886 – 1968). Beiden hebben in de

nasleep van de twee wereldoorlogen een gigantische bijdrage geleverd aan de vernieuwing van de theologie op het gebied van de verhouding tussen de kerk en de samenleving (in Stoppels, 1996, p. 37).

In het jaar 1944 schrijft Bonhoeffer vanuit de gevangenis een document voor zijn leerling Eberhard Bethge waarin hij de rode draad uiteen zet van het boek dat hij wilt gaan schrijven. Dit boek bestaat allereerst uit een analyse van de toenmalige situatie die gekenmerkt wordt door het ontstaan van de mondige mens die religie niet langer nodig heeft. Het vervolg zal gaan over de houding van de kerk ten opzichte van anderen. Bonhoeffer ziet dat de kerk zich in een staat van zelfverdediging bevindt en zich hierom niet inzet voor de samenleving (in Stoppels, 1996, p. 38). Het tweede hoofdstuk zal gaan over de kern van het christelijk geloof. Hij werkt een stelling uit die de kern vormt van hetgeen we later zullen duiden als het presentie-denken. Hij stelt dat onze verhouding tot God zich niet afspeelt binnen de muren van een kerk maar juist gestalte krijgt in het aardse. De verbinding die mensen hebben met God is in die zin niet per definitie religieus van aard, maar gaat eerder over het heel concreet *navolgen* van Jezus Christus (in Stoppels, 1996, p. 38). Bonhoeffer beschrijft de sociale verplichtingen van het christen-zijn, wat een spiritueel pad van strikt discipelschap veronderstelt (Bonhoeffer in Sheldrake, 2013, p. 178).

Ook Karl Barth heeft een grote rol gespeeld in het proces van toewending van de kerk naar de samenleving. Hij stelt dat een gemeente die beweert Christus te belijden per definitie op de wereld gericht moet zijn. In feite draait Barth een traditioneel denkpatroon om, het is volgens hem niet zo dat de wereld zonder kerk verloren is, de wereld is door Christus met God verzoend, ze zou verloren zijn wanneer deze verzoening niet had plaatsgevonden. Omdat de kerk bestaat in een reeds verzoende wereld is het bevoogden of betuttelen vanuit de kerk ongepast (Barth in Stoppels, 1996, p. 39).

Een ander invloedrijk praktisch-theoloog is Ernst Lange, die naast zijn theoretische bijdragen ook zocht naar een passende praktijk voor de kerk om een laagdrempelige open gemeenschap te creëren. Twee invloedrijke Nederlanders op het gebied van theorievorming met betrekking tot de kerk in de wereld zijn H. Kraemer en J.C. Hoekendijk. Volgens hen is de kerk geen statische maar dynamische kerk. "Het gaat hem om een kerk die zich verwerkelijkt ('kerk wordt...') in haar betrokkenheid op de samenleving; alleen zo wordt ze werkelijk kerk van Jezus Christus" (Kraemer, 1981, geciteerd in Stoppels, 1996, p. 40). Van de kerk wordt een open en coöperatieve houding verwacht, dit maakt dat ook haar positie verandert. Hoekendijk (1964, p. 107) formuleert het nog kritischer wanneer hij stelt dat de stad op een belangrijk, zo niet beslissend ogenblik verlaten is door de kerk.

Relevante ontwikkelingen

Volgens Stoppels (1996, p. 43) hebben drie relevante ontwikkelingen bijgedragen aan het ontstaan van de presentie. Deze zal ik uitlichten.

Presentie als ontmoeting met andere godsdiensten.

Stoppels (1996, p. 50/51) haalt in dit verband het werk *Christian Presence* van Max Alexander Warren (1959) aan. Hij bespreekt de positie van het christendom in een wereld met andere levensovertuigingen. De verstrengeling van de westerse cultuur met het christelijk geloof zou namelijk voor een spanningsveld kunnen zorgen in de relatie tot mensen met een andere levensovertuiging. Ten tweede staat de vraag in hoeverre de christelijke kerk de ontwikkeling van niet-westerse vormen van het Christendom wil accepteren, toestaan of stimuleren centraal. Het derde spanningsveld heeft betrekking op het bestaan van verschillende religies in bredere zin. Warren stelt dat de omgang met andersgelovige mensen een dieper verstaan van de boodschap van het evangelie kan veroorzaken.

Presentie: zoeken naar authenticiteit

Een boek waar het begrip *présence* meermaals voorkomt is het *Présence au monde moderne* van Jacques Ellul uit het jaar 1948. Volgens hem zal de wereld ten onder gaan wanneer het aan zichzelf overgelaten wordt (Ellul in Stoppels, 1996, p. 44). Het is de taak van het christendom aanwezig te zijn in deze dodelijke wereld, en dit lukt volgens hem alleen wanneer het zich revolutionair opstelt. Het grote probleem dat Ellul aan de kaak wil stellen is het feit dat het christendom deze revolutionaire houding vaak niet op kan brengen en hierom aan de wereld gelijkgesteld is. Sterker nog: het conformeert zich veel te vaak aan wereldse modellen en dat is problematisch (Ellul, 1948, p. 19).

Wat voorop staat in deze tweede theologische verhandeling van Jacques Ellul is het gegeven dat *christen zijn* voor hem van groter belang is dan *christelijk doen*. Voor presentie is namelijk een nieuwe, eigen christelijke levensstijl nodig (Ellul in Stoppels, 1996, p. 45). Op de vraag hoe deze levensstijl er uit moet komen te zien geeft hij echter geen eenduidig antwoord, wat hij wel aangeeft is dat deze levensstijl hoogstwaarschijnlijk ook een minder prettige, of onaangename kant zal hebben. Voorop staat dat de levensstijl gericht moet zijn op de verkondiging van de boodschap van het evangelie.

In de academische wereld duikt het woord *presence* in 1964 op als de World Student Christian Federation in 1964 een verklaring omtrent *The Christian Community in the Academic World* presenteert in haar kwartaalblad. Hier volgt een fragment.

"When we try to find words in the living language of today to describe the task of the Christian community in the academic world, we seek to give expression to the same realities as our forefathers knew, i.e., to witness to our belief that in Christ Jesus God has reconciled the world to himself. In this document, we use the word 'presence'(présence, presencia) for that reality. We use it to express both the centre of Christian faith and our response to it" (WCSF, 1964, geciteerd in Stoppels, 1996, p. 46).

Volgens de verklaring moet de christelijke gemeenschap aan vijf voorwaarden voldoen wil er sprake zijn van een geloofwaardige voedingsbodem voor presentie in de academische wereld, samenvattend zijn dit *openheid, diversiteit, eenheid, een onderzoekende houding en een goede relatie met de kerken*. (WCSF, 1964, in Stoppels, 1996, p. 46). Zowel Ellul als het WCSF zijn toonaangevende voorbeelden die uitdrukking geven aan de behoefte aan een nieuwe vorm van kerk-zijn die past in de moderne maatschappij.

Presentie: reactie op afwezigheid

Met afwezigheid wordt bedoeld op een tekort aan interne communicatie die kerken ertoe aanzet op zoek te gaan naar nieuwe vormen waarin ze aanwezig kunnen zijn in de maatschappij.

In dit verband haalt Stoppels (1996, p. 47) Marie-Dominique Chenu (1964) aan die een grote invloed heeft gehad op het Frans Katholicisme. Twee kernwoorden kenmerken de missionaire kerk namelijk *presentie* en *getuigenis*. Heel kort samengevat omschrijft Chenu presentie als *leven met*, wat hij beschouwt als een leven als gelijke onder andere gelijken in plaats van een voorfase van de eigenlijke missie. (Chenu 1964, in Stoppels, 1996, p. 47). Zijn streven was het dichten van de grote kloof tussen de wereld en het geloof, of concreet, tussen de arbeiders en de kerk. In de praktijk van presentie heeft de gelovige de mogelijkheid zijn of haar christelijke identiteit en zijn ware roeping te ontdekken. Desondanks is er binnen de presentie geen sprake van een specifiek christelijke inbreng. De term *getuigenis* krijgt volgens hem een andere betekenis door het voeren van een dialoog in een wereld waarin de verbinding tussen de maatschappij enerzijds, en kerk en geloof anderzijds hernieuwd moet worden.

Een ander belangrijk voorbeeld van de hernieuwde aanwezigheid van kerken is het rapport *Kerkelijke Presentie in een oude stadswijk* van Kor Schippers dat uitkwam in het jaar 1990. Dit rapport behelst een verslag van het functioneren van het Oude Westen Pastoraat (OWP) in Rotterdam. De probleemstelling luidt als volgt. "Wat moet worden verstaan onder 'de belangen' van wijkbewoners en ik welk opzicht kan kerkelijke presentie i.c. het oude wijken pastoraat daaraan een bijdrage leveren?" (Schippers, 1990, p. 9)

Een nadere duiding van kerkelijke presentie geeft Schippers (1990, p. 217-220) door het te koppelen aan de term *missionaire presentie* wat verbonden wordt aan de beweging van Urban Mission. Deze beweging is ontstaan in reactie op het feit dat verschillende gemeenten in de jaren 90 gesticht werden zonder dat deze gemeenten enige impact hadden op de binnensteden een aandachts-wijken. Er werden teams gevormd die werkten vanuit de inspiratie van de incarnatie van Jezus Christus.

“Urban mission kenmerkt zich door een praktische concentratie op de armen, door politieke betrokkenheid, door een spiritualiteit waarin midden in de strijd wordt gevierd “dat we mensen van God zijn, dat Jezus heeft overwonnen en tenslotte door een missionair karakter” (Schippers, 1990, p. 220 geciteerd in Stoppels, 1996, p. 49).

Deze teams zouden dingen gaan doen mét in plaats van voor de gemeenschap, deze teams zouden zich inzetten om de leefwereld van de wijkbewoners te leren verstaan, om niet weer dezelfde fout te maken door het kerk-zijn op te leggen op een wijze die niet aansluit op de naaste omgeving. Ten grondslag aan deze overtuiging lag het idee dat het een Goddelijke opdracht is om principieel vanuit de mensen naar de kerk te bewegen wat het eigenlijk tot een omgekeerde missie maakt (Schippers in Stoppels, 1996, p. 49). Christus nam de eerste stap en maakte Gods liefde concreet en praktisch. “He took spiritual experience out of the abstract realms of philosophy and religious form and made it real. He did not just speak. He acted sacrificially” (Ellison, 1974, p. 17).

Deze beweging, verwant aan het Oude Wijken Pastoraat te Rotterdam werd gewantrouwd door de kerken omdat het hen niet duidelijk was vanuit welke richting hun actie plaatsvond (Stoppels, 1996, p. 49). Het OWP stond echter voor de beweging vanuit de mensen naar de kerk, inhoud en vorm waren allereerst afgestemd op de wijk en in tweede instantie op de kerk. Om een volledige ontmoeting te bewerkstelligen moet de presentiewerker zich afwenden van de kerk en haar theologie, zo stelt Schippers (1990, p. 228/229). De traditie heeft niet langer invloed. Het is zaak van de kerk dit werk te waarborgen zonder enige schijn van eigenbelang. Het gaat niet om de aanwezigheid van de kerk, maar om de aanwezigheid van de boodschap van het evangelie.

De vraag naar de *nadruk* van deze nieuwe vorm van kerkelijke aanwezigheid roept logischerwijs een spanningsveld in het leven. Schippers beschrijft de relatie tussen het OWP en de kerk hierom als *“gespannen ambivalent”* (1990, p. 229) omdat de traditionele manier van geloven onder druk komt te staan. Jonkers (in Schippers, 1990, p. 231) benoemt zelfs een breuklijn tussen traditioneel en alternatief geloven in de Gereformeerde kerken. Op deze nieuwe vorm van geloven wordt nader ingegaan in hoofdstuk 3.

Een spanningsveld tussen het kerkelijk werk en haar verhouding tot de moderne wereld wordt ook door Miedema omschreven. Ten eerste is al het diaconaal handelen in principe gegrond in normativiteit wat doorgaans uiteenvalt in drie bronnen. Allereerst kunnen bepalende normen ontleend worden aan de bijbel, aan de (soms) gelaagde kerkelijke traditie en aan de westerse perspectieven met moderne waarden die we ook terugzien bij de moderne kerken. Het tweede uitgangspunt is de benadering vanuit de presentie. De werkelijkheid van de mensen krijgt vorm in de praktijk van alledag. De omgang met de mens die zich aan hen voordoet en de reflectie hierop vormt de basis voor de presentie in plaats van de normen en waarden van de diaconaal werker of de organisatie waaraan hij of zij verbonden is. Er is nog wel sprake van normativiteit, maar dit staat altijd in verhouding tot het uitgangspunt van de praktijk (Miedema, 2004a, p. 295).

Presentietheorie

In dit tweede gedeelte wordt een korte weergave gegeven van de hoofdlijnen van de presentietheorie die uitgewerkt zijn door toonaangevende onderzoekers op het gebied van presentie te weten Schippers (1990), Stoppels (1996) en Baart (2004).

Kor Schippers – Kerkelijke presentie in een Oude stadswijk (1990)

Schippers omschrijft presentie vanuit het perspectief van het oude wijken pastoraat (OWP). Zijn definitie van presentie luidt als volgt: “Een manier van aanwezig zijn in de buurt die principieel – vanuit het evangelie – bij de mensen begint” (Schippers, 1990, p. 214). De hoofdlijnen van de praktijktheorie van presentie volgens Schippers (1990) zijn als volgt.

De presentie volgens Schippers valt uiteen in de volgende kenmerken, het is gericht op de buurt, de context, de mens als geheel, de vrijheid van deze mens en het subject-zijn van deze mens. Een ontvankelijke houding is een vereiste, daarnaast wordt het werk gekenmerkt door flexibiliteit. Er wordt gestreefd naar gelijkwaardigheid tussen de presentiewerkers en bezoekers zodat de bezoekers uiteindelijk eventueel ook zelf werkers kunnen worden. Het contact kenmerkt zich door verschillende soorten verhoudingen. Er zijn namelijk veel redenen waarom mensen aankloppen bij het straatpastoraat, dit kan te maken hebben met religie, maar ook met de ervaring dat men niet gezien wordt bij andere instanties, of men zoekt simpelweg gezelschap. Door de *exposure*, een proces van blootstellen en blootgeven, van contact afwachten en werkelijk leren zien wat er speelt in de levens van de bezoekers, maakt de presentiewerker of pastor een verbinding met zijn omgeving om vervolgens aan beide kanten van de verbinding vertrouwdsheid te creëren (Schippers, 1990, p. 239-262).

Volgens Schippers is het institutionele kader is ook van belang. De achtergronden, vormgeving en condities bepalen de inhoud en doelstelling van de buurthuizen, de verhouding tot de kerken speelt altijd een rol in de identiteitsontwikkeling van inloophuizen (1990, p. 217) .

De presentiewerkers hebben vaak een ideologische motivatie en willen dit ook graag doorleven en uitdragen. Daarnaast wordt in het werk een spanning tussen herkenning en vervreemding ervaren. Er wordt ingezet op vertrouwde herkenning, maar tegelijkertijd kan het leven in de wijk erg vervreemdend zijn. Rolverwarring kan optreden wanneer er verkeerde verwachtingspatronen ontstaan (Schippers, 1990, p. 250/251).

Met betrekking tot de uitvoering zijn volgens Schippers (1990, p. 252-262) de volgende punten van belang. De operationalisering van de doelstelling is het resultaat van een proces van interactie en deze interactie valt niet te voorspellen. Aan de hand van de doelstelling worden zowel de doelgroepen als activiteiten bepaald. De werkzaamheden bestrijken door de integrale of subjectieve benadering van de mens een groot aantal activiteiten.

Deze lijnen geven een beeld van het presentiewerk volgens Schippers, de spirituele of religieuze dimensie van zijn theorie wordt uitvoerig behandeld in hoofdstuk 3. Stoppels en Baart hebben aan de hand van het invloedrijke werk van Schippers verder gewerkt op de theorie van de presentie.

Sake Stoppels – Gastvrijheid: Het inloophuis als vorm van kerkelijke presentie (1996)

Stoppels (1996, p. 229) heeft de oecumenische praktijk van presentie samengevat in acht punten. De eerste twee punten hebben betrekking op de aanwezigheid van God. Gods aanwezigheid verwacht wat van christenen of van de kerk. Het derde en vierde punt hebben betrekking op het mensbeeld, mensen worden beschouwd als subject, er het werk is gericht op de ontplooiing van de mens. Punt vijf heeft betrekking op de attitude van de presentiewerker, presentie is een dialogisch proces in plaats van verkondigend. Het zesde punt gaat over het perspectief dat men hanteert in het presentiewerk. Het achterliggend denkschema is niet God-kerk-wereld, maar God-wereld-kerk (Herbst, 1987, in Stoppels, 1996, p. 62). Het zevende en achtste punt hebben betrekking op het maatschappelijk perspectief, presentie differentieert niet en is gericht op samenwerking (tussen kerken onderling, en kerken en de maatschappij).

Hetgeen hierboven uiteengezet is vormt volgens Stoppels (1996, p. 239) het cement tussen de bouwstenen die het wezen van de presentie vormen. Allereerst betreft de praktijk van het straatpastoraat een gemeenschap van ongelijken, iedereen is immers anders en vervult een andere rol. Ten tweede is er, paradoxaal genoeg, juist ook sprake van intrinsieke gelijkheid. Dit komt het meest naar voren in de mogelijkheid tot geven, maar óók tot nemen. Ten derde worden de bezoekers van de

inloopcentra beschouwd als begaafde mensen, ze vallen niet samen met hun problemen. Ten vierde bestaat er geen solidarisering zonder de drang naar transformering, men wil maatschappelijke verandering teweeg brengen. Gezelligheid vormt de vijfde bouwsteen van het presentiewerk, deze gezelligheid wordt *op waarde geschat* omdat zij tegenover de erkenning van de aanwezigheid van eenzaamheid staat. Wanneer deze eenzaamheid genegeerd wordt komt het functioneren onder druk te staan, en dit gegeven vormt de zesde bouwsteen. De zevende bouwsteen heeft betrekking op de bedoeling van het presentiewerk, programmaloosheid staat centraal, de focus van het werk ligt op de wezenlijke, diepe behoeften van de mensen.

De laatste vier bouwstenen hebben betrekking op de christelijke invloed ten grondslag aan de presentietheorie. Het evangelie is aanwezig, maar als *“vreemde metgezel”* (Stoppels, 1996, p. 246). De boodschap van het evangelie is voor iedereen even mysterieus, niemand kan claimen het beter te begrijpen dan de ander. Daarnaast is het inloophuis een *biddende* gemeenschap wat ook het functioneren van de presentiewerkers ten goede komt. Er is geen voorportaal, mensen zijn zonder meer welkom. Tot slot wordt presentie beschouwd als een portaal naar Christus, het geloof in Christus vormt de grondslag van het inloophuis, maar deze deur wordt op bescheiden wijze open gehouden.

De systematisering van de presentietheorie van Stoppels is veelomvattend, hij gaat in op de christelijke inspiratie onder het presentiewerk, de missie, het mens- en wereldbeeld, de attitude van de presentiewerker en de concrete invulling of doelstelling van het presentiewerk. Tot slot bespreken we de presentietheorie volgens Baart (2004a)

Andries Baart – Een theorie van presentie (2004a)

Voorop staat dat de presentietheorie volgens Andries Baart in eerste instantie ontstaan is voor de mensen die leven op de rand van de samenleving, wier leven overbodig lijkt te zijn op materieel, maar vooral sociaal vlak (2004b, p. 285). De doelgroep wordt echter niet beperkt tot alleen deze mensen, ook andere mensen kunnen zich op een andere manier sociaal overbodig voelen. Het kenmerkende is dat de problemen van deze mensen dikwijls niet gemakkelijk verholpen kunnen worden. Verder stelt Baart (2004a, p. 732) dat de presentie draait om het betekenisvol zijn door met hen, en er zo ook voor hen te zijn.

Kenmerkend voor de presentietheorie is het aanwezig zijn voor de ander op een manier die volledige aandacht vereist. De kern van deze benadering is gelegen in een goede relatie waarin van beide kanten nabijheid ervaren wordt (Baart, 2004b, p. 286). In dit contact overheerst niet het willen creëren van doelen of een oplossing, maar juist betekenisvolle betrekkingen. “Hun belangrijkste inbreng is het trouwe aanbod van zichzelf” (Baart, 2004a, p. 733). Baart schrijft dat het pad van de presentie niet

persé geplaveid is. *Helemaal deelnemen aan het alledaagse*, is wellicht de beste beschrijving van hetgeen de presentiewerker concreet doet.

De methodische kenmerken van deze uitgekiemde theorie van Baart (2004a, p. 735) zijn kort omschreven als volgt. De beroepskracht volgt de ander (vaak is het andersom), men werkt vanuit één stuk (in plaats van specialisering die we vaak zien bij instanties), men blijft bij het geleefde leven van de mens die hij of zij ontmoet, men stelt het *goede* van de ander centraal en niet de eigen goede bedoelingen. Erkenning en de relatie wegen het zwaarst.

Baart (2004a, p. 754) omschrijft de kern van de presentie in enkele werkprincipes, en drie dimensies van deze werkprincipes. Opmerkelijk is Baarts gebruik van het woord *laten*, een zekere overgave is inherent aan het wezen van het werk.

a) Zich [laten] vrijmaken

De presentiewerker verzet zich tegen het vooraf weten wat er moet gebeuren. Dit is een de- of zelfs anti-institutionele houding aangezien de behoeften het aanbod bepalen. Ook heeft de werker een open agenda.

b) Zich [laten] openen

Presentiewerker wendt zich naar de ander toe en zoekt hem op. Hij schept de mogelijkheid dat de ander bij hem binnen kan komen. Dit vergt aanraakbaarheid.

c) Zich [laten] betrekken

Kleine en onverwachte dingen zijn van belang en worden opgemerkt door de presentiewerker, dit noemt Baart onbevangenheid. Het vergt gespannenheid om deze tekenen op te vangen, deze aandacht verbindt.

d) Zich [laten] voegen

De presentiewerker dient zich af te stemmen op hetgeen het leven te bieden heeft. Ook kan de werker bij de ander laten wat van de ander is. Tevens is samenhang van belang, werkers werken zoveel mogelijk met bestaande systemen.

e) Zich [laten] verplaatsen

De presentiewerker kiest het binnen-perspectief en leert wat er bij de ander speelt, begrijpt waarom dit van betekenis is en wat voor waarde dit heeft voor de ander en kiest de kant van de ander. f) Zich [laten] lenen

De buurtbewoners mogen aangeven hoe ze door de presentiewerker gediend kunnen worden. Tevens bieden de presentiewerkers concrete, instrumentele mogelijkheden aan. Ook hebben ze sociaal cultureel kapitaal, men durft zich aan hen te hechten.

g) Zich [laten] beheersen

De presentiewerker gunt de mens tijd om beslissingen te maken. Wat wordt nagestreefd bepaalt de ander.

a) Zich toewijden

Zonder belang, zonder voorwaarden, bieden van troost.

De presentietheorie is niet alleen een bepaalde manier van doen, maar draagt een sterke basisfilosofie in zich die gekenmerkt wordt door een culturele tegenbeweging, gegrond in kritiek op de misbruik van macht en de manier waarop instanties te werk gaan (Baart, 2004b). Daarnaast ligt er een mensbeeld aan ten grondslag dat zich uit in krachtige statements. Ook is er sprake van een focus op de slachtoffers van onrecht, en de wil om in het leven van deze mensen aanwezig te zijn. Ook stelt Baart (2004a) dat het presentiewerk gaat over de eigenlijke kern van hetgeen christelijk geloof behelst. De basale aanwezigheid in de wereld heeft dus ook een religieuze of spirituele component.

Conclusie

De wortels van de presentietheorie worden gekenmerkt door de nieuwe verhouding tussen de maatschappij en de bestaande structuren die daar deel van uitmaken en de aanwezigheid van de kerken hierin. Deze ontstonden in de tweede helft van de twintigste eeuw toen men zocht naar een nieuwe vorm van kerk-zijn die zich meer naar buiten zou richten. Hoewel de christelijke inspiratie het uitgangspunt is van het presentiewerk ligt de focus op de samenleving en haar mensen in plaats van op de kerk.

Dit vraagt om verdieping aangezien in de omschrijving van de werkprincipes van het presentiewerk weinig specifieke aandacht besteed wordt aan de onderliggende spiritualiteit, terwijl dit wel weerklinkt in de theorieën over de presentie. In het volgende hoofdstuk wordt uitvoerig ingegaan op de impliciete spirituele dimensie van de presentietheorie, dit wordt onderzocht aan de hand van verschillende theorieën over diaconale spiritualiteit.

Hoofdstuk 3: En reconstructie van diaconale spiritualiteit in de presentietheorie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de diaconale spiritualiteit. Eerst zullen we ons richten op spiritualiteit in bredere zin. Daarna zal de theorievorming over diaconale spiritualiteit gebruikt worden om de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie boven water te krijgen. Dit wordt geoperationaliseerd aan de hand van het werk van verschillende toonaangevende auteurs. Er zal gekeken worden naar de verhouding tussen de diaconale spiritualiteit en de praktijktheorieën van de presentietheorie om inzicht te krijgen in de impliciete spiritualiteit van de presentie. De onderzoeksvraag luidt: Hoe kan spiritualiteit gereconstrueerd en geoperationaliseerd worden binnen verschillende theorieën over diaconie en specifiek de presentietheorie?

Spiritualiteit

Volgens Sheldrake (2012, p. 5) is het niet gemakkelijk een eenduidige definitie van het begrip spiritualiteit te geven. Vaak wordt het beschouwd als een alomvattende benadering van het leven. Daarnaast heeft het betrekking op het Heilige, wat niet alleen aan God refereert maar ook aan vele andere ervaringen van hoogten en diepten in het menselijk leven. Ook is de zoektocht naar betekenis een andere wezenskenmerk van spiritualiteit. Tot slot wordt hedendaagse spiritualiteit ook geassocieerd met ultieme waarden wat in contrast staat met een geïnstrumentaliseerde levensbeschouwing. Enige mate van zelfreflectie is een vereiste.

Waaijman spreekt over spiritualiteit als een “voortgaande omvorming in betrokkenheid op het Onvoorwaardelijke” (Waaijman, 1992, p. 91). Eerst onderscheidt hij drie aspecten van *omvorming*. Spiritualiteit impliceert een vorm van leven, waarbij de mens altijd in het geding is. En er is sprake van constante wederzijdse interactie tussen het leven en de mens. Daarna onderscheidt hij twee aspecten met betrekking tot het begrip *voortgaand*: het gaat ‘voorwaarts’ en het heeft een begin, midden en een eind. Tot slot onderscheidt hij drie aspecten met betrekking tot het *onvoorwaardelijke*: het is plaats- en tijdloos, het is niet onderworpen aan mijn voorwaarden en bepalingen.

Moderne spiritualiteit

Het ontstaan van moderne spiritualiteit is het effect van een grotere culturele verandering gedurende de late 20ste eeuw. Bestaande religieuze instituten en waardensystemen werden kritisch bevraagd na alle gebeurtenissen van de 20ste eeuw. Een gevolg hiervan was dat mensen zich niet langer tot de kerk wilden wenden en zelf op zoek gingen naar nieuwe spirituele bronnen. De zoektocht naar spiritualiteit vond niet langer buiten (de kerken), maar binnen in het mens plaats. Dit vormde de bakermat voor

een spiritualiteit die omschreven wordt als een “criticalprophetic paradigm” (Sheldrake, 2013, p. 175). Deze benadering van spiritualiteit gaat verder dan het gewone dagelijks leven, de kritische houding jegens de maatschappij onderscheidt deze vorm van spiritualiteit van anderen. Ook Waaijman (p. 1992, 130/131) beschrijft een dergelijke school van spiritualiteit, en noemt het maatschappijbetrokken spiritualiteit. Volgens hem zijn dit vormen van spiritualiteit die gevormd worden door betrokkenheid op socio-culturele of maatschappelijke processen.

Sheldrake (2012, p. 80) noemt vier oorzaken die ten grondslag liggen aan het ontstaan van dit type spiritualiteit. Allereerst kreeg de kerk gaandeweg minder invloed en begon men religie en spiritualiteit tegenover elkaar te stellen. Ten tweede werden de grote afstanden tussen verschillende religies overbrugd. Ten derde werd het westerse christendom niet langer beschouwd als toonaangevende religie, maar groeide erkenning voor andere religies. Tot slot werd religie minder *tijdsloos* en meer gericht op de concrete omstandigheden in de wereld. Het reageren op maatschappelijke veranderingen, of sociale onrechtvaardigheid werd een speerpunt van deze moderne profetische spiritualiteit. De oorzaken voor het ontstaan van deze vorm van spiritualiteit komen opvallend genoeg sterk overeen met de oorzaken voor het ontstaan van presentie volgens Stoppels (1996, p. 43-52) wat behandeld is in het vorige hoofdstuk (2).

Wellicht is de *bevrijdingsspiritualiteit* de bekendste vorm van profetisch-kritische of maatschappij betrokken spiritualiteit. Sheldrake (2012, p. 82/83) beschrijft dat bevrijdingsspiritualiteit zich expliciet richt op het lot van diegenen wiens bestaansrecht ondermijnd wordt door onrechtvaardigheid. De oorsprong van deze spiritualiteit ligt in Zuid-Amerika en behelst een groot spectrum van reflectie en praktijk gebaseerd op een kritische houding ten overstaan van sociale structuren en de strijd hier tegen. Karakteristiek is dat het streven naar sociale rechtvaardigheid beschouwd wordt als een integraal onderdeel van de spiritualiteit. De aandacht voor rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid bevraagt de traditionele spiritualiteit omdat het uitgaat van de gemeenschap of het volk, in plaats van een individuele ervaring (Gutiérrez in Sheldrake, 2012, p. 83). Overal in de wereld bestaat bevrijdingsspiritualiteit, het focust zich hoofdzakelijk op armoede, racisme, seksisme en andere vormen van uitsluiting of ongelijkheid (Sheldrake, 2013, p. 188).

In het vrije diaconaat volgens van Well (2004, p. 197) kunnen we elementen van deze bevrijdingsspiritualiteit ook terugvinden. Vrij diaconaat is ontstaan door mensen die de overtuiging hadden dat de kerkelijke organisatie op dat moment zich niet bekommerde om het lot van de minderbedeelde medemens, het werd de kerk verweten dat zij andere aspecten van het geloof belangrijker vonden, en de diaconale dimensie wegfilterden in hun bijbeluitleg. Zij vonden dat er wat

moest gebeuren, ongeacht de kerk en traditie. “Zij hebben geen ander criterium dan dat mensen in nood om Jezus’ wil geholpen moeten worden. Het is diaconaat van de ene mens tot de andere, ook zonder dat de kerk in beeld is” (van Well, 2004, p. 197). Volgens Noordegraaf & Wissink (2011, p. 400) grijpt het werken vanuit het diaconaat in op *spiritualiteit*, het innerlijk, aandachtig en geestelijk leven.

Dit wordt ook beschreven door Stoker (in Hogenhuis, Koelega & Noordegraaf, 1998, p. 146-169). Hij spreekt over twee soorten spiritualiteit, een spiritualiteit van bevrijding (maatschappelijke betrokkenheid staat centraal) en een contemplatieve spiritualiteit. Het is volgens hem mogelijk deze twee typen spiritualiteit met elkaar in verbinding te brengen. Het gaat er om dat er binnen de bevrijdende betrokkenheid ruimte gecreëerd wordt voor contemplatie. Het is goed om aandacht te hebben voor hetgeen zich afspeelt in het eigen innerlijk, in de persoonlijke ervaring van de werkelijkheid.

Een reconstructie van diaconale spiritualiteit

In dit gedeelte wordt de impliciete spiritualiteit die voelbaar aanwezig is in de theorieën over presentie verhelderd en geoperationaliseerd met behulp van theorievorming op het gebied van diaconale spiritualiteit. Eerst wordt ingegaan op de inhoud van diaconale spiritualiteit om vervolgens te kijken naar de verhouding tot de theorieën van presentie.

Volgens Beumer (2005, p. 5) verdiept de diaconie ons bestaan en leert ze ons de dingen die werkelijk belangrijk zijn te zien. Van Well (2004, p. 198) stelt echter dat de ontwikkeling van een diaconale spiritualiteit noodzakelijk is omdat veel diaconale praktijken zich te weinig bekommeren om hun spirituele grondslag terwijl het sommige spirituele en evangelische bewegingen juist ontbreekt aan diaconale praktijken.

Volgens Beumer (2005, p. 50) betekent diaconie *daadkracht*. Ook Baart (2004a, p. 737/738) stelt dat de basale aanwezigheid de primaire basis van de diaconie moet zijn omdat hulp anders slechts een functioneel of technisch gebeuren wordt.. Wanneer je luistert naar de mensen die werkzaam zijn in het diaconaat zal in eerste instantie blijken dat ze *doeners* zijn. Desalniettemin spreken ze ook prachtige woorden. “Grotere aandacht kan hier soms diepe zin horen: ‘dat doe je toch gewoon’ blijkt soms te betekenen ‘als je zoveel liefde hebt gekregen, kun je die toch niet alleen voor jezelf houden” (Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 400). We zouden dus kunnen stellen dat diaconale spiritualiteit een praktische spiritualiteit is.

Aan de hand van het werk van verschillende schrijvers op het gebied van diaconie en de spiritualiteit van de diaconie is een reconstructie gemaakt van de spiritualiteit. Dit biedt aanknopingspunten voor

het herkennen van de spiritualiteit van de presentietheorie. De volgende belangrijke kernaspecten kwamen hierbij naar voren.

Missie: Humanisering

Het eerste kenmerk van diaconale spiritualiteit heeft te maken met het perspectief. De focus ligt namelijk niet binnen de kerkmuren maar in de belevingswereld van de mensen. De onbeschermd buitenwereld wordt beschouwd als het uitgangpunt van de diaconale spiritualiteit. Stoppels omschrijft dit als een ander denkschema dat uitgaat van de volgorde God-wereld-kerk in plaats van God-kerkwereld (Herbst, 1987, in Stoppels, 1996, p. 62). Diaconaat gebeurt in de stad en haar boodschap bereikt de kerk via de stad, het geeft eigenlijk handen en voeten aan de kerk (Beumer, 2005, p. 86). Van onder af naar de wereld leren kijken is een wezenskenmerk. Dit perspectief heeft een meerwaarde, er wordt waarde gehecht aan de ervaring en het blikveld van de mensen waar gemakkelijk overheen gekeken wordt, zij staan nu in het centrum van de aandacht (Beumer, 1994, p. 12).

Ook betekent diaconaat volgens Beumer het volgende: “Dat we helpen die geen helper heeft. Dat we mensen die in de marge zijn terechtgekomen opnieuw in het centrum plaatsen” (Beumer, 1999, p. 33). Het draait hier om hen, om hun verhaal en hun beleving. En daar blijft het niet bij, diaconale spiritualiteit wordt gekenmerkt door een grote barmhartigheid voor deze mens. Beumer stelt dat we beschermer zijn van het kwetsbare, hij vergelijkt dit met het verhaal van Kaïn en Abel. We zijn elkaar tot hoeder. De inspiratie voor dit kernaspect van diaconale spiritualiteit houdt verband met de notie van de ontledigde Christus. “Abel vertoont trekken van Jezus, de Nietige wiens ‘waardeloze’ verhaal tot het beste van de mensheid werd ... Abel, wij zijn het zelf, op onze beste momenten” (Beumer, 1994, p. 64).

Beumer (1999, p. 38) meent dat de kerk door het diaconaat de ontledigde Christus in zichzelf, elkaar en in de rest van de wereld herkenbaar maakt, of tot leven wekt. Volgens Noordegraaf en Wissink (2011, p. 401) kan de diaconie gezien worden als een van de belangrijkste diensten binnen het koninkrijk van God. Het is niet goed het leed te analyseren in alleen haar maatschappelijke context, ook dit is een functionalistische neiging, maatschappelijke analyse dient in vanzelfsprekende verbinding met de naastenliefde te bestaan, ze gaan over en weer en verrijken elkaar. “Voor de spiritualiteit van de diaconie geldt dat er met ‘koele hoofden en warme harten’ gehandeld moet worden” (Noordegraaf en Wissink, 2011, p. 401).

Hoewel het werk van de kerk voor de mensen in nood en armoede geen missionaire intentie heeft, heeft het werk wel een dimensie die missionair van aard is (Van Well, 2004, p. 199). De doorwerking

van het geloof is belangrijk, de diaconale presentie is immers ook een spirituele aangelegenheid. Beumer (1999, p. 30) omschrijft dit als de verbinding tussen ik en Gij. Diaconaal handelen veronderstelt volgens hem wel de wil om deze Gij, waarmee hij duidt op de ervaring van God of het Heilige die zich kan voordoen in de presentiebeoefening, ruimte te geven of mee te laten spreken. Dit mag alleen gebeuren vanuit bescheidenheid, het initiatief ligt bij de ander die bepaalt of God ter sprake komt. De presentie moet bovenal niet te pretentius worden, de focus ligt op de leefwereld in plaats van de kerk en zo ook eventuele kerkelijke belangen.

De inspiratie voor deze missie is gegrond in de bijbel en christelijke traditie. De christelijke bronnen waaruit geput wordt maakt het diaconaat betekenisvol en geven kracht. Veel mensen zullen hun motivatie voor het werk omschrijven als een missie, een opdracht of roeping. Het is de laatste jaren echter wel de vraag in hoeverre de diaconie christelijke geïnspireerd móet zijn. Van Well en Stoppels (2004, p. 395) hebben de definitie van diaconie onderzocht en stellen dat diaconie in de praktijk overeenkomsten vertoont met regulier maatschappelijk werk, ze onderscheidt zich echter in de bron van waaruit zij voortkomt. Zij stellen hierom dat de bijdrage van de diaconie aan het welbevinden van mensen in de wijken en buurten telkens opnieuw herzien en heroverwogen moet worden. Het werk vraagt kortweg om bezinning.

De ander als geheel (mensbeeld)

De mens wordt beschouwd als héél mens, als geliefd mens, met alles wat daarbij hoort en niet ingekapseld in maatschappelijke normen en regels.

Beumer (1994, p. 26) stelt dat de mens gekend mag worden als geliefd mens, en dat dit voor de mens zonder voorwaarden bestaat omdat we vanuit die liefde geschapen zijn. Het is aan ons de taak hierop afgestemd te blijven. Beumer (1994, p. 24) schrijft in dit verband over een schijnbaar onherkenbare God. Het is aan ons de vraag of we onze maskers in kunnen leveren om gaandeweg te gaan lijken op Christus. Wie gelijk wordt aan zijn beeld wordt een manifestatie van Gods liefde. Het is voor ons zaak om ons te verbinden met het Goddelijke of Heilige in een leven vol ruis en afleiding. Taylor brengt dit in verband met het begrip Agapé, de notie van liefde die God koestert voor de mens.

“Er bestaat een goddelijke bevestiging van het schepsel die wordt vastgelegd in de herhaalde zin in Genesis 1 over elke fase van de schepping: ‘En God zag dat het goed was.’ Agapé is niet los te denken van een dergelijk ‘zien dat het goed is’” (Taylor, 2007, p. 666).

Een andere dimensie van het heersende mensbeeld heeft betrekking op de andersheid van de ander. “Het tegendeel van aandacht voor de alterniteit is als het vanzelf de ander opnemen als deel van je eigen wereld, je eigen levensproject. Ofwel de ander slechts zien tegen de horizon van je eigen

levensbeschouwing" (Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401). Wanneer het contact tegenvalt, de frustraties oplopen zelfs dan mag de ander blijven gelden, zelfs dan verdient de ander aandacht en genegenheid. Dit betekent ook dat het werk niet ophoudt wanneer de mens beter wordt maar dat de uitgestrekte hand blijvend is, ook wanneer de situatie verslechtert. Mensen mogen nooit opgegeven worden, zij staan boven een sociale of juridische status (Beumer, 1999, p. 32).

Vrijplaats (bedoeling)

De begrippen *barmhartigheid* en *gerechtigheid* staan centraal in de theorievorming over diaconie. Het begrip *barmhartigheid* wordt door Müller vertaald als "Handelen van liefdevolle verbondenheid ... Omzien naar elkaar zonder bijbedoelingen, oftewel; liefdewerk ... Gerechtigheid beschouwt hij als een plicht tot geven en het recht op krijgen, materieel en immaterieel; het is goeddoen, het doen van gerechtigheid, en/of recht doen oftewel; weldoen" (Müller in Miedema, 2004b, p. 380).

De vrijplaats die geboden wordt is een gevolg van het gangbare mensbeeld. Beumer (2005, p. 58) stelt dat het ongedwongene een belangrijk kenmerk is van de diaconie en diaconale spiritualiteit. Het is een gastvrije, open ruimte, niets wat er gebeurt kan van tevoren bepaald worden. Alleen het contact en vertrouwen tussen mensen onderling is daadwerkelijk belangrijk. Wellicht dat hierom de rollen van gast en gastheer of vrouw constant wisselen in de dagelijkse praktijk van het inloophuis. In de term *vrijplaats* schuilt het woord *vrij*. Beumer (1994, p. 31) beschouwt het diaconaat als de verovering van vrijheid, het diaconaat gaat uit van genade voor deze mens, wat kan uitmonden in een bevrijd leven waarin deze mens tot zijn recht mag komen (Beumer, 1994, p. 32). Het andere gevolg van een dergelijk mensbeeld is het gegeven dat het presentiewerk geen interventie bevat met een concreet doel voor ogen. Het wordt ook beschreven als aanwezig-zijn voor de ander zonder dat men verwacht de ander te veranderen of verbeteren. Het initiatief ligt hier ook bij deze ander die bepaalt wat hij wel of niet laat zien. Een kenmerkende benaming is *pleisterplaats* naar het boek van Beumer (1994).

Een andere bedoeling van het straatpastoraat heeft te maken met het uithouden of volhouden van het lijden waaraan men blootgesteld wordt in de dagelijkse werkpraktijk. Vaak kunnen we de precieze oorzaak niet aanwijzen, lijden bestaat vaak ook zonder concrete oorzaak, of concrete schuldige. Dan is het onze taak dat we het samen met deze mens uithouden in de tragiek en dat we met en voor hem bidden (Van Well in Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401). In de rauwheid van het lijden van de mensen, en het uithouden van dit lijden wordt echter ook zin gevonden. Het kan namelijk ook richting geven aan het leven omdat het ons laat zien waar onze taak gelegen is. "Mede-lijden is voor christenen altijd fundamenteel. Een voortdurende vraag blijft verder wat vandaag de dag nood is en waar we die

nood constateren. 'De armen hebt gij immers altijd bij', zei Jezus (Mat. 26, 11) "(Van Well, 2004, p. 197).

Wederkerigheid (attitude)

Wederkerigheid betekent dat de relatie niet een eenzijdig contact veronderstelt. De een heeft de ander iets te bieden, maar de ander heeft ons ook iets te bieden. We kunnen leren van het leven van deze ander, de perspectiefwisseling is van meerwaarde voor ons eigen bestaan, evenals andersom.

Het gaat in de diaconale zorg om een ontmoeting van mens tot mens, want de één is in nood maar welbeschouwd zou de ander evengoed in nood kunnen zijn. Een presentiewerker beurt de ander op maar draagt daarnaast ook zijn eigen zwaktes met zich mee (Miedema in Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401). De mens helpt met al wat hij is, en een mens wordt ook geholpen met al wat hij is. Volgens Miedema (2004b, p. 379) worden sociale relaties vaak verstoord door vormen van ongelijkheid. Het is in het kader van de diaconie wenselijk om tot *rechte* sociale relaties te komen. "Het gaat er hierbij niet om, de verschillen te verdoezelen in financiële, sociale, politieke en culturele macht, maar om inzicht in de eigen eindigheid van de maatschappelijk als de sterke en helpende partij" (Noordegraaf & Wissink, 2011 p. 401). Omdat de diaconaal werker zich niet kan verschansen achter zijn wens om hulp te bieden is hij continu in het geding (Beumer, 1999, p. 32).

Wie ervaart dat hij zelf plotseling aan de andere kant van de lijn kan komen te staan kan onderdeel zijn van de diaconie (Beumer, 1994, p. 18). Maar ook de momenten waarop we merken hoeveel we kunnen leren van elkaars levenservaring en wijsheid zijn van grote betekenis. Deze momenten van wederkerigheid zorgen voor een groot onderling vertrouwen, en vanuit vertrouwen leren we van elkaar. Het willen ondergaan van deze wederkerigheid vormt volgens Beumer (1994, p. 86) de kern van de diaconale grondhouding, een gebrek hieraan creëert een voedingsbodem voor bevoogding of betweterigheid. Zo'n moment van evangelische omkering beschouwt hij als een spiritueel moment.

Onrecht en rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Presentie stelt zich kritisch op tegenover de maatschappij. Vanuit het perspectief van het diaconaat blijkt volgens Beumer (1994, p.13) de hardheid van de wereld. Verslaving, dak en thuisloosheid, vereenzaming, vervreemding en de kloof tussen arm en rijk vormen grofweg de grootste diaconale werkvelden. Dit heeft ook te maken met een verlangen naar de opheffing van het onrecht en het kwaad wat voortkomt uit het christelijk idee van verlossing van het kwaad (Beumer, 1994, p. 87/88).

Volgens Beumer (1999, p. 32) is het de opdracht van de kerk om verschillende organisaties in de stad bijeen te brengen omdat de kerken geen standaard maatschappelijk belang heeft. Daarnaast is het

zaak om de discussie op gang te brengen en initiatiefnemer te zijn in het morele debat. Wanneer we moeten vaststellen dat de oorzaken liggen bij de lijdende mens zelf reageren we als christenen. De diaconale helper is zacht voor de medemens en vergevingsgezind. Een mens gaat niet op in schuld, een mens verdient altijd weer nieuwe kansen (van Well in Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401).

Beumer (1994, p. 30) spreekt van vervreemding. Vervreemding beschouwt hij als verkrampt leven, door niet los te durven laten wat je bezit. Het is een vorm van weglevens van jezelf, niet zien wat daadwerkelijk van belang is voor jouw leven. En deze vervreemding kan uiteindelijk resulteren in een samenleving waarin verbinding met God ook niet meer gemaakt kan worden. “Want wat veel verslaafden in extreme vorm meemaken, de alcohol of drugs die als een soort ‘duivel’ in hen tekeer gaat, daaraan lijden we als mensen in mindere of meerdere mate allemaal” (Beumer, 1994, p. 31).

Bekrachtiging (hulpbronnen)

Van Well (in Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401) benoemt het belang van een gemeenschap. Het is volgens hem belangrijk dat men elkaars lasten kan dragen. Zo wordt ook de helper wanneer nodig gedragen. Ook Beumer (1994, p. 85) benoemt dit, het gemeenschapskarakter kan een pleisterplaats vormen voor hen die niemand meer hebben. Beumer (1999, p. 49) stelt ook dat in een gemeenschap de verschillen geleefd worden, dat de onderscheidingen opgeheven worden in het licht van de diaconie. In geloofsgemeenschap is er ruimte voor de ontmoeting met de ander, en zo ook ontmoeting met het Goddelijke of Eeuwige. Deze bronnen kunnen de diaconale werkers gaande houden (Miedema, 2004a, p. 295). Zonder een gegronde motivatie is het namelijk lastig om het werk vol te houden.

Ook het gebed wordt beschouwd als een voorname krachtbron. Beumer beschrijft dat we door het gebed ons kunnen afstemmen op hetgeen werkelijk van belang, of Heilig is. In het volgende fragment wordt dit prachtig omschreven.

“In de jachtige, overvolle binnensteden, waar van zoveel kanten om je aandacht wordt gevraagd, zijn plekken nodig waar deze zuigkracht wordt weerstaan en doorzien. Het gebed traint al doende ook ons verzet en onze weerbaarheid. We krijgen uithoudingsvermogen om overeind te blijven, een lange adem om niet te verzaken in een tijd die zozeer om onze inzet vraagt” (Beumer, 1994, p. 14).

Spiritualiteit in de presentietheorie

Humanisering (missie)

Binnen de missiologie wordt het begrip *presentie* als volgt benaderd. “Zij is en blijft omstreden en wordt gealterneerd door begrippen als ‘humanisering’, ‘pro-existentie’ e.d.” (Schippers, 1990, p. 214). Er bestaat geen eenstemmigheid over de betekenis en precieze inhoud van het begrip. Het heeft kortweg te maken heeft met de presentie van de kerk, of de christenen in de moderne wereld. “In het geval van het OWPa krijgt de term een specifieke betekenis: een manier van aanwezig zijn in de buurt die principieel – vanuit het evangelie – bij de mensen begint” (Schippers, 1990, p. 214). Stoppels (1996, p. 238) schrijft dat de focus van de presentie zich richt op de wereld. Hij formuleert dit kritisch, presentie is een reactie op kerkelijke afwezigheid in bepaalde lagen van de samenleving en kan beschouwd worden als een aanpassing als gevolg van de kritiek op de kerk vanwege haar focus op de privésfeer.

Baart (2004a, p. 258) schrijft dat de leerschool van de *exposure* in de wereld van alledag de religieuze en spirituele identiteit kan veranderen. Deze oefening van exposure houdt in dat de presentiewerker het geleefde leven aan de onderkant van de samenleving leert te zien voor wat het is. De spiritualiteit die hierin beoefend wordt vindt plaats in verbinding met anderen en wordt niet beschouwd als een spiritualiteit van hoogstpersoonlijke ervaringen. Het Goddelijke of Heilige dat ervaren wordt tijdens deze oefening van exposure kan lijken op de God uit de kerk, maar de ervaring leert dat dit Godsbeeld vaker verandert. “Deze exposure vervangt het achterliggende, oorspronkelijke referentie of duidingssysteem (de oude religie-opvatting of beleving) dus niet door een ander maar zuivert het, tilt het op een hoger plan van relevantie en radicaliteit” (Baart, 2004a, p. 245).

Baart (2004b, p. 285) stelt dat de presentietheorie ontstaan is voor de mensen die sociaal overbodig zijn, wier leven *kapot* is gegaan. Het is echter niet de bedoeling dat men alleen fixeert op deze mensen omdat *leed* niet eenduidig is, het manifesteert zich op verschillende manieren. De doelgroep zijn kortweg diegenen die aan ons zicht onttrokken zijn geraakt. Het is belangrijk dat men zich altijd blijft bezinnen op de vraag wie deze mens is.

Christelijke inspiratie vormt de grondslag van het presentiewerk, bij alle drie de schrijvers wordt dit aan de orde gesteld. Schippers (1990, p. 204) stelt dat presentie vanuit het evangelie het stimuleren en aanmoedigen van de levenskunst op basis van het leven, lijden en opstaan van Jezus Christus impliceert. Ook Stoppels (1996) benoemt dit. De aanwezigheid van God in de wereld komt allereerst tot uiting in Jezus Christus. “Hij is de Immanuël en is met ons “tot aan de voleinding van de wereld”.

In Hem is God ons zeer nabij gekomen" (Stoppels, 1996, p. 61). Hij beschrijft dat de incarnatie het bewijst is dat het God om de 'hele mensheid' te doen is (1996, p. 234).

Baart benoemt dat de behoefte aan theologische reflectie ontstaat door de ervaring dat het presentiewerk gaat over de kern van het geloof. Hij omschrijft deze ervaring als volgt: "Wat hier gebeurt, daarom gaat het uiteindelijk in de christelijke traditie, dit is de bedoeling, dit mag nooit verloren gaan, hier wordt een mens mens van, dit is wat Jezus ons heeft voorgedaan en waartoe hij almaar weer oproept" (Baart, 2004a, p. 265). Het geleefde leven leren verstaan, de toewijding aan de wereld biedt een doorgang naar een eventuele Godsontmoeting (Baart, 2004a, p. 258). De pastorale identiteit wordt beschouwd als het resultaat van een hermeneutisch proces dat zich tijdens het werk aanhoudend voltrekt tussen vier componenten te weten de spiritualiteit die opgedaan wordt in de buurt door de exposure, de bagage van de pastor, de traditie en de verwachtingen van het instituut (Baart, 2004a, p. 260). Tevens beschrijft Baart (2004a, p. 260) de behoefte aan theologische reflectie en spirituele verdieping die ontstaat door de oefening van exposure. Ondanks de voordelen en het belang van theologische reflectie is het volgens Baart vooral belangrijk eerst goed te kijken naar hetgeen in de buurt speelt. Theologische duidingen kunnen in tweede instantie aan de orde komen, maar het is zeer belangrijk dat deze kaders ontvankelijk blijven voor eventuele aanpassing. Hierom stelt Baart (2004a, p. 260) dat géén van de eerder genoemde componenten van de ontwikkeling van de pastorale identiteit volledig gezag heeft. De uitwisseling zorgt voor de aanhoudend vernieuwde voedingsbodem voor betekenis.

Het doel van de kerkelijke presentie hoeft niet beschouwd te worden als een reactie op de ontkerkelijking, dit wordt gezien als een effect (Schippers, 1990, p. 214). Stoppels (1996, p. 250) benoemt in dit verband twee belangrijke punten. Hij stelt allereerst dat het subject-zijn van de mens voorop staat in het presentiewerk. Dit betekent dat indoctrinatie met, geloof, overtuigingen, normen of waarden niet passend is, evenals paternalisme omdat dit object-matig handelen veronderstelt. Anderzijds is er sprake van een interne cultuur waar ruimte gemaakt wordt voor het christelijk geloof. Mensen raken zo gaandeweg vertrouwd met deze inspiratie. Ook Schippers (1990, p. 204) benoemt dit, God heeft ons door het sterven en de opstanding van Christus de mogelijkheid tot bevrijding gegeven. Dat men deze ervaring van bevrijding aan de ander *op zou willen dringen* is ondenkbaar. Stoppels (1996, p. 251) beschouwt deze brandpunten als kenmerken van de diaconie omdat ze bijdragen aan het open karakter van de inloopcentra. In de dagelijkse gang van zaken blijkt de koppeling tussen missie en diaconie. Wanneer men zoekt naar zin kan het evangelie genoemd worden.

“Ze speelt zich af in het spanningsveld van maximale terughoudendheid in en maximale bereidheid tot het uitnodigen van de ander zelf een verbod te sluiten met de Eeuwige en te kiezen voor de weg van de navolging van Christus” (Stoppels, 1996, p. 251)

Baart (2004a, p. 773) schrijft ook dat de presentietheorie in principe niks te maken hoeft te hebben met een kerkelijke achtergrond, pastoraat of diaconaat. Ook andere (seculiere) hulpverleningsinstanties hebben deze methode van werken aangenomen. Baart heeft een praktijktheorie van presentie ontwikkeld die zich niet langer hoeft te profileren als diaconaal. De gezagvolle betekenis van geloofsbronnen staat dus niet langer vast.

De ander als geheel (mensbeeld)

Voorop staat dat deze mensen niet beoordeeld mogen worden op basis van hun afkomst of sociale situatie. Ieder van hen is uniek. In dit kader spreekt Stoppels (1996, p. 242) over solidarisering met de individuele mens. Dit betekent dat de aandacht uitgaat naar hen die bedreigd worden in hun basale mens-zijn omdat zij soms niet beschouwd worden als volwaardige individuen. “Met zorg en aandacht wordt geprobeerd naast mensen te gaan staan, juist ook in hun (soms onophefbaar) lijden” (Stoppels, 1996, p. 217). Hij benadrukt het belang van een mensbeeld waarin de ander beschouwd wordt als een begaafde ander. Het is niet juist deze ander gelijk te stellen met zijn of haar problemen aangezien dit ook een vorm van object-matig denken is.

Schippers (1990, p. 190) benadert het mensbeeld filosofisch. Hij stelt dat het begrip *zin* in het kader van de presentie op twee manieren vorm krijgt, het behelst enerzijds de ervaring van grensoverschrijding, of transcendentie *van binnen naar buiten*, en anderzijds de ervaring van transcendentie *van buiten naar binnen*. De eerste grensoverschrijding heeft te maken met het idee dat *zingeping* bovenal te vinden is in de persoonlijke ervaring van de wereld. In het kader van de tweede grensoverschrijding spreekt Schippers over “een zelfbetuiging van een werkelijkheid die niet onder de categorieën van mijn wereld valt en zich toch daarin kan kenbaar maken” (Van der Velde, 1977 geciteerd in Schippers, 1990, p. 190). Wat *zin geeft* is de ander in alles wat hem of haar anders maakt, en zo van buitenaf bij jou binnen kan komen. deze formulering wijst op een idee dat het transcendente zich kan voordoen in het immanente. De Godservaring kan ons overkomen in de verbinding met onze medemens.

Vrijplaats (bedoeling)

Specifieke aandacht gaat uit naar het bieden van een vrijplaats. In zekere zin kenmerkt het presentiewerk zich door een bepaalde doelloosheid. In het basale, alledaagse contact voltrekt de doelstelling zich, en dat staat voorop.

“Er is sprake van een officiële doelstelling, maar deze doelstelling veronderstelt een zodanige wijze van werken dat de doelbepaling feitelijk plaats vindt in de interactie tussen de betrokken actors i.c. de kerk, de werkers, de participanten en de doelgroep in het algemeen en dan nog met name tussen de drie laatste actoren ... de voortgaande doelbepaling is er voortdurend sprake van een subjectieve invulling die het meest expliciet wordt in het al dan niet initiëren van activiteiten en in die activiteiten zelf” (Schippers, 1990, p. 252).

De doelstelling van het pastoraat komt volgens Schippers (1990, p. 252) tot uiting in de praktijk zelf. De operationalisering is het proces van een voortgaande interactie tussen deelnemers, werkers en de context. Het bepalen van de doelgroep is echter een proces wat specifieke aandacht behoeft. Het leren zien van de ander is namelijk een kwestie van lange duur. Het is belangrijk ruimschoots tijd te nemen voor de kennismaking, en langzaam van de buitenkant naar binnen te komen (Schippers, 1990, p. 249). Ook Schippers benoemt in dit kader de *exposure*. De presentiewerker krijgt de opdracht rond te hangen, om vervolgens gaandeweg in contact te komen met de buurtbewoners. Dit vraagt om een specifieke houding die gekenmerkt wordt door ontspanning en veel geduld. Het is niet voor niets dat Schippers de operationalisering van de doelstelling van presentie beschouwt als een ingewikkeld gebeuren dat misschien zelf nooit voltooid raakt omdat het telkens weer verandert. Tevens beschouwt hij de exposure als een spirituele oefening evenals Baart (2004a, p. 257).

Stoppels (1996, p. 245) benoemt programmaloosheid als wezenlijk onderdeel van presentie, de entree is niet functioneel maar gericht op het ontstaan relaties. Volgens Stoppels is het belangrijk om te focussen op de behoeften en wezenlijke zaken waar elders onvoldoende aan tegemoet wordt gekomen.

Het werk vanuit de presentie wordt gekenmerkt door een alledaagsheid, “Het bieden van niet (meer) alledaagse alledaagsheid” (Stoppels, 1996, p. 217). Stoppels (1996, p. 248) beschrijft dat het werk van het inloophuis primair gericht is op de mensen maar evengoed een zaak van God is. Het werk grijpt in op drijfveren en op geestelijk leven. Het is een spirituele aangelegenheid. Dit is belangrijk om in gedachten te houden met name wanneer het dagelijks werk een sleur dreigt te worden.

Hier staat tegenover dat het pastoraat of diaconaat in sommige kerkelijke kringen juist als te triviaal wordt beschouwd. “Wanneer medewerkers hun ervaringen omtrent het werk samenvatten doen ze dat veelvuldig met woorden als ‘gezellig’ en ‘gezelligheid’” (Stoppels, 1996, p. 243). Hij spreekt over het letterlijk met-gezellen, wat hij beschouwt als een basisbehoefte van de mens. “Christelijk heil kent geen los van een specifieke situatie vast te stellen (minimum)-inhoud. Het heeft te maken met wat in een specifieke situatie op een specifiek moment nodig is” (Stoppels, 1996, p. 244).

Baart (2004b) beschrijft dat het presentiewerk zich verzet tegen doelgericht handelen. “Hier overheerst niet het doelgerichte ‘maken’ of teweegbrengen van een gewenste eindsituatie, maar het aangaan van liefdevolle, zorgzame en inhoudelijke betrekkingen. Die zijn allereerst in zichzelf en om zichzelf waardevol” (Baart, 2004b, p. 286).

Wederkerigheid (attitude)

Schippers stelt dat het wenselijk is te streven naar een gelijkwaardige of wederkerige relatie tussen werkers en deelnemers vanwege de mogelijkheid dat deelnemers uiteindelijk zelf initiators, dragers en begeleiders worden van activiteiten. “De ontmoeting tussen deelnemer en werker kenmerkt zich door een grote veelzijdigheid. De deelnemers zien in de werker een vriend of vriendin, een helper, een vertrouwenspersoon en iemand aan wie ze hun verhaal kwijt kunnen” (Schippers, 1990, p. 247). Daarnaast benoemt hij expliciet de persoonlijke inzet van de presentiewerkers. “Men wil zich niet verschuilen achter functie, positie, of professionaliteit, maar zichzelf persoonlijk aanspreekbaar stellen in intense betrokkenheid” (Schippers, 1990, p. 251). Daarnaast geeft hij aan dat de identiteit van de presentiewerker in het geding is omdat het presentiewerk de presentiewerker bevraagt en verandert. Ook schrijft Schippers (1990, p. 204) over wederkerigheid als een oefening van levenskunst. Het geschenk van de opstanding van Jezus maakt het mogelijk een leven in vrijheid te leiden. Hij omschrijft dat veel mensen in benarde omstandigheden, paradoxaal genoeg, ten diepste de grootste levenskunsten kunnen zijn.

Stoppels (1996, p. 239) beschrijft het inloophuis als een gemeenschap van gelijken, maar tevens als een gemeenschap van ongelijken. De gemeenschap van gelijken komt tot uitdrukking in een vorm van humaniteit die niet alleen veronderstelt dat de mens er kan zijn voor anderen, maar ook dat de mens hulp van anderen ook toe kan laten. De ongelijkheid beschouwt Stoppels als een gegeven, zonder ongelijkheid had de diaconale gemeenschap überhaupt niet hoeven bestaan.

De omgang is vriendelijk en vooral persoonlijk omdat het vertrouwen van groot belang is voor een betekenisvolle presentiebeoefening (Baart, 2004b, p. 288). Ook beschrijft hij dat de presentiewerker niks verbergt over zijn of haar bedoelingen en motivaties, het profiel van de presentiewerker wordt

gekenmerkt door openheid. De mens mag gekend worden zoals hij of zij is, dit geldt voor de bezoeker en voor de werker. Stoppels geeft in het boek *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (2004) een uitgebreide omschrijving van de term gastvrijheid.

“De gast brengt immers ongekende schatten mee. In de hulpverlening liggen de rollen in de regel vast, bij gastvrijheid liggen ze juist niet vast en worden mensen uitgenodigd uit hun rol te vallen: de gastheer wordt gast, de gast gastheer. Gastvrijheid is dan ook zeer gediend met mensen die weten wat het is om gast te zijn” (Stoppels, 2004, p. 261).

Onrecht en rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Schippers (1990, p.216) schrijft dat de christelijke zending politiek serieus neemt, gericht is op actie en sociaal maatschappelijke transformatie in het perspectief van het koninkrijk van God met als gevolg de bevrijding van de verdrukten, verplichting tot participatie en verplichting tot verzet.

Gaandeweg wordt duidelijk dat de problemen van de mensen aan de onderkant van de samenleving zich verhouden tot bredere maatschappelijke omstandigheden en dat deze omstandigheden in acht genomen moeten worden. Desalniettemin is het Schippers' bevinding dat het expliciet 'omvormen', of het geloof in structurele verandering niet opgaat in het geval van zijn onderzoek. Hij stelt dat het accent bij het OWP ligt op *solidarisering* (Schippers, 1990, p. 214). Men staat simpelweg naast de mens.

Ook Stoppels (1996, p. 242/243) benoemt dit. Desondanks zorgt het feit dat de inloophuizen veelal bezocht worden door mensen van de onderkant van de samenleving automatisch voor een kritische blik op de samenleving. Dit verhoudt zich tot het (positieve) mensbeeld, de mens mag niet gereduceerd worden tot een maatschappelijke of sociale status. “Inloopcentra hebben ondermeer te functioneren als maatschappelijke thermometers; ze registreren situaties waarin de samenleving mensen in de kou zet of in de kou laat staan” (Stoppels, 1996, p. 243).

Ook Baart (2004b) haalt dit aan in het boek *Barmhartigheid en Gerechtigheid*.

“In het hart van de theorie van de presentie wordt een scherpe kritiek op distantiëring geformuleerd. Ze bindt de strijd aan tegen subtiele vormen van verlaten, verwaarlozen en afstand nemen. Dat gebeurt tegen de achtergrond van onze hoogontwikkelde welvaartsstaat vol overvloed. Het probleem is dat die overvloed veroorzaakt dat we innerlijk afstand houden tot het leven dat niet wil lukken of dat geschonden is” (Baart, 2004b, p. 291).

Bekrachtiging (hulpbronnen)

Stoppels (1996, p. 248) beschrijft dat het gebed een positieve werking heeft op de presentiewerker. Het ontspant, en houdt de focus op de zaak van de presentie en het besef van belang in leven. Het bidden bevrijdt ons van de concentratie op onszelf en brengt ons in verbinding met elkaar.

Baart (2004a, p. 260) beschrijft een viertal factoren die een positieve invloed hebben op de pastorale identiteit van de presentiewerker. Deze zijn de persoonlijke spiritualiteit, de theologische bagage, de traditie en verwachtingen van het instituut waar de pastor aan verbonden is. Deze factoren zorgen voor reflectie en verdieping, daarnaast zorgen ze er voor dat het werk dragelijk blijft. “Deze betreffen, om een greep te doen, de zin van het werk, de bronnen of referentiepunten om het werk te kunnen volhouden en inhoudelijk op koers te houden, de (theologische) betekenis van allerlei sociale praktijken, ervaringen, voorvallen, verhalen en waarnemingen” (Baart, 2004a, p. 260). De geloofshouding dient er dus ook toe het emotioneel welbevinden van de presentiewerker in stand te houden.

De bronnen van spiritualiteit geen geestkracht kunnen op verschillende plekken gevonden worden, aldus Baart (2004a, p. 261). In de traditie of de kerk, in gebed, maar ook in bijvoorbeeld literatuur, de kringen van collega's of gewoon thuis.

Conclusie

In de tweede helft van de 20ste eeuw werden religieuze instituten kritisch bevraagd, met als gevolg dat zij hun maatschappelijke positie opnieuw moesten overwegen. Naar aanleiding van verschillende maatschappelijk processen ontstond er een vorm van christelijke spiritualiteit die gekenmerkt werd door een focus op de wereld en de (kwetsbare) mens, in tegenstelling tot de kerk.

De spiritualiteit die de aanknopingspunten biedt voor het begrijpen van de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie is een diaconale spiritualiteit. Het betreft een praktische spiritualiteit omdat in het handelen in de wereld zin wordt gevonden. Dit geschiedt vanuit een christelijke inspiratie, het grijpt in op motivatie, drijfveren, overtuigingen, innerlijk leven. Het leert de mens zien wat werkelijk van belang is.

De theorievorming op het gebied van diaconale spiritualiteit stelt mij in staat dieper in te gaan op de presentietheorie en de impliciete spiritualiteit die hierin aanwezig is. Hierdoor wordt het mogelijk een werkdefinitie van presentiespiritualiteit te formuleren. Het werken in de harde buitenwereld vraagt namelijk om spiritualiteit, zonder spiritualiteit wordt het werk ondragelijk (Baart, 2004a). De definitie luidt als volgt:

De spiritualiteit van de presentietheorie wordt gekenmerkt door een op verschillende bronnen (kerk, bijbel, cultuur) gebaseerde betrokkenheid op de Naaste. Vanuit een intrinsieke houding van wederkerigheid, en het besef van (soms) onoplosbaar lijden in een onvolmaakte wereld, toont men volharding in het bijstaan. Een continue wisselwerking tussen de buiten- en binnenwereld dóór het contact met deze mens geeft bezieling, de presentie is namelijk niet alleen profaan, het gaat uit van, en voert ons soms weer terug naar de onvoorwaardelijke bronnen van motivatie en geesteskracht.

Aan de hand van deze definitie gebaseerd op de verschillende theorieën over diaconale spiritualiteit, de presentietheorie en het historisch en sociologisch perspectief heb ik een achttal kernaspecten van de spiritualiteit van de presentie kunnen onderscheiden die de contouren kunnen vormen voor onderzoek naar spiritualiteit van straatpastors vandaag de dag. Dit zijn *humanisering* (missie), de *ander als geheel* (mensbeeld), *vrijplaats* (bedoeling), *wederkerigheid* (attitude), *onrecht & rechtvaardigheid* (wereldbeeld) en *bekrachtiging* (hulpbronnen).

Met behulp van deze kernaspecten van de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie heb ik interviews afgenomen die mij inzicht hebben gegeven in de manier waarop deze spiritualiteit eruit ziet in de hedendaagse werkpraktijk van straatpastors.

Hoofdstuk 4: Aanleiding voor de keuze voor het presentiewerk

In dit gedeelte wordt aan de hand van de interviews en de kernaspecten van de spiritualiteit van de presentietheorie inhoudelijk gekeken naar de manier waarop deze spiritualiteit doorschemert in de verschillende aanleidingen en motivaties voor deze specifieke beroepskeuze. Om dit doel te bewerkstelligen zijn de concrete uitspraken van de respondenten geordend aan de hand van codes die ontleend zijn aan het literatuuronderzoek van hoofdstuk 3 waarna is gekeken hoe de vergaarde kennis verband houdt met deze bestaande theorieën. De onderzoeksvraag luidt: Wat is de aanleiding voor de keuze van de straatpastors voor dit specifieke beroep? En in hoeverre houdt dit verband met de theorievorming over de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie?

Inspiratie (bronnen)

4 van de 9 respondenten¹ spreken over christelijke inspiratie in relatie tot hun motivaties. 2 van hen² brengen dit in verband met hun mensbeeld en spreken over de *mensen van God*. 1 van hen² beschrijft een godsbeeld dat zich kenmerkt door de gedachte dat Gods huis zich tussen de mensen bevindt. 2 van hen³ hebben het expliciet over een *roeping, opdracht of religieuze basishouding* wat aangeeft dat religieuze inspiratie een prominente invloed heeft gehad op hun keuze voor dit beroep.

2 van hen⁴ geven expliciet aan dat de inspiratie door de persoon Jezus Christus invloed heeft gehad op de keuze voor dit werk. Allereerst is hij de geïncarneerde God, daarnaast laat Jezus Christus ons zien waar we moeten zijn en wat we moeten doen. Jezus was een mens onder de mensen en tegelijkertijd zoon van God. In de gedaante van Jezus is God dichtbij de mensen gekomen om dichtbij te blijven.

Humanisering (missie)

4 van de 9 respondenten⁵ spreken over de positie van de kerk wanneer hen gevraagd wordt naar de aanleiding voor de keuze voor dit werk.

3 van de 4⁶ spreken over de verhouding tussen kerk en maatschappij. Het is volgens 2 van hen⁷ belangrijk dat de kerk zich bezighoudt met maatschappelijke kwesties. 1 van hen⁸ geeft in dit verband

¹ Resp. 2 (353-354, 356, 358-359) 3 (597-598, 602) 4 (906-907, 911-912, 919-923) 9 (2219-2221) ² Resp. 2 (356) 4 (919-923)

² Resp. 3 (597-598, 602)

³ Resp. 2 (358-359) 4 (906-907, 919-923)

⁴ Resp. 4 (906-907) 9 (2219-2221)

⁵ Resp. 1 (10-12) 3 (596-597) 7 (1612-1616) 8 (1889-1892)

⁶ Resp. 1 (10-12) 7 (1612-1616) 8 (1889-1892)

⁷ Resp. 1 (10-12) 7 (1612-1616)

⁸ Resp. 8 (1889-1892)

aan dat het kerkelijk werk op zich niet verschilt van ander maatschappelijk werk omdat de maatschappij doordrongen is van christelijke normen en waarden. 2 van de 4⁹ geven aan dat de christelijke waarden niet per definitie gevonden worden in de kerk.

6 van de 9 respondenten¹⁰ geven aan dat de wil zich toe te wenden naar de naasten, de belangstelling voor deze mens, of de ervaring van een persoonlijke missie of opdracht om bij deze mensen aanwezig te zijn een voorname motivatie betekent voor hun keuze voor dit beroep. 3 van hen¹¹ geven aan dat ze zich altijd verbonden hebben gevoeld met deze doelgroep, ze geven expliciet aan dat ze zich aangetrokken voelen tot, of een voorliefde hebben voor deze doelgroep wat zich vertolkt heeft in de keuze voor het straatpastoraat.

Vrijplaats (bedoeling)

2 van de 9 respondenten¹² geven aan dat het concrete werk, het beroepsprofiel, een aanleiding is geweest voor de keuze voor dit beroep. Dit bleek aan te sluiten op hun levensvisie en houding ten overstaan van de medemens. In beide gevallen bleek dit in het verlengde van elkaar te liggen. De *missie, opdracht* of anderszins *intrinsieke behoefte* wilt zich namelijk graag vertalen in concreet werk. Centrale begrippen zijn het aangaan van de relatie, en het meelopen, meehelpen voor zover iemand dit wenst.

Wederkerigheid (attitude)

3 van de 9 respondenten¹³ geven aan dat de gelijkwaardigheid of wederkerigheid een aanleiding is geweest voor de keuze voor dit beroep. Dit heeft te maken met attitude, de manier waarop deze respondenten graag om willen gaan met deze mensen. Kenmerkend is dat de straatpastors specifiek aangeven te leren van hen of dat ze het contact met deze doelgroep ervaren als een verrijking. Een van hen¹⁴ geeft aan dat directe herkenning (vanwege eigen omstandigheden) van de situatie van dak- en thuislozen een aanleiding is geweest voor het kiezen voor dit beroep.

⁹ Resp.3 (596-597) 8 (1889-1892)

¹⁰ Resp. 1 (38-41) 2 (349-350) 3 (579-580) 4 (908-909) 5/6 (1262-1263) 7 (1589-1595, 1616-1618)

¹¹ Resp. 2 (349-350) 3 (579-580) 5/6 (1262-1263)

¹² Resp. 1 (26-27) 9 (2186-2187, 2189-2191)

¹³ Resp. 4 (897-900, 910-911) 5/6 (1263-1264) 8 (1874-1876)

¹⁴ Resp. 5/6 (1263-1264)

Onrecht & rechtvaardigheid (wereldbeeld)

4 van de 9 respondenten¹⁵ geven aan dat het geïnternaliseerde wereldbeeld of beeld van de maatschappij een directe aanleiding is geweest voor de keuze voor dit beroep. Centraal staat het begrip *onrecht*, de respondenten benoemen de onrechtvaardige structuren in de samenleving of in de wereld zoals bepaalde wetten, beleidslijnen, en de gevolgen hiervan voor de mensen op de marge. Kenmerkend is de activistische toon van 3 van de 9 respondenten¹⁶. Begrippen als *drijfveer*, *missie*, *jeukende handen* staan hierbij centraal.

Analyse van data en theorie

In dit gedeelte kijken we hoe de uitkomsten van de interviews zich verhouden tot de theorievorming over de presentie, aan de hand van de kernaspecten van de spiritualiteit van de presentie kijken we naar de manier waarop deze spiritualiteit zich verhoudt tot de aanleiding voor de beroepskeuze van de straatpastors.

We kunnen stellen dat de motivaties voor de beroepskeuze divers zijn maar ook verband houden met de vastgestelde thema's van diaconale spiritualiteit. Met name de thema's humanisering (missie), inspiratie, en onrecht & rechtvaardigheid (wereldbeeld) scoorden hoog, bij tenminste 4 of 5 pastors werden zij aangehaald als motivatie.

4 van de 9 pastors halen christelijke bronnen of inspiratie aan in relatie tot hun motivatie voor deze beroepskeuze. Alle uitspraken met betrekking op inspiratie houden verband met de vertegenwoordiging van God bij de mens of de incarnatie van God in de vorm van Jezus Christus of de medemens. Hierin komt het aspect van humanisering prominent naar voren. De ontmoeting met het Goddelijke vindt plaats in de wereld tussen de mensen. Door het diaconaat kan de ontledigde Christus in jezelf, in elkaar en in de rest van de wereld herkenbaar gemaakt worden of tot leven gewekt worden (Beumer, 1999, p. 38). Dit heeft echter ook betrekking op het profiel van de christen. Baart (2004a, p. 265) stelt dat de presentie gaat over de werkelijke kern van het geloven. In de praktijk van het werk komt het christen-zijn tot uiting.

De mensen die kiezen voor het beroep van straatpastor voelen zich verbonden met, of aangetrokken tot de mens aan de rand van de samenleving. Een van hen benoemt het geloof in Jezus Christus wat ons laat zien waar we moeten zijn. Er weerklinkt bij de andere pastors een gelijk soort activisme in de

¹⁵ Resp. 1 (41-42) 2 (348) 3 (579-580, 586-589) 4 (901-906, 913-916)

¹⁶ Resp. 1 (41-42) 3 (579-580, 586-589) 4 (901-906, 913-916)

woordkeuze. *Onrecht, de plek waar ik wil zijn, hier moet ik zijn, van betekenis kunnen zijn*, zijn hier voorbeelden van. Dit activisme zien we ook terug in de theorievorming. Volgens Stoppels (1996, p. 238) is presentie ontstaan als reactie op afwezigheid van kerken, wellicht is het hierom logisch dat de reactie op deze afwezigheid ook weerklinkt in de motivaties van de hedendaagse pastors.

4 van de 9 pastors brengen de kerk in verband met de motivatie voor de keuze voor het beroep van straatpastor. De pastors geven allen aan dat het werk van de kerk zich hoofdzakelijk buiten de deuren van de kerk afspeelt of af mag spelen. Er is een vraag vanuit de maatschappij die de kerk niet kan negeren en de straatpastors willen hier aan beantwoorden. Dit bevestigt de vastgestelde perspectiefwisseling van de kerk naar de wereld (Herbst, 1987, in Stoppels, 1996, p. 62). De focus van de straatpastors ligt niet binnen de kerkmuren maar daarbuiten op de straat.

Niet alle pastors verwijzen naar deze christelijke inspiratie wanneer zij spreken over hun motivaties. Wellicht houdt dit verband met het feit dat het presentiewerk tegenwoordig niet per definitie verbonden is aan de christelijke bronnen en inspiratie. De presentie-methode is niet langer een strikt pastoraal georiënteerde manier van werken (Baart, 2004a, p. 774). Men kan zich ook geroepen voelen dit werk te doen vanuit barmhartigheid, zachtmoeidigheid, en zich toe te wenden naar de onderkant van de maatschappij zonder dat er expliciet christelijke inspiratie aan te pas komt. Het kan dan beschouwd worden als een deugden-ethische werkwijze. Ook Miedema (2004a, p. 295) stelt dat bronnen evengoed ontleend kunnen worden aan de westerse perspectieven en waarden.

Zo benoemt de helft van de pastors hun visie op de maatschappij als een aanleiding voor de beroepskeuze. Hierin komt een kritische houding duidelijk naar voren. Ze nemen het woord *onrecht* in de mond, en willen de oorzaken van dit onrecht aankaarten. Men erkent dat er maatschappelijke structuren en systemen zijn die bepaalde mensen uitsluiten. Kenmerkende verwoordingen zijn niet gezien worden en uitgesloten worden. Uit de uitspraken van sommigen van hen weerklinkt het activisme, hun hart gaat tekeer, hun handen jeuken, dit geeft blijk van geestdrift, een wil om te zoeken naar gerechtigheid. Alle uitspraken geven blijk van solidarisering met deze mens, men wil naast de gemarginaliseerde of gedupeerde mens gaan staan en samen met hen de oorzaak van het onrecht aankaarten en aanvechten (Stoppels, 1996, p. 242).

Enkele pastors stellen dat een bepaalde wederkerigheid of attitude die inherent is aan het werk een aanleiding is geweest voor de beroepskeuze. Ze leren van de mensen, het contact vormt een verrijking voor hun eigen leven. Een van hen geeft aan tot de keuze gekomen te zijn vanwege directe herkenning. Enkele geven aan dat de bedoeling van het werk de aanleiding is geweest voor de beroepskeuze het beroepsprofiel sloot aan op hun levensovertuiging of levenshouding.

Conclusie

Ondanks de jaren, de veranderingen en de cohesie met het seculiere of pragmatische gemeentelijk beleid zijn de kernaspecten van diaconale spiritualiteit te herkennen wanneer we kijken naar de motivaties en drijfveren van pastors voor de keuze van dit werk. Met name de missie, die gekenmerkt wordt door humanisering, een focus op de (kwetsbare) mens en de onderkant van samenleving in plaats van op de kerk kwam hierin prominent naar voren. Evenals de inspiratie, die bij de helft van de pastors nog expliciet werd aangehaald, maar bij de andere helft niet expliciet aan de orde kwam.

Tot slot vormde ook de visie op de maatschappij een voorname aanleiding voor de beroepskeuze. De neiging iets te willen doen met onrecht, en de oorzaken van dit onrecht te bestrijden bleken nog van invloed op de beroepskeuze, centraal staat het begrip solidarisering wat ook verband houdt met het kernaspect humanisering. De pastor wendt zich toe naar zijn naasten, en is solidair met deze mens.

Verhouding tot bestaande theorieën over presentie

We kunnen stellen dat veel kernaspecten van de spiritualiteit van de presentietheorie terug te vinden zijn in de interviews van de straatpastors over hun motivatie voor de beroepskeuze. Er is echter wel een opvallende lijn te ontdekken wanneer we kijken naar de verhouding tussen de interviews en het theoretisch kader van de presentie.

Met betrekking tot de motivatie van de pastors voor de keuze voor dit werk is het opvallend dat de helft dit in verband bracht met christelijke inspiratie terwijl de andere helft dit juist níet deed. Dit zou te maken kunnen hebben met de eerder genoemde voortschrijdende afname van het gezag van de christelijke traditie en haar bronnen. Christelijke waarden en deugden bestaan los van het christendom (Baart, 2004a, p. 774) (Meeuws in van Well & Stoppels, 2004, p. 394). Ook Miedema (2004a, p. 295) stelt dat bronnen en inspiratie voor de presentie evengoed ontleend kunnen worden aan de westerse perspectieven en waarden.

Ter verdieping van onze zoektocht naar de spiritualiteit van de presentie verbreden we ons onderzoek door te achterhalen hoe deze spiritualiteit naar voren komt in de dagelijkse werkbeleving van de straatpastors.

Hoofdstuk 5: De impliciete spiritualiteit in de werkbeleving van straatpastors

In dit gedeelte wordt allereerst de vraag naar de manier waarop de impliciete spiritualiteit van het hedendaags presentiewerk doorschemert uitgelicht. Met behulp van de theorievorming over diaconale spiritualiteit wordt duidelijk op wat voor manier impliciete spiritualiteit tot uiting komt in de werkbeleving van de straatpastors. De uitspraken van de pastors zijn geordend aan de hand van metacodes die ontleend zijn aan het literatuuronderzoek van hoofdstuk 2 en 3.

Hierna wordt gekeken hoe deze nieuwe situatie zich verhoudt tot de bestaande theorieën van presentie. Op deze manier wordt de bestaande kennis over presentie in een nieuw daglicht gesteld wat een bijdrage kan leveren aan de kennis over de hedendaagse praktijk van de presentie. De onderzoeksvraag luidt: Hoe uit de impliciete spiritualiteit in de presentietheorie zich in de beleving van het werk van alledag van straatpastors en hoe verhoudt dat zich tot de bestaande theorieën over presentie?

Humanisering (missie)

Met betrekking tot het kernaspect humanisering heb ik een onderscheid gemaakt tussen de visie op de kerk in de wereld, de toewending naar de naasten, en de attitude van de pastors die gekenmerkt wordt door pretentieloosheid en de inspiratie die hierin naar voren komt.

Kerk in de wereld

5 van de 9 respondenten¹⁷ benoemen hun verhouding tot de kerk wanneer zij spraken over hun beleving van het dagelijks werk. Uit hun antwoorden blijkt dat er sprake is van een perspectiefwisseling. De focus ligt voor hen niet binnen de kerkmuren maar buiten op straat of tussen de mensen. 1 respondent¹⁸ benoemt het vermoeden dat het kerkelijke van zijn beroepsrol extra vertrouwen geeft aan de mensen op straat.

1 respondent¹⁹ geeft aan dat het werk van de kerk op zich niet bijzonder is omdat de hele samenleving doordrongen is van christelijke waarden. Het is echter wel belangrijk dat de kerk voorop loopt en het goede voorbeeld geeft in de manier waarop ze zich verhoudt tot de kwetsbaren van de samenleving.

Toewending naar de Naasten

¹⁷ Resp. 1 (75-83, 87-90, 94-96, 104-108, 168-173) 2 (404-412) 3 (593-598, 604-608) 7 (1612-1618, 1620-1624) 8 (1879-1883, 1888-1892, 1898-1904, 1911-1916)

¹⁸ Resp. 1 (75-83)

¹⁹ Resp. 8 (1879-1883, 1888-1892, 1898-1904, 1911-1916)

8 van de 9 respondenten²⁰ doen een uitspraak over de mens waartoe zij zich wenden en hetgeen deze mens (volgens hen) kenmerkt. Verder komen er verschillende benamingen voor de mensen die de doelgroep van het straatpastoraat vormen aan bod, zoals de kwetsbaren, gemankeerde mens, mensen zonder aansluiting, uitgesloten mensen, onzichtbare mensen, hopeloze of uitzichtloze situaties.

De pastors hebben de wil om in het leven van deze mensen aanwezig te zijn. Het is echter opmerkelijk dat de respondenten terughoudend zijn met het benoemen van een concrete doelgroep, het stereotype mens dat een beroep doet op de diensten van de straatpastors valt volgens hen niet direct te categoriseren.

Het gaat over de mensen die onrechtmatig of onrechtvaardig behandeld worden. Mensen die hun verhaal aan het licht willen brengen, mensen die gemankeerd zijn, zich in een kwetsbare positie bevinden, mensen die zich nergens thuis voelen (ook niet bij zichzelf). 1 van de 9 respondenten²¹ geeft aan op de grens te willen staan, volgens deze respondent is de doelgroep van het straatpastoraat ook de overheid en de hulpverlening en andere mensen met belangstelling voor het leven van de straat. Dit houdt ook verband met het zoeken naar verbinding tussen het onderste segment en de rest van de maatschappij (kerk-zijn in de wereld).

Zonder pretentie

Bij 9 van de 9 respondenten²² komt naar voren dat ze pretentieloos te werk gaan. De drempel voor het straatpastoraat is laag, de mens is zonder meer welkom. Het verspreiden van een christelijke boodschap is bij geen van de pastors aan de orde. 5 van de 9 respondenten geven aan niet persé geloofsgesprekken te (willen) voeren met de mensen waarmee zij in het dagelijks leven in aanraking komen omdat het niet altijd ter sprake komt of omdat het van de pastors niet hoeft. Dit neemt niet weg dat er wel geloofsgesprekken gevoerd worden, maar dit vindt plaats op de termen van de ander en is vrijblijvend zo blijkt uit de uitspraken van 3 respondenten²³. 2 respondenten²⁴ geven aan bronnen en inspiratie aan te dragen waar de mensen eventueel zin of kracht aan kunnen ontlelen.

Inspiratie

²⁰ Resp. 1 (191-193) 2 (380-382, 452-453) 3 (650-652, 744-746) 4 (971-975, 1002-1003, 1023-1024, 1033- 1038) 5 & 6 (1358-1360, 1426-1427, 1428-1429) 7 (1635-1637, 1685) 8 (2024-2029)

²¹ Resp. 8 (2024-2029)

²² Resp. 1 (60-62, 112-117) 2 (403-406) 3 (779-780, 785-790) 4 (975-977) 5 & 6 (1309-1312) 7 (1750-1753) 8 (1914-1916) 9 (2240-2241)

²³ Resp. 1 (60-62, 112-117) 2 (403-406) 8 (1914-1916)

²⁴ Resp. 3 (779-780, 785-790) 7 (1750-1753)

9 van de 9 respondenten²⁵ brengen het missionaire aspect van diaconale spiritualiteit *humanisering* in verband met hun persoonlijke inspiratie of inspiratiebronnen. De toewending naar de naasten, de christelijke boodschap, de beschrijvingen van het leven van Jezus Christus en de manier waarop hij zich tot zijn omgeving verhiel staan hierbij centraal. Het geloof wordt dus geleefd, het vertaalt zich door het handelen. 4 van de respondenten²⁶ benoemen de rol van Jezus Christus en verwijzen naar zijn handelen wanneer ze spraken over inspiratie voor hun hedendaagse werkpraktijk. 7 respondenten²⁷ benoemen dat dit werk een taak, roeping of opdracht is. Aanwezig zijn in het leven van deze mens is waar de christelijke boodschap ons toe oproept.

De wereldbeschouwing speelt hier ook een rol in. Deze geïnspireerde houding staat niet op zichzelf maar in contrast met de bredere maatschappij en alle processen (regelgeving, wetgeving, attitudes en omgangsvormen) die daarin naar voren komen, zo blijkt uit de uitspraken van 5 van de 9 respondenten²⁹. Dit biedt een voedingsbodem voor het ontstaan van deze geïnspireerde houding met betrekking tot humanisering. Met het oog op alle onrechtvaardigheid en alle onrechtmatigheid ontstaat de wil om vanuit christelijke inspiratie aanwezig te zijn bij de mens in de marge.

2 van de 9 respondenten³⁰ geven aan dat christelijke inspiratie of de ervaring van God een rol speelt in hun dagelijks werk, zonder te specificeren hoe dit zich precies uit.

De Ander als geheel (mensbeeld)

Wanneer we kijken naar het mensbeeld dat naar voren komt in de dagelijkse werkbeleving van de straatpastors kunnen er twee centrale thema's onderscheiden worden. De pastors hebben een volkomen mensbeeld en een genadig mensbeeld. Dit houdt echter sterk verband met christelijke inspiratie.

Volkomen mensbeeld

²⁵ Resp. 1 (100-104) 2 (393-396) 3 (647-649, 663-665) 4 (920-923, 940-942) 5 & 6 (1306-1308, 1314-1315) 7 (1630-1635, 1639-1641, 1657- 1660) 8 (1884-1886, 1894-1898) 9 (2237-2238)

²⁶ Resp. 1 (100-104) 2 (393-396) 3 (647-649, 663-665) 7 (1630-1635, 1639-1641, 1657- 1660)

²⁷ Resp. 1 (100-104) 3 (663-665) 4 (920-923, 940-942) 5 & 6 (1306-1308, 1314-1315) 7 (1630-1635, 1639-1641,

²⁸ - 1660) 8 (1884-1886, 1894-1898)

²⁹ Resp. 1 (100-104) 3 (647-649, 663-665) 4 (920-923, 940-942) 7 (1630-1635, 1639-1641, 1657- 1660) 8 (1884-1886, 1894-1898)

³⁰ Resp. 5 & 6 (1306-1308, 1314-1315) 9 (2237-2238)

8 van de 9 respondenten³¹³² omschrijven een volkomen mensbeeld. Dit houdt in dat de mens gezien wordt als gehéél, en alles wat daaraan verbonden is. Ze vinden het van belang dat de mens primair als mens wordt gezien en niet ingekapseld in functionalistische benamingen, 3 van de 9 respondenten³³ benoemen dit ook expliciet. De mens valt niet samen met zijn of haar problemen, verslaving, of etiketje. 5 van de 9 respondenten³⁴ geven aan met de mens te willen zoeken naar het waardevolle, het mooie, het betekenisvolle in hun leven of in zichzelf. 2 respondenten³⁵ geven aan dat het mensbeeld dat zij hanteren zich vormt in het contact.

Genadig mensbeeld

6 van de 9³⁶ respondenten hanteren een genadig mensbeeld in hun dagelijkse werkpraktijk. Centraal hierbij staan de erkenning van de goede en minder goede eigenschappen van de mens en het feit dat de mens ondanks alles nieuwe kansen, nieuwe interesse verdient en welkom blijft.

2 van de 9 respondenten³⁷ benoemen de morele dimensie van hun mensbeeld, ze oordelen niet over goed of kwaad, geen enkel mens is moreel superieur. 3 van de 9³⁸ respondenten geven aan dat het soms moeite kost dit mensbeeld vast te houden, vooral wanneer het contact tegenvalt en het mensbeeld in diskrediet wordt gebracht. Zij geven echter aan het opzij te kunnen zetten om uit de frustratie te kunnen blijven.

Inspiratie

7 van de 9 respondenten³⁹ brengen het kernaspect met betrekking tot het mensbeeld in verband met hun inspiratie of inspiratiebronnen. Zij verbinden dit aan het bestaansrecht van de mens. Voor God is ieder mens van waarde, en telt ieder mens als een gelijke. Voor hen is dit een beeld dat zij levend houden in de praktijk.

³¹ Resp. 1 (195-196, 226-229, 232-233) 2 (366-367, 377-379, 383-386, 389-391) 3 (622-626, 773-774) 4 (981-1101-1102) 5 & 6 (1506-1511) 7 (1782-1784) 8 (2037-2041)

³² Resp. 1 (195-196, 226-229, 232-233) 3 (622-626, 773-774) 4 (981-984, 1101-1102)

³³ Resp. 2 (366-367, 377-379, 383-386, 389-391) 3 (622-626, 773-774) 4 (981-984, 1101-1102) 7 (1782-1784) 8 (2037-2041)

³⁴ Resp. 1 (226-229) 5 & 6 (1506-1511)

³⁵ Resp. 1 (229-231, 241-253) 2 (463-465) 3 (628-631, 836-840) 5 & 6 (1472-1478, 1503-1505) 7 (1785-1787) 9 (2249-2253)

³⁶ Resp. 1 (229-231, 241-253) 2 (463-465)

³⁷ Resp. 3 (628-631, 836-840) 5 & 6 (1472-1478, 1503-1505) 7 (1785-1787) 9 (2249-2253)

³⁸ Resp. 1 (65-66, 165-168, 234-241) 2 (386-387, 458-460) 5 & 6 (1301-1304, 1319-1322, 1355-1356) 7 (1733-1736, 1780-1788) 9 (2230-2233, 2278-2280, 2283-2284)

4 van de 9 respondenten⁴⁰ geven aan in het dagelijks werk in aanraking te komen met het Goddelijke door in contact te treden met de medemens.

Vrijplaats (bedoeling)

De bedoeling van het diaconaat en de presentie krijgt vorm in de praktijk. Niet voor niks wordt diaconale spiritualiteit ook een *praktische spiritualiteit* genoemd. In het handelen in de wereld, door het contact met de mens wordt zin gevonden. Door het onderzoeken van de bedoeling van de hedendaagse praktijk van de straatpastors kwam ik tot de conclusie dat er sprake is van 3 tendensen met betrekking tot dit kernaspect.

Volkomen aandacht

9 van de 9 respondenten^{41,42,43} geven aan dat het bieden van aandacht centraal staat in hun hedendaagse werkpraktijk. Deze aandacht staat los van voorwaarden, verwachtingen, resultaat of doelstellingen en is niet betrekkelijk maar volkomen. Dit houdt verband met het heersende mensbeeld, men heeft oog voor héél de mens, de goede en slechte eigenschappen, met een verhaal, dromen en verlangens, en een eventuele behoefte aan ontmoeting, verbinding en geloofsgesprekken.

Presentie betekent letterlijk *aanwezig zijn*. Het erbij blijven, vasthouden, uithouden of volhouden wordt door 6 van de 9 respondenten⁴⁴ genoemd in relatie tot de bedoeling van het werk. Het is zaak present te blijven voor de mens, ook als alles verkeerd gaat en het leven ondragelijk zwaar lijkt te zijn. De straatpastors zien het als hun taak aandacht te houden voor de ander zoals hij of zij zich aan hen voordoet zonder deze ander te willen veranderen. Het is niet altijd gemakkelijk om dit vol te houden. 3 respondenten⁴² noemen het bieden van weerstand aan de neiging oplossingsgericht, doelgericht, verwachtingvolle doelstelling of aanbod lastig of een beproeving.

Wanneer er gesproken wordt over een doel heeft dit veelal betrekking op hetgeen de mensen zoeken wanneer ze een inloophuis binnenstappen of contact aangaan met de pastors. Dit kunnen heel basale dingen zijn zoals eten en drinken of een beetje broodgeld of een klein klusje. Maar ook aan existentiële

⁴⁰ Resp. 1 (65-66, 165-168, 234-241) 2 (386-387, 458-460) 7 (1733-1736, 1780-1788) 9 (2230-2233, 2278-2280, 2283-2284)

⁴¹ Resp. 1 (110-111, 119-120, 130-131, 133-136, 139-144, 150-155) 2 (431-433, 435-438, 467-470, 477-479, 483-488) 3 (617, 619-620, 641, 673-682) 4 (1101-1102) 5 & 6 (1335-1336, 1357-1358, 1375-1378, 1390-1391,

⁴² -1420) 7 (1693-1695, 1700-1703, 1714-1717) 8 (1919-1921, 1938-1942) 9 (2233-2236, 2422-2429)

⁴³ Resp. 1 (130-131, 150-155) 2 (477-478) 3 (673-682) 5 & 6 (1335-1336, 1357-1358, 1375-1378) 8 (1938-1942)

⁴⁴ Resp. 1 (150-155) 2 (483-488) 5 & 6 (1375-1378)

behoefte wordt tegemoet gekomen; verbinding, aandacht, oog voor het verhaal, de ervaring van veiligheid, vertrouwen et cetera. 8 van de 9 respondenten⁴⁵⁴⁶ geven hier voorbeelden van.

2 respondenten⁴⁷ geven aan dat het aanbod van gesprekken over geloof of spiritualiteit behoort tot de bedoeling van hun werk.

Verbinding

6 van de 9 respondenten⁴⁸ geven aan dat verbinding en ontmoeting de bedoeling vormen van het werk dat zij verrichten. Centraal staan de begrippen gemeenschap, verbondenheid en gekend worden. 1 van de 9 respondenten benoemt dat de bedoeling van het werk het in verbinding komen met het transcendente is. Dit gebeurt door het gesprek of een ontmoeting.

Maatschappelijke context

Met betrekking tot de bedoeling of het aanbod van het hedendaags straatpastoraat zeggen 8 van de 9 respondenten⁴⁹ zich op enige wijze te verhouden tot de moderne maatschappelijke invloeden. 3 van de 9 respondenten⁴⁵⁰⁵¹ geven aan zich af en toe een maatschappelijk werker te voelen wanneer mensen hen benaderen voor hoofdzakelijk praktische en materiële vragen. 3 van de 9 respondenten⁵² geven aan dat de behoefte aan de presentie als benaderingswijze (of geestelijke zorg op de straat) naar hen inziens blijft of juist alleen maar toeneemt. 4 van de 9 respondenten⁵³ geven aan te moeten waken voor het activisme, en zich actief bewust moeten blijven van hun eigen rol en functie in het maatschappelijk domein.

5 van de 9 respondenten⁵⁴ geven aan dat het zoeken van verbinding met de bredere maatschappij beschouwd kan worden als een bedoeling van het straatpastoraat. Zij willen contact bewerkstelligen

⁴⁵ Resp. 1 (110-111, 119-120, 130-131, 133-136, 139-144, 150-155) 2 (431-433, 435-438, 467-470, 477-479,

⁴⁶ -488) 3 (617, 619-620, 641, 673-682) 5 & 6 (1335-1336, 1357-1358, 1375-1378, 1390-1391, 1414-1420) 7 (1693-1695, 1700-1703, 1714-1717) 8 (1919-1921, 1938-1942) 9 (2233-2236)

⁴⁷ Resp. 8 (1919-1920) 9 (2233-2236, 2422-2429)

⁴⁸ Resp. 3 (777-778) 4 (1103-1107, 1117-1123) 5 & 6 (1267-1275, 1397-1400) 7 (1724-1728, 1744-1749, 1858-1859) 8 (1959-1961, 1965-1966)

⁴⁹ Resp. 1 (304-305, 313-316, 336) 2 (560-564, 566-568) 4 (934-938) 5 & 6 (1405-1406, 1554-1558, 1581-1585)

⁵⁰ (1799-1807, 1847-1851) 8 (1888-1892) 9 (2381-2386, 2414-2420)

⁵¹ Resp. 1 (304-305) 4 (934-938) 7 (1799-1807, 1848-1851)

⁵² Resp. 2 (560-564, 566-568) 4 (934-938) 9 (2381-2386, 2414-2420)

⁵³ Resp. 1 (313-316) 5 & 6 (1405-1406) 7 (1802-1807)

⁵⁴ Resp. 3 (791-795, 799-783) 4 (1107-1116) 5 & 6 (1532-1539, 1541-1547) 7 (1638-1639, 1652-1655) 8 (1961-1964, 1974-1977, 2042-2045)

tussen de maatschappij en de mensen die behoren tot hun doelgroep. 2 van hen⁵⁵ geven aan het leven van de straat door te geven aan de kerkelijke gemeente.

Wederkerigheid (attitude)

De attitude van de diaconaal- of presentiewerkers wordt, afgaande op zowel de literatuur als de interviews, gekenmerkt door wederkerigheid. Het geven en ontvangen overstijgt de rolverhoudingen en zorgt voor een symmetrie die betrekking heeft op het heersende mensbeeld en de bedoeling van het hedendaags straatpastoraat.

Wederzijdse ontsluiting

7 van de 9 respondenten⁵⁶ geven aan dat wederkerigheid een rol speelt in de houding die ze aannemen in het dagelijks werk. Dit wordt gekenmerkt door wederzijdse ontsluiting. Er is geen sprake van vaststaande verhoudingen of gedragscodes waaraan de pastors en de mensen zich dienen te houden, het contact is puur en gaat letterlijk over en weer. Dit geschiedt vanuit een idee van gelijkheid, in beginsel zijn we allemaal kwetsbaar. 4 van de 9 respondenten⁵⁷ geven aan dat ze zich bewust zijn van het feit dat zij evengoed in een afhankelijke positie terecht zouden kunnen komen, een realisatie die bijdraagt aan de manier waarop hun attitude vorm krijgt in het dagelijks werk. 2 van de 9 respondenten⁵⁴ geven aan dat de perspectiefwisseling van kerk naar wereld voor hen persoonlijk een meerwaarde heeft ten opzichte van hun vorige baan als gemeentepredikant. Het contact met de doelgroep van het straatpastoraat noemen ze directer of puurder. Het contact met de mens krijgt vorm in het moment, van mens tot mens. Benaderbaarheid

5 van de 9 respondenten⁵⁸ geven met betrekking tot de attitude blijk van een zekere aanraakbaarheid. De pastors kiezen ervoor dicht bij de mensen te staan en hen ook toe te laten in hun eigen leven of leefwijze. Zij zijn hierin aanraakbaar of echt, ze verbergen niks van wie ze zelf zijn.

Asymmetrie

2 van de 9 respondenten⁵⁹ geven expliciet aan dat er in het werk wel sprake is van professionele verhoudingen.

⁵⁵ Resp. 3 (791-795) 5 & 6 (1532-1539)

⁵⁶ Resp. 1 (168-173) 4 (1052-1055, 1068-1072) 5 & 6 (1276-1282, 1453-1455) 7 (1663-1666, 1671-1673) 8 (1953-1957) 9 (2271-2273)

⁵⁷ Resp. 4 (1052-1055, 1068-1072) 5 & 6 (1276-1282, 1445-1449, 1453-1455) 7 (1663-1666, 1671-1673)

⁵⁴ Resp. 1 (168-173) 5 & 6 (1276-1281)

⁵⁸ Resp. 1 (63-64) 2 (398, 423-425, 428-430) 3 (606-614) 5 & 6 (1285-1291) 9 (2320-2324)

⁵⁹ Resp. 3 (754-757) 8 (1946-1951)

Onrecht en Rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Een van de kenmerken van spiritualiteit van de presentie is haar wereldbeeld. Presentie kan immers beschouwd worden als een hernieuwde aanwezigheid in een wereld waarin mensen lijden onder onrechtvaardige structuren. Centraal staan de kritische, solidariserende en coöperatieve houding.

Kritisch

6 van de 9 respondenten⁶⁰ zijn expliciet kritisch over de huidige maatschappij en de wijze waarop zaken geregeld worden. Er heerst ongenoegen met de manier waarop men omgaat met de mensen die de doelgroep van het straatpastoraat vormen. Kenmerkend zijn de hardheid van de samenleving (instanties en mentaliteit), het individu dat overvraagd wordt, negatieve beeldvorming, de vervlakking en de maakbaarheidsgedachte.

Solidariserend

4 van de 9 respondenten⁶² geven aan zich te solidariseren met de mens die kwetsbaar is. Ze staan naast deze mens en nemen het op voor deze mens. 3 van hen geven aan dat het huidige systeem en beleid op een onjuiste manier omgaat met de mensen die de doelgroep van de straatpastors vormen. De menselijke maat staat hierin niet altijd voorop.

Coöperatief

4 van de 9 respondenten⁶³ geven echter blijk van een coöperatieve houding. Zij vinden dat een positieve relatie met de hulpverlening en gemeente acceptabel is of een meerwaarde heeft. 2 van hen geven aan het van belang te vinden om de betrekkingen goed te houden en in verbinding te blijven met de bredere maatschappij, politiek en de hulpverlening.

Bekrachtiging (hulpbronnen)

Om het dagelijks werk goed te vol te kunnen houden kunnen er krachtbronnen aangewend worden. De volgende krachtbronnen zijn van toepassing op de werkpraktijk van de hedendaagse straatpastors.

⁶⁰ Resp. 1 (255-258, 266-268, 286-288, 291-292, 299-300) 2 (505-507, 511-516, 525-528) 3 (666-669, 817-820,

⁶¹ -892) 5 & 6 (1514-1516) 7 (1824-1827) 9 (2397-2403)

⁶² Resp. 1 (272-275, 277-280) 2 (530-531, 566-568) 3 (654-656, 826-833) 5 & 6 (1568-1571)

⁶³ Resp. 4 (1173-1175, 1196-1198) 5 & 6 (1549-1553) 8 (2065-2073)

Gemeenschap

5 van de 9 respondenten⁶⁴ geven aan dat het contact met anderen een voorname krachtbron vormt in hun dagelijkse werkpraktijk.

Vrijmaken

4 van de 9 respondenten⁶⁵ geven blijk van een behoefte aan vrijmaken of loslaten. 3 van de 9⁶⁶ geven aan dit te doen doormiddel van gebed of meditatie.

Motivaties

4 van de 9 respondenten⁶⁷ geven aan bekrachtigd te worden door motiverende gebeurtenissen die zich voordoen in het werk van alledag. Dit heeft te maken met voldoening, plezier, ontmoeting, vertrouwen en verantwoordelijkheid.

Inspiratie

5 van de 9 respondenten⁶⁸ brachten het kernaspect van diaconale spiritualiteit met betrekking tot de bekrachtiging in verband met hun inspiratie. 3 van de 9 respondenten⁶⁵ geven aan kracht te ontfangen aan de ervaring dat God zich aan hen verbindt in het dagelijks werk. 1 van hen⁶⁹ geeft aan bekrachtigd te worden door de authentieke en doorleefde geloofsovertuiging van de mensen van de straat. 1 van hen⁷⁰ geeft aan dat Gods schepping altijd goedheid bevat, de mens is door God geschapen en daarom zit er iets goeds in. Deze gedachte zorgt voor bekrachtiging.

Afgaande op de uitspraken van de respondenten kunnen we vaststellen dat de spiritualiteit van de presentie in de hedendaagse praktijk van het presentiewerk op verschillende en diverse manieren tot uiting komt. Nu zal er gekeken worden naar de verhouding tussen de uitkomsten van de interviews en het theoretisch kader.

⁶⁴ Resp. 2 (498-499) 4 (1163-1164) 5 & 6 (1365-1369) 8 (2148-2150) 9 (2289-2290)

⁶⁵ Resp. 3 (843-847) 4 (1133-1138, 1150-1153) 7 (1759-1762) 8 (2145-2146) 9 (2296-2298)

⁶⁶ Resp. 3 (843-847) 7 (1759-1762) 9 (2296-2298)

⁶⁷ Resp. 1 (157-162) 2 (490) 3 (848-853) 4 (1144-1146) 7 (1774-1778)

⁶⁸ Resp. 1 (57-59, 174-181) 4 (1134-1138) 7 (1626-1627, 1755-1760) 8 (2138-2141) 9 (2227-2305)

⁶⁹ Resp. 1 (174-181) 7 (1755-1760) 9 (2227-2305)

⁷⁰ Resp. 1 (174-181)

⁷⁰ Resp. 8 (2138-2141)

Analyse van data en theorie

Wanneer we kijken naar de interviews en analyse kunnen we vaststellen dat de kernaspecten van de spiritualiteit van de presentie op verschillende manieren tot uiting komen in de hedendaagse werkbeleving van straatpastors. Hier volgt een evaluatie van de hoofdlijnen in verhouding tot de bestaande theorievorming.

Humanisering (missie)

Over het algemeen gaven de pastors aan dat het missionaire aspect, *humanisering*, een prominente rol speelt in het dagelijks werk. Dit heeft betrekking op de perspectiefwisseling, God-Wereld-Kerk vervangt het denkschema God-Kerk-Wereld (Herbst, 1987, in Stoppels, 1996, p. 62). De kerk lijkt niet langer per definitie een belangrijke rol te spelen in de dagelijkse werkbeleving van de pastors. De meerderheid van de uitspraken geven blijk van een focus op de wereld, de mensen, de maatschappij, in plaats van de kerk. Dit heeft blijk van een spanning tussen het feit dat diaconaat van oudsher beschouwd werd als het vanzelfsprekende handelen van de kerk (van Well & Stoppels, 2004, p. 397), en haar afstand tot de kerk en kerkelijke belangen (Schippers, 1990, p. 228/229).

Alle pastors voelen een sterke neiging, missie of opdracht aanwezig te zijn in het leven van de mensen. Opmerkelijk zijn de vele benamingen voor hun doelgroep. Dit wekt de indruk dat de doelgroep van het straatpastoraat niet homogeen is en dat doelgroep-denken voor de straatpastors niet van toepassing is. Dit houdt wellicht verband met het heersende mensbeeld, de mens mag niet gecategoriseerd worden of ingekapseld in maatschappelijke structuren. Ook Baart (2004b, p. 285) stelt dat het leed vele gezichten kent.

Over het algemeen staat de wil om geloofsgesprekken te voeren niet centraal bij de straatpastors. Zij gaan pretentieloos te werk met hetgeen zich vanuit de ander aandient. Zij maken expliciet dat het er niet om gaat richting te geven aan het leven van de deze mens en te bepalen waar zij zin aan ontleen. Stoppels (1996, p. 250) stelt dat de mens door de manier van omgang en het aanbod wel vertrouwd kan raken met de kernwaarden van het christelijk geloof. Dit weerklinkt ook in de antwoorden van de respondenten.

Alle pastors brachten christelijke inspiratie in verband met het missionaire aspect van de presentie, de humanisering. De toewending naar de naasten vanuit de christelijke inspiratie staat hierbij centraal. De pastors gaven aan het als een taak, roeping of opdracht te beschouwen aanwezig te zijn tussen de armen en de kwetsbaren vanuit de gedachte dat God ook hen ziet en zich door het leven en sterven

van Jezus Christus aan hen verbonden heeft. Ook in de literatuur zien we dat terug, Stoppels (1996, p. 246) beschrijft het aanwezig zijn vanuit christelijke inspiratie als een basiselement van de presentie.

Deze geïnspireerde maar ook enigszins activistische houding staat niet op zichzelf maar in verhouding tot de wijdere maatschappij, zo blijkt uit de uitspraken van de pastors. Met een oog op alle onrechtvaardigheid en onrechtmatigheid in deze wereld ontstaat de wil om vanuit christelijke inspiratie een tegengeluid te bieden door aanwezig te zijn bij de mens in de marge en het onrecht en leed op deze manier aan te klagen. Dit verband tussen presentie en maatschappelijke ontwikkelingen vertoont overeenkomsten met de literatuur. Op de eerste plaats is de presentietheorie namelijk ontstaan vanuit een ongenoegen met de afwezigheid van de kerk in de wereld (Stoppels, 1996, p. 238). De diaconie valt niet los te denken van de wereld waarin ze present is. Het is deze wereld waarin de presentie zozeer nodig is. Het is Baart (2004a, p. 265) die stelt dat de aanwezigheid in de wereld draait om de kern van hetgeen geloven, of christen-zijn om draait.

De ander als geheel (mensbeeld)

De mensbeelden die naar voren komen in de dagelijkse werkbeleving van de straatpastors worden gekenmerkt door een volkomenheid, de mens wordt gezien als geheel. Daarnaast wordt het mensbeeld gekenmerkt door genade voor de mens die altijd nieuwe kansen verdient. Dit komt overeen met de literatuur.

De nadruk op héél de mens, het anders-zijn van de mens, of zijn uniciteit zien we ook terug in de literatuur. De pastors doen, in het licht van een maatschappij en hulpverleningssysteem die er (vaak) een geobjectiveerd of functionalistisch mensbeeld op nahoudt, geen concessies aan het beeld dat zij hanteren van de mens die zich aan hen voordoet. De mens wordt niet gereduceerd tot maatschappelijk pion (Stoppels, 1996, p. 242).

Enkele pastors gaven aan dat het lastig kan zijn om het mensbeeld vast te houden. Ook dit zien we terug in de theorievorming. Zou je de ander loslaten? bijvoorbeeld wanneer de eigen groei, eigen plezier of bevrediging verdwijnt of minder wordt (Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401). Wat nou als het contact tegenvalt, de frustraties opspelen, er nooit een verandering komt? Ook Baart (2004a, p. 260/261) erkent deze realiteit, enerzijds is er de wil te werken vanuit liefde en anderzijds de harde realiteit van de ruwheid van het leven in de stad. Desondanks is het belangrijk gericht te blijven op het positieve van de ander, en mooie herinneringen in het leven te roepen wanneer het zwaar wordt. In dit kader beschrijft Baart (2004a, 261/262) zes functies van spiritualiteit. Deze hebben betrekking op het georiënteerd blijven op de ander, het doorgaan als het tegenzit, het niet-aangestoken worden of

beproefd worden, het moedig zijn, het belangeloos kunnen zijn en het trouw kunnen blijven aan de ander.

Het mensbeeld werd in veruit de meeste gevallen in verband gebracht met christelijke inspiratie. Dit heeft vooral betrekking op het bestaansrecht van de mens, met een oog op de (onvoorwaardelijke) liefde die God heeft voor de mens houden zij hun mensbeeld levendig en krachtig. Het is Beumer (1994, p. 24) die stelt dat we in een leven vol onduidelijkheden en ruis moeten blijven zoeken naar het Heilige in de mens. Wie deze ruis achter zich kan laten en zijn masker af durft te doen wordt een beeld van de liefde van God. Ook het zien van de onvoorwaardelijkheid goedheid in de mens, Taylor (2007, p. 666) beschrijft in dit kader het *zien dat het goed is*, net zoals God zag dat het goed was.

Vrijplaats (bedoeling)

Over het algemeen staat het bieden van *aandacht* centraal in het presentiewerk. Dit wordt door alle pastors beschouwd als de bedoeling van het dagelijks werk. Verder krijgt het weldoen of goedgevoelen op verschillende manieren vorm, men ziet wat er moet gebeuren om de situatie van de mens te verbeteren. Stoppels (1996, p. 221) benoemt programmaloosheid als bedoeling van presentie, de entree is niet functioneel maar gericht op het aangaan van relaties. Het is belangrijk te focussen op de wezenlijke behoeften en belangen die elders niet opgemerkt worden. Deze omschrijving komt overeen met hetgeen de pastors verteld hebben.

Ook vormt het bieden van gemeenschap een belangrijk onderdeel van de bedoeling van het hedendaags straatpastoraat. Het creëren van een veilige en vrijblijvende plek is nog altijd belangrijk. Beumer (2005, p. 58) stelt dat het ongedwongene een wezenskenmerk is voor de manier waarop gewerkt wordt. Van oudsher wordt vooral geprobeerd een open huis te zijn. Stoppels (1996, p. 243/244) benoemt het belang van alledaagsheid en basaal met-gezellen omdat het veel mensen aan gewone gezelligheid ontbreekt. Desalniettemin wordt het hedendaags straatpastoraat beïnvloed door de ontwikkelingen in de maatschappij, zo voelen de pastors zich steeds vaker een maatschappelijk werker of moeten ze waken voor het aanstekelijke activisme van hulpverleningsinstanties die bij hen over de vloer komen.

Afgaande op de antwoorden van de pastors neemt de taak de ervaringen en verhalen van de straat naar de kerk te dragen plaats voor de wil, opdracht of missie de ervaringen ook *de maatschappij in te dragen*. Men beschouwt het perspectief van de mensen waarmee zij op dagelijkse basis te maken hebben als een verrijking voor de rest van de maatschappij. Beumer (2005, p. 86) stelt dat het diaconaat de handen en voeten van de kerk zijn. Maar met het afnemend gezag van de kerk, en de het

groter wordende maatschappelijk belang (Beumer 1999, p. 32) in ogenschouw genomen kan het straatpastoraat ook dienen als klankbord voor de samenleving.

Wederkerigheid (attitude)

De attitude van de straatpastors wordt gekenmerkt door wederzijdse ontsluiting en benaderbaarheid. Het contact gaat over en weer, men leert van elkaar, raakt geïnspireerd door het contact met elkaar en beseft dat wij allen kwetsbaar kunnen worden. “Een helper is niet alleen de sterke die de zwakke opbeurt, maar draagt ook zijn/haar eigen zwaktes en schulden met zich mee” (Miedema, 2004b, p. 379).

Het benaderbare impliceert dat de straatpastors ervoor kiezen dicht bij de mensen te staan en zich ook bloot te geven. Baart (2004b, p. 288) schrijft dat het profiel van de presentiewerker gekenmerkt wordt door een openheid. Ook benoemen de pastors expliciet de persoonlijke inzet van de presentiewerkers wat we ook terugzien bij Schippers. “Men wil zich niet verschuilen achter functie, positie, of professionaliteit, maar zichzelf persoonlijk aanspreekbaar stellen in intense betrokkenheid” (Schippers, 1990, p. 251). Stoppels (1996, p. 239-241) beschrijft dit ook, volgens hem is het inloophuis een gemeenschap van gelijken en een gemeenschap van ongelijken. De gemeenschap van gelijken komt tot uitdrukking in een vorm van medemenselijkheid die niet alleen impliceert dat de mens anderen kan helpen maar ook dat de mens zich kan laten helpen door anderen, dit veronderstelt ook het kunnen leren van de ander. Maar er zijn ook verschillen, zonder ongelijkheid had de diaconale gemeenschap überhaupt niet hoeven bestaan.

Het is zinvol juist dit laatstgenoemde kenmerk in acht te nemen wanneer we kijken naar het hedendaags presentiewerk. Het gelijkheidsprincipe gaat niet zonder meer op, in sommige gevallen is wederkerigheid meer *uitgangspunt*. De één is toch de helper, en de ander is toch de geholpene. Schippers (1990, p. 251) beschrijft nadrukkelijk dat de identiteit van de presentiewerker automatisch in het geding is tijdens het werk vanwege het zoeken naar de juiste attitude. Een klinkklare attitude bestaat simpelweg niet, het is telkens heroriënteren en herontdekken omdat er herkenning en vervreemding ontstaat tussen de eigen leefwereld, de leefwereld van de kerk en de leefwereld van de buurt. Stoppels (1996, p. 220) beschrijft dit spanningsveld uitvoerig. Het werk roept volgens hem toch een zekere asymmetrie in het leven, daarnaast kan het streven naar symmetrie ook juist uitmonden in asymmetrie. Dit heeft volgens Stoppels te maken met psychologische mechanismen en de van oudsher asymmetrische verhouding tussen christenen en noodlijdenden.

Onrecht & rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Het wereldbeeld dat naar voren komt in de werkbeleving van straatpastors wordt gekenmerkt door een kritische, een solidariserende en een coöperatieve houding.

Over het algemeen hebben de pastors kritiek op de samenleving. Van Well (2004, p. 197) stelt dat vrij diaconaat ook is ontstaan door mensen die de overtuiging hadden dat de kerkelijke organisatie op dat moment zich niet bekommerde om het lot van de minderbedeelde medemens. Zij worden geconfronteerd met de situaties waarin het niet goed gaat, en trekken op met de mensen die gedupeerd worden. De hardheid, de afstand en ongelijkheid, het gebrek aan menselijkheid staan centraal. Ook Stoppels (1996, p. 238) stelde deze distantiëring van de kerk aan de kaak. Baart (2004b, p. 291) schrijft dat de presentie een strijd aanbindt tegen verlaten of anderszins afstand nemen in een hoogontwikkelde samenleving met veel welvaart. Hij stelt dat we door de overvloed waarin we leven de neiging hebben het *mislukte* leven buiten onszelf te houden.

Schippers (1990, p. 214) stelt dat presentie hoofdzakelijk draait om solidarisering. Dit kwam ook bij de pastors naar voren, zij gaven aan naast de individuele mens te willen staan en hen zo te helpen. In het licht van de hedendaagse ontwikkelingen geven de pastors aan de samenwerking met de hulpverleningsinstanties, gemeente of anderszins overheids-gebonden instellingen niet persé negatief te vinden. Beumer (1999, p. 32) meent dat de kerk instanties bijeen moet te brengen omdat de kerk geen standaard maatschappelijk belang heeft. In de huidige context met een oog op de huidige ontwikkelingen (decentralisering, WMO) lijken de (van oudsher) kerkelijke instanties echter een hernieuwd maatschappelijk belang te hebben.

Bekrachtiging

Wanneer we kijken naar hetgeen de straatpastors bekrachtiging biedt in het werk kunnen er vier krachtbronnen onderscheiden worden. *Gemeenschap, vrij maken, motivaties en inspiratie*. De grootste krachtbron vormt het contact met collega's, samen draagt men elkaars lasten (van Well in Noordegraaf & Wissink, 2011, p. 401) door met elkaar in gesprek te blijven en het hart te luchten. Deze gemeenschap betreft, afgaande op de antwoorden van de pastors, in geen gevallen de kerkelijke gemeente.

Ook het *vrij maken* blijkt een belangrijke krachtbron te zijn voor de straatpastors. Dit gebeurt door los te laten, te bidden of te mediteren. In de literatuur wordt er veel geschreven over de helende of heilzame werking van het gebed. Het ontspant en laat ons het belang van de zaak beseffen, de reden waarom presentie moet plaatsvinden in deze wereld (Stoppels, 1996, p. 247-249). Desondanks gaf de minderheid van de pastors aan te bidden.

De overige krachtbronnen heb ik motivaties genoemd. Dit heeft betrekking op de positieve gebeurtenissen in het werk. Alle voorvallen zoals sociale praktijken, ontmoetingen, ervaringen en verhalen kunnen van (theologische) betekenis zijn. Ook Baart (2004a, p. 260) stelt dit en brengt dit in verband met de ontwikkeling van een pastorale identiteit.

Over het algemeen speelt christelijke inspiratie en bronnen een prominente rol in de bekrachtiging van de straatpastors. Baart (2004a, p. 260/261) gaat hier uitvoerig op in en beschrijft het belang van de persoonlijke identiteit, spiritualiteit en theologische reflectie op de geestelijke conditie van de pastor. Hierdoor blijft de pastor bronnen en betekenisvolle elementen herkennen. Uit de interviews blijkt dat deze inspiratie opgemerkt wordt door de pastors en dat zij dit aanwenden als krachtbron.

Conclusie

Met betrekking tot de diaconale spiritualiteit in het hedendaagse presentiewerk komen de volgende samenvattende lijnen naar voren. Het missionaire aspect heeft nog altijd een belangrijke betekenis voor het hedendaags presentiewerk. Dit wordt omgeven door christelijke inspiratie, men ervaart het bijvoorbeeld als een christelijke opdracht aanwezig te zijn in het leven van deze mens en is hierin geïnspireerd door het leven van Christus. Deze aanwezigheid bij de mens is verder pretentieloos, de inspiratie wordt aan niemand opgelegd. Centraal staan een volkomen en genadig mensbeeld, de mens is zonder meer geliefd, wordt niet geobjectiveerd en verdient altijd nieuwe kansen. Ook dit beeld is gegrond in christelijke inspiratie. Het bestaansrecht van de mens wordt gekoppeld aan de onvoorwaardelijke liefde van God voor zijn schepping. Ook wordt er gesproken over het in verbinding komen met God dóór het contact met deze mens.

Het bieden van volkomen aandacht en gemeenschap vormen de bedoeling van het straatpastoraat. Er worden geen vooraf gestelde doelen nagestreefd. Volhouden en uithouden zijn begrippen die in dit verband genoemd worden, evenals het aanwezig zijn in de moeilijke tijden en het behouden van aandacht. Straatpastors moeten waken maatschappelijke invloeden, sommigen voelen zich soms een maatschappelijk werker of willen niet beïnvloed worden door het planmatige, doelmatige activisme van de hulpverleningsinstanties. De attitude wordt gekenmerkt door wederzijdse ontsluiting en benaderbaarheid. De straatpastors staan op gelijke voet met de mensen die hun doelgroep vormen. Er wordt geleerd van elkaar en men raakt geïnspireerd door elkaar. Er is oog voor eigen kwetsbaarheid wat ruimte biedt voor benaderbaarheid, de mensen komen nader tot elkaar.

De straatpastors zijn doorgaans kritisch over de maatschappij en uiten dit ook. Deze kritiek heeft veelal betrekking op de omgang met mensen, wat zowel de attitude van de doorsnee mensen behelst als de

werkwijze van de hulpverleningsinstanties. Sommige pastors tonen zich ook coöperatief en staat neutraal of positief tegenover de maatschappij. Gemeenschap, vrij maken, motivaties en inspiratie vormen de krachtbronnen voor de pastors. Men ontleent kracht aan het contact met elkaar. Ook vormt het vrij maken een bron van kracht, dit heeft betrekking tot het loslaten, gebed en meditatie. Tevens blijkt dat de pastors in veel gevallen genieten van het werk, wat ook kracht geeft. Tot slot speelt christelijke inspiratie een prominente rol in de bekrachtiging van de straatpastors. De gedachte aan de aanwezigheid van God in het eigen leven of in het leven van de ander geeft kracht.

Verhouding tot de theorievorming over presentie

We kunnen stellen dat veel kernaspecten van de spiritualiteit van de presentietheorie terug te vinden zijn in de uitspraken van de straatpastors over hun hedendaagse werkbeleving. Er zijn echter wel wat opvallende lijnen te ontdekken wanneer we kijken naar de verhouding tussen de interviews en het theoretisch kader van de presentie.

De christelijke grondslag van het presentiewerk wordt nog altijd beaamd door de pastors, vooral in relatie tot het besef van opdracht of missie. Ook kan een christelijk mensbeeld vastgesteld worden. Dit houdt verband met de notie van Gods liefde voor de schepping en de aanwezigheid van het Goddelijke in de schepping. Dat christelijke inspiratie een rol speelt in de bekrachtiging van de straatpastors heeft veelal te maken met een besef van Goddelijke aanwezigheid. Bij de andere kernaspecten van spiritualiteit kwam dit niet naar voren. Wel spraken zij over hun begeestering, overtuiging of motivatie maar gebruikten in dit kader hoofdzakelijk seculiere termen. Meeuws (in Van Well en Stoppels, 2004, p. 394) stelt dat kerkelijke presentie zich afspeelt in een seculiere wereld met een andere kijk op kerk en kerkelijk werk. Expliciet traditionele benamingen zijn al snel teveel gericht op de kerk, en ook het werk van de diaconie wordt tegenwoordig beschouwd als een veelomvattende, moreel geladen arbeidsethos die los staat van haar christelijke bronnen. Het is hierom denkbaar dat deze begrippen niet meer gebezigd worden een het werk van alledag.

Het is tevens opmerkelijk dat de kerk in veruit de meeste gevallen geen belangrijke rol lijkt te spelen in de dagelijkse werkbeleving van de pastors. De gezaghebbende rol gaat, afgaande op de interviews, niet langer op in het hedendaags presentiewerk. Opmerkelijk is echter dat zij veelal aangeven dit werk vanuit een christelijke inspiratie te doen, zij zoeken en vinden dit echter elders (op straat, in contact met de medemens). Dit verhoudt zich ook het kernaspect bekrachtiging. Hoewel gemeenschap voor hen belangrijk is, is het opmerkelijk dat het gaat over het contact met collega's of anderszins betrokkenen en niet over een kerkelijke gemeenschap. Dit kwam ook aan de orde toen de pastors spraken over de bedoeling van het werk. Wanneer we kijken naar de interviews valt het op dat er een

behoefte is de verhalen van de straat bereikbaar te maken voor de bredere maatschappij, de relatie tot de kerk wordt in dit verband doorgaans niet specifiek benoemd.

Het ook belangrijk in acht te nemen dat de wederkerigheid in sommige gevallen uitmondt in asymmetrie. De één is de helper en de ander is de geholpene, deze verhouding is vaak toch het uitgangspunt in het hedendaags presentiewerk. Hoewel er nog altijd sprake is van een kritische houding ten overstaan van de maatschappij zien we tegelijkertijd ook een toenemende coöperatieve houding ontstaan. De omstandigheden vragen hier misschien ook om, een coöperatieve houding is immers een wezenlijke voorwaarde voor samenwerking met andere (reguliere) instanties. Het is echter een uitdaging om te blijven bezinnen op de rol die het straatpastoraat inneemt op het maatschappelijk toneel en hoe dit van invloed is op de identiteit. Zo geeft de meerderheid van de straatpastors aan te moeten waken voor een te grote beïnvloeding van reguliere maatschappelijke instellingen.

Hoofdstuk 6: Conclusies

De aanleiding voor dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds is de presentietheorie gegrond in een spirituele houding. Daarnaast vindt de hedendaagse presentiepraktijk plaats in een hernieuwde moderne context. Welke nieuwe veranderingen, uitdagingen en criteria brengt deze context met zich mee? Dit, leidt tot een behoefte aan onderzoek naar een dimensie van het presentiewerk dat onderbelicht is namelijk de spirituele onderlaag. Het is de vraag hoe deze spiritualiteit van de presentietheorie eruit komt te zien in het licht van de werkbeleving van hedendaagse Nederlandse straatpastors die werken vanuit de presentietheorie.

De hoofdvraag was als volgt:

Hoe ziet de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie eruit in het licht van de werkbeleving van Nederlandse straatpastors vandaag de dag?

Deze vraag is onderzocht aan de hand van de volgende deelvragen.

Theoretische deelvragen

- Hoe is 'presentie' ontstaan en hoe wordt de presentietheorie uitgewerkt in de werken van Schippers, Stoppels en Baart? (hoofdstuk 2)
- Hoe kan spiritualiteit gereconstrueerd en geoperationaliseerd worden binnen verschillende theorieën over diaconie en specifiek de presentietheorie? (hoofdstuk 3)

Empirische deelvragen

- Wat is de aanleiding voor de keuze van de straatpastors voor dit specifieke beroep? En in hoeverre houdt dit verband met de theorievorming over de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie? (hoofdstuk 4)
- Hoe uit de impliciete spiritualiteit in de presentietheorie zich in de beleving van het werk van alledag van straatpastors en hoe verhoudt zich dat tot de bestaande theorieën over presentie? (hoofdstuk 5)

Beantwoording hoofdvraag

De beantwoording van de hoofdvraag zal bestaan uit twee gedeelten. Allereerst zal een beschrijving worden gegeven van de uitkomst van het onderzoek naar de spiritualiteit van de presentietheorie aan de hand van de werkbeleving van hedendaagse straatpastors. Deze inzichten bieden nieuwe inhoud voor theorievorming over presentie, dit zal in het tweede gedeelte aan bod komen.

Uitkomsten van het onderzoek: de explicitering van presentiespiritualiteit

Met behulp van de definitie van de spiritualiteit van de presentie en de uitkomst van de interviews wordt deze spiritualiteit opnieuw inzichtelijk gemaakt. De definitie luidt als volgt:

De spiritualiteit van de presentietheorie wordt gekenmerkt door een op verschillende bronnen (kerk, bijbel, cultuur) gebaseerde betrokkenheid op de Naaste. Vanuit een intrinsieke houding van wederkerigheid, en het besef van (soms) onoplosbaar lijden in een onvolmaakte wereld, toont men volharding in het bijstaan. Een continue wisselwerking tussen de buiten- en binnenwereld dóór het contact met deze mens geeft bezieling, de presentie is namelijk niet alleen profaan, het gaat uit van, en voert ons soms weer terug naar de onvoorwaardelijke bronnen van motivatie en geesteskracht.

Met betrekking tot de diaconale spiritualiteit in motivatie voor de keuze voor dit werk komen de volgende samenvattende lijnen naar voren.

Aan de hand van de kernaspecten van spiritualiteit van de presentie wordt inzichtelijk wat de motivaties en drijfveren van pastors voor de keuze van dit werk zijn en hoe we deze kunnen duiden. Met name de missie, die gekenmerkt wordt door humanisering, de perspectiefwisseling met de hernieuwde focus op de (kwetsbare) mens, en de onderkant van samenleving in plaats van de kerk kwam hierin naar voren. Evenals de christelijke inspiratie en bronnen, die bij de helft van de pastors nog expliciet werden aangehaald. Bij de andere helft van de pastors had de aanleiding voor de beroepskeuze echter niets te maken met christelijke inspiratie of bronnen.

Tot slot vormde ook de visie op de maatschappij een voorname aanleiding voor de beroepskeuze. De wil iets te doen met onrecht door de oorzaken van dit onrecht te bestrijden bleken nog altijd van invloed op de beroepskeuze, centraal staat het begrip solidarisering wat ook verband houdt met het kernaspect humanisering, men voelt de opdracht zich toe te wenden naar de naasten.

Met betrekking tot de diaconale spiritualiteit in praktijk van het hedendaagse presentiewerk komen de volgende samenvattende lijnen naar voren.

De straatpastors voelen een intrinsieke behoefte zich toe te wenden naar hun (kwetsbare) naasten. Deze wil, opdracht of missie wordt omgeven door christelijke inspiratie, men ervaart het als een missie of opdracht om aanwezig te zijn in het leven van deze mens en wordt hierin geïnspireerd door het leven van Christus. Deze aanwezigheid bij de mens is gegrond in christelijke inspiratie maar behelst geen enkele wil tot bekering of indoctrinatie.

Centraal staan een volkomen en genadig mensbeeld. De mens is zonder meer geliefd, wordt niet geobjectiveerd en verdient altijd nieuwe kansen. Ook dit beeld is gegrond in christelijke inspiratie. Het bestaansrecht van de mens wordt gekoppeld aan de liefde van God voor zijn schepping. Ook wordt er gesproken over het in verbinding komen met God dóór het contact met de mens.

Het bieden van volkomen aandacht en gemeenschap vormen grofweg de *bedoeling* van het straatpastoraat. Er worden geen doelen nagestreefd, mensen worden zonder meer welkom geheten. Volhouden en uithouden zijn begrippen die in dit verband genoemd worden, deze veronderstellen het aanwezig zijn in de moeilijke tijden en het behouden van aandacht. Straatpastors moeten waken voor maatschappelijke invloeden, sommigen voelen zich soms een maatschappelijk werker of willen niet beïnvloed worden door het planmatige, doelmatige activisme van de reguliere hulpverleningsinstanties. Over het algemeen vinden de straatpastors het belangrijk om contact, verbinding of gemeenschap te bewerkstelligen. Opvallend is het gegeven dat veel straatpastors ook de behoefte hebben contact te leggen tussen hun doelgroep en de bredere maatschappij.

De attitude wordt over het algemeen gekenmerkt door wederzijdse ontsluiting en benaderbaarheid. De straatpastors staan op gelijke voet met de mensen die hun doelgroep vormen. Zo wordt er geleerd van elkaar en raakt men geïnspireerd door elkaar. Er is oog voor eigen kwetsbaarheid wat ruimte schept voor benaderbaarheid. Tevens voelen de straatpastors geen behoefte zich af te schermen. Desondanks is het belangrijk in acht te nemen dat de kwetsbare mensen veelal een beroep doen op de diensten van de straatpastors, dit maakt de verhouding in sommige gevallen asymmetrisch en dus niet volledig gelijkwaardig.

De straatpastors zijn doorgaans kritisch over de maatschappij en uiten dit ook. Deze kritiek heeft veelal betrekking op de manier waarop er met mensen omgegaan wordt, dit heeft zowel te maken met de attitude van de mensen als de werkwijze van de hulpverleningsinstanties. Zij solidariseren zich met deze mens, staan naast hen en kaarten het onrecht aan dat hen ten dele valt. Sommige pastors tonen zich ook coöperatief en staan neutraal of positief tegenover samenwerking met andere reguliere instanties of de maatschappij in brede zin.

Gemeenschap, vrij maken, motivaties en inspiratie vormen de krachtbronnen voor de pastors. De gemeenschap wordt echter door geen van de pastors in verband gebracht met de kerkelijke gemeenschap. Men ontleent kracht aan het contact met elkaar. Ook is het *vrij maken* een bron van kracht, dit heeft betrekking op het loslaten, gebed en meditatie. Ook komt naar voren dat de pastors in veel gevallen gewoon genieten van het werk. Tot slot spelen de christelijke bronnen een grote rol in de bekrachtiging van de straatpastors. De gedachte aan de aanwezigheid van God in het eigen leven of in het leven van de ander geeft hen kracht.

Toevoeging aan theorievorming over presentie

In dit gedeelte worden de inzichten die voortgekomen zijn uit dit onderzoek die een bijdrage leveren aan de theorievorming over presentie en diaconale spiritualiteit beschreven. Baart (2004a, p. 260) stelt dat persoonlijke reflectie op het dagelijks werk de pastor in staat stelt in contact te blijven met bronnen en referentiepunten, dit is een proces dat zich bij de interviewden aanhoudend lijkt te voltrekken. Presentiespiritualiteit is een drive, motivatie of begeestering die overduidelijk merkbaar is.

De christelijke grondslag van het presentiewerk wordt blijkaar nog beaamd door de pastors in zowel de motivatie voor de keuze voor dit beroep als de dagelijkse werkbeleving. In relatie tot de motivatie voor de beroepskeuze gaat dit hoofdzakelijk over de vertegenwoordiging van God in de wereld.

Met betrekking tot de christelijke inspiratie in de dagelijkse werkbeleving van de pastors zien we dat de pastors het werk beschouwen als een (christelijke) opdracht of missie om bij deze mensen aanwezig te zijn. Zij zijn geïnspireerd door de boodschap van het evangelie en andere Bijbelse verhalen, gedachten en overtuigingen. Tevens kan een christelijk mensbeeld vastgesteld worden. In het dagelijks werk wordt de houding ten opzichte van de mens beproefd. Een (in christelijke inspiratie) verankerd mensbeeld is wellicht belangrijk om een bepaalde veerkracht te behouden ten opzicht van de ander, men *gelooft in de mens*. Dat christelijke inspiratie een rol speelt in de bekrachtiging van de straatpastors heeft veelal te maken met een besef van Goddelijke aanwezigheid in de wereld.

Opmerkelijk is dat de koppeling naar christelijke inspiratie bij de andere kernaspecten van spiritualiteit niet expliciet naar voren kwam. Wel spraken zij over begeestering, overtuiging of motivatie maar bezigden seculiere termen. Ook met betrekking tot de motivatie van de pastors voor de keuze voor dit werk is het opvallend dat de helft dit in verband bracht met christelijke inspiratie terwijl de andere helft dit expliciet niet deed. Dit zou te maken kunnen hebben met de afname van het gezag van de christelijke traditie en haar bronnen. Christelijke deugd bestaat los van het christendom (Baart, 2004a, p. 774). Meeuws (in van Well & Stoppels, 2004, p. 394) stelt grofweg dat diaconaal handelen verbreedt

kan worden tot het werken vanuit 'goede wil' onafhankelijk van een christelijke grondslag. Ook Miedema (2004a, p. 295) stelt dat bronnen en inspiratie voor de presentie evengoed ontleend kunnen worden aan westerse perspectieven en waarden. Expliciet traditionele benamingen zijn al snel teveel gericht op de een traditie die niet langer een rol hoeft te spelen, en ook het werk van de diaconie wordt tegenwoordig beschouwd als een veelomvattende, moreel geladen arbeidsethos die los staat van haar christelijke bronnen (van Well & Stoppels, 2004, p. 394).

Het is overigens ook opmerkelijk dat de kerk in de meeste gevallen niet expliciet genoemd wordt als een gezaghebbende bron terwijl christelijke inspiratie wel een grote rol blijft spelen in het dagelijks werk. Dit heeft wellicht betrekking op een spanningsveld tussen het feit dat diaconaat van oudsher het vanzelfsprekende handelen van de kerk behelst (van Well & Stoppels, 2004, p. 397) en het feit dat de het diaconaat enige afstand tot kerkelijke belangen moet houden. Schippers (1990 p.228/229) stelde namelijk dat het wijkenpastoraat zich moest afwenden van de kerk om haar dienstbaarheid ten opzichte van de wijk te kunnen waarborgen.

Gemeenschap blijkt voor hen van belang te zijn maar dit gaat echter in geen enkel geval over de kerkelijke gemeenschap, maar over het contact onderling. Ondanks de afstand tot de kerk dichten de pastors veel waarde toe aan gemeenschapsvorming en verbinding. Ook wanneer de pastors spraken over de bedoeling van het werk kwam deze tendens naar voren. Het blijkt namelijk dat men de verhalen van de straat bereikbaar maakt voor de maatschappij in algemene zin, de minderheid betreft de kerk hierbij. Van oudsher is het diaconaal werk verbonden aan de kerk, het werk vond plaats op de straat vanwaar het naar de kerk gebracht werd. Niet voor niks noemt Beumer (2005, p. 86) het diaconaat ook wel de handen en voeten van de kerk. Maar met het afnemend gezag van de kerk, en de het groter wordend maatschappelijk belang (Beumer 1999, p. 32) in ogenschouw genomen kan het straatpastoraat dus ook dienen als klankbord voor de samenleving, en niet alleen voor de kerk.

Er sprake is van een bezielde houding ten overstaan van (maatschappelijke) onrechtvaardigheid in zowel de motivatie voor de beroepskeuze als de dagelijkse werkpraktijk. Desalniettemin zien we in toenemende mate een coöperatieve houding ten overstaan van reguliere instanties. Een meerderheid van de straatpastors geeft echter aan te waken voor een te grote beïnvloeding van maatschappelijke instellingen om het behoud van identiteit en grondslag te waarborgen. De keerzijde hiervan is dat zij de opdracht voelen te zoeken naar verbinding tussen het perspectief van de *onderkant* en de rest van de maatschappij, zij hopen op wederzijdse erkenning omdat ze zien dat het perspectief van deze onderkant een belangrijk perspectief is.

Desalniettemin is het volgens van Well en Stoppels (2004, p. 395) van belang te bezinnen op de unieke rol van het diaconaat om haar eigenheid en vruchtbaarheid te kunnen waarborgen. Beumer stelde dat de kerken maatschappelijke organisaties bijeen dient te brengen omdat de kerk geen standaard maatschappelijk belang heeft (1999, p. 32). De analyse van de uitspraken van de pastors geeft blijk van een groot bewustzijn. Men lijkt te schipperen tussen het enerzijds 'meedoen' en het anderzijds 'bewaken' van de identiteit.

Aanbevelingen

Enerzijds willen de pastors de eigenheid en grondslag van hun werkwijze behouden, anderzijds moet de presentie zich blijven ontwikkelen. Met een oog op onder meer de afname van het gezag van de kerk en de toekomst van het presentiewerk is onderzoek naar de identiteit van het straatpastoraat van belang. Welke bronnen zijn van betekenis, welke normen geven richting? Het onderzoek zou uit kunnen monden in een *profiel* van het hedendaags presentiewerk.

Daarnaast kan het interessant zijn de (religieuze) *taal* in de hedendaagse praktijk van het presentiewerk te onderzoeken. In hoeverre wordt er nog christelijke taal gesproken en hoe verhoudt dit zich tot seculiere taal, en hoe kan deze seculiere taal geduid worden?

Tot slot zou het interessant zijn om een onderzoek te verrichten naar het hernieuwd maatschappelijk belang van het straatpastoraat in de moderne context. Het zoeken naar verbinding tussen *onderkant* en *bovenkant* kwam bijvoorbeeld meermaals naar voren als een opdracht voor het straatpastoraat in de moderne context. Met het oog op de praktijk van het presentiewerk en de maatschappelijke ontwikkelingen is het naar mijns inziens belangrijk om te oriënteren op de maatschappelijke functie van het straatpastoraat.

Evaluatie

Ik kijk met veel dankbaarheid en plezier terug op dit onderzoek. Ik heb echter ook wat kritische punten geformuleerd met betrekking tot de opzet en uitvoering.

Allereerst besef ik dat spiritualiteit een complex onderzoeksobject vormt. Ondanks de operationalisering van het begrip heb ik de indruk dat ik de diepten van de diaconale spiritualiteit met mijn doelstelling en methodekeuze niet optimaal heb kunnen verkennen. Hetgeen mensen ten diepste beweegt of raakt valt misschien ook niet te vangen en te concretiseren aan de hand van één interview, wellicht vergt dat meer tijd en reflectie.

Terugkijkend had ik het onderwerp kunnen specificeren door bijvoorbeeld te focussen op (alleen) het wereld- of mensbeeld dat naar voren komt in de presentietheorie of door dieper te graven en het onderwerp spiritualiteit met minder respondenten uit te werken met behulp van andere onderzoeksmethoden (bijvoorbeeld door het analyseren van dagboeken, observaties of reflecties op de praktijk).

Tot slot is het een kunst gebleken een inschatting te maken van de tijdsinvestering. Hier heb ik mij op verkeken met vertraging ten gevolge. Een volgende keer zal ik beter nadenken over de tijdsplanning in relatie tot de haalbaarheid van het onderzoek.

Literatuurlijst

- Baarda, D.B., De Goede, M.P.M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (2^e ed.). Groningen, Nederland: Wolters-Noordhoff
- Baart, A. (2004a). *Een theorie van de presentie*. Den Haag, Nederland: Boom Lemma.
- Baart, A. (2004b). Diaconaal handelen. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 282-293). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Berkhof, H. (1990). *Christelijk geloof: Een inleiding tot de geloofsleer*. Nijkerk, Nederland: Callenbach.
- Beumer, J. (1994). *Pleisterplaatsen: De spiritualiteit van de diakonale gemeente en parochie*. Baarn, Nederland: Ten Have.
- Beumer, J. (1999). *Reikhalzend: Spiritualiteit uit het hart van de stad*. Baarn, Nederland: Ten Have.
- Beumer, J. (2004). Spiritualiteit. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 300-305). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Beumer, J. (2005). Spiritualiteit van het gewone leven: Over veerkracht [Boek]. Geraadpleegd van <http://www.jurjenbeumer.nl/boeken/VEERKRACHT-hele-boek.pdf> Geraadpleegd op 21-09-17
- Bonhoeffer, D. (1962). *Widerstand und Ergebung: Briefe und Aufzeichnungen aus der Haft*. München, Duitsland: Siebenstern.
- Crijns, H., Elhorst, W., Miedema, L., Noordegraaf, H., Robbers-van Berkel, P., Stoppels, S., & Van Well, H. (2004). *Barmhartigheid en gerechtigheid: Handboek diaconiewetenschap*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Crijns, H., Hogema, E., Miedema, L., Noordegraaf, H., Robbers-van Berkel, P., Van Well, H., Wissink, J., Arts-Honselaar, H. (2011). *Diaconie in beweging: handboek diaconiewetenschap*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Ellison, C. W. (1974). *The urban mission*. Grand Rapids, USA: Wm. B. Eerdmans.
- Ellul, J. (1948). *Présence au monde moderne. Problemes de la civilisation post-chrétienne*. Geneve, Frankrijk.
- Herbst, M. (2010). *Missionarische gemeindeaufbau in der volkskirche* (4e ed.). Göttingen, Duitsland: Vandenhoeck & Ruprecht GmbH & Co.
- Hoekendijk, J. C. (1964). *De kerk binnenste buiten*. Amsterdam, Nederland: Ten Have.
- Hogenhuis, C., Koelega, D., & Noordegraaf, H. (1998). *Spiritualiteit als bondgenoot: De verbinding tussen geestkracht en daadkracht*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Miedema, L. (2004a). Spanningsvelden in het diaconaal handelen. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 294-298). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.

- Miedema, L. (2004b). Barmhartigheid en gerechtigheid opnieuw geïnterpreteerd. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 379-387). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Miedema, L. P. (2005). *Wederkerigheid in het diaconaat? Diaconale begripsvorming en relatievorming in het oecumenisch diaconaat*. Gorichem, Nederland: Narratio.
- Moorman, G. (2006). *Charles de Foucauld, Missionaire presentie toen, nu en in de toe-komst*. Nijmegen, Nederland: Nijmeegs Instituut voor Missiologie.
- Noordegraaf, A. (2004). Martin Bucer (1491-1555): Praktisch diaconaat als werk van de Geest. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 144-145). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Noordegraaf, H. (2000). *Het zal ons een zorg zijn: Over toegankelijkheid en kwaliteit van zorg als opdracht voor diaconaat*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Noordegraaf, H. (2013, 2 september). Betrek de kerken meer bij de Wmo. Geraadpleegd van <https://www.socialevraagstukken.nl/betrek-de-kerken-meer-bij-de-wmo/> Geraadpleegd op 29-06-17
- Noordegraaf, H. (2014, 3 oktober). Kritische participatie: herbezinning op de rol van de kerken in de samenleving [Lezing]. Geraadpleegd van <http://diaconaalsteunpunt.nl/kerk-en-wmo-eenkritische-zoektocht/> Geraadpleegd op 30-08-17
- Noordegraaf, H., & Wissink, J. (2011). Een agenda voor de diaconiewetenschap. In H. Crijns, E. Hogema, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, H. Van Well, J. Wissink, H. ArtsHonselaar (Red.), *Diaconie in beweging: Handboek diaconiewetenschap* (pp. 390-405). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Pop, F. J. (1967). *Zo is God bij de mensen: Profiel van het apostolaat*. Den Haag, Nederland: Boekencentrum.
- Schippers, K. (1990). Enkele bouwstenen voor een praktijktheorie voor buurtpastoraat. In K. Schippers (Red.), *Kerkelijke presentie in een oude stadswijk* (pp. 239-262). Kampen, Nederland: Kok.
- Schippers, K. A. (1990). *Kerkelijke presentie in een oude stadswijk*. Kampen, Nederland: Uitgeversmaatschappij J.H. Kok.
- Sheldrake, P. (2012). *Spirituality: A very short introduction*. Oxford, Groot-Brittannië: Oxford University Press.
- Sheldrake, P. (2013). *Spirituality: A brief history*. Oxford, Groot-Brittannië: Wiley-Blackwell.
- Stoker, W. (1998). Spiritualiteit en Politiek Engagement: een controversie in de huidige theologie. In C. Hogenhuis, D. Koelega & H. Noordegraaf (Red.), *Spiritualiteit als Bondgenoot: de verbinding tussen geestkracht en daadkracht* (pp. 146-169). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Stoppels, S. (1996). *Gastvrijheid: Het inloopcentrum als vorm van kerkelijke presentie*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.

- Stoppels, S. (1996). Praktisch-theologische reflecties inzake inloopcentra. In S. Stoppels (Red.), *Gastvrijheid: Het inloopcentrum als vorm van kerkelijke presentie* (pp. 229-262). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Stoppels, S. (2004). Gastvrijheid. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 258-265). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Tanja, L. (2010). *Zoeken naar presentie een onderzoek naar de theologie en de methode van presentie: een manier om mensen nabij te zijn*. Geraadpleegd van https://www.academia.edu/4380484/Luc_Tanja_Presentie_compleet_v3 Geraadpleegd op: 03-06-17
- Taylor, C. (2007). *Bronnen van het zelf. De ontstaansgeschiedenis van de moderne identiteit*. Rotterdam, Nederland: Lemniscaat.
- Van Dorp, H. (2005). *Drugs en straatpastoraat: Presentie voor heel de mens*. Geraadpleegd van <http://docplayer.nl/3924582-Drugs-en-straatpastoraat.html> Geraadpleegd op: 23-02-17
- Van Dorp, H. (2005). *Drugs en straatpastoraat: Presentie voor heel de mens*. Utrecht, Nederland: Kerkinactie.
- Van Well, H. (2004). Uitleiding. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 196-204). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Van Well, H. (2009). *Diaken in de praktijk*. Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Van Well, H. (2011). Diaconaat en lijden. In H. Crijns, E. Hogema, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, H. Van Well, . . . H. Arts-Honselaar (Red.), *Diaconie in beweging: Handboek diaconiewetenschap* (pp. 342-378). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Van Well, H., & Stoppels, S. (2004). De definitie opnieuw beschouwd. In H. Crijns, W. Elhorst, L. Miedema, H. Noordegraaf, P. Robbers-van Berkel, S. Stoppels, & H. Van Well (Red.), *Barmhartigheid en Gerechtigheid* (pp. 392-397). Kampen, Nederland: Uitgeverij Kok.
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2015). *Het ontwerpen van een onderzoek* (5e ed.). Amsterdam, Nederland: Boom Lemma.
- Waaijman, K. (1992). *Spiritualiteit: Dynamisch-structureel benaderd*. Nijmegen, Nederland: Titus Brandsma Instituut.
- Waaijman, K. (1992). *Wat is spiritualiteit?*. Nijmegen, Nederland: Titus Brandsma Instituut.
- Wijssen, F. (2006). Foucauldiaanse Spiritualiteit voor de 21st eeuw. In G. Moorman red. (Red.), *Charles de Foucauld: Missionaire presentie toen, nu en in de toekomst* (pp. 44-52). Nijmegen, Nederland: Nijmeegs Instituut voor Missiologie.
- World Student Christian Federation. (1964). The Christian community in the Academic World. *Student World*, pp. 357-377.

Bijlagen

Veldrapport

In dit gedeelte zal specifiek gewijd zijn aan de aanloop, en het verloop van de beantwoording van het empirisch gedeelte van dit onderzoek.

Respondenten

Met een oog op de probleem- en doelstelling van het onderzoek heb ik er voor gekozen interviews af te nemen met straatpastors in Nederland. Deze beslissing had te maken met het feit dat zij betaald krijgen vanuit de diaconie of gemeentelijke subsidies en hierom onderdeel uitmaken van de bestaande maatschappelijke structuren zoals bijvoorbeeld de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO). Om een representatief beeld te schetsen van de mate waarin spiritualiteit een rol speelt in het hedendaags presentiewerk heb ik een selectie gemaakt van straatpastors die maximaal 15 jaar dit beroep beoefenen. Om spreiding in dit onderzoek aan te brengen heb ik gekeken naar de plaatsen waar zij werkzaam zijn en een onderscheid gemaakt tussen middelgrote en grote steden in verschillende provincies van Nederland. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de respondenten en de stad waarin zij werkzaam zijn.

Respondent 1: grote stad (Den Haag)

Respondent 2: grote stad (Den Haag)

Respondent 3: middelgrote stad (Groningen)

Respondent 4: middelgrote stad (Breda)

Respondent 5 & 6: middelgrote stad (Arnhem)

Respondent 7: grote stad (Utrecht)

Respondent 8: grote stad (Amsterdam)

Respondent 9: middelgrote stad (Nijmegen)

Interviewvragen

Hieronder volgt een korte samenvatting van de interviewvragen (met uitzondering van het interview met respondent 9). De interviewvragen zijn gebaseerd op de vergaarde kennis en inzicht van het theoretisch kader in dit onderzoek. In het theoretisch kader ben ik op zoek gegaan naar de kernaspecten van de spiritualiteit die naar voren komt in het diaconaal werk, met een focus op het

presentiewerk. Ik heb ervoor gekozen de vragen open te stellen en hierdoor weinig suggesties te wekken of anderszins richting te geven. Dit om een zo neutraal mogelijke kijk op de werkelijkheid te kunnen behouden zonder mijn eigen voorkennis uit het theoretisch kader een bepalende rol te laten spelen.

Wat is de aanleiding voor de keuze van de straatpastors voor dit specifieke beroep, en in hoeverre houdt dit verband met de impliciete spiritualiteit van de presentietheorie? Om deze vraag te beantwoorden heb ik de volgende vragen gesteld:

- Wat heeft jou ertoe gedreven dit werk te gaan doen?
- In hoeverre houdt dat verband met jouw geloofsovertuiging of spiritualiteit?

Hoe uit de impliciete spiritualiteit in de presentietheorie zich de beleving van het werk van alledag van straatpastors en hoe verhoudt dat zich tot de bestaande theorieën van presentie? Om deze vraag te beantwoorden heb ik de volgende vragen gesteld:

- Wat maakt dat dit werk voor jou betekenisvol is? (missie)
- In hoeverre beschouw jij dit werk als een (christelijke) missie of opdracht? (missie)
- Voor welke mens ben je er? En waarom voor die mens? (Missie)
- Wat voor mensbeeld hanteer jij in jouw dagelijks werk? Hoe zie jij de mens? (Mensbeeld)
- Wat is vanuit jouw werkpraktijk ten diepste het doel óf juist níet het doel van het werk? (Aanbod)
- Op welke manier speelt wederkerigheid een rol in jouw dagelijks werk? (Attitude)
- Wat is vanuit het dagelijks werk jouw kijk op de maatschappij en overheid? (Wereldbeeld)
- Wat geeft jou de kracht om door te gaan? (Bekrachtiging)

Interviews

Voor het empirisch gedeelte van dit onderzoek heb ik semigestructureerde diepte-interviews afgenomen met de 9 respondenten, deze duurden allen 40 tot 60 minuten. Hiervoor heb ik hen opgezocht op hun werkplek (op respondent 3 na, door omstandigheden heb ik deze respondent bij haar thuis geïnterviewd). Alle gesprekken zijn opgenomen in een afgesloten ruimte, zonder de aanwezigheid van andere mensen. Om de betrouwbaarheid van de data te waarborgen heb ik alle respondenten de transcriptie van het interview toegestuurd met de vraag het door te lezen, eventuele aanpassingen aan te brengen en terug te sturen.

Het interview met respondent 9 was het eerste interview dat ik in het kader van dit onderzoek heb afgenomen. Ik beschouwde dit interview als een try-out, hierom wijkt deze inhoudelijk ook van de rest. Ik heb echter besloten dat de bepaalde uitspraken van respondent 9 ondanks sommige afwijkende vragen niet minder waardevol zijn voor de doeleinden voor dit onderzoek. Hierom heb ik besloten de data van dit interview, met de kanttekening in ogenschouw, alsnog te verwerken naast de andere interviews.

Met respondent 5 & 6 heb een duo-interview afgenomen. Voorafgaand aan het interview heb ik dit met de betreffende respondenten besproken en aangegeven dat een duo-interview van invloed kan zijn op het uitkomst. Zij gaven in respons aan zich van de risico's bewust te zijn en dit in acht te nemen tijdens de beantwoording van de vragen. Dit gaf mij voldoende geruststelling en vertrouwen om het duointerview af te nemen.

Respondent 2 is door vervelende omstandigheden niet in staat geweest tegemoet te komen aan mijn verzoek om de transcriptie van het interview te lezen en hierop te reageren of eventuele aanpassingen aan te brengen. In de verwerking en interpretatie van de data van het interview heb ik hier rekening mee gehouden. Het eindproduct stuur ik op naar alle respondenten, mocht respondent 2 na aanleiding van het product vragen of aanmerkingen hebben dan zal ik dit in acht nemen en eventueel, waar nodig een correctie aanbrengen.

Codes en meta-codes

Om te kunnen komen tot een overzichtelijke analyse zijn de interviews systematisch gecodeerd met behulp van meta-codes en codes. De meta-codes zijn verbonden aan de onderscheiden kernaspecten van diaconale spiritualiteit (vastgesteld in de beantwoording van hoofdstuk 3). De bijbehorende codes zijn facetten of tendensen die, op basis van de inhoud van de interviews, binnen het spectrum van deze meta-codes te onderscheiden zijn. De codes en meta-codes die ik op basis van de literatuurstudie onderscheiden hebben boden aanknopingspunten voor de analyse van de interviews en de vergelijking met het theoretisch kader. Hieronder volgt een overzicht van de meta-codes met de bijbehorende codes.

Hoofdstuk 4 heb ik gecodeerd aan de hand van de meta-codes (gezien de hoeveelheid data bleek het niet nodig de data verder te specificeren aan de hand van codes). Hoofdstuk 5 heb ik gecodeerd aan de hand van meta-codes en bijbehorende codes.

Meta-code 1: Inspiratie

Om een goed overzicht te kunnen maken heb ik ervoor gekozen om alle uitspraken die betrekking hadden tot (Christelijke) inspiratie en/of inspiratiebronnen in het code-overzicht van hoofdstuk 5 onder dezelfde meta-code 'inspiratie' geschaard. Dit heb ik gedaan om een heldere, en brede analyse te kunnen maken van de inspiratie en inspiratiebronnen die de straatpastors aanhaalden in relatie tot de kernaspecten van diaconale spiritualiteit die naar voren komen in de beleving van het werk van alledag.

De kernaspecten die betrekking hadden op de meta-code *inspiratie* zijn:

- Humanisering
- Mensbeeld
- Bekrachtiging

In de *beantwoording* van hoofdstuk 5 heb ik de uitspraken met betrekking tot inspiratie en inspiratiebronnen echter weer onder het betreffende kernaspect geschaard. Vandaar dat meta-code inspiratie in hoofdstuk 5 niet een aparte meta-code is maar als code geschaard is onder de meta-codes van de kernaspecten van spiritualiteit.

Meta-code 2: Humanisering (Missie)

Bijbehorende codes: Kerk in de wereld / Toewending naar de Naasten / Zonder Pretentie / Inspiratie

Meta-code 3: de Ander als geheel (mensbeeld)

Bijbehorende codes: Volkomen mensbeeld / Genadig mensbeeld / Inspiratie

Meta-code 4: Vrijplaats (bedoeling)

Bijbehorende codes: Volkomen aandacht / Verbinding / Maatschappelijke context

Meta-code 5: Wederkerigheid (Attitude)

Bijbehorende codes: Wederzijdse ontsluiting / Benaderbaarheid / Asymmetrie

Meta-code 6: Onrecht en Rechtvaardigheid (Wereldbeeld)

Bijbehorende codes: Kritisch / Solidariserend / Coöperatief

Meta-code 7: Bekrachtiging (Hulpbronnen)

Bijbehorende codes: Gemeenschap / Vrij maken / Motivaties / Inspiratie

Code-overzicht hoofdstuk 4 – Spiritualiteit in aanleiding

Respondent 1

Respondent 2

Respondent 3

Respondent 4

Respondent 5 & 6

Respondent 7

Respondent 8

Respondent 9

Overzicht Respondenten en Codes

Respondent 1 grote stad: Kerkzijn in de wereld (humanisering) / Toewending naar naasten (humanisering) / Vrijplaats (bedoeling) / Onrecht & Rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Respondent 2 grote stad: Toewending naar naasten (humanisering) / Inspiratie / Onrecht & Rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Respondent 3 middelgrote stad: Kerkzijn in de wereld (humanisering) / Toewending naar naasten (humanisering) / Inspiratie / Onrecht & Rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Respondent 4 middelgrote stad: Toewending naar naasten (humanisering) / Inspiratie / Wederkerigheid en Solidarisering (attitude) / Onrecht & Rechtvaardigheid (wereldbeeld)

Respondent 5 & 6 middelgrote stad: Toewending naar naasten (humanisering) / Wederkerigheid (attitude)

Respondent 7 grote stad : Kerk in de wereld (humanisering) / Toewending naar naasten (humanisering)

Respondent 8 grote stad : Kerk in de wereld (humanisering) / Wederkerigheid (attitude)

Respondent 9 middelgrote stad: Inspiratie / Vrijplaats (bedoeling)

Samenvatting

Inspiratie kwam bij 4 van de 9 respondenten naar voren als aanleiding voor- of motivering van de beroepskeuze.

Humanisering - Kerk in de wereld kwam bij 4 van de 9 respondenten naar voren als aanleiding voor- of motivering van de beroepskeuze.

Humanisering - Toewending naar naasten kwam bij 6 van de 9 respondenten naar voren als aanleiding voor of motivering van de beroepskeuze.

Vrijplaats (bedoeling) kwam bij 2 van de 9 respondenten naar voren als aanleiding voor- of motivering van de beroepskeuze.

Wederkerigheid (attitude) kwam bij 3 van de 9 respondenten naar voren als aanleiding voor- of motivering van de beroepskeuze.

Onrecht & rechtvaardigheid (wereldbeeld) kwam bij 4 van de 9 respondenten naar voren als aanleiding voor- of motivering van de beroepskeuze.

Inspiratie (bronnen)

353En eh, ik heb altijd wel heel duidelijk zoiets gehad van 'jij mag er zijn in naam van God'. God
354heeft gezegd jij mag er zijn, ik mag er zijn, jij mag er zijn. Wees er, wees hier aanwezig.

356Je mag er zijn als mens van God, dus dat is altijd voor mij wel heel belangrijk geweest.

358En mijn basishouding is heel duidelijk jij mag er zijn. Zoals Kees Waaijman ook heel duidelijk
359aangeeft: Wees er. Ik heb gezegd dat je er mag zijn, ik ben er voor jou.

597Wat dat betreft is mijn spiritualiteit die van Gods huis is overal, ook tussen mensen. Ik denk dat
598dat God gebeurt tussen mensen.

602uw licht gaat via onze handen, zoiets.

906Dat gecombineerd met mijn geloof, ik noem het wel, voel ik een roeping om daar te zijn waar je
907moet zijn. Ons geloof in Jezus van Nazareth laat zien waar je moet zijn, bij de armen.

911Dus het voelt als een soort opdracht roeping om er te zijn tussen de mensen en ik noem dat voor
912mezelf ook, 'vrouw van God'.

919Dat is wel mooi gezegd. Zo zou ik het zelf denk ik niet noemen. Maar het is wel grappig als je het
920zo benoemt. Ik vind van mezelf dat ik dat als een soort opdracht, als een soort taak, als Christen
921hoort dat er bij. Om er te zijn tussen deze mensen die uitgesloten worden en er niet bij horen. En
922om aan hen te laten merken van hey, ik vind jou de moeite waard hoewel ik dat niet persé
923hardop zeg, maar dat ik iemand zie als mens van God, zo.

2219Ik heb zoiets van nee, daar kwam toch de antroposoof weer terug, die is eigenlijk nooit
2220weggeweest. Maar de antroposoof in mij kwam weer vertellen, nee Jezus is God. God op aarde.
2221En zo zie ik dat ook hier. Hij is de geïncarneerde God.

Humanisering (missie)

10 Als dominee vond ik het wel eens frustrerend dat je meestal, terecht overigens, zo druk was met
11het werken in de interne gemeente dat er niet zo heel veel ruimte was om met maatschappelijke
12dingen, mensen buiten de kerk, maatschappelijke situaties of nood bezig te houden.

596dat ik het belangrijk dat bepaalde waarden die de kerk uitdraagt, dat ik die belangrijk vind. Maar
597zij hoeven dat niet perse van mij in de kerk te vinden.

1612Ja zeker wel. Ik had wel gedacht dat als de kerk ergens zou moeten zijn, dan is het bij de
1613armsten, bij de mensen die het minste te makken hebben. Je hoort allemaal geluiden dat de
1614kerk aan het krimpen is en er steeds minder geld is. Dan denk ik; al krimpen we zo dat er geen
1615gebouw meer blijft staan, het laatste wat we moeten opgeven is het aanwezig zijn bij de armen,
1616laat dat dan prioriteit zijn van de kerk.

1889Zo heel bijzonder, in bepaalde hoeken van de kerk heerst echt het idee dat de kerk zo heel
1890bijzonder is maar we leven in een heel erg christelijke samenleving dus zo bijzonder is het niet,
1891het zijn heel veel dingen die anderen ook doen, en niet vanuit de kerk. En mensen die van de
1892kerk zijn zouden prima bij ons passen en omgekeerd ook.

38we hoeven niet meer naar andere delen van de wereld missie speelt ook hier een rol. Voor mij is
39toen al eigenlijk missie gaan betekenen: jezelf gezonden weten. Missie heeft weinig te maken met
40wat je doet, voor wie en zo. Het is veel meer een innerlijke drive, van ik wil op een bepaalde
41manier mijn leven goed leven. Het speelt verder ook rol in mijn interactie met de mensen of zo.

349Dus toen kwam deze baan vrij en ik heb altijd wel iets gehad denk ik met de onderkant van de
350maatschappij. Op de een of andere manier.

579Ik heb wel wat met, met ja, mensen die niet gezien worden. Ik vind dat een vorm van onrecht,
580niet gezien worden. En dan gaat mijn hart toch wel wat tekeer, daar moet wat mee, zoiets.
908Maar de mensen die een kwetsbare positie leven. Omdat daar van hen kan je leren, met hen kan
909je optrekken, en hoop ik op een of andere manier van betekenis te kunnen zijn.

1262Dus ook eigenlijk niet, ja, het is wel zo dat ik altijd al een voorliefde heb gehad voor mensen aan

1263de rand van de samenleving. Ik kwam erachter dit is de plek waar ik wil zijn.

1616En daarbij dacht ik ook, ik kan niet aan hen voorbij leven. Als ik dat dan vind dat de kerk daar

1617moet zijn, laat ik dan ook zelf bij ze proberen te zijn op een of andere manier, als kerklid zal ik

1618maar zeggen. En nu als pastor.

Vrijplaats (bedoeling)

26Je blijft je met mensen bezighouden, dat je je verdiept in hun persoonlijke situaties voor zover ze

27dat wensen en toelaten. En samen met hen probeer je een stukje van die levensweg te lopen.

2186En als ik dan terugkijk op de dingen die ik daarvoor gedaan heb, de lagere school, denk ik; het

2187allerbelangrijkste is die relatie aangaan. En dat merkte ik, dat kon ik, en in de psychiatrie ook.

2189En ook daar werd ook meteen van me verlangd van ; ja je kunt hier wel komen, maar het is niet

2190zomaar vrijblijvend voor drie maanden hoor, want je moet je echt wel committeren aan de

2191mensen. En ja, ik moest dus een relatie met mensen aangaan. Daar kom ik voor.

Wederkerigheid en Solidarisering (attitude)

897En, de switch van het onderwijs naar theologie had voor mij te maken met ik wil op een andere

8986manier met mensen omgaan dan voor de klas. Voor de klas ben ik de gene die het weet, en die

899de 7macht heeft. Maar je staat letterlijk voor de klas en jij vertelt aan de kinderen 'hoe leer je

900dat'. Ik 8wilde op een gelijkwaardige manier tussen de mensen iets doen.

910Maar wel in dat wederkerige van; ik leer ook van hen. Mijn waarden en normen gaan ook

911schuiven doordat ik met hen optrek.

1263Maar het is niet zo van eh, eh, ja dit dat nou een grote liefde voor die mensen mij hiertoe

1264gebracht heeft. Het is meer, van ja, ik zit er zelf ook in, een soort herkenning.

1874In die zin past het bij hoe ik door het leven ga is dat ik, wat mij aantrekt in dit werk en ook wat ik

1875hier voor deed is de enorme verrijking die ik in mijn eigen leven ervaar door in gesprek te

1876komen met mensen die op een hele andere manier leven.

Onrecht en rechtvaardigheid (wereldbeeld)

41Mijn missie is dat ik op een goede manier met mensen om wil gaan en waar onrecht voorkomt

42mensen tegemoet te komen en eventueel te ondersteunen, te helpen en te begrijpen.

348 Ook allerlei beleidslijnen waarvan ik zoiets had van dat werkt gewoonweg niet.

579 Ik heb wel wat met, met ja, mensen die niet gezien worden. Ik vind dat een vorm van onrecht,
580 niet 11 gezien worden. En dan gaat mijn hart toch wel wat tekeer, daar moet wat mee, zoiets.

586 Ik vind dit een nou ja, mensen die dak en thuisloos zijn die hebben het recht om gehoord te
587 worden en gezien te worden, om tot recht te komen. En als ik daar een heel klein beetje aan bij
588 kan dragen nou zeg ik daar ja tegen. Dus eigenlijk, ik denk dat de drijfveer, het gezien worden en
589 het gehoord worden waarom ik ja heb gezegd tegen dit werk.

901 Tijdens mijn theologie studie ben ik vooral eigenlijk wakker geschud door de colleges
902 feministische theologie van Lieve Trog, waarop ik beter zicht kreeg op de wereld. Ik was nogal
903 beschermd opgevoed uit een middenklasse milieu. In die zin was het voor mij schokkend van nou
904 ja, het maakt wat uit waar je geboren bent als vrouw, man, op welke plek op de aardbol en dat er
905 allerlei mechanismen, regels en wetten zijn waardoor mensen worden uitgesloten en er niet bij
906 horen.

913 ik wil er zijn tussen de mensen maar je hebt ook een drive om oorzaken van onrecht, grote
914 woorden maar die zijn er gewoon, wetten en regeltjes waardoor iemand echt slachtoffer wordt
915 van ... om daar iets mee of iets aan te doen. Maar dat komt vast later nog wel aan bod. Dat je
916 handen jeuken, maar dan moet je present zijn.

Code-overzicht hoofdstuk 5 – Spiritualiteit in werkbeleving

Respondent 1

Respondent 2

Respondent 3

Respondent 4

Respondent 5 & 6

Respondent 7

Respondent 8

Respondent 9

Overzicht respondenten en Codes

Respondent 1 grote stad: Humanisering (kerk in de wereld/toewending naar naasten/zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (volkomen mensbeeld/genadig mensbeeld/inspiratie) Vrijplaats (volkomen aandacht/maatschappelijke context) Wederkerigheid (wederzijdse ontsluiting/benaderbaarheid) Onrecht en Rechtvaardigheid (kritisch/solidariserend) Bekrachtiging (motivaties/inspiratie)

Respondent 2 grote stad: Humanisering (toewending naar naasten /zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (volkomen mensbeeld/genadig mensbeeld/inspiratie) Vrijplaats (volkomen aandacht/maatschappelijke context) Wederkerigheid (benaderbaarheid) Onrecht en Rechtvaardigheid (kritisch/solidariserend) Bekrachtiging (gemeenschap/motivaties)

Respondent 3 middelgrote stad: Humanisering (kerk in de wereld/ toewending naar naasten / zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (volkomen mensbeeld/genadig mensbeeld) Vrijplaats (volkomen aandacht/verbinding) Wederkerigheid (benaderbaarheid/Asymmetrie) Onrecht en Rechtvaardigheid (kritisch/solidariserend) Bekrachtiging (vrijmaken/motivaties)

Respondent 4 middelgrote stad: Humanisering (kerk in de wereld/ toewending naar naasten/ zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (volkomen mensbeeld) Vrijplaats (volkomen aandacht/verbinding/maatschappelijke context) Wederkerigheid (wederzijdse ontsluiting) Onrecht en Rechtvaardigheid (solidariserend/ coöperatief) Bekrachtiging (gemeenschap/vrijmaken/motivaties/inspiratie)

Respondent 5 & 6 middelgrote stad: Humanisering (kerk in de wereld/ toewending naar naasten / zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (volkomen mensbeeld/genadig mensbeeld/inspiratie) Vrijplaats (volkomen aandacht/verbinding/maatschappelijke context) Wederkerigheid (wederzijdse ontsluiting/benaderbaarheid) Onrecht en Rechtvaardigheid (kritisch/solidariserend/coöperatief) Bekrachtiging (gemeenschap/inspiratie)

Respondent 7 grote stad: Humanisering (kerk in de wereld/ toewending naar naasten /zonder pretentie/ inspiratie) Ander als Geheel (genadig mensbeeld/volkomen mensbeeld/inspiratie) Vrijplaats (volkomen aandacht/verbinding/maatschappelijke context) Wederkerigheid (wederzijdse ontsluiting) Onrecht en Rechtvaardigheid (kritisch) Bekrachtiging (inspiratie)

Respondent 8 grote stad: Humanisering (kerk in de wereld/ toewending naar naasten /zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (genadig mensbeeld/inspiratie) Vrijplaats, (volkomen aandacht/verbinding/maatschappelijke context) Wederkerigheid (wederzijdse ontsluiting/Asymmetrie) Onrecht en Rechtvaardigheid (coöperatief) Bekrachtiging (gemeenschap/vrijmaken/ /inspiratie)

Respondent 9 middelgrote stad: Humanisering (zonder pretentie/inspiratie) Ander als Geheel (genadig mensbeeld/inspiratie) Vrijplaats (volkomen aandacht/gemeenschap/maatschappelijke context) Wederkerigheid (wederzijdse ontsluiting/benaderbaarheid) Onrecht en Rechtvaardigheid (kritisch /ontvankelijk) Bekrachtiging (gemeenschap/vrijmaken /inspiratie)

Diaconale Spiritualiteit:

1. Humanisering (Missie)
 - a) Kerk in de wereld 5 van de 9 respondenten
 - b) Toewending naar de Naasten 8 van de 9 respondenten
 - c) Zonder pretentie 9 van de 9 respondenten
 - d) Inspiratie (humanisering & wereldbeeld) 9 van de 9 respondenten
2. De Ander als Geheel (Mensbeeld)
 - a) Volkomen mensbeeld 8 van de 9 respondenten
 - b) Genadig mensbeeld 6 van de 9 respondenten
 - c) Inspiratie 7 van de 9 respondenten
3. Vrijplaats (Bedoeling)
 - a) Volkomen aandacht 9 van de 9 respondenten
 - b) Verbinding 7 van de 9 respondenten

c) Maatschappelijke context	8 van de 9 respondenten
4. Wederkerigheid (Attitude)	
a) Wederzijdse ontsluiting	7 van de 9 respondenten
b) Benaderbaarheid	5 van de 9 respondenten
c) Asymmetrie	2 van de 9 respondenten
5. Onrecht en rechtvaardigheid (wereldbeeld)	
a) Kritisch	6 van de 9 respondenten
b) Solidariserend	4 van de 9 respondenten
c) Coöperatief	3 van de 9 respondenten
6. Bekrachtiging (Hulpbronnen)	
a) Gemeenschap	5 van de 9 respondenten
b) Vrij maken	4 van de 9 respondenten
c) Motivaties	4 van de 9 respondenten
d) Inspiratie	5 van de 9 respondenten

Inspiratie

Inspiratie m.b.t humanisering

100Wat wij doen ligt daar wel heel dicht bij natuurlijk, het is op straat zijn, aandacht opbrengen voor
101mensen voor wie de rest van de maatschappij eigenlijk weinig aandacht heeft. Dat kun je in de
102evangelien bijna een op een teruglezen.

103In de omgang die Jezus had met de mensen die toen niet meetelden. In die zin is het wel, dat ik
104 bezig mag zijn, met hetgeen geloof en geroepen zijn om draait.

393Ik vind dat soms wel een beetje hoog en zo. Maar ik denk wel van he, je probeert naast de
394mensen te staan. Ik denk niet dat ik in navolging van Jezus ben, dat zal misschien wel te hoog zijn.
395Dat ik op Jezus zou moeten lijken. Ik ben wel moeder en zuster en vriendin van de mensen op
396straat, ja.

647En ik denk dat een figuur als Jezus dat in zijn leven deed, gewoon opkomen voor de mensen die
648te maken hebben met alle regelgeving die die mensen eigenlijk niet echt nodig hebben of nou,
649makkelijk erbij zitten, genoeg geld en aanzien hebben, genoeg vrienden hebben.

663Ik denk dat dat voor mij wel de Christelijke waarden zijn. Ook de minste der minsten, de
664onaanzienlijke, de drugsverslaafden die er letterlijk niet uitzien met hun smalle gegroefde koppen
665en uitgevallen tanden, zij bestaan en hebben een naam.

920Ik vind van mezelf dat ik dat als een soort opdracht, als een soort taak, als Christen hoor dat er
921bij. Om er te zijn tussen deze mensen die uitgesloten worden en er niet bij horen. En om aan hen
922te laten merken van hey, ik vind jou de moeite waard hoewel ik dat niet persé hardop zeg, maar
923dat ik iemand zie als mens van God, zo.

940Ik heb van mijn roeping mijn werk kunnen maken en dat is mijn geluk. En dat kan natuurlijk niet
941iedere Christen of gelovige. En het is gewoon heel bijzonder dat ik hier kan en mag werken. Dus
942als ik dat ik dat niet had dan zou ik moeten zoeken; waar dan?

1306Ik denk het vertrouwen. Lange stilte. Ja geloof ... het speelt wel elke dag. Maar lig de vinger er
1307maar eens op. Ik merk wel dat de mensen zelf wel heel sterk uitgaan van ons geloof, onze
1308geloofshouding. Dat wel. Dat daar hun vertrouwen in ons ook gelegen is.

1314De waarden die je op zaterdag verkondigt, die leef je door de weeks. Dat zijn met name de
1315Christelijke waarden denk ik.

1630Ehm. Nou. Het heeft misschien ook wel te maken met die notie uit de bijbel dat ehm, ik het idee
1631heb dat God zich verbindt aan de meest kwetsbare, en dat Jezus zegt wat je aan hen doet dat
1632heb je aan mij gedaan. Ja. Ik geloof wel dat God zich naar de wereld toewendt, en dat hij de
1633mensen ook heel nabij gekomen is in Jezus.

1633En Jezus zegt ook dingen van, ik ben gekomen om te zoeken wat verloren is, dat hoeven
1634natuurlijk 49niet de armsten te zijn het kunnen ook mensen zijn die heel rijk zijn, mensen die
1635van de 50oorspronkelijke bedoeling van het menszijn vervreemd zijn geraakt.

1639Dat God zich aan hen verbindt, dat Jezus dat doet dan kom je bij een soort kern terecht van
1640waar het om gaat. Dat je in elk geval hen nabij bent, ja ja. Dat je niet zomaar aan hen voorbij
1641kunt gaan, zal ik maar zeggen.

1657Even denken. Ja dat je elkaar tot broer en zus bent. Ook wel dat je als in het verhaal van
1658Genesis van Kaïn en Abel God aan Kain vraagt waar is Abel? En dat Kaïn dan zegt, ben ik mijn
1659broers hoeder? Dan weet hij het antwoord al. Dat is hij namelijk. We zijn geroepen elkaar tot
1660hoeder te zijn.

1884De eigenheid van het kerkelijke dat zit er onder andere in dat het geloof serieus wordt
1885genomen, dat het bespreekbaar is en dat het aanwezig is vanuit een bepaald beeld van hoe de
1886wereld bedoeld is. En die past ook bij mij zo sta ik zelf ook in het leven.

1894In hoeverre, dan is het antwoord; volledig. Ja ik vind dat, als Christenen heb je het idee dat deze
1895wereld goed bedoeld is. Dat de mensen goed met elkaar om moeten gaan, aandacht voor het
1896kleine aandacht voor het zwakke. Voor wat verloren lijkt te gaan, dat dat liefde en aandacht
1897krijgt. En dat je dat door voorbeelden te geven en in situaties te plaatsen waar je dat tegenkomt
1898en doet, dat is het Christelijke daarvan.

2237En als er moment zijn dat ik weer iets van wat God aan mij geeft kan doorgeven dan is dat mooi,
2238maar is dat niet, dan is dat niet. Maar ik draag het wel altijd met me.

Inspiratie m.b.t. mensbeeld

65dat in mijn ogen ieder mens de moeite waard is. En dat ik dat niet van mezelf heb, maar van mijn
66geloof heb meegekregen en dat nog steeds heel erg zo zie.

165Mijn spiritualiteit zit wel heel erg zo van; als God er is dan zit die in mensen om me heen. Ik heb
166een rechtstreekse lijntjes naar boven. Voor mijzelf niet aantoonbaar of grijpbaar, tastbaar. Zijn
167aanwezigheid in de contacten met mensen en dat kan dan ook op alle terreinen des levens zijn
168maar in mijn werk heb ik dat wel heel sterk.

234Dat is misschien wel het enige opzicht waarin ik redelijk specifiek protestants ben. Uit de
235catechismus is mij bijgebleven het zinnetje; ieder mens is geneigd tot alle kwaad. Tenzij hij (dat
236wordt er altijd bij vergeten) door de geest van God vernieuwd wordt. Dat is wel een zinnetje, ik
237zal niet de hele catechismus, of de gedachte die erachter zit erbij pakken want die spreekt me
238vaak niet aan. Maar dat zinnetje op zich is wel goed, dat zij we allemaal; geneigd tot alle kwaad
239en ik hoop dat God ons daar zoveel mogelijk voor bewaart. Gods Geest is dan voor mij, en dat is
240dan misschien een dogmatische afwijking van dit pakket maar Gods Geest is in ieder mens
241vaardig volgens mij, niet alleen in Christenen.

386En ik denk dat op de straat ook heel veel God aanwezig is, ook in de mensen, ik zie God heel veel
387op straat. Ik kom Hem vaak tegen op straat.

458Dat je een kind van God bent. En dat God ook duidelijk zegt jij mag er zijn, jij mag er zijn jij mag
459er wezen. Je mag zijn wie je bent met je goeie en minder goeie kanten. En je hoeft je niet mooier
460voor te doen. Je mag zijn zoals je bent.

1301De aandacht, het luisteren, hoe je met de mensen omgaat, hoe je met ze omspringt, ook het
1302plezier dat je hebt. Ja. Terwijl in mijzelf die basis van het geloof wel heel stevig ligt, dus
1303vandaaruit werk ik wel. Als ik dat niet zou hebben, maar dat zou met het hele leven zijn. Ehm.
1304Dan zou het een stuk moeilijker worden.

1319Wij claimen ruimte ook voor zo iemand in het geheel. Dat levert soms ook wat discussie op,
1320maar dat blijven we wel doen want dat is waar we voor staan en dat heeft natuurlijk met het
1321geloof te maken, God houdt van die net zo hard als van ons en ieder mens telt. Dat moet je dan
1322ook waarmaken.

1355Dat heeft voor mij wel heel veel met geloof te maken, dat maak ik niet expliciet, niet naar
1356bezoekers toen. Maar ik denk wel van ja, dat God nooit zo opgeeft of zo.

1733Wij doen het vanuit het idee dat ieder mens van waarde is. En die waarde is ook gelegen in het
1734geloof dat God ons van waarde vindt. Dat wij hoe dan ook van waarde zijn, daar hoeven we niks
1735voor te doen, het gezien zijn en het geliefd zijn, we hoeven niet iets te doen vóórdát we gezien
1736en geliefd zijn, dat zijn we gewoon.

1780Als schepsel, geschapen naar het beeld van God. Dat is een beeld dat ik ook levend moet zien te
1781houden in de praktijk. Als we naar Gods beeld geschapen zijn dan valt er heel wat op te diepen
1782zal ik maar zeggen he. En denk ik ook, dat lied 'Delf mijn gezicht op maak mij mooi' dat
1783verwoordt het treffend. Het betekent denk ik dat we dat ook maar steeds bij elkaar moeten
1784proberen, dat beeld te vinden. Dat we elkaar niet opgeven. Waar iemand ook beland is, dat je
1785nooit denkt dit wordt niks meer. Het is wel een mens geschapen naar Gods beeld, dat beeld is
1786misschien ver te zoeken maar het is er wel. En wat je ook maar af moet graven om het weer
1787tevoorschijn te roepen, het is er. Het is ergens. Dat je dat in de ander probeert te vinden. En dat
1788vinden we ook steeds. Dat is wel bijzonder. Dat is schatgraven denk ik dan.

2138Dat hangt er wel mee samen hoor, vanuit geloof, de mens is geschapen er zit iets goeds in.
2139Daardoor is het niet verrassend dat er succesverhalen zijn. Dat past bij elkaar, dat er dingen
2140goed gaan. Ik merk dat ik het een lastige vraag vind omdat ik denk van je hebt die spiritualiteit
2141en dingen in je werk. Dat beïnvloedt en verstevigt elkaar, het leidt niet tot een ander antwoord.

2230De tweede kant is, in het dagelijkse doen en laten zie je niet altijd het goddelijke in de mens, de
2231diepere wezenskern van de mens of de spiritualiteit van de mens. In het dagelijks reilen en
2232zeilen met mensen erger je je vaak genoeg aan mensen. Er gebeuren zo veel dingen maar ehm,
2233in reflecties realiseer je je altijd, ja, ook die ander is een schepsel van God.

2278Maar ondertussen is het ook weer mijn levensweg die ik mag gaan hierdoor, waardoor
2279misschien wel het doel van mijn menswording gerealiseerd kan worden. Dat weet je meestal
2280pas achteraf, op het moment weet je het nooit, maar zo iets verwacht ik wel.

2283Heel simpel gezegd zou je aan de woorden van Paulus 1 kunnen denken. Niet ik, maar de Christus
2284in mij, dat je dat kunt realiseren.

Inspiratie m.b.t. bekrachtiging

57Het is meer mijn innerlijke motivatie en gedrevenheid die die wel wortelt in mijn geloof. Vooral in
58mijn geloof dat ieder mens de moeite waard is. En dat niemand opgegeven mag worden. Dus dat
59drijft mij wel, dat drijft me en dat houdt me gaande, gemotiveerd gaande.

174Het grappige is dat is daarin dus ook meer het spirituele ervaar. Zowel bij iemand die vloekt als
175iemand met een diep geloofsvertrouwen uit. Ik kom mensen tegen die werkelijk heel authentiek
176en doorleefd zeggen dat hun geloof en hun band met God het enige is dat hen op de been houdt.
177Nou dat is voor mij bewonderenswaardig en een momentje van hey, het kan dus toch, dit is
178prachtig. En ook bij degene die vloekt, of vervloekt, die strijd met God en met het leven daar kan
179je ook veel in vinden, als een soort betrokkenheid of spirituele communicatie die mij raakt en mij
180ook weer een zetje in de goede richting geeft. Spiritualiteit zit voor mij heel erg in de
181intermenselijke omgang.

1134Om zeg maar, en daarin onderscheid ik me van mijn collega's, als ik wil dat mijn, als ik mijn werk
1135theologisch wil duiden of gevoed wil worden in mijn geloof daarin, dan gaat niet in de hectiek in
1136de praktijk van elke dag, dus dan is het nodig om te vertragen, om bij wijze van spreken een
1137casus uit te schrijven en te zien van he, wat zegt dit van mij? Wat gebeurt hier? Welke woorden
1138kun je hier aan geven?

1626Ik denk liever zo, dan dat ik werk zou hebben waar ik veel mee zou verdienen maar dat ik het
1627gevoel zou hebben dat ik aan de essentie voorbij zou gaan.

1755Misschien wel het idee dat Jezus ons is voorgegaan, in het zich verbinden aan mensen, ehm, ook
1756wel dat hij, dat alles wat wij mensen mee kunnen maken aan emoties dat hij dat zelf heeft
1757ondergaan. Wij, de mensen die wij treffen, we zijn niet alleen. Ook het idee dat God zich steeds
1758gedurig aan ons mensen verbindt, versterkt het besef dat we in het ons verbinden aan mensen
1759niet alleen zijn. Dat als wij dit doen, dat God daar dan hoe dan ook bij is. Dat ervaren we ook
1760steeds wel.

2138Dat hangt er wel mee samen hoor, vanuit geloof, de mens is geschapen er zit iets goeds in.

2139Daardoor is het niet verrassend dat er succesverhalen zijn. Dat past bij elkaar, dat er dingen
 2140goed gaan. Ik merk dat ik het een lastige vraag vind omdat ik denk van je hebt die spiritualiteit
 2141en dingen in je werk. Dat beïnvloedt en verstevigt elkaar, het leidt niet tot een ander antwoord.
 2227Nou dat helpt me sowieso om in alle rituelen die ik doe gewoon authentiek en mijn eigenlijk
 2228geloof mee te dragen. Dus eh, als ik in een ritueel voorga of als ik een ritueel uitvoer gaat er iets
 2229groters door me heen. Ik ben daar wel in aanwezig maar er is ook iets groters tegelijkertijd. Dat is
 één kant.

2300Als ik het op mezelf betrek en ik zie mezelf als herder van een kudde, dat doe ik als mens zijnde.
 2301en ik hoop dat God bij me is, maar er kan ook een moment komen dat je opkijkt en denkt; God
 2302is heb alles geprobeerd, maar dit ontstijgt mijn kunnen. Ik wil dit teruggegeven dit laat ik weer
 2303bij U. En die woorden hebben mij toen heel erg geholpen, dat je het ook juist in je eigen
 2304meditatieve stuk kunt afgeven. En het vertrouwen hebben; van nou het is nu in de best
 2305mogelijke handen.

Humanisering (missie)

Kerk in de Wereld

75Wat jij net zij, dat de kerk een stapje terug heeft gedaan de wereld is ontkerkelijkt. Dus iemand die
 76dominee is toch een soort bijzondere diersoort waar men met enige belangstelling hetzij met
 77verbazing naar kijkt. Vond ik eigenlijk ook wel grappig altijd. Maar in dit werk is het heel
 78opmerkelijk dat het ondanks de stap terug van de kerk, en ondanks de toch reputatieschade van
 79de geestelijken dat ik in onze aandachtsgroep heel sterk ervaar van hey die is pastor die kun je
 80vertrouwen. Zonder dat ze me kennen. Zonder het persoonlijke aspect, gewoon het professionele
 81feit dat je pastor bent is voor sommigen in dit wereldje toch wel heel duidelijk. Blijkbaar ook een
 82pluspunt ook als ze niet kerkelijk zijn. Dus voor zover je enige voordeel of bescherming van het
 83ambt hebt is dat in dit werk sterker aanwezig dan in het vorige is mijn ervaring.

87En ik denk ook wel dat is sterker dan in de richting van hulpverleners, hoewel die soms ook zeer
 88gewaardeerd worden ik ga geen kloof creëren, maar dat wel sterker geldt bij ons; ook omdat wij
 89op straat zijn en niet op kantoor. Dat ze zoiets hebben van ; die heeft er heel wat voor over om bij
 90ons te zijn.

94Maar ze vinden het mooi dat je het doet, dat geeft ook wel een stukje waardering in de richting
 95van, ja is toch, dat je pastor bent die z'n werk doet. Die er gewoon is. Dat je die betrouwbaarheid
 96hebt, in die zin van; daar kun je terecht. Als er iets is.

104In die zin vind ik het ook bevredigender dan het werk dat ik in de kerk deed. In de kerk is het toch
105indirecter, in zo'n instituut met alle regeltjes en vergaderingen en logistiek die daarbij komt
106kijken, ja dat was toch meer, ja, daar was de pastorale ontmoeting toch schaarster en minder
107puur, zou je bijna zeggen, dan in deze context. Dus ja in die zin is het voor mij heel betekenisvol
108en mooi en te mogen doen.

168En dat ook wel sterker, hoewel dat voor sommigen gek klinkt, in dit werk sterker dan in de kerk.
169Omdat in de kerk de hele communicatie, zelfs de pastorale communicatie in het een op een
170gesprek, toch vaak wel verpakt zit in gewoontes en patronen die er zijn. Dit zeg je wel tegen een
171dominee en dat zeg je niet. In die zin is dit werk veel puurder en veel rouwer ook. Dat past
172gelukkig ook heel goed bij mij heb ik inmiddels gemerkt om daar ook zonder protocol op te
173reageren dus in die zin is het heel erg recht toe recht aan.

404maar ik ga niet praten over kerk en over geloof, dat gebeurt vanzelf wel, als er ergens een plek is
405waar je het veel over geloof heb is het wel op straat of in onze kapel. Als ik voorga in de kerk dan
406eh, heb ik echt soms de neiging om te zwaaien om te kijken of bepaalde reacties terugkomen, je
407krijgt ogenblikkelijk een reactie als het niet goed is. Maar de zin van het leven, de zin van het
408bestaan daar hebben we het wel heel vaak over. We zitten in de HEMA, we noemen de HEMA
409ons kantoor. Daar kun je gewoon makkelijk een kopje koffie drinken, word je ook niet lastig
410gevalen. Je bent er ook even uit, uit de dagopvang of uit het straatleven. En dan hebben we het
411wel heel vaak over 'wat is belangrijk'? Wat is voor jou van belangrijk hoe houd je het vol? Hoe
412houd je het niet vol?

593dus van kinds af aan kreeg ik een specifiek soort denken mee, ook kritisch ten aanzien van de
594kerk, altijd heel kritisch ten aanzien van de kerk. Ik heb zelf ook kinderen en ik geef hen mee

596dat ik het belangrijk dat bepaalde waarden die de kerk uitdraagt, dat ik die belangrijk vind. Maar
597zij hoeven dat niet perse van mij in de kerk te vinden. Wat dat betreft is mijn spiritualiteit die van
598Gods huis is overal, ook tussen mensen.

604Uhm. Dat is wel grappig want geloof heeft voor mij op de en of andere manier qua woord een
605heel snel een link met kerk. Ik gebruik niet snel het woord geloof, daarom vind ik het ook wel
606leuk, in ieder geval voor mij sluit dat aan dat je het woord spiritualiteit gebruikt. Voor mij is
607spiritualiteit, dat heeft met levenswijze te maken. Dat het doordrenkt is in je eigen leven en
608vinden van en werkelijkheid beoordelen.

1612Ja zeker wel. Ik had wel gedacht dat als de kerk ergens zou moeten zijn, dan is het bij de
1613armsten, bij de mensen die het minste te maken hebben. Je hoort allemaal geluiden dat de
1614kerk aan het krimpen is en er steeds minder geld is. Dan denk ik; al krimpen we zo dat er geen
1615gebouw meer blijft staan, het laatste wat we moeten opgeven is het aanwezig zijn bij de armen,
1616laat dat dan prioriteit zijn van de kerk. En daarbij dacht ik ook, ik kan niet aan hen voorbij leven.
1617Als ik dat dan vind dat de kerk daar moet zijn, laat ik dan ook zelf bij ze proberen te zijn op een
1618of andere manier, als kerklid zal ik maar zeggen. En nu als pastor.

1620Ja, nou ja, ik heb wel het gevoel dat we er als kerk toe geroepen zijn en nou ja, dus in die zin ja
1621zeker. Als ik dat vind, dan vind ik ook dat ik daar ook iets aan moet verbinden. Als ik geen pastor
1622zou zijn dan zou ik vrijwilliger zijn op deze manier maar goed, ja. Ik vind wel dat als je zo'n
1623principe huldigt dat je er dan ook zelf consequenties aan moet verbinden. In dit geval door als
1624pastor bij die mensen te zijn en te blijven. Die zo goed als niets te maken hebben.

1879Ja de toegevoegde waarde is heel beperkt. Het zit erin dat het gebeurt, het zijn allerlei dingen
1880die anderen ook best zouden kunnen doen. Waarmee, ondanks dat wat de kerken doen nou ook
1881weer niet zo bijzonder is, er toch wel degelijk een hele duidelijke rol is voor de kerk: het geloof
1882van mensen serieus nemen en snel zaken op kunnen pakken. Maar die de overheid laat liggen
1883en die de kerken oppakken.

1888Zo heel bijzonder, in bepaalde hoeken van de kerk heerst echt het idee dat de kerk zo heel
1889bijzonder is maar we leven in een heel erg christelijke samenleving dus zo bijzonder is het niet,
1890het zijn heel veel dingen die anderen ook doen, en niet vanuit de kerk. En mensen die van de
1891kerk zijn zouden prima bij ons passen en omgekeerd ook. Er zijn allerlei dingen die wij doen die
1892net zo goed door andere gedaan kunnen worden.

1898Dat is iets anders dan het 'kerkelijke' ervan, de kerk vind ik, nou ja de kerk moet daarin voorop
1899lopen. Met open ogen, ook dat er op andere plaatsen iets Christelijks gebeurt. Er zijn allerlei
1900mensen die ik ken die in de hulpverlening werken dat gewoon gesubsidieerd wordt en dat
1901verder niks kerkelijks heeft die ik heel erg voorbeeldig vind in hoe ze met mensen omgaan. En
1902hoe ze mensen benaderen. Het hoeft niet kerkelijk te zijn maar de kerk moet daarin voorop
1903gaan en dan niet alleen de diaconie maar gewoon de hele kerk. In hoe gaan we met elkaar om,
1904hoe willen we leven. Hoe hebben we oog voor wat er klein en zwak en verloren lijkt te gaan?

1911En als je zegt dat je vanuit de kerk werkt dat willen de mensen wel heel snel over geloof praten.
1912In die zin is het veel makkelijker voor mij als wanneer ik als christen bij een niet-christelijke
1913instelling zou werken. Dat is eigenlijk een enorme luxe positie, om me als pastor voor te stellen.

1914Er wordt heel veel over geloof gesproken. Terwijl dat voor mij eigenlijk helemaal niet persé

1915hoeft maar ja mensen beginnen toch verhalen van dat God onzin is of de kerk verschrikkelijk.

1916Ook dat zijn geloofsverhalen ja.

Toewending naar de Naasten (doelgroep)

191Maar goed ik denk dat het in het algemeen gaat om mensen die op z'n bereid zijn, of op z'n minst

192behoefte hebben om hun verhaal aan het licht te brengen aan iemand die bereid is te luisteren

193naar het hele verhaal. Niet alleen naar de hulpvraag die bij de diverse loketten aan de orde komt.

380Proberen om de mens ook maar weer, de mens die gemankeerd is, iemand zei tegen mij 'ik ben

381een gemankeerd mens'. Waar wij mee te maken hebben zijn allemaal gemankeerde mensen. Ik

382denk dat we heel veel gemankeerde mensen in onze maatschappij hebben.

452Dus het is niet echt een groep, ik denk wat dat betreft zijn we net zo gemêleerd als een gewone

453kerk.

650En de mensen die de uitkering wel hebben, of ervoor moeten vechten om het überhaupt te

651krijgen, die weten waarom wij sociale voorzieningen hebben. Zij weten ook wanneer je tegen een

652muur oploopt wanneer het misgaat, het is heel belangrijk daar naar te luisteren

744Mensen zonder aansluiting, dat is wat ik heb omschreven dat zijn de thuislozen. Dakloos en

745thuisloos is de doelgroep, en wat je tegenkomt is drugs en alcohol, schulden sociale

746problematiek, psychische problematiek, dus wat dat betreft is het ook heel breed.

971Je gebruikt diaconie he, er zullen ook werkers in het veld zijn die zullen zeggen; nee het is

972missionair! Het is een heel ding, maar goed dat laten we even achterwege dan. Je noemt diaconie

973en zegt wat is de missie, terwijl bij diaconie heb je, zeg ik altijd, de aandacht voor de meest

974kwetsbare uitgesloten mensen, maar is ook de strijd van oorzaken waarom die gene

975onrechtvaardig behandeld wordt.

1002En dan zeggen wij, daarin onderscheiden we ons dan; wij zijn er voor de mensen die niet actief

1003zijn, en niet participeren en onzichtbaar zijn.

1023Voor de mens die er niet bij hoort die uitgesloten wordt. Die onzichtbaar gemaakt wordt. En

1024daar, daar heb je ook nog allemaal verschillende mensen.

1033Dat is eigenlijk gewoon andersom gezegd, ze zijn niet gezien niet gehoord. Onheus bejegend, ze

1034horen er niet bij, ze zijn uitgesloten. Dus dat is waar ze in overeenkomen, de diepste pijn zit 'm

1035in de bejegening, er zijn wetten en regeltjes maar aan hoe iemand je benadert aan een loket,

1036dat geeft de meeste frustratie of woede of .. die gene in dat voorbeeld van mij van burgerzaken
1037had er ook anders mee om kunnen gaan. En dan had, hij heeft het daar nog over, dat is zo'n
1038diepe belediging.

1358Ik heb ook gewoon, en ik weet echt niet waar het vandaan komt, dat ik me aangetrokken voel
1359tot echt hopeloze gevallen. Marietje hopeloos, haha. Dat ik denk van het kan niet zo zijn dat er
1360niemand meer naar je omkijkt, dat kan niet zo zijn. Ja daar ben ik wel heel expliciet in.

1426Eigenlijk hebben we geen drempel, het is drempelloos. Het is, de praktijk is wel dat de zwakste
1427laag hier komt. Omdat het de enige plek is volgens mij.

1428Bezoekers zelf zeggen ook wel eens van dit is het afvoerputje van Arnhem. Als je nergens
1429terecht kunt kan je altijd nog bij Kruispunt komen.

1635Maar tegelijkertijd denk ik je bent erg kwetsbaar als je én niets hebt en het leven is een soort
1636overleven geworden, dan sta je wel heel erg in de wind. Als je in zo'n positie verkeerd heb je in
1637ieder geval bescherming nodig en nabijheid.

1685Mensen die zich niet thuis voelen niet bij zichzelf en niet bij anderen.

2024Dit is natuurlijk doelgroep denken maar daarnaast heb je, en voor die zijn we er ook. Voor de
2025mensen die interesse hebben in die wereld, de overheid en hulpverlening. Je probeert wel op de
2026grens te staan. Dat verhalenplein heeft ook publiek nodig, en dat is in die zin ook doelgroep. Dat
2027is lastiger te verkopen naar fondsen en zo, want die willen gewoon zien dat je mensen helpt en
2028zo. dat is gechargeerd maar kort gezegd is dat wel zo. doelgroep is ook politie vertellen wat er
2029op straat gebeurt. En dat hoort er ook bij.

Zonder pretentie

60Maar ik weet niet of de mensen met wie ik te maken daar dat heel vaak merken, laat ik dat zo
61zeggen. Dat komt niet heel vaak, met zoveel woorden ter sprake. Er zijn wel gesprekken waarin
62geloofsproblematiek rechtstreeks een rol speelt dan komt het voor.

112Er zijn geen parameters dat ik kan zien of het goed is of niet. En al helemaal niet in de zin van
113geloofsverspreiding of verkondiging of bekering of dat soort motivaties. Dus nee, het is echt
114belangeloos aanwezig zijn vanuit christelijke inspiratie zonder dat het resultaat expliciet enige rol
115hoeft te spelen is wat mij betreft prima, en niet alleen prima, maar wat mij betreft vereist. Ik
116vind alle vormen van missie of zending die wel zo'n beoogd resultaat hebben, die wantrouw 117ik
bij voorbaat. In die zin is dit voor mij ook de enige manier om dit te doen.

403Dus of ik nou gelijk in navolging ben van het koninkrijk ja, ik denk wel dat ik probeer te zeggen
404tegen mensen van dat ik een pastor ben maar ik ga niet praten over kerk en over geloof, dat
405gebeurt vanzelf wel, als er ergens een plek is waar je het veel over geloof heb is het wel op straat
406of in onze kapel.

779Wat niet mijn doel is, wat niet een doel van de open hof is bekeren of een bepaalde religieuze
780opvatting overbrengen.

785Ik denk dat zingeving ten diepste 'verbindingen leggen' is. Een keten noemde ik ook al eerder, ik
786ben daar inderdaad een onderdeel van. Nou ja. Ik ga niet zeggen wat de zin is, en bij welke zin ze
787uit moeten komen dus ik zal niet zeggen wat Jezus gezegd heeft en wat ze moeten zullen gaan
788vinden. Maar ik kan wel woorden aandragen uit de bijbel of andere verhalen in de hoop dat het
789inspireert, en raakt en in beweging zet. Iets dat richting geeft, zo lang het maar hun richting is en
790zij verder kunnen.

975Ik vind dat lastig hoor. Dus, wat ik niet op uit ben is dat er mensen zich bekeren tot het
976Christendom, dus het is geen zieltjes winnen. Ik ben juist heel huiverig om, ja, iets daarvan te
977laten zien of te benoemen.

1309Soms wordt dat ook gezegd zo. Laatst stak Theo een kaars en aan wat zei hij? Voor Conny en
1310Anton, die door de weeks doen wat ze op zaterdag vertellen. Dat is dan echt wel een cadeautje
1311dat je krijgt, ik weet niet hoe dat bij jou is maar ik heb bij die man nooit hele expliciete
1312gesprekken over het geloof.

1750Iets van wat ons beweegt komt dan naar voren in bijvoorbeeld de maaltijdviering of het Onze
1751Vader voordat we gaan eten, of in de vieringen in de Dom. Het is niet onze bedoeling om zieltjes
1752te winnen. Omdat wij zelf daar van uit leven, omdat het ons goed doet, proberen we daar ook
1753van te delen zal ik maar zeggen. Als mensen daar wat aan ontleen is dat fijn.

1914Er wordt heel veel over geloof gesproken. Terwijl dat voor mij eigenlijk helemaal niet persé
1915hoeft maar ja mensen beginnen toch verhalen van dat God onzin is of de kerk verschrikkelijk.
1916Ook dat zijn geloofsverhalen ja.

2240Ja, het voordeel van mij als antroposofisch christen is; ik hoef geen zieltjes te redden omdat het
2241in dit aardse leven ... in geloof in reïncarnatie, zo simpel is dat gewoon.

De ander als geheel (mensbeeld)

Volkomen Mensbeeld

195Dus dat merk ik heel sterk, dat het mensen zijn die het fijn vinden om als mens gezien te worden
196en niet als cliënt op een of ander gebied.

226Ieder mens is gelijkwaardig. Een soort cliché maar wel een belangrijk cliché en vooral om in
227praktijk toe te passen. Je reactie is niet op ieder mens hetzelfde, niet van he wat geweldig daar is
228weer een gelijkwaardig mens daar zal ik eens gelijkwaardig mee om gaan, hetzelfde reageren
229zoals ik op iedereen reageer.

232Gelijkwaardigheid betekent hij verdient hetzelfde van mijn kant te krijgen. Dezelfde aandacht en
233belangstelling. Wat daar ook een rol speelt denk ik, ieder mens, is even goed of slecht.

366We vieren niet zozeer dat je een jaar ouder bent geworden, maar wel dat je bestaat. En dat je er
367mag zijn. Dat ik blij ben dat jij er bent.

377De eerste was dan: 'er zijn voor arme mensen' en de andere was heel duidelijk 'mensen heel
378maken'. Bij overlijden of zo, dat de mensen ook kunnen overlijden. En ik denk ik dat ik ook wel ja,
379die spiritualiteit ook wel heel erg mooi vind.

383En ze dan toch proberen daarin heel te maken. Voor mij is dat ook vanuit het pastoraat heel
384belangrijk. Dus ik loop ook altijd met een rugtas vol met rozenkransjes, kaarten, steentjes,
385icoontjes en weet ik veel. Ik zeg ook altijd de mensen heel duidelijk. Mijn collega heeft dat ook
386overgenomen, om ze te zegenen. En ze daarin ook een beetje heel te maken.

389En ik denk dat het juist voor deze groep goed is om te weten 'je mag er zijn' je bent goed, met je
390minder goede en goede kanten. En ze daarin heel te maken, ja ik denk dat dat voor mij wel heel
391belangrijk is. Dat gewoon te kunnen doen en te mogen doen.

622Ja ergens wel. Omdat ik het belangrijk vind dat mensen gezien worden. Dat je niet alleen maar
623een naam bent met je bsn, als je een adres hebt dat je dan een uitkering hebt. Weetje. Maar wie
624ben jij? Wat is voor jou belangrijk? Waarom geef jij je leven op een bepaalde manier vorm? Hoe
625en welke waarde zitten daaronder? Daarmee teken je jezelf in het leven. Voor de een is respect
626heel belangrijk voor de ander balans of verbinding maken met andere mensen.

773Dat zij bij hun eigen betekenis uit mogen komen, ik ben niet de gene die dat doet maar dat zij, zij
774zijn rechthebbenden van hun leven. Als het gaat om zingeving, zij hebben zin.

981Dus het gaat er mij om dat, het gaat er ten diepste om dat ik die ander ontmoet en dat ik tegen

982die ander kan laten merken van goh, je bent een mooi mens, je bent de moeite waard, ik zie jou
983ik hoor jou. Daar gaat het om. En ik ben benieuwd naar jou, jij kan iets betekenen voor mij en ik
984voor jou. Daar gaat het om. Of; ik ben er gewoon met jou. Daar gaat het om.

1101Dat de ander zich gezien en gehoord wordt, dat hij mens mag zijn als héél mens, dus niet met
1102een etiketje verslaafd. Maar als heel mens, zo kom je gewoon binnen.

1506Het ontstaat inderdaad in die zaal. In het contact met de mensen vormt dat zich. Het wordt
1507levend. Het krijgt gestalte, je mensbeeld krijgt daar gestalte. Daar kijk je soms heel verbaasd
1508naar; oh ja, maar het komt wel van binnenuit. Ook deze mensen, waar we het net over hadden,
1509dat je die ook binnenlaat dat je de interactie met ze aangaat kijkt wat er gebeurt, het ook heel
1510spannend vind, dat je ook voelt dat hij je gebruikt maar dat je dan toch weer kan blijven staan
1511ook voor zijn kwetsbaarheid. Poh, dat zijn wel spannende dingen hoor.

1782En denk ik ook, dat lied 'Delf mijn gezicht op maak mij mooi' dat verwoordt het treffend. Het
1783betekent denk ik dat we dat ook maar steeds bij elkaar moeten proberen, dat beeld te vinden.
1784Dat we elkaar niet opgeven.

2037Waar ik meer over praat is; mensen vallen niet samen met hun problemen. Dat is makkelijker te
2038begrijpen. Er zijn problemen maar er is ook altijd meer, iemand heeft ook talenten of ervaringen
2039of iets dat waardevol is om te delen. Dat is eigenlijk hetzelfde gedachtegoed maar vriendelijker,
2040wat minder frans geformuleerd. Dat is wel een mensbeeld dat ik kan formuleren; mensen vallen
2041niet samen met hun problemen.

2249Kijk de mens die gaat zijn weg door het leven, en die weg loop je in een bepaalde context. En
2250sommige mensen uh, moeten die weg zoeken ten tijde van Hitler Duitsland, ja dan is het de
2251context waarmee je het moet doen. Het is een heel bekend boekje van Victor Frankl in het
2252concentratiekamp. Het concentratiekamp is de context waarin Victor Frankl gewoon ten diepste
2253zijn eigen mensheid ervaart en probeert te behouden.

Genadig Mensbeeld

229Nee er zijn ook hele vervelende mensen. Dan is het een kunst om voor jezelf overeind te houden
230ook deze mens is aandacht waard, net zoveel als die vriendelijke man die altijd zegt dat hij zo
231dankbaar is.

241Dus ik denk wel dat je, een mens ik ook niet slecht, geneigd tot alle kwaad is iets anders dan ieder
242mens doet alles slecht, of is kwaad. Maar goed in de kern zijn we het allemaal, en ik denk dat we
243er ook aan toegeven van tijd tot tijd. Dus het verschil tussen goed en kwaad, zouden we wel

244kunnen zeggen maar of iemand zich goed of slecht gedraagt, ja dat verschil is erg gradueel. Dus
245dat beeld dat ik wel aantref in de gewone maatschappij dat daklozen ook een soort, moreel
246minder waardig zijn, dat is aantoonbaar absolute onzin vind ik, maar ook qua mensbeeld gaat dat
247er bij mij sowieso niet in. Ook niet voor andere groepen. Mensen worden vaak tot hele slechte
248dingen gedreven door hun levensloop, omstandigheden, genen en dat is geen excuus, is zal
249iedereen blijven aanspreken op hoe die zich gedraagt. Maar ook niet in de zin dat ik vind dat ik
250het zelf bij voorbaat beter doe of dat dat voor andere mensen geldt.

251In die zin is gelijkwaardig ook met dezelfde neigingen en verleidingen en sterke en zwakke
252punten. Dat ligt bij iedereen anders maar niemand is bij voorbaat goed of slecht, en er is ook niet
253een soort kantelpunt waardoor je bij de goeie of bij de slechte terecht komt.

463maar ik zeg; je mag zijn wie je bent. Ik oordeel daar niet over, ik heb al m'n handen vol aan
464mezelf, ik maak misschien nog wel meer fouten dan wie dan ook. Ik ga er niet over oordelen en ik
465denk dat dat het mensbeeld is dat ik heel erg heb.

628een verhaal klopt vaak ook niet en tóch heeft dat betekenis. En ik vind dat en tóch ... en tóch, dat
629vind ik eigenlijk het belangrijkste. Als ik erachter komt dat ik zogenaamd belazerd word, dat een
630verhaal niet klopt denk ik oké, dan is dat zo. Dan is dit het nieuwe uitgangspunt. En toch, jij
631vertelt mij een verhaal en het heeft blijkbaar een reden dat je dit doet.

836En ook al hebben ze me belazerd dan denk ik nog; maar je bent ook een kind, en elk kind heeft
837een zeker onschuld, elk kind heeft verlangens en wensen. En daar wil ik je treffen, wat zijn je
838verlangens en wensen en idealen. Wie ben jij? Tuurlijk voel ik ook de frustratie aan me trekken,
839maar op een of andere manier is dit principe wel zo helder voor mij, dat ik bij die onschuld wil
840blijven dat ik geloof dat het me ook goed afgaat om uit die frustratie te blijven.

1472 En ehm, dat er altijd weer een nieuwe opening is naar nieuwe kansen is, dat het nooit op is
1473het geduld of het .. nee .. mens wordt nooit afgeschreven.

1474Ja dat vind ik een hele belangrijke, in wat voor vorm ook hoe lang dan ook, er zijn altijd
1475waardevolle dingen in mensen te ontdekken. Soms kost het moeite we hebben ook mensen
1476waarvan we denken van; ik wou eigenlijk dat jij hier niet was. Maar als je dat dan opzij kan
1477zetten en eigenlijk je vooroordelen opzij kan zetten en je raakt in gesprek dan blijkt er toch altijd
1478wel iets van vertrouwen te groeien

1503Ik spring in het diepe en ik ga met al die mensen om en af en toe denk ik; pff ik hou helemaal

1504niet van mensen. En dan drijft er ineens van alles boven bij die mensen dat ik denk oh dat zijn ze
1505ook! Ja. En daar, door daar bloot aan te staan.

1785Dat beeld is misschien ver te zoeken maar het is er wel. En wat je ook maar af moet graven om
1786het weer tevoorschijn te roepen, het is er. Het is ergens. Dat je dat in de ander probeert te
1787vinden. En dat vinden we ook steeds. Dat is wel bijzonder. Dat is schatgraven denk ik dan.

Vrijplaats (bedoeling)

Volkomen aandacht

110Wat is betekenisvol; dat hangt niet af van het resultaat. Betekenis zit in dat het mij voldoening
111geeft en dat het anderen ook eventueel iets biedt.

119Aandacht. Bij mensen zijn, dichtbij mensen zijn voor zover ze dat wensen. Je moet het niet
120opdringen dus het is ook nog eens heel bescheiden en voorzichtig. Je moet het niet opdringen.

130Misschien ben je wel het dichtbij hetgeen je wilt zijn en hetgeen je wilt doen als je in een situatie
131bent waarin helemaal niks meer te redden valt, waar iets mislukt of vastloopt.

133Want dat is heel vaak het punt waarop mensen ervaren dat de rest van hun omgeving hen
134loslaat. En als je als pastor het op kunt brengen en erin slaagt om er dan toch bij te blijven, of na
135de zoveelste mislukking er weer te zijn of er nog steeds te zijn. Mensen er niet op aan te spreken
136of op af te rekenen. Dat is wel het wezen van wat je doet.

139In wezen is het heel makkelijk werk, makkelijk als in overzichtelijk, je moet er gewoon zijn. Je
140moet gewoon reageren op wat er op je afkomt, verder hoeft je niks. Ik hoeft er niet voor te zorgen
141dat mensen naar het daklozenloket gaan of stoppen met drugsgebruiken of zich bij de psychiater
142melden. Ik hoeft niet iets te bereiken. Dat maakt het, het is niet perse makkelijk, het is ook een
143soort verzoeking of beproeving, waar je zelf ook steeds van bewust moet zijn, dat je als mens zelf
144graag ook iets wilt bereiken.

150Dit betekent niet dat je met zo iemand blijer moet worden dan met iemand die na tien jaar nog
151steeds in de shit zit en er niet uitkomt. Dus ja dat is dubbel, omdat je zelf ook geneigd bent om
152succes of resultaat of dankbaarheid te koersen. Iemand die zegt 'ik ben blij om je te zien' is
153natuurlijk gemakkelijker dan iemand die chagrijnig is en zegt 'wat kom je nou weer doen?' die het
154inhoudelijk afweert of negatief invult maar die toch wel hoop dat je niet weg gaat, dat je contact
155houdt. Dat is, ook jezelf moet je disciplineren en voor ogen houden wat je eigenlijk wilt en doet.

431Als iemand zit te huilen op straat ga ik er ook naast zitten en dan gaan we met z'n tweeën
432gewoon even een potje huilen. Bij wijze van spreken, ik geef een arm en ga ernaast zitten. Ik denk
433dat dat anders is dan wanneer je bij een instelling of zo komt.

435Nou ja je loopt stukjes mee he, want he, we weten alleen maar wat zij ons willen vertellen. Soms
436zijn de verhalen ook heel anders, ze hoeven bij ons ook niet allerlei dingen uit te leggen zoals je
437bij de sociale dienst en zo wel moet. Dus ik denk dat je ook lang niet alles deelt of hoort. Maar je
438loopt gewoon wel een stuk mee ja.

467Er is geen doel. Ik loop met ze mee ik sta naast ze, en als ze eraan toe zijn ergens naartoe te gaan
468dan ga ik met ze mee. Ik ga ook niet evangeliseren ze hoeven niet beter te worden, of wat dat
469ook mag zijn, dat doe ik ook niet. Ik wil ze ook niet aanzetten van acht tot vijf te gaan werken.
470nee er is geen doel. Het doel van het werk is dat wij met ze meelopen.

477En dan denken mensen; ze zal wel boos zijn, maar nee hoor. Volgende keer beter. Dan gaan weer
478op nieuw beginnen, dat volhouden. Ook frustratie volhouden, dat allerlei dingen niet lukken, dat
479allerlei dingen niet gaan.

483We zijn allemaal mensen die oplossingsgericht willen werken, als er een probleem is dat meteen
484willen oplossen, en dat is niet de bedoeling of de opzet. Natuurlijk kunnen we af en toe een
485aantal dingen voor ze regelen. We hebben broodgeld kunnen regelen vanuit de diaconie. Maar
486vaak moet je niks doen, en dat is lastig zat al. Juist om af en toe niet oplossingsgericht te zijn,
487terwijl we in de maatschappij vaak denken oh je hebt een probleem. Wat fijn dan kunnen wij die
488gaan oplossen. En dat dan niet proberen en zeggen ja sorry, ik weet het ook gewoon niet.

617ik wil benaderbaar zijn voor mensen, ik wil dat ze me kennen dat ze weten wie ik ben.

619Als ik vertel wat mijn werk inhoudt is het toch vooral oor hebben voor en stem geven aan hun
620verhaal.

641Nou ja ik heb al een paar keer gezegd 'het licht maken', niet opgeven, blijven luisteren

673Maar wat ik hen probeer te geven is ruimte, dat ze zichzelf mogen zijn. Dat als een verhaal een
674leugen blijkt te zijn dat ik zeg, kom dan beginnen we opnieuw. Het belangrijkste dat ik wil
675meegeven is, het is oké, het is gebeurd, we beginnen opnieuw, het gaat om jou en ik voel me niet
676gekwetst op het moment dat jij verhalen vertelt die niet kloppen. Ik voel me niet gekwetst als er
677dingen gebeuren waar anderen heel hard voor weghollen omdat het te groot is. Het gaat om jou.
678Ik hoop dat ik een stukje 'meedragen' geef, het zijn allemaal grote verhalen. Ik draag een stukje
679van hun verhaal mee, niet hen, maar ik denk dat de ervaring vaak is dat op het moment dat je je

680verhaal mag vertellen en er is iemand die oprecht luistert, dat dat even een stukje licht en lucht
681geeft. Dat je niet het idee hebt van ik ben in alles alleen, in al mijn ellende en zwaarte en
682moeilijkheden

1101Dat de ander zich gezien en gehoord wordt, dat hij mens mag zijn als héél mens, dus niet met
1102een etiketje verslaafd. Maar als heel mens, zo kom je gewoon binnen.

1335Het zijn ook, het geven van kleine kostbare momenten soms. Groter is het niet voor mij. En de
1336missie is ook niet weglopen, er bij blijven.

1357Voor mij ook wel de gedachte dan anderen altijd opgeven met hen, dat ik denk ik van er moet
1358nog één zijn die het volhoudt

1375Ze willen de succesverhalen en die zijn er wel maar die zijn eigenlijk niet zo belangrijk. Wat
1376Conny zegt, erbij blijven als het hopeloos is, dat is meer onze ja, ons ding, om maar even zo te
1377zeggen. Daar moet je elkaar in bekrachtigen want daar wordt aan alle kanten aan geknaagd. Ja,
1378vind ik wel.

1390Dat mensen zich gezien weten, en geliefd. Ja toch. Serieus genomen, dat ze iets van veiligheid
1391ervaren.

1414En kruispunt is juist een plek waar dat nou niet speelt. Dat wij vinden dat iemands leven anders
1415moet zijn of worden. Dat wij vinden dat is toch geen leven, een oordeel of stempel erop leggen.
1416Dat is nou juist wat we hier willen loslaten, als het uit de mensen zelf komt, die verandering wat
1417jij ook zegt, dan kunnen we weggetjes zoeken met elkaar maar dat is niet ons doel. Dat ik ook
1418een keer met Johan, die is al twintig jaar dakloos in mijn naïviteit vroeg; wil je niet een ander
1419leven. En dat hij zei; een ander leven? Dit is toch mijn leven? Dat is dan weer zo'n wake up call
1420voor mezelf. Wie ben ik om te zeggen dat hij een ander leven zou moeten hebben?

1693Hier vinden ze aandacht, de tijd, een plek, we hebben een inloop, nabijheid, trouw. Dat is niet
1694altijd waarom ze komen, want de plek, dat die rustig is en ruim dat is ook wel een reden voor
1695hen.

1700En dat terugkomen doen ze ook vanwege het feit dat ze weten dat ze gewoon zichzelf kunnen
1701zijn, er hoeft hier niks. Ze worden niet benaderd als daklozen of als thuislozen maar als diegenen
1702die ze willen zijn. En er is interesse voor hun achtergrond, geschiedenis, wie ze zijn in verbinding
1703tot andere mensen, zijn ze vader of moeder, broer zus, zoon dochter.

1714Wat mensen in eerste instantie zoeken komt niet perse overeen met wat wij als het hart van
1715ons werk zien, maar we bieden, we proberen die rust en die ruimte te bieden een natje en een
1716droogje en ook het andere. En geleidelijk aan komen ze dan ook steeds meer voor het andere
1717omdat ze merken van, he.

1919Het kenmerkende is dat we zeggen van; dat je in iets gelooft dat vinden we normaal. Dan kun je
1920het er vervolgens nog over hebben van; waar geloof je dan in. Dat geloof, dat het normaal is,
1921dat is een kenmerkend onderdeel daarvan.

1938Volgens mij heb ik dat niet zelf verzonnen hoor. Maar het gaat over het uithouden he, in
1939sommige situaties. Uithouden vind ik nog wel een beetje, beetje passief van; je hangt aan het
1940randje en nou we houden het uit hier. Wat ik bedoel is dat je volhoudt en dat je interesse blijft
1941tonen, die relatie 84blijft uithouden. Dat je het uithoudt in die relatie. Dus ik bedoel uithouden,
1942het gaat over die 85relatie uithouden, ook als dingen misgaan.

2233Ook die ander is een weg in het leven aan het zoeken. En ik weet niet van welke betekenis, of ik
2234van betekenis ben voor die ander in het zoeken van zijn of haar weg. Maar ik wil in ieder geval
2235de mogelijkheid geven dat er misschien iets gebeurt op die diepste zoektocht van mensen. En
2236daar, ja, daar ben ik voor aanwezig en niet meer dan dat.

2422Om er te zijn voor de mensen van de straat. Ik weet niet of zij zoiets hadden van; we moeten de
2423mensen redden of zo of alleen maar bijstaan. Wat we in ieder geval doen en blijven doen, is de
2424mensen de opening bieden naar spiritualiteit. Als we er niet zijn dan is er ook niet die mogelijk
2425om ergens gewoon vanuit het horizontale in het verticale te komen, in de verbinding met boven
2426te komen. Ieder mens kan dat natuurlijk individueel doen, maar soms is het wel, vaak is het wel
2427stimulerend als dat wel in een gesprek gebeurt of in een ontmoeting. Als je in je eigen kern, of in
2428elkaars kern geraakt wordt. Dat zijn wel momenten dat de spiritualiteit écht een extra dimensie
2429geeft aan een contact en daarvoor zijn en blijven we gewoon heel belangrijk.

Verbinding

777Dus de ontmoeting, het kader is de ontmoeting. De menselijke ontmoeting en ik ben daarin een
778instrument.

1103De ontmoeting als het lukt een stap verder dat, als het niet lukt, wij-stem geven aan die ander
1104die we ontmoeten.

1105Maar het liefst, het mooiste zou zijn als die ander zelf stem krijgt en zijn verhaal kan vertellen
1106waardoor, dus dat is dat diaconale aspect van strijd, waardoor bijvoorbeeld de beeldvorming
1107positief beïnvloed wordt over de dak- en thuislozen.

1117Een ander element is dat mensen opgenomen worden in een gemeenschap, in dit huis is een
1118gemeenschap waar je aansluiting vindt. En deze mensen zijn vaak al uitgekotst door hun familie
1119en netwerk zeker als het lang duurt. Vinden dan nergens meer aansluiting en komen hier. Door
1120de laagdrempelige manier waarop we met elkaar omgaan de sfeer die er hangt, de gezelligheid
1121de huiselijke sfeer merken mensen van; ze beschouwen het soms als hun huiskamer. En ze
1123voelen zich erbij horen, er is onderlinge betrokkenheid en soms wordt er iemand gemist.

1267Dat zijn de dagelijkse gebeurtenissen, alles wat je op een dag meemaakt met de mensen. Ehm.
1268Hoe we met elkaar omgaan hier, dat geeft betekenis eraan. Het onverwachte is voor mij altijd
1269heel bijzonder, de onverwachte gesprekken, onverwachte ontmoetingen, en niet dat je steeds
1270denk van oh, dit is zo betekenisvol, maar aan het eind van de dag denk ik ja; dit was een
1271waardevolle mooie dag. Maar andere dagen zijn er natuurlijk ook volop dat je teleurgesteld
1272bent, dat je nou, gefrustreerd kan zijn in je werk. Die kant zit er ook aan. Het gewone leven, het
1273gewone dingen doen.

1273het bijzondere is ook dat je, je zit hier dag in dag uit. Tijdens zo'n inloop ook, je zit uren bij
1274elkaar, je eet met elkaar je bent natuurlijk niet constant pastoraal aan het doen of zo, en dat
1275maakt het ook zo betekenisvol. Dat je elkaar echt ontmoet.

1397De bedoeling is dat we een veilig gezin, waarin de mensen gehoord worden, en geaccepteerd
1398worden zoals ze zijn. Waar ik ook wel probeer de kwaliteiten van mensen omhoog te halen van
1399oh daar ben jij hartstikke goed in. Mensen bekrachtigen, toch. Als ik dingen zie van de mensen
1400dan benoem ik het wel vaak, dan zijn ze helemaal verbaasd. Ja.

1724En ik heb ook het idee, dat eigenlijk wil je gewoon op een prettige manier verbonden zijn met
1725mensen en wil je samen leven: dat je gezelligheid en gemeenschap, vriendschap, broer- of
1726zusterschap hebt. Dat is eigenlijk wat veel mensen zoeken, dat kunnen ze misschien zelf niet zo
1727formuleren maar dat is wel waar het op neer komt. Dat zei iemand ook: ik wil zo graag
1728verbonden zijn met andere mensen ik ben gewoon best wel vaak alleen.

1744Fijn als we er voor elkaar kunnen zijn, als we een gemeenschap kunnen vormen. Dat, die liefde
1745je hoopt wel dat mensen die op de een of andere manier kunnen ervaren. Dat het soort grote
1746woorden als barmhartigheid, verzoening en vergeving, dat dat in de dagelijkse praktijk vorm
1747krijgt, dat je elkaar vergeeft, je weer verzoent met elkaar, dat als er conflicten zijn je probeert

1748daar goed mee om te gaan. Al die grote noties, dat je die probeert 'door te leven' met vallen en
1749opstaan. In het gewone contact van mens tot mens.

1858Aard van het werk veranderd? Nee dat niet nee. Nee dat blijft heel laagdrempelig – en de focus
1859blijft liggen op nabij zijn, nabij blijven en verbinden.

1959Het gaat erom, de metafoor die we voor straatpastoraat gebruiken is dat straatpastoraat is
1960zoiets als een verhalenplein. Een plek waar mensen hun verhaal kwijt kunnen, waar ruimte is om
1961te leren hoe ze dat beter kunnen vertellen, waar ze publiek vinden waar door geluisterd wordt.

1965Ten diepste gaat het dan gewoon over elkaar kennen en gekend worden. Dat je daar de ruimte,
1966de plek, het plein voor biedt.

Maatschappelijke context

304Praktisch is het natuurlijk wel anders, wij voelen ons soms veel te veel een maatschappelijk
305werker.

313Tegenwoordig komen bijna alle contacten met een heel concrete materiele vraag. Help mij! Dat is
314de ingang, dan blijft ons streven om daar niet onmiddellijk oplossingsgericht mee om te gaan en
315dan te zoeken naar wie is deze mens, wat zit er allemaal achter. Dieper te graven en ook niet
316meteen met het probleem aan de slag te gaan.

336In die zin is ons werk maatschappelijk werk geworden, maar dan ons lief is.

560Ik denk dat het altijd goed is dat er pastors zijn die met ze meelopen. Op dit moment zijn wij
561eigenlijk de enige die op straat lopen. De rest zit allemaal binnen. En ik denk dat het toch heel
562belangrijk is dat we voor deze groep aanwezig zijn. Ik denk dat deze groep alleen maar groter
563wordt, dat merken we ook. Niet zozeer in de kerk, daar zitten we ook aan de max. Er mogen
564maar 20 mensen in dus meer kunnen we ook niet behappen. Maar de groep wordt wel groter.

566Terwijl er denk ik zo veel behoefte is aan menselijkheid en naast je staan en zorgen dat je je
567eigen een beetje kan opvrijzen. Van; ik ben niet een nummer ik ben wel degelijk belangrijk. Dat
568zal alleen maar groter worden.

934Ik zeg soms wel, ik doe bijna wel hetzelfde als een maatschappelijk werker. Zeker nu de zorg aan
935het veranderen is, ze ambulant moeten werken en de wijk ingaan. De manier van werken, het
936welzijnswork, we zijn net naar een lezing geweest 'kanteling van welzijnsland' als je dan kijkt van
937dat ze niet meer volgens de systeemwaarden werken maar volgens de menswaarden. Dat is
938helemaal zoals wij werken, je kan bijna zeggen van nou ja, dat is gewoon de presentiebenadering.

1405Daar moeten we voor waken, dat hebben we laatst wel ontdekt, als je niet uitkijkt wordt je
1406meegesleept in dat activisme.

1554Het is ook een heel spannend proces geweest want wij blijven naar de gemeente zeggen maar
1555wij houden onze identiteit wel overeind. Daar hoort bij dat niet de hulpvraag centraal staat en
1556dat het laagdrempelig is. Het hoeft allemaal niet weetje. Maar tegelijkertijd geloven wij er heilig
1557in dat er heel veel mensen zijn met een hulpvraag die niet bij die instanties terecht komt. Want
1558dat gaat via sluizen achter loketten, daar worden de verkeerde vragen gesteld.

1581Maar het gaat wel goed, de aard van ons werk bewaren, het levert soms best een beetje
1582discussie op en zo maar dat is prima en dat we daarin verschillen is ook prima. En dat een
1583hulpverlener vraagt naar de hulpvraag vind ik ook logisch hij moet zijn ding kunnen doen. Maar
1584ze moeten ook gebruik maken van ons en ze doen er slim aan als ze dat doen. Sommigen zijn
1585daar slim in, anderen wat minder.

1799Praktische dingen als helpen verhuizen moeten niet de overhand krijgen want het kost veel tijd.
1800Maar tegelijkertijd vind ik het ook te makkelijk om te zeggen van dit is niet ons pakkie an. Er is
1801altijd heel veel te doen, voor je het weet ben je alleen maar daar mee bezig en kom je niet meer
1802toe aan het andere dat van wezenlijk belang is.

1802Het probleem is ook een beetje dat juist omdat mensen zo druk kunnen zijn met doen doen
1803doen, ook in de omgeving van deze mensen, kunnen ze ook verloren raken. Heel eenzaam, nog
1804eenzamer dan ze al zijn. Daarvoor ben ik ook aangesteld, dat is mijn opdracht ook vanuit de
1805kerk, de werkgever, pastorale aanwezigheid. Je kunt ook zeggen, dan hou ik me alleen aan die
1806opdracht dat vind ik te makkelijk. Er zijn natuurlijk ook praktische problemen en de
1807hulpverlening gaat soms ook een beetje buiten hun eigen gebiedje om.

1847Niet zo veel in die zin dat wij voor dak en thuislozen de plekken wel weten en de loketten wel
1848weten te vinden. We zijn geen maatschappelijk werkers. Mensen zijn al in zorg of worden naar
1849zorg toegeleid. En als er verstoord contact is dan proberen we wel te ondersteunen in de zin dat
1850we wel eens bellen met een instantie, of proberen te bemiddelen - maar in principe ligt dat
1851niet zo zeer bij ons.

1888Zo heel bijzonder, in bepaalde hoeken van de kerk heerst echt het idee dat de kerk zo heel
1889bijzonder is maar we leven in een heel erg christelijke samenleving dus zo bijzonder is het niet,
1890het zijn heel veel dingen die anderen ook doen, en niet vanuit de kerk. En mensen die van de

1891kerk zijn zouden prima bij ons passen en omgekeerd ook. Er zijn allerlei dingen die wij doen die
1892net zo goed door andere gedaan kunnen worden.

2381Ja, alleen voor ons als centrum kun je je afvragen; ja worden we niet overbodig? Als je op de
2382vrijdag kijkt, de vrijdagochtend, dat is een groepje van 5 of 6 mensen waarmee je gewoon een
2383knutselclubje hebt of zo. Is dat bestaansreden voor ons? Is dat ? Misschien of wel of misschien
2384niet? Als ik kijk naar het eetclubje op de donderdagavond wordt dat eigenlijk ook een klein
2385clubje dat alleen komt als ze iets nodig hebben, en het niet komen halen als ze het niet nodig
2386hebben. Geeft dat ons raison d'être? Ik begin eraan te twijfelen.

2414Nee, maar ik ben nu op teveel plaatsen tegelijkertijd, dat is echt verschrikkelijk. Geestelijke
2415verzorging is erop gericht mensen in de schakelmomenten in het leven, ziekte, leven en dood,
2416dat er dan aandacht is voor de binnenkant. Voor het levensverhaal, voor de spiritualiteit, en eh,
2417juist, in nood leert men bidden. Dan moet er ook iemand bij zijn die daar iets mee kan en iets
2418mee doet. En mensen van de straat, en mensen van de maatschappelijke opvangen zitten
2419continu in crisis, hun hele leven is eigenlijk een crisis. En daar in die schakelmoment is het
2420ontzettend belangrijk om erbij te zijn.

Verbinding met maatschappij

791De mens staat voor mij primair bovenaan, maar ik vind het ook belangrijk om iets van hun leven
792door te geven aan de maatschappij die hier geen weet van heeft. En dat doe ik klein, ik doe dit in
793eerste instantie naar de achterban dus naar de kerkelijke achterban door stukjes te schrijven voor
794het kerkblad zodat er eens in de zoveel tijd iets verschijnt, een verhaaltje is waarin ik invoelbaar
795probeer te maken dat het gewoon een mens is.

799En als ik dat tegen iemand zegt die zegt van nou ik koop geen straatkrant, en die gaat dan anders
780erover nadenken van; oké, het feit dat je het kleine winkeltje op straat hebt en je raakt even met
781iemand in gesprek, en je hebt daarmee contact met mensen omdat dat gewoon fijn is, ja, dan
782denk ik mooi dan heb ik bij één mens iets van dat perspectief, iets van die beeldvorming weten te
783om te draaien.

1107Want dat is een heel negatief beeld. Het beeld dat ze hebben, de zwerver op het bankje, oud
1108grijs en vies. Stinkend, plastic zakken op een bankje voor de Aldi. En dat wil ik doorbreken, en
1109dat doen we door mensen bijvoorbeeld straatgids worden, en hun verhaal vertellen. En daar
1110groeien zij ook van, zij vertellen graag van zichzelf om te laten zien van; ik ben gewoon een
1111mens net zoals jij en ik en het kan iedereen overkomen dat je dakloos wordt. Ieder die de tour
1112heeft gevolgd is verbaasd van wauw wat zijn jullie open en wat vertellen jullie allemaal en iets

1113van; oh nu kijk ik heel anders of snap ik het beter. Dat is de basis. En als het lukt proberen wij
1114dingen te verbeteren en te veranderen. De wethouder heeft ons gevraagd een luis in de pels
1115van de gemeente te zijn door aan te klagen wat er niet goed gaat. En dat door stem te zijn van ...
1116maar als ze dat zelf kunnen is dat het mooist.

1532Ze hebben zo veel te bieden aan nieuwe inzichten en levenservaring. Ik heb in de veertig dagen
1533tijd zes zondagen in de kerk een verhaal uit de zaal verteld. En eh, voor allemaal behoorlijk
1534deftige mensen, dat was mooi je zag bij hun een denkproces gaan, dat ze heel anders tegen
1535deze mensen aan gingen kijken. Dat vind ik wel heel leuk om te doen. Als je reacties krijgt, dat
1536vaststaande ideeën gaan wankelen door het met elkaar in contact te brengen .Ik heb ze ook
1537uitgenodigd ze komen nu ook koken hier. ik heb gezegd; kom eens kijken je bent welkom en je
1538zult zien hoe leuk mensen het vinden om te verbinden, heel stiekem is dat toch een bedoeling.
1539Als ik het tegenkom is het wel mijn missie om uit te dragen van zie deze mens.

1541Ja dat heb ik ook ja. Zeker. Deze mensen moeten ook gezien worden, ze zijn het waard. Niet
1542alleen maar van je moet deze mensen zien, je doet jezelf ook tekort als je ze niet wil zien.

1543Als je naar Monique kijkt, dat is echt onze ras zwervster, maar wat een kracht straalt er uit die
1544ogen. Nou daar kunnen wij met z'n allen nog een puntje aan zuigen, dat is al twintig dertig jaar
1545zo maar zij gaat niet ten onder. Als je mij op straat zou zetten, ik denk dat ik het geen nacht zou
1546volhouden. Maar ruimte voor het andere, voor het gans andere kan onze samenleving wel
1547gebruiken.

1652Die ontmoeting heeft me nooit los gelaten: stel nou dat je je verhoudt tot deze kwetsbaren en
1653je kunt anderen die in een minder kwetsbare positie zijn hen laten ontmoeten. Dan kan er
1654zomaar iets moois gebeuren, iets moois opbloeien. Waardoor het leven van de kwetsbare maar
1655ook van de ander verrijkt wordt.

1638Nou ja. Ze hebben het ook nodig dat hun lot onder de aandacht wordt gebracht en ehm, ja, dus
1639daar heeft het mee te maken.

1961Het doel is om die plek, niet alleen geografisch, dat er ruimte is waar mensen gehoord kunnen
1962worden omdat het goed is voor de mensen die leven in armoede, op straat in ziekte, dat het
1963goed is voor hun is en dat het goed is voor andere mensen in Amsterdam is. Dat ze weten wat er
1964gebeurt in hun stad.

1974En dan laten we anderen zien van he, we zijn dak en thuislozen in Amsterdam en daar kan je lol,
1975gezelligheid en gein mee beleven. Daar ontstaat iets van wederkerigheid. Dat het de dak en

1976thuislozen zijn die iets geven aan de anderen. Dat is een heel makkelijk uit te leggen voorbeeld
1977van wat we proberen te doen.

2042Problemen zijn er, en die krijgen aandacht en we proberen dat zo goed mogelijk en
2043professioneel te doen, maar er is altijd meer van iemand te vertellen. We proberen mensen
2044daartoe uit te dagen door op te treden, te vertellen over het leven, mee te werken aan
2045kunstprojecten. Ook in de media, en naar de politiek toe.

Wederkerigheid (Attitude)

Wederzijdse ontsluiting

168En dat ook wel sterker, hoewel dat voor sommigen gek klinkt, in dit werk sterker dan in de kerk.
169Omdat in de kerk de hele communicatie, zelfs de pastorale communicatie in het een op een
170gesprek, toch vaak wel verpakt zit in gewoontes en patronen die er zijn. Dit zeg je wel tegen een
171dominee en dat zeg je niet. In die zin is dit werk veel puurder en veel rouwer ook. Dat past
172gelukkig ook heel goed bij mij heb ik inmiddels gemerkt om daar ook zonder protocol op te
173reageren dus in die zin is het heel erg recht toe recht aan.

1052Eerst in het jaarverslag stond 'kwetsbare mensen'; HOEZO KWETSBAAR? En Andries Baart, in
1053een lezing heeft hij het daar ook wel over van; hoezo? Ik ben toch ook kwetsbaar? Met zijn
1054vrouw die borstkanker had, ieder mens is kwetsbaar. Dus het zijn mensen in een kwetsbare
1055positie, maar zij zijn in een aantal dingen sterker dan ik ben.

1068Dat het heen en weer gaat. Dus dat ik niet de gene ben ik weet hoe het zit. Ik ben niet de gene
1069die zegt wat je moet doen, eigenlijk mag ik ook geen adviezen geven maar dat is dan weer heel
lastig.

1070En, eh, ik zit er ook in als persoon. Dus ik, wat ik al zei, mijn normen en waarden schuiven ook en
1071worden bevraagd. In die zin gaat het heen en weer en daarom zit je er als persoon in. Het hangt
1072van je persoon en je biografie af hoe je erin staat.

1276Ik vergelijk het ook met ja, ik ben ook voor een deel gemeentepredikant geweest, en als je dan
1277een afspraak maakt met iemand dan weten ze de dominee komt en daar stellen ze zich op in. Je
1278hebt bij voorbaat al een bepaald soort gesprek. En de verwachtingen zijn er over en weer, je
1279komt ergens voor, daar moet ik aan beantwoorden en dat is hier natuurlijk niet. Je stapt de
1280inloop in en wat je aantreft dat tref je aan. Maar niemand zit hier van oh daar komt de pastor
1281binnen nu moeten we gaan praten of dit of dat.

1282Je schuurt en schaافت aan elkaar, daar ontkomt je niet aan maar dat maakt het ook betekenisvol
1283en spannend.

1445benaderen de mensen zo dat het altijd ook wel leuk is en gezellig en ook weer niet zo gezellig
1446dat mensen niet met hun problemen willen komen. Ze voelen we de ruimte om ook over hun
1447moeilijkheden te vertellen dat is dan ook niet. Ze leven ook met ons mee, wij leven met hen
1448mee maar andersom ook. En er wordt mij ook wel eens gezegd van je ziet er moe uit hoor, ja
1449dat vind ik mooi. Wij worden ook gezien.

1453Maar we zijn ook niet van die ongenaakbare mensen die het allemaal zo getroffen hebben.
1454Mensen voelen tussen de regels bij ons ook wel dat we er wat van weten. Ja, van wat zij voelen,
1455van de gebrokenheid.

1663En zo is het voor mij in het leven, het is niet zo dat iemand altijd maar in een afhankelijke positie
1664zit, dat wisselt. Het ene moment kunnen wij jou tot hoeder zijn het andere moment kun jij onze
1665hoeder. Ook kunnen mensen die dak- en/of thuisloos zijn elkaar tot hoeder zijn. Dat zie ik ook
1666gebeuren dat mensen in het daklozen circuit elkaar tot hoeder zijn.

1671Ik kan heel erg onder de indruk zijn van de veerkracht van mensen, de kracht van mensen, van
1672hun creativiteit. De ontferming die zij hebben voor de medemensen, solidariteit. Daar kan ik nog
1673een puntje aan zuigen.

1953Anderen vertrouwen van nou laat hun het maar doen dan zien we het wel. Dat biedt namelijk
1954ruimte voor wederkerigheid. Maar dat bedoel ik ook met dat voorbeeld van dat ik ervan leer,
1955dan weet ik ook wel dat het voor mij goed is om mensen toe te laten. Wat terug te geven. Maar
1956ook mensen ruimte geven iets terug te doen, niet alles altijd zelf doen, mensen de kans geven
1957iets terug te doen. Initiatief te ontplooien.

2271En dat is in dit werk ook. Aan de ene kant; je geeft wat je te geven hebt, en je kunt van jezelf
2272nooit zeggen of dat nou veel of weinig is. Dat doet ook niet ter zake. Je geeft wat je te geven
2273hebt en tegelijkertijd ontvang je ook ontzettend veel.

Benaderbaarheid

63Het is soms in het kader van de wederkerigheid ook goed om iets van je eigen levensbeschouwing
64te vertellen of te laten blijken.

398Ik ben heel erg een aanraakbaar type

423Dat dat ja, gelijkwaardiger is dan de dingen die ze tegen komen. Mijn kinderen hebben mij ook
424ingezegend dus die hebben ze ook meegemaakt, die hebben ze ook op zien groeien als het ware.
425En daar hebben we het ook gewoon over. Wat dat betreft zit er wat aanraakbaarheid in
428Ik zegen de mensen heel concreet en daarin zit een behoorlijke aanraking, het is niet zozeer de
429zegen op zich dat je iemand zegent. Maar op dat moment ben je wel heel intiem met iemand, dus
430daar zit ook wel een duidelijke aanraakbaarheid vind ik.

606Voor mij is spiritualiteit, dat heeft met levenswijze te maken. Dat het doordrenkt is in je eigen
607leven en vinden van en werkelijkheid beoordelen. Ik vind daar iets van natuurlijk. Maar dat loopt
608wel door elkaar heen en ik vind dat ook wel belangrijk. Als mensen, de bezoekers van de open
609hof, mij nou ja, mij zouden aanspreken op dingen die niet consequent zijn in wat ik zeg en vind en
610dat in mijn gedrag niet congruent zou zijn. Dan zou ik gevoelig zijn voor hun oordeel 'dan ben je
611hypocriet'. Ja als dat inderdaad klopt dan hebben ze daar ook gelijk in, dan vind ik ook dat ze mij
612daarop aan mogen spreken, dus ik vind het ook belangrijk dat die spiritualiteit doorwerkt, dat dat
613niet ophoudt zodra ik de deur uitloop alsof het alleen maar een privé spiritualiteit is die hier in
614mijn huis of zo zou plaats vinden.

1285Hier ontmoet je elkaar en daarbinnen gebeurt gewoon ontzettend veel. Je kunt wel proberen
1286om een bepaalde rol te spelen maar de hou je nooit vol. Als je elke dag dezelfde mensen ziet,
1287nee dat hou je niet vol je schiet een keer uit je slof. En soms zijn dat de moment dat je denkt
1288mooi dat dit kan. Ik heb het nog wel eens hoor, ik kan best uit mijn slof schieten. Dan denk ik
1289wat heb ik gezegd of gedaan dat komt nooit meer goed en dan merk je juist door zo'n botsing
1290het alleen maar beter wordt. Dat de persoon in kwestie gewoon weer terugkomt en dat je
1291denkt, we kunnen toch op een dieper niveau met elkaar praten. Ik vind dat geweldig.

1442Een grote rol. Dat raakt aan de houding waarmee wij in het werk staan. Dat roept
1443wederkerigheid op. Wij zijn niet bang om ook eens een privé verhaal te verhaal, niet te pas en te
1444onpas. Maar mensen weten best veel van ons privé leven ook.

2320En dat alles heeft me ook gebracht dat ik hopelijk iets beter met kritiek kan omgaan. Ik kan er
2321niet een-twee-drie mee dealen maar ik kan het nu wel toelaten. En ik wil wel ook teruggeven
2322van ja, ik wil wel mijn best doen om daar een andere keer iets beter mee om te gaan. Maar ik
2323kan het niet beloven. Je neemt je eigen mens-zijn mee, dat is wel een heel belangrijk
2324bewustzijn.

Asymmetrie

754Ik hoop wel dat het, dat wat ik mensen te bieden heb dat het een contact van mens tot mens is
755waarbij ik wel in het oog hou dat ik natuurlijk niet kan zeggen van; oh ik heb zo veel last van
756slapeloosheid of mijn kinderen waren wakker en dat ik ga verwachten dat zij naar mij gaan
757luisteren. Die verhouding moet duidelijk zijn, ik ben voor hen een luisterend oor

1946Dat blijft wel een soort ideaal dat er wederkerigheid is en dat mensen dat merken, dat ze iets in
1947te brengen hebben en dat ik daardoor verander of het werk daardoor verandert. Het is wel
1948moeilijk. Zeker mensen die hulp zoeken en hulp krijgen die willen helemaal geen
1949wederkerigheid. Die willen helemaal niks terugdoen die willen gewoon geholpen worden. Dus
1950dat is wel een ideaal misschien sterker bij ons als kerkelijk werkers, sterker leeft dan bij de
1951mensen die geholpen moeten worden.

Onrecht en Rechtvaardigheid (Wereldbeeld)

Kritisch

266ik kan heel slecht tegen onrecht. Ik heb het geluk, soms is het ook ongeluk dat ik die woede en
267die afkeur van onrecht redelijk kan kanaliseren en er op een enigszins geordende manier mee om
268kan gaan.

255Oei. Ik ben er niet heel vrolijk over, over de maatschappij. Maar ik beseft ook dat ik er deel van
256uitmaak dus het is iets te makkelijk het buiten jezelf te houden. Onze samenleving vind ik erg
257hard ten opzichte van uitvallers. Erg veroordelend erg wantrouwig ook, als je kijkt naar het hele
258opvang of hulpsysteem.

286Maatschappij niet altijd prettig, zeker als je kijkt naar reactie op vluchtelingen en andere
287kwetsbare groepen. Daar voel ik me niet in thuis. Deze maatschappij is erg egoïstische en
288individualistisch en op eigenbelang gericht.

291Met heel weinig liefde en met heel veel hardheid vind ik. En dat is, en dat blijft altijd
292raadselachtig hoe dat kan.

299En het onmogelijk gemaakt, dat bedoel ik met hardheid van het systeem, met het zo intolerant
300ten opzichte van de werkelijke behoeften van mensen.

505Ik merk wel eens dat ik denk van ja, ik ben daarin eigenlijk best wel zwartgallig over de
506maatschappij, dat ik het donker inzie. Omdat je het altijd, je wordt geconfronteerd met de dingen
507die niet goed lopen

511Ik zou het heel fijn vinden als er een wereld bestaat waarin mensen voor elkaar opkomen want
512dat is niet altijd het geval.

513En het wordt wel harder, en ik merk ook wel in het werk ik doe het nou bijna veertien jaar dat de
514maatschappij ook wel verhard is naar deze groep toe. Zo van; het zal wel aan henzelf liggen zie je
515wel. En daar merk ik wel in dat er toch wel een tweedeling is, dat er heel weinig begrip is voor
516mensen met een baan die van 8 tot 5 werken en deze groep.

525Daarin merk ik ook wel dat deze groep, ja je zult altijd wel een groep hebben die buiten de boot
526valt, maar onze wereld is wel harder aan het worden. Ze vallen nog wat verder van de boot af. En
527ook instellingen zijn veel meer aan regels gebonden dus er kan ook veel minder en valt ook meer
528weg

666Zij zijn een kind van een moeder en een vader en ze zijn een broer en een zus van ... zij hebben
667ook hun netwerk maar ze worden gereduceerd tot 'de junk'. Als je beseft dat dat afval betekent.
668Als je je dat realiseert hoe stigmatiserend dat is, de negatieve beeldvorming, je moet continue
669dat van je af laten glijden en denken nee, ik ben ... dat moet je continu bevechten.

817Ik vind de menselijke maat moet altijd bovenaan staan, en dat het soms heel ingewikkeld is, ja er
818zijn mensen die manipuleren en frauderen. Dus, er wordt ook misbruik gemaakt van de
819voorzieningen die er zijn, dat gebeurt. Maar door zo strikt op de regels te zitten zijn er ook altijd
820mensen die de dupe zijn van het frauderen van anderen.

890Dat is een heel ingewikkeld terrein van wat ik nou je eigen verantwoordelijkheid en wat niet. En
891ik vind dat we teveel doorschieten in het eigen verantwoordelijkheid, dat is een
892maakbaarheidsgedachte en dat gaat gewoon niet altijd op.

1514De maakbaarheid van de mens dat hele idee daar zet ik wel zo mijn vraagtekens bij. De mens is
1515geen ding waar je aan kunt sleutelen om hem te krijgen zoals jij hem hebben wilt. Je moet
1516uitgaan van de mensen die je aantreft zoals je ze aantreft.

1824Ik vind wel dat er veel wordt gevraagd van het individu. Mensen moeten mantelzorgen zijn en
1825tegelijkertijd moeten ze hun problemen in eerste instantie zelf oplossen. Dus ik vind wel dat er
1826ja, dat er wel wat meer gekeken mag worden naar de draagkracht van de burger. Dat het ook in
1827de gaten gehouden mag worden dat mensen in staat worden gesteld om er voor elkaar te zijn.

2397Terwijl op het functioneren als een organisatie als iriszorg alleen maar kritiek komt. De manier

2398waarop ze het doen is verschrikkelijk. Maar er werkt wel iets, veel meer mensen zitten daar, en
2399veel minder mensen komen hier. En ook bij straatmensen, straatmensen is veel meer dan hier
2400nog een thermometer van 'hoe staat het er voor' met dakloos Nijmegen.

2401De klachten over bijv. Iriszorg zijn groot door een soort van vervlakking en ook een
2402pragmatisme? Het moet even snel gefikst worden maar er is geen ruimte voor diepgang voor
2403vertrouwen. Het is bed bad en brood en dat is het.

Solidariserend

272Maar dat helpt wel, dan heb ik wel een soort terriër gedrag, daar bijt ik me wel in vast. Ik laat niet
273zomaar tegen iemand zeggen; 'jij hebt geen rechten' of 'of jij hebt de boel besodemieterd' of wij
274sluiten je dossier. Wel een soort motivatie om te werken aan zoveel mogelijk recht en clementie,
275vaak gaat het gewoon om recht.

277Maar goed soms gaat het ook om situaties waarin juridisch gezien het systeem gelijk heeft om zo
278maar eens te zeggen, maar waar ik dan toch nog wel eens een pleidooi wil houden van jullie
279staan misschien wel in je recht maar zou je misschien daar overheen willen stappen en deze
280persoon toch even als mens willen kunnen zien en kijken of je toch niet even kunt helpen.

530Ik heb de neiging om heel erg voor deze groep op te komen terwijl ik dan ook denk, ja die andere
531groep is er natuurlijk ook

566Terwijl er denk ik zo veel behoefte is aan menselijkheid en naast je staan en zorgen dat je je
567eigen een beetje kan opvrijen. Van; ik ben niet een nummer ik ben wel degelijk belangrijk. Dat
568zal alleen maar groter worden.

654Maar het feit dat je gehoord word in dat je die kritiek hebt op de maatschappij, ja dat doet iets
655met je mens-zijn. Je moet bestaansrecht als dak of thuisloze continu bevechten, continu
656bevestigd krijgen.

826Ik vind dat onrecht. Ik vind het onrecht. Ik waak ervoor om niet in de actie te gaan schieten, van
827ik ga dat allemaal voor hem uitzoeken, want daar ben ik niet voor. Als ik dat doe dan kom ik in
828dezelfde frustratie als waar hij ook in zit.

829Dus wil ik die zogenaamde vrijplaats kunnen bewaren, dan moet ik niet op zijn stoel gaan zitten.
830Dus ik probeer dat oordeel van je bent mysterieus, sommige mensen zijn te goed waardoor
831instanties niet geloven dat je daadwerkelijk dakloos bent want je voldoet niet aan het beeld. Ik

832probeer bij een zekere neutraliteit uit te komen, ik wil niet, ik wil naast hem gaan staan, ik wil
833niet meegaan.

1568Als ik met mensen van de gemeente praat ben ik op een gegeven moment niet meer
1569opgewassen tegen ze. Ik voel me helemaal ingepakt door het vakkundige taalgebruik en het
1570klinkt allemaal zo logisch en dan denk ik ja, jullie hebben je argumenten maar ik heb gelijk,
1571zoiets.

Coöperatief

1173ik heb heel veel kritiek op het systeem, hoe mensen werken. Maar tegelijkertijd ben ik ook heel
1174loyaal, dus ik ben ook iemand wil dat de relatie goed is. En ik kijk ook strategisch dat als ik
1175iemand die de macht heeft bij burgerzaken, dat ik die te vriend hou.

1196En dan een afstraffing van zo, en die niet, nou ja, dan heb je een lastige aan mij. Maar ik probeer
1197altijd wel in verbinding te blijven en ik merk dat die hele transitie, dat er goede dingen
1198gebeuren.

1549Daardoor is de GGD hier binnengekomen, de wijkteam zijn hier binnengekomen, volgens mij
1550komt dat wel daaruit voort. Dat de gemeente zegt van ja, alles goed en wel wij hadden hier
1551altijd het leger des heils maar de gemeente heeft ervoor gezorgd dat dat nu de GGD is en de
1552wijkteams twee ochtenden. Ik zie ook wel voordelen hoor, naast wat ik straks vertelde dat we
1553op onze hoede moeten zijn dat we onze eigen visie niet ondersneeuwt.

2065Opnieuw het verhalenplein. Laten zien wat er gebeurt. Je komt in contact met mensen die het
2066leven op straat kennen. Je moet dan luisteren en dat verhaal dát verder vertellen. Ook als het
2067goed gaat, ook dat verder vertellen, niet alleen maar met kritiek komen. Wat in Amsterdam gaat
2068ook gewoon heel veel goed, en dat moet je dan ook zeggen denk ik.

2068Moeten omdat je, je houding is naar mensen die op straat leven of in extreme armoede leven
2069dat je daar niet alleen maar zegt van; mensen vallen niet samen met hun probleem. Er is altijd
2070ook wel iets goeds te vertellen. Dat je dan aan de andere kant alleen maar kritiek gaat leveren
2071ja. De mensen die je op straat tegenkomt je gaat niet alleen maar kritiek leveren op wat fout
2072gaat in hun leven maar op de mensen in de politiek ga je wel alleen maar kritiek hebben? Dat is
2073een aparte combinatie die wel de overhand heeft.

Bekrachtiging (Hulpbronnen)

Gemeenschap

498dus ehm de toerusting zit 'm meer in de spiritualiteit. Dat je zelf met mensen praat en boeken
499leest en dat soort dingen maar niet zozeer in een kerk.

1163We houden elkaar heel scherp en zorgen goed voor elkaar, hebben een keer in de maand een
1164stafdag. We weten elkaar leerdoelen dat is ook iets wat heel sterk is hier

1365Altijd weer het moment waarop we hier samenkomen en dat ik mijn verhaal even kwijt kan. En
1366dat iemand met me meedenkt en dat Anton ook altijd bereid is zijn falen er tegenover te zetten
1367dat je denkt van oh ja, het ligt niet alleen allemaal aan mij. Dat je samen verder kan, dat je een
1368rustpunt bij elkaar hebt om de reflecteren of gewoon even ongenueanceerd te balen. Dat ja, ik
1369zou niet weten hoe ik dit doen moest zonder een goede collega.

2289Ja, ik moet het vaak delen. Ik heb hier in het werk bij kruispunt vaak Sandra gebeld. Sandra ik
2290moet dit even kwijt.

2148Door het te doen. Technisch ook door met anderen erover te praten. Dat is onderdeel van het
2149professionele handelen. En toch de overtuiging hebben dat de dingen die misgaan uiteindelijk
2150minder belangrijk zijn dan de dingen die goed gaan.

Vrijmaken

843Tijd. Soms moet je dingen tijd geven. Als ik frustraties heb dat ik denk; laat maar even betijen. Ik
844ga niet de handjes vouwen en bidden, maar iets de tijd geven is voor mij wel bezinnen, een vorm
845van bidden het loslaten. Het mediteren, het zijn allemaal dingen als je daar de beelden bij krijgt
846van ik ga zitten dat is het allemaal niet maar toch is het wel zoiets. Snap je wat ik bedoel? Dus,
847ehm, dat ja, dat geeft kracht.

1133Ja eh. Als ik het nu vanuit de trainingsgroep moet zeggen, wat van belang is dat we, maar dat
1134doe ik dus te weinig, dat we vertragen en reflecteren op ons werk. Om zeg maar, en daarin
1135onderscheid ik me van mijn collega's, als ik wil dat mijn, als ik mijn werk theologisch wil duiden
1136of gevoed wil worden in mijn geloof daarin, dan gaat niet in de hectiek in de praktijk van elke
1137dag, dus dan is het nodig om te vertragen, om bij wijze van spreken een casus uit te schrijven en
1138te zien van he, wat zegt dit van mij? Wat gebeurt hier? Welke woorden kun je hier aan geven?

1150Wat ik nodig heb is dat ik en inmiddels georganiseerd heb is dat ik, elke ochtend mediteer. Ik
1151heb mindfulness gevolgd en probeer dat ook te doen, en ik doe andere dingen, ik ben gaan
1152schilderen. Om in een hele andere setting leerling te zijn en te leren en als je daarmee bezig
1153bent is de rest weg.

1759Er wordt hier ook wel heel veel gebeden, we bidden voor we de inloop starten en als we sluiten
1760dan bidden we ook als team. Omdat we dit niet uit eigen kracht kunnen en we ervaren dat we
1761dan kracht ontvangen. Ik vraag altijd dat we mogen ontvangen wat we nodig hebben, wat dat
1762dan ook is, ja ik weet ook niet precies wat we nodig hebben haha, dat blijkt uit de praktijk.

2145En de dingen die misgaan en mislukken. Dan moet je toch een beetje loslaten. Daar niet bij
2146blijven hangen van nou ik heb dingen fout gedaan.

2296Ja dan komt een deel van mijn werk in het niet-zichtbare. In mijn bidden of in mijn mediteren.
2297Voor mensen die daar zijn, of de mensen die echt in de ellende zitten. Maar met name ook de
2298mensen die zichzelf hebben gedood, daar ga ik een periode voor bidden.

Motivaties

157Ten eerste denk ik dat ik ervoor gekozen heb om dit te doen. Ik heb een oproep naar mezelf van
158nou het kan lastig zijn maar zolang je dit werk doet moet je ervoor staan. Dus dat is een innerlijke
159drive, of verantwoordelijkheid.

160Die verantwoordelijkheid heb ik dus daar moet ik ook gestalte aan geven. Maar daarnaast, en dat
161grijpt terug op wat ik net zei, het helpt natuurlijk als je zelf wat voldoening of plezier beleeft. Ik
162kan gelukkig ook veel lachen, veel vrolijke momenten met mensen beleven.

490Soms zijn het hele kleine dingen waarvan je denkt he dat gaat goed. Kleine overwinninkjes.

848Als ik ontmoetingen heb met mensen, het vertrouwen dat ze mij geven geeft mij ook bevestiging
849dat ik op de goede weg ben met ze. Dus het is ook een, ik zet wat dat betreft ook een zekere
850sensitiviteit in.

851Dat ik mijn zintuigen probeer in te zetten, dat ik niet alleen bezig ben met kennis en professionele
852kaders maar dat ik ook de mens tegenover me probeer af te tasten. Ontmoet ik jou en blijf ik
853trouw aan mijn eigen waarden.

1144Dus dan zit 'm in hele kleine dingen, want je heel intensief contact met iemand dat kan soms
1145een eenmalige ontmoeting zijn. En dan is het op dat moment en dan is dat een fijn contact en
1146raak je verrast over hoe iemand is of doet of zo.

1774Dus dan denk ik ja, vertrouwen. Dat vertrouwen is tot nu toe nog niet beschaamd, dan moet ik
1775er maar vanuit gaan dat het linksom of rechtsom wel weer goed zal komen, ik heb geen idee
1776hoe maar dat zullen we wel zien. En ook zo fijn dat we al die prachtige ruimten kunnen

1777gebruiken, de koffie wordt betaald door de diaconie, de koffie in de Dom wordt betaald door de
1778diaconie – zo worden we op een bepaalde manier goed voorzien.

Interviews

1 Interview 1

2 Zou je kort willen uitleggen wat jou gedreven om dit werk te doen?

3 Kort weet ik niet maar. Ik was dominee in de protestantse kerk, als laatste in een wijkgemeente in
4 den haag dat was mijn vierde werkplek. 26 jaar predikant op 4 verschillende plekken. Ik heb vanaf
5 het begin wel het idee gehad van, dominee is leuk, dat moest ik onderzoeken in het begin maar
6 gaandeweg vond ik dat zeker, maar aan de andere kant wilde ik ook wel een keer wat anders. Nou
7 dat heb ik in de loop der jaren steeds als je weer toe was aan verandering, verschillende pogingen
8 voor gedaan. Ik had een vrij breed belangstellingsveld dus het hoefde niet iets specifiek te zijn. Maar
9 jeugdwerk en diaconaal werk hebben altijd wel het meeste mijn belangstelling gehad. Als dominee
10 vond ik het wel eens frustrerend dat je meestal, terecht overigens, zo druk was met het werken in de
11 interne gemeente dat er niet zo heel veel ruimte was om met maatschappelijke dingen, mensen
12 buiten de kerk, maatschappelijke situaties of nood bezig te houden. Dus eh, nou ja toen ik 10 jaar
13 hier in den haag werkte deed zich de vacature in het straatpastoraat voor en die paste ook wel in
14 onze persoonlijke situatie want we wilden gezien het werk van mijn vrouw liever uit den haag weg en
15 eh, en gezien mijn belangstellingsveld paste dat prima in mijn plaatje. Dus toen heb ik die baan
16 gekregen. Dat was voor mij de gelegenheid na 26 jaar binnen de kerk werk, om een stapje naar
17 buiten te maken. Naar buiten de kerk, meer de maatschappij in. Ja stap. Daar was ik toen blij mee,
18 het is nu negen jaar later en ik ben er nog steeds blij mee. Maar gelukkig niet uit nood geboren ik had
19 mijn werk als predikant ook ik had genoeg voldoening en plezier om het goed vol te kunnen houden.
20 Dus het was meer een kwestie van bijna luxe dat er een keer wat anders mogelijk was, dan dat ik nou
21 zo krampachtig zat te verlangen naar iets anders. Dus dat is alleen maar prettig als je op die manier
22 van baan kunt wisselen. Maar dit vond ik een hele mooie stap en dat is ook zo gebleken.

23 Het is wel grappig dat jij stap zegt in plaats van stapje. Dat was de reactie van heel veel mensen. Dat
24 had ik zelf niet heel erg, en eigenlijk nog steeds niet. Ik had wel de vraag en onzekerheid van kan ik
25 dit, ben ik hier geschikt voor dat is denk ik altijd als je iets nieuws gaat doen wel de vraag maar ik heb
26 het toen niet als een hele grote stap ervaren. Je blijft je met mensen bezighouden, dat je je verdiept
27 in hun persoonlijke situaties voor zover ze dat wensen en toelaten. En samen met hen probeer je een
28 stukje van die levensweg te lopen dat is dan binnen de kerk wel andere soort situaties waar je mee te
29 maken krijgt, hoofdzakelijk ziekte en rouw. En in dit werk wat andersoortige problematiek, nou,
30 behoorlijk andersoortige problematiek, maar dat is het verschil. Maar de lijn van met mensen bezig
31 zijn en mensen daar interesse in tonen is toch ook wel duidelijk aanwezig. Ook geen opoffering,
32 zoals mensen dat toen terugkaatsten. Ja je hebt gewoon een baan en gewoon een salaris je hebt een
33 goed leven .dus in die zin is het ook niet een opoffering of een stap terug. Dus in die zin is het best
34 een verandering geweest maar niet zo ingrijpend als de buitenwereld soms denkt.

35 In hoeverre houdt die drive verband met jouw geloofsovertuiging?

36 Ik heb in mijn studie, mijn hoofdvak was evangelistiek. Apostolaat heet het meestal in andere prot
37 opleidingen, komt dichtbij missie, maar vooral gericht op de Nederlandse context. Toen kwam
38 eigenlijk de switch van; we hoeven niet meer naar andere delen van de wereld missie speelt ook hier
39 een rol. Voor mij is toen al eigenlijk missie gaan betekenen: jezelf gezonden weten. Maar dat is niet
40 zo, ja als timmerman doe je ook iets goeds voor mensen. Missie heeft weinig te maken met wat je
41 doet, voor wie en zo. Het is veel meer een innerlijke drive, van ik wil op een bepaalde manier mijn
42 leven goed leven. Het speelt verder ook rol in mijn interactie met de mensen of zo.

43 Mijn missie is dat ik op een goede manier met mensen om wil gaan en waar onrecht voorkomt
44 mensen tegemoet te komen en eventueel te ondersteunen, te helpen en te begrijpen. Op een
45 andere plek (voetbalveld) is dat natuurlijk anders maar blijf ik dezelfde persoon, met dezelfde missie
46 of gedrevenheid. Het is mooi wanneer je werk hebt waarin je dat tot grote hoogte gestalte kunt
47 geven. Het is niet beperkt tot werk, het is een persoonlijk gegeven wat in allerlei verbanden familie,
48 vrienden, voetbal als kerklid ook in mijn werk aanwezig is. Het woord missie zoek ik veelmeer in 'wie
49 ben ik als mens in deze wereld' en dat ik mijn werk zie als een kans om dit in professionele zin uit te
50 voeren. Dus in mijn werk is mijn missie het zoveel mogelijk aandacht besteden aan de mensen die ik
51 tegenkom, en degene die daarvoor openstaan en er een beroep op doen. Dat haakt ook weer terug
52 op wat ik net zei dat die stap voor mij niet zo groot was. Van gemeentepredikant naar straatpastor, ik
53 blijf dezelfde persoon met dezelfde beweegredenen en motivatie alleen de context verschilt heel erg
54 tussen die twee. Maar voor mij is het niet zo heel anders.

55 **In hoeverre zie jij jouw dagelijks werk als een expressie van jouw geloofsovertuiging?**

56 Hangt er een beetje van af. Ik ervaar dat zeker zo (als een expressie van geloof). Zonder dat in dat
57 werk het geloof heel vaak ter sprake komt. Het is meer mijn innerlijke motivatie en gedrevenheid die
58 die wel wortelt in mijn geloof. Vooral in mijn geloof dat ieder mens de moeite waard is. En dat
59 niemand opgegeven mag worden. Dus dat drijft mij wel, dat drijft me en dat houdt me gaande,
60 gemotiveerd gaande. Maar ik weet niet of de mensen met wie ik te maken daar dat heel vaak
61 merken, laat ik dat zo zeggen. Dat komt niet heel vaak, met zoveel woorden ter sprake. Er zijn wel
62 gesprekken waarin geloofsproblematiek rechtstreeks een rol speelt dan komt het voor. Hoewel je er
63 ook niet te koop mee hoeft te lopen. Het gaat ten slotte om de ander. Het is soms in het kader van
64 de wederkerigheid ook goed om iets van je eigen levensbeschouwing te vertellen of te laten blijken.
65 Bijvoorbeeld dat punt dat ik net zei dat doet mensen soms ook goed; dat in mijn ogen ieder mens de
66 moeite waard is. En dat ik dat niet van mezelf heb, maar van mijn geloof heb meegekregen en dat
67 nog steeds heel erg zo zie. Dat is soms op zich al een soort bemoediging. Dus dat komt soms tussen
68 de regels, soms in een paar woorden en soms expliciet maar vaak ook helemaal niet naar voren. Je
69 bent altijd medemens, maar ook professionele medemens betrokken bij een andere medemens. Al is
70 het professionele en het feit dat mensen weten dat je pastor bent, dat speelt volgens mij toch heel
71 vaak een rol. Niet bij iedereen, sommigen mensen denken gewoon 'hey dat is iemand bij wie je iets
72 kunt vragen of zeggen of' dan speelt het feit dat je pastor bent niet een hele grote rol maar vaak toch
73 wel heb ik de indruk. Ook enigszins verbazend hoor, vind ik. Dat was een van mijn meest ingrijpende
74 ervaringen van verschil tussen het gewone predikant schap en dit werk. Dat toen ik predikant was in
75 maatschappelijk opzicht een vreemde eend in de bijt was. Wat jij net zij, dat de kerk een stapje terug
76 heeft gedaan de wereld is ontkerkelijkt. Dus iemand die dominee is toch een soort bijzondere
77 diersoort waar men met enige belangstelling hetzij met verbazing naar kijkt. Vond ik eigenlijk ook wel
78 grappig altijd. Maar in dit werk is het heel opmerkelijk dat het ondanks de stap terug van de kerk, en
79 ondanks de toch reputatieschade van de geestelijken dat ik in onze aandachtsgroep heel sterk ervaar
80 van hey die is pastor die kun je vertrouwen. Zonder dat ze me kennen. Zonder het persoonlijke
81 aspect, gewoon het professionele feit dat je pastor bent is voor sommigen in dit wereldje toch wel
82 heel duidelijk. Blijkbaar ook een pluspunt ook als ze niet kerkelijk zijn. Dus voor zover je enige
83 voordeel of bescherming van het ambt hebt is dat in dit werk sterker aanwezig dan in het vorige is
84 mijn ervaring. Dat komt denk ik door het feit dat ook binnen deze aandachtsgroep, dat ze heel vaak,
85 helaas, teleurgesteld zijn of worden in de betrouwbaarheid van de hulpverleners.

86 En misschien daarom een soort hoop van hebben van; misschien dat je bij de kerk toch wat veiliger
87 bent in dit opzicht. En ik denk ook wel dat is sterker dan in de richting van hulpverleners, hoewel die
88 soms ook zeer gewaardeerd worden ik ga geen kloof creëren, maar dat wel sterker geldt bij ons; ook

89 omdat wij op straat zijn en niet op kantoor. Dat ze zo iets hebben van ; die heeft er heel wat voor
90 over om bij ons te zijn. Dat vind ik overdreven het is gewoon werk en ik doe het met plezier, het is
91 soms ook best pittig. Soms heb je ook wel dat je denkt jeetje. Het is niet altijd makkelijk maar het is
92 waar ik voor getekend heb. Het is niet iets dat ze als een persoonlijke opoffering hoeven te
93 beschouwen. Maar het wordt wel gewaardeerd. Dat is wel iets dat je merkt dat mensen je een hand
94 komen geven, dat ze het fijn vinden dat je er bent. Maar ze vinden het mooi dat je het doet, dat geeft
95 ook wel een stukje waardering in de richting van, ja is toch, dat je pastor bent die z'n werk doet. Die
96 er gewoon is. Dat je die betrouwbaarheid hebt, in die zin van; daar kun je terecht. Als er iets is.

97 **Wat maakt dat dit werk betekenisvol is?**

98 Voor mij is het wel een hele directe toepassing of uitvoering van wat het wezen is van geloof. Dichtbij
99 de naasten zijn. Ik ben geen fundamentalist dat ik denk dat we allemaal precies hetzelfde moeten
100 doen als Jezus, er zijn een heleboel andere goede manieren in het leven om je nuttig te maken. Wat
101 wij doen ligt daar wel heel dicht bij natuurlijk, het is op straat zijn, aandacht opbrengen voor mensen
102 voor wie de rest van de maatschappij eigenlijk weinig aandacht heeft. Dat kun je in de evangeliën
103 bijna een op een teruglezen. In de omgang die Jezus had met de mensen die toen niet meetelden. In
104 die zin is het wel, dat ik bezig mag zijn, met hetgeen geloof en geroepen zijn om draait. In die zin vind
105 ik het ook bevredigender dan het werk dat ik in de kerk deed. In de kerk is het toch indirecter, in zo'n
106 instituut met alle regeltjes en vergaderingen en logistiek die daarbij komt kijken, ja dat was toch
107 meer, ja, daar was de pastorale ontmoeting toch schaarster en minder puur, zou je bijna zeggen, dan
108 in deze context. Dus ja in die zin is het voor mij heel betekenisvol en mooi en te mogen doen.

109 Kenmerkend is vaak de openheid en belangeloosheid van de houding van de mensen die werken in
110 de diaconie. Ja dat geldt ook voor het straatpastoraat. En voor mijzelf ook. Wat is betekenisvol; dat
111 hangt niet af van het resultaat. Betekenis zit in dat het mij voldoening geeft en dat het anderen ook
112 eventueel iets biedt. Er zijn geen parameters dat ik kan zien of het goed is of niet. En al helemaal niet
113 in de zin van geloofsverspreiding of verkondiging of bekering of dat soort motivaties. Dus nee, het is
114 echt belangeloos aanwezig zijn vanuit christelijke inspiratie zonder dat het expliciet enige rol hoeft
115 te spelen is wat mij betreft prima, en niet alleen prima, maar wat mij betreft vereist. Ik vind alle
116 vormen van missie of zending die wel zo'n beoogd resultaat hebben, die wantrouw ik bij voorbaat. In
117 die zin is dit voor mij ook de enige manier om dit te doen.

118 **Wat is volgens jou ten diepste het doel van dit werk?**

119 Aandacht. Bij mensen zijn, dichtbij mensen zijn voor zover ze dat wensen. Je moet het niet opdringen
120 dus het is ook nog eens heel bescheiden en voorzichtig. Je moet het niet opdringen. Als mensen er
121 niet op zitten te wachten en er niet blij bij zijn moet je er vooral niet mee doorgaan. Dat komt
122 gelukkig heel weinig voor want mijn ervaring is dat mensen er vaak voor open staan en bijna altijd blij
123 zijn, dus in die zin zijn er weinig gewetensconflicten. Maar je moet het er wel bijzeggen het is niet zo
124 dat mensen aandacht voor ons moeten hebben omdat wij nu eenmaal pastors zijn. Het is andersom.
125 En ja, dat is, kijk het geeft natuurlijk voldoening als de aandacht die je geeft ertoe leidt dat mensen
126 er blij van worden en zelf misschien daardoor een steuntje weten te vinden en er misschien zelfs
127 verandering in hun situatie ontstaat. Ik heb wel eens gehad dat iemand heel oprecht zegt; als jij er
128 niet geweest was dan had ik dit of dat niet bereikt of zelfs; dan was ik er niet meer geweest. Daar zet
129 ik dan wel een vraagteken bij maar goed gaat wel ver, gaat diep soms. Dat geeft voldoening, dat je
130 dat meemaakt dat mensen dat zeggen maar het is niet je doel. Misschien ben je wel het dichtbij
131 hetgeen je wilt zijn en hetgeen je wilt doen als je in een situatie bent waarin helemaal niks meer te
132 redden valt, waar iets mislukt of vastloopt.

133 Want dat is heel vaak het punt waarop mensen ervaren dat de rest van hun omgeving hen loslaat. En
134 als je als pastor het op kunt brengen en erin slaagt om er dan toch bij te blijven, of na de zoveelste
135 mislukking er weer te zijn of er nog steeds te zijn. Mensen er niet op aan te spreken of op af te
136 rekenen. Dat is wel het wezen van wat je doet. Dus voldoening is mooi als er zo nu en dan eens wat
137 positiefs uit haalt, dat heb je misschien ook wel nodig om het vol te houden ,in ieder geval helpt het.
138 Maar goed, in zekere zin zeg ik ook altijd bij presentaties en dergelijken waar ik ook nog wel eens
139 tegenaan loop dan mensen ons als een soort martelaren beschouwen van het goeie werk. In wezen is
140 het heel makkelijk werk, makkelijk als in overzichtelijk, je moet er gewoon zijn. Je moet gewoon
141 reageren op wat er op je afkomt, verder hoeft je niks. Ik hoeft er niet voor te zorgen dat mensen naar
142 het daklozenloket gaan of stoppen met drugsgebruiken of zich bij de psychiater melden. Ik hoeft niet
143 iets te bereiken. Dat maakt het, het is niet perse makkelijk, het is ook een soort verzoeking of
144 beproeving, waar je zelf ook steeds van bewust moet zijn, dat je als mens zelf graag ook iets wilt
145 bereiken. Het is wel leuk als iemand, als je er een aantal keren, of jaren contact mee hebt gehad
146 uiteindelijk een huis vindt en zijn leven op de rails krijgt. Daar kan ik erg van genieten als ik dat zie,
147 dat gebeurt gelukkig van tijd tot tijd. Maar je moet nooit de illusie hebben dat dat door jou komt, dat
148 komt door de persoon zelf. Ten tweede zijn er nog veelmeer mensen in het hulpverleningsveld bij
149 betrokken geweest dus zelfs al zegt iemand; zonder jou was het nooit gelukt, dan zet ik daar altijd
150 een vraagteken bij. Dit betekent niet dat je met zo iemand blijer moet worden dan met iemand die
151 na tien jaar nog steeds in de shit zit en er niet uitkomt. Dus ja dat is dubbel, omdat je zelf ook
152 geneigd bent om succes of resultaat of dankbaarheid te koersen. Iemand die zegt 'ik ben blij om je te
153 zien' is natuurlijk gemakkelijker dan iemand die chagrijnig is en zegt 'wat kom je nou weer doen?' die
154 het inhoudelijk afweert of negatief invult maar die toch wel hoop dat je niet weg gaat, dat je contact
155 houdt. Dat is, ook jezelf moet je disciplineren en voor ogen houden wat je eigenlijk wilt en doet.

156 **Wat geeft jou kracht om door te gaan als het moeilijk of weerbarstig is?**

157 Ten eerste denk ik dat ik ervoor gekozen heb om dit te doen. Ik heb een oproep naar mezelf van nou
158 het kan lastig zijn maar zolang je dit werk doet moet je ervoor staan. Dus dat is een innerlijke drive,
159 of verantwoordelijkheid. Ik heb ervoor gekozen dus mensen verwachten het van mij, zowel mijn
160 opdrachtgevers als de mensen die ik tegenkom in dit werk. Die verantwoordelijkheid heb ik dus daar
161 moet ik ook gestalte aan geven. Maar daarnaast, en dat grijpt terug op wat ik net zei, het helpt
162 natuurlijk als je zelf wat voldoening of plezier beleeft. Ik kan gelukkig ook veel lachen, veel vrolijke
163 momenten met mensen beleven. Dat houdt je ook makkelijker gaande. Inhoudelijk kent het moeilijke
164 maar ook vreugdevolle momenten.

165 Mijn spiritualiteit zit wel heel erg zo van; als God er is dan zit die in mensen om me heen. Ik heb een
166 rechtstreekse lijntjes naar boven. Voor mijzelf niet aantoonbaar of grijpbaar, tastbaar. Zijn
167 aanwezigheid in de contacten met mensen en dat kan dan ook op alle terreinen des levens zijn maar
168 in mijn werk heb ik dat wel heel sterk. En dat ook wel sterker, hoewel dat voor sommigen gek klinkt,
169 in dit werk sterker dan in de kerk. Omdat in de kerk de hele communicatie, zelfs de pastorale
170 communicatie in het een op een gesprek, toch vaak wel verpakt zit in gewoontes en patronen die er
171 zijn. Dit zeg je wel tegen een dominee en dat zeg je niet. In die zin is dit werk veel puurder en veel
172 rouwer ook. Dat past gelukkig ook heel goed bij mij heb ik inmiddels gemerkt om daar ook zonder
173 protocol op te reageren dus in die zin is het heel erg recht toe recht aan.

174 Het grappige is dat is daarin dus ook meer het spirituele ervaar. Zowel bij iemand die vloekt als
175 iemand met een diep geloofsvertrouwen uit. Ik kom mensen tegen die werkelijk heel authentiek en
176 doorleefd zeggen dat hun geloof en hun band met God het enige is dat hen op de been houdt. Nou
177 dat is voor mij bewonderenswaardig en een momentje van hey, het kan dus toch, dit is prachtig. En
178 ook bij degene die vloekt, of vervloekt, die strijd met God en met het leven daar kan je ook veel in

179 vinden, als een soort betrokkenheid of spirituele communicatie die mij raakt en mij ook weer een
180 zetje in de goede richting geeft. Spiritualiteit zit voor mij heel erg in de intermenselijke omgang.

181 **Wat voor rol speelt wederkerigheid in jouw werk?**

182 Die is essentieel. Ik beschouw mezelf niet als een betere mens, ook niet als een beter type of een
183 verder gevorderd gelovige dan anderen. En juist in dit werk ook niet. Ik vind het echt
184 bewonderenswaardig hoe mensen ondanks het gebrek aan van alles zich geestelijk en mentaal ook
185 spiritueel op de been houden. Daar leer ik wel heel veel van. Krijg ik heel veel voor terug. Dus die
186 wederkerigheid, ja als ik alleen maar van alles zou meten vertellen aan mensen, tegen mensen zou
187 moeten praten in plaats van met mensen dan was de lol er gauw af voor mij.

188 **Voor welke mens wil jij er zijn?**

189 Dat is een goede vraag. Dat is wel een gevaarlijke vraag want dat verschilt zo ontzettend inhoudelijk
190 dat je heel gauw daar een soort algemene noemer op loslaat en je bepaalde mensen weer tekort
191 doet denk ik. Uhm. Maar goed ik denk dat het in het algemeen gaat om mensen die op z'n bereid
192 zijn, of op z'n minst behoefte hebben om hun verhaal aan het licht te brengen aan iemand die bereid
193 is te luisteren naar het hele verhaal. Niet alleen naar de hulpvraag die bij de diverse loketten aan de
194 orde komt.

195 Dus dat merk ik heel sterk, dat het mensen zijn die het fijn vinden om als mens gezien te worden en
196 niet als cliënt op een of ander gebied.

197 De meeste mensen, maar dat is alweer generaal, de meeste mensen ervaren in hun eigen leven een
198 zekere kwetsbaarheid. Daar zijn ze ook voorzichtig door geworden en ze houden afstand. Maar ja,
199 geen sluitend antwoord, het is ook hoe je mensen tegen komt. Ik raak ook wel eens met iemand in
200 gesprek die er absoluut niet op uit is om in gesprek te raken maar die door het feit dat we elkaar
201 toevallig treffen, of door een voorval of een reactie van iemand anders toch in gesprek gaan met mij,
202 het accepteren als ik in gesprek ga met hen. En dan ontstaan er soms ook hele wonderlijke en
203 verrassende ontmoetingen. En dan gaat het echt om mensen die, als je ze vijf minuten daarvoor had
204 gevraagd; heb je zin om met een pastor te praten? Absoluut nee hadden gezegd, nee ik kijk wel uit.
205 Daar kun je niet heel algemeen iets over zeggen. Ook verschillende persoonlijkheden, het varieert
206 van mensen die zich uiterst kwetsbaar opstellen en die aangeven dat je eigenlijk alles voor hen zou
207 moeten doen, heel erg hulpbehoevend. Tot mensen die er alleen maar, als uitstraling hebben, dat ze
208 alleen maar bevestigd willen hebben van mij kant dat ze het goed doen, maar verder helemaal niet
209 willen dat je je er inhoudelijk mee bemoeit. Dus ook dat, eigenlijk kracht en eigen zelfstandigheid,
210 inzicht, is zo verschillend.

211 Ook daar is belangrijk om voor het oog te houden dat jij er niet bent om in te breken in iets dat ze
212 ook prima voor zichzelf op een rijtje hebben en niet willen delen. En je te beperken tot hetgeen ze
213 wel willen delen. Soms specifieke dingen. Er zijn ook mensen met wie ik op een bepaald terrein van
214 het leven heel veel contact heb, of heb gehad. Waarvan ik nauwelijks weet hoe hun totale leven eruit
215 zien. Bijvoorbeeld van sommige mensen weet ik heel goed hoe de relatie met hun ouders is, maar
216 wat ze verder in het leven, wat voor opleiding of werk ze hebben, kinderen ja of nee, is nooit ter
217 sprake geweest. En anderen daar weet ik alles van, het hele levensverhaal van a tot z ze blijven het
218 soms ook herhalen. Heel veel variatie. De mens die z'n verhaal kwijt wil, sommigen willen alles kwijt,
219 daar merk je ook aan dat die dat ook aan iedereen kwijt willen. Je merkt dat mensen soms ook mij
220 specifiek uitkiezen omdat ze een keer dat verhaal kwijt willen, een keer begrip en aandacht willen
221 voor dat verhaal. En er zijn mensen die mij alleen maar zien als iemand waar je een bepaald aspect
222 van het verhaal of van het leven, problematiek, laten zien. Er zijn ook mensen met wie ik in gesprek

223 ben over hun behoefte aan huisvesting en waarvan ik dan soms wel soms niet weet dat ze wel of niet
224 verslaafd zijn, maar die daar nooit over spreken.

225 **Wat is jouw mensbeeld in jouw werk?**

226 Ieder mens is gelijkwaardig. Een soort cliché maar wel een belangrijk cliché en vooral om in praktijk
227 toe te passen. Je reactie is niet op ieder mens hetzelfde, niet van he wat geweldig daar is weer een
228 gelijkwaardig mens daar zal ik eens gelijkwaardig mee om gaan, hetzelfde reageren zoals ik op
229 iedereen reageer. Nee er zijn ook hele vervelende mensen. Dan is het een kunst om voor jezelf
230 overleidend te houden ook deze mens is aandacht waard, net zoveel als die vriendelijke man die altijd
231 zegt dat hij zo dankbaar is.

232 Gelijkwaardigheid betekent hij verdient hetzelfde van mijn kant te krijgen. Dezelfde aandacht en
233 belangstelling. Wat daar ook een rol speelt denk ik, ieder mens, is even goed of slecht. Dat is
234 misschien wel het enige opzicht waarin ik redelijk specifiek protestants ben. Uit de catechismus is mij
235 bijgebleven het zinnetje; ieder mens is geneigd tot alle kwaad. Tenzij hij (dat wordt er altijd bij
236 vergeten) door de geest van God vernieuwd wordt. Dat is wel een zinnetje, ik zal niet de hele
237 catechismus, of de gedachte die erachter zit erbij pakken want die spreekt me vaak niet aan. Maar
238 dat zinnetje op zich is wel goed, dat zij we allemaal; geneigd tot alle kwaad en ik hoop dat God ons
239 daar zoveel mogelijk voor bewaart. God Geest is dan voor mij, en dat is dan misschien een
240 dogmatische afwijking van dit pakket maar Gods Geest is in ieder mens vaardig volgens mij, niet
241 alleen in Christenen. Dus ik denk wel dat je, een mens ik ook niet slecht, geneigd tot alle kwaad dat is
242 iets anders dan ieder mens doet alles slecht, of is kwaad. Maar goed in de kern zijn we het allemaal,
243 en ik denk dat we er ook aan toegeven van tijd tot tijd. Dus het verschil tussen goed en kwaad,
244 zouden we wel kunnen zeggen maar of iemand zich goed of slecht gedraagt, ja dat verschil is erg
245 graduëel. Dus dat beeld dat ik wel aantref in de gewone maatschappij dat daklozen ook een soort,
246 moreel minder waardig zijn, dat is aantoonbaar absolute onzin vind ik, maar ook qua mensbeeld gaat
247 dat er bij mij sowieso niet in. Ook niet voor andere groepen. Mensen worden vaak tot hele slechte
248 dingen gedreven door hun levensloop, omstandigheden, genen en dat is geen excuus, is zal iedereen
249 blijven aanspreken op hoe die zich gedraagt. Maar ook niet in de zin dat ik vind dat ik het zelf bij
250 voorbaat beter doe of dat dat voor andere mensen geldt.

251 In die zin is gelijkwaardig ook met dezelfde neigingen en verleidingen en sterke en zwakke punten.
252 Dat ligt bij iedereen anders maar niemand is bij voorbaat goed of slecht, en er is ook niet een soort
253 kantelpunt waardoor je bij de goeie of bij de slechte terecht komt.

254 **Hoe verhoud jij je, vanuit je werk, tot de maatschappij?**

255 Oei. Ik ben er niet heel vrolijk over, over de maatschappij. Maar ik besef ook dat ik er deel van
256 uitmaak dus het is iets te makkelijk het buiten jezelf te houden. Onze samenleving vind ik erg hard
257 ten opzichte van uitvallers. Erg veroordelend erg wantrouwig ook, als je kijkt naar het hele opvang of
258 hulpsysteem. De manier waarop mensen bij allerlei hulpverlenende instantie worden ontvangen en
259 worden bejegend getuigt vaak van groot wantrouwen. Zeker bij gemeentelijke instanties die niet
260 beoordelen of iemand voor hulp in aanmerking komt, daklozen loket of sociale dienst. Het ligt wel
261 heel erg in de sfeer van ; het zal wel niet deugen. Je zult wel frauderen, het is, je moet aantonen dat
262 je goed bent. Eigenlijk het tegenovergestelde van de rechtspraak. Je moet bewijzen dat je onschuldig
263 bent en echt dakloos, te goeder trouw. Anders wordt je bij voorbaat gezien als iemand die de
264 voorzieningen misbruiken en die te beroerd is om zelf iets te doen. Dus in die zin vind ik het een heel
265 erg onvriendelijk systeem.

266 Voor zowel woede motiveert het wel ja, ik kan heel slecht tegen onrecht. Ik heb het geluk, soms is
267 het ook ongeluk dat ik die woede en die afkeur van onrecht redelijk kan kanaliseren en er op een
268 enigszins geordende manier mee om kan gaan. Dat is soms ook handig als ik erbij ben bij loketten en
269 zo. Mensen die zelf de neiging hebben, en dat begrijp ik heel goed, om met hun vuist op tafel te slaan
270 en te zeggen dit pik ik niet, ik ga weg. Dat is een hele natuurlijke en logische reactie. Gelukkig heb ik
271 de neiging om de woede die ik voel met de persoon samen, om die om te zetten in nieuwe vragen en
272 nieuwe pleidooien om toch iemand op een serieuze manier te helpen. Maar dat helpt wel, dan heb ik
273 wel een soort terriër gedrag, daar bijt ik me wel in vast. Ik laat niet zomaar tegen iemand zeggen; 'jij
274 hebt geen rechten' of 'of jij hebt de boel besodemieterd' of wij sluiten je dossier. Wel een soort
275 motivatie om te werken aan zoveel mogelijk recht en clementie, vaak gaat het gewoon om recht. Dat
276 mensen dingen niet krijgen terwijl ze het volgens mij wel gewoon zouden moeten krijgen. Maar goed
277 soms gaat het ook om situaties waarin juridisch gezien het systeem gelijk heeft om zo maar eens te
278 zeggen, maar waar ik dan toch nog wel eens een pleidooi wil houden van jullie staan misschien wel in
279 je recht maar zou je misschien daar overheen willen stappen en deze persoon toch even als mens
280 willen kunnen zien en kijken of je toch niet even kunt helpen. Dat heb je vaak bij deurwaarders,
281 energiebedrijven, verhuurders, en zo voort. Die hebben het volste recht om als iemand niet aan zijn
282 verplichtingen voldoet, om harde maatregelen te treffen, maar als je dan zelf met en door die
283 persoon begrepen hebt hoe het gekomen is, dat het niet alleen maar nonchalance en slordigheid is,
284 maar dat er allerlei verschillende problematiek achter zit, ja dan motiveert mij dat wel om te kijken of
285 er nog iets uit te halen is voor iemand. Maar goed het systeem, de maatschappij en het
286 hulpverleningssysteem zijn nog wel twee verschillende dingen. Maatschappij niet altijd prettig, zeker
287 als je kijkt naar reactie op vluchtelingen en andere kwetsbare groepen. Daar voel ik me niet in thuis.
288 Deze maatschappij is erg egoïstische en individualistisch en op eigenbelang gericht. Maar ik vind het
289 systeem van hulpverlening voor daklozen nog een soort van overtreffende trap daar wordt ehm, laat
290 ik het zo zeggen, er is een groot contrast tussen hoe het op papier eruit ziet, maar als je ziet hoe het
291 in de praktijk wordt toegepast is het heel erg, nou je zou bijna kunnen zeggen, met heel weinig liefde
292 en met heel veel hardheid vind ik. En dat is, en dat blijft altijd raadselachtig hoe dat kan. Omdat ik
293 wel veel vriendelijke mensen tegenkom in de hulpverlening, het zijn niet de medewerkers die de
294 boeman altijd zijn, sommigen ook wel overigens. Maar het is een totaal systeem met ook allemaal
295 logistieke dingen. Van die mensen die per week maar 10 minuten aan een cliënt mogen besteden van
296 hun baas. In verslavingszorg of psychiatrie, ja dan is er al weinig meer te bereiken natuurlijk. Dan is
297 het logisch dat mensen zich niet serieus genomen voelen, voor 10 minuten ga ik ook niet meer, maar
298 dan hebben zij het gedaan, worden zij afgeschreven omdat zij zich niet aan de afspraken gehouden
299 hebben. Dan wordt weer van alles gekort en ingehouden. En het onmogelijk gemaakt, dat bedoel ik
300 met hardheid van het systeem, met het zo intolerant ten opzichte van de werkelijke behoeften van
301 mensen.

302 **Er is een hoop veranderd in de maatschappij. Hoe heeft dat jouw werk veranderd?**

303 Uhm. Niet zo heel erg denk ik. Wat blijft is de zorg en de aandacht voor mensen die in het systeem,
304 wel systeem het ook is, die buiten de boot vallen en die niet goed tot hun recht komen. Praktisch is
305 het natuurlijk wel anders, wij voelen ons soms veel te veel een maatschappelijk werker. Ja dat is een
306 gesprekspunt tussen onszelf binnen het team maar ook met het bestuur, de directeur. De
307 verandering die ik, in de 9 jaar dat ik het doe ervaar is dat in de eerste fase, geldt voor mij ook, eerste
308 fase dat ik dit werk deed was het meer puur pastoraal in de zin van al die dingen waar mensen mee
309 te maken hebben, huisvesting, verslavingszorg, ik zal niet zeggen dat het allemaal liep, maar daar
310 hadden ze hun kanalen voor. Toen was er meer ruimte voor het persoonlijke gevoel welbevinden of
311 niet welbevinden. Soms kreeg gesprek richting geloof en beleving, vaak ook specifiek niet religieuze,
312 'hoe ga je eronder', kun je een beetje optimistisch blijven? Heb je een droom? Hoe beleef je het

313 leven. Tegenwoordig komen bijna alle contacten met een heel concrete materiele vraag. Help mij!
314 Dat is de ingang, dan blijft ons streven om daar niet onmiddellijk oplossingsgericht mee om te gaan
315 en dan te zoeken naar wie is deze mens, wat zit er allemaal achter. Dieper te graven en ook niet
316 meteen met het probleem aan de slag te gaan. Maar je kunt ook niet zeggen, het interesseert met
317 niet dat je je huurt niet kunt betalen maar ik wil wel graag weten hoe het met je gaat. Zo gaat het
318 natuurlijk ook niet. Wij ook niet altijd werkt is verwijzen, dat moeten we ons wel voorhouden, er zijn
319 veel vragen waar andere adressen veel meer vanaf weten dan ik. Dus als het kan, moet je dat doen.
320 Jouw vraag over kinderbijslag daar heb ik niet zoveel verstand van dan kun je misschien beter naar
321 daar gaan. Dan kunnen we wel het gesprek openhouden hoe het dan verder met iemand gaat als die
322 dan daar behoefte aan heeft. Maar wat wij vaak merken is dat die vraag, die vraag over kinderbijslag
323 wordt aan mij gesteld in dit omdat die persoon mij kent en vertrouwt. Als ik zeg van; hey ik weet wel
324 een loket waar je heen kunt. Dat zei ik ook letterlijk. Dat hij zegt; als ik daar aan kom moet ik dat en
325 dat nummer bellen. Dat kan ik niet goed, dan snap ik dat niet, kun je mij daar niet bij helpen? Wij
326 kunnen dat niet zomaar. We hebben er ook wel eens over gedacht daar een vrijwilliger voor in dienst
327 te nemen of zelfs een betaalde kracht waar we de meer maatschappelijk werk achtige vragen kunnen
328 adresseren maar daar geldt precies hetzelfde als ik daar zeg, je kunt naar onze vrijwilliger, krijg je al
329 heel gauw ja maar die ken ik niet; ik wil dat jij mij helpt. De wil van de klant is niet altijd wet; als ik
330 denk nou ik heb daar heel weinig verstand van, dat gaat mij heel veel tijd kosten en er is een club die
331 dat veel beter kan, dan zeggen we meestal van; laten we samen er naartoe gaan. Dan hoeft je niet
332 alleen maar te verwijzen maar kun je ook overhevelen. Maar goed het blijft een punt, dat mensen
333 toch, ook als ze door de andere instantie geholpen worden vaak ons blijven gebruiken als
334 reverentiepunt. Daar zeiden ze dat en dat, zal ik dat doen? Je blijft betrokken. Als iemand vraagt; zal ik
335 dat doen? Wordt ik ook gedwongen om me te verdiepen in de kinderbijslag. In die zin is ons werk
336 maatschappelijk werk geworden, meer dan ons lief is. Dan heb ik je wel te maken met de WMO en zo
337 voort, UWV, dat dat steeds verandert. Elke keer als je denkt dat je iets snapt blijkt het weer anders te
338 zitten. Waar mensen mee in aanraking komen, komen wij ook in aanraking. Maar voor onze insteek
339 richting mensen dat maakt niet zoveel uit.

340 Interview 2

341 Zou je kort willen uitleggen wat jou ertoe heeft gedreven om dit werk te gaan doen?

342 Ik heb altijd wel met mensen gewerkt. En ik heb ook in een achterstandswijk gewerkt, en gewoon.
343 Vanuit die dagboeken heeft Andries Baart ook zijn boeken geschreven. Ik heb ook meegedaan aan
344 een assumptieproject. Ehm. Ik heb daarna allerlei verschillende dingen gedaan, ook in buurthuizen
345 gewerkt. En daar kwam ik er toch steeds meer achter dat je gewoon heel veel wat de gemeente zegt
346 moet gaan doen. Bijvoorbeeld ik had drugskoeriertjes in huis gehaald en die moest ik er dan weer
347 uitgooien want zij zouden dan weer problemen opleveren in de wijk. Toen had ik zoiets van; dat ga ik
348 niet doen, dat vertik ik. Ook allerlei beleidslijnen waarvan ik zoiets had van dat werkt gewoonweg
349 niet. Dus toen kwam deze baan vrij en ik heb altijd wel iets gehad denk ik met de onderkant van de
350 maatschappij. Op de een of andere manier. Dus toen ben ik erin gerold.

351 En in hoeverre heeft dat te maken met jouw geloofsovertuiging of spiritualiteit?

352 Ik heb een aantal dingen in de kerk gedaan en een aantal dingen in het sociaal werk gedaan. Ik heb
353 altijd wel vrijwilligerswerk gedaan toen in de kerk. En eh, ik heb altijd wel heel duidelijk zoiets gehad
354 van 'jij mag er zijn in naam van God'. God heeft gezegd jij mag er zijn, ik mag er zijn, jij mag er zijn.
355 Wees er, wees hier aanwezig. Ehm. Ik heb dat altijd wel heel erg hoog in het vaandel gehad. Je mag
356 er zijn als mens van God, dus dat is altijd voor mij wel heel belangrijk geweest. Dus ik denk dat religie

357 altijd wel heeft meegespeeld. En dat het wel mijn basishouding is, ik vraag ook altijd aan mijn
358 stagiaires 'wat ik je basishouding?' en mijn basishouding is heel duidelijk jij mag er zijn. Zoals Kees
359 Waaijman ook heel duidelijk aangeeft: wees er. Ik heb gezegd dat je er mag zijn, ik ben er voor jou. Ik
360 denk dat dat wel altijd heeft meegespeeld in mijn werk. Dus ook in het buurthuis had je ook wel altijd
361 van die groepen die een probleem opleverden in de wijk, echt mensen die aan de onderkant zitten
362 en weinig kansen hadden. In Helmond heb ik in een achterstandswijk gezeten. Dus ja, die
363 basishouding heeft altijd meegespeeld. En dat is een religieuze basishouding. Een Carmelitaanse
364 basishouding. Ik heb in een Carmelitaanse woongroep ooit gezeten eh, dus daar ook heel veel met
365 Kees Waaijman te maken gehad maar het is wel denk ik mijn basishouding jij mag er zijn. Af en toe
366 sturen we ook kaarten naar mensen die jarig zijn. En dan zeggen we ook altijd; we vieren niet zozeer
367 dat je een jaar ouder bent geworden, maar wel dat je bestaat. En dat je er mag zijn. Dat ik blij ben
368 dat jij er bent. Dat is een religieuze basishouding, en ook een duidelijke.

369 **In hoeverre beschouw jij jouw dagelijks werk als een expressie van die basishouding of van jouw**
370 **geloof, jouw religie?**

371 Deze groep, ja wij lopen op straat he. Ik probeer ze op te zoeken in parken en in bossen. Dat is lastig
372 en dat wordt ook steeds lastiger. Ehm. Maar het is wel een groep die er eigenlijk voor de
373 maatschappij niet mag zijn, omdat ze aan de onderkant zitten. Ze zijn totaal niet, economisch leveren
374 ze niks op, ze kosten eerder dan dat ze iets opleveren. Ehm. Dus ze zijn ook nummers, als ze ergens
375 naartoe gaan zijn ze nummers, ze worden ook vervelend behandeld. En ik vind het heel erg belangrijk
376 om ze daarin recht te doen.

377 Wat dat betreft heb ik wel heel veel met ... die had twee basishoudingen. De eerste was dan: 'er zijn
378 voor arme mensen' en de andere was heel duidelijk 'mensen heel maken'. Bij overlijden of zo, dat de
379 mensen ook kunnen overlijden. En ik denk ik dat ik ook wel ja, die spiritualiteit ook wel heel erg mooi
380 vind. Proberen om de mens ook maar weer, de mens die gemankeerd is, iemand zei tegen mij 'ik ben
381 een gemankeerd mens'. Waar wij mee te maken hebben zijn allemaal gemankeerde mensen. Ik denk
382 dat we heel veel gemankeerde mensen in onze maatschappij hebben.

383 En ze dan toch proberen daarin heel te maken. Voor mij is dat ook vanuit het pastoraat heel
384 belangrijk. Dus ik loop ook altijd met een rugtas vol met rozenkransjes, kaarten, steentjes, icoontjes
385 en weet ik veel. Ik zeg ook altijd de mensen heel duidelijk. Mijn collega heeft dat ook
386 overgenomen, om ze te zegenen. En ze daarin ook een beetje heel te maken. En ik denk dat op de
387 straat ook heel veel God aanwezig is, ook in de mensen, ik zie God heel veel op straat. Ik kom Hem
388 vaak tegen op straat.

389 En ik denk dat het juist voor deze groep goed is om te weten 'je mag er zijn' je bent goed, met je
390 minder goede en goede kanten. En ze daarin heel te maken, ja ik denk dat dat voor mij wel heel
391 belangrijk is. Dat gewoon te kunnen doen en te mogen doen.

392 **In hoeverre beschouw jij dit werk als een Christelijke missie.**

393 Ik vind dat soms wel een beetje hoog en zo. Maar ik denk wel van he, je probeert naast de mensen te
394 staan. Ik denk niet dat ik in navolging van Jezus ben, dat zal misschien wel te hoog zijn. Dat ik op Jezus
395 zou moeten lijken. Ik ben wel moeder en zuster en vriendin van de mensen op straat, ja.

396 We knuffelen ze ook, en zeggen 'wat fijn dat je er weer bent' elke vrijdag. Dus dat is wel waar
397 mensen heel erg behoefte aan hebben, gewone dingen als aanraking. En eh, en dat doen we wel. Ik
398 ben heel erg een aanraakbaar type. En ehm.

399 Ik vind het ook prettig om daarin gelijkwaardig te zijn. Ondanks dat je weet dat er niet echt een
400 gelijkwaardigheid is, maar mensen mogen van mij best wat dingen weten en mogen mij ook
401 aanraken. En daar maak ik soms ook wel fouten, dat weet ik ook wel, dat weten zij ook. Maar daar zit
402 ook wel een bepaalde gelijkwaardigheid in.

403 Dus of ik nou gelijk in navolging ben van het koninkrijk ja, ik denk wel dat ik probeer te zeggen tegen
404 mensen van dat ik een pastor ben maar ik ga niet praten over kerk en over geloof, dat gebeurt
405 vanzelf wel, als er ergens een plek is waar je het veel over geloof heb is het wel op straat of in onze
406 kapel. Als ik voorga in de kerk dan eh, heb ik echt soms de neiging om te zwaaien om te kijken of
407 bepaalde reacties terugkomen, je krijgt ogenblikkelijk een reactie als het niet goed is. Maar de zin
408 van het leven, de zin van het bestaan daar hebben we het wel heel vaak over. We zitten in de HEMA,
409 we noemen de HEMA ons kantoor. Daar kun je gewoon makkelijk een kopje koffie drinken, word je
410 ook niet lastig gevallen. Je bent er ook even uit, uit de dagopvang of uit het straatleven. En dan
411 hebben we het wel heel vaak over 'wat is belangrijk'? Wat is voor jou van belangrijk hoe houd je het
412 vol? Hoe houd je het niet vol? Die vragen zijn wel anders, geven een andere invalshoek als wanneer
413 ze bij organisaties komen van eh, sociale dienst of wat dan ook, psychiatrie. Die vragen van joh, heb
414 je je aan alle regeltjes gehouden? Of wat dan ook, Dat is denk ik niet zo belangrijk voor ons.

415 **Op wat voor manier speelt wederkerigheid een rol in jouw werk?**

416 Nou dat ik dingen ook wel vertel over mezelf. Waar ik zelf af en toe mee worstel. Ehm. Ik ben een
417 keer met iemand mee geweest naar de reclassering en die had voor het eerst in zijn leven eigenlijk
418 een woning en die vroeg van 'hoe moet ik dat dan doen allemaal financieel?' toen zei ik van vraag dat
419 dan even na aan je reclasseringsambtenaar. En het eerste wat zij zegt is 'dat is privé' en ik zei nou
420 kom op zeg, dat is niet privé. Dus ik heb toen wel uitgelegd hoe ik dat deed toen ik een kamer kreeg
421 en dat ik toen wel de eerste drie maanden aan het einde van mijn geld nog een halve maand over
422 had en hoe lastig dat is. Ik denk de gesprekken die wij hebben, ook over pijn en over moeite. Dat dat
423 ja, gelijkwaardiger is dan de dingen die ze tegen komen. Mijn kinderen hebben mij ook ingezegend
424 dus die hebben ze ook meegemaakt, die hebben ze ook op zien groeien als het ware. En daar hebben
425 we het ook gewoon over. Wat dat betreft zit er wat aanraakbaarheid in. Als ze komen op de vrijdag
426 dan krijgen ze ook een knuffel voor sommigen is dat heel belangrijk. Andere hoeven het niet. Maar
427 dat het wel duidelijk is van he er is iemand die je kunt vasthouden. En de armen om iemand kunt
428 slaan, en dat doe ik ook, ik sla ook een arm om ze heen. Ik zeg de mensen heel concreet en daarin
429 zit een behoorlijke aanraking, het is niet zozeer de zegen op zich dat je iemand zegent. Maar op dat
430 moment ben je wel heel intiem met iemand, dus daar zit ook wel een duidelijke aanraakbaarheid
431 vind ik. Ja. Dat soort zaken. Als iemand zit te huilen op straat ga ik er ook naast zitten en dan gaan we
432 met z'n tweeën gewoon even een potje huilen. Bij wijze van spreken, ik geef een arm en ga ernaast
433 zitten. Ik denk dat dat anders is dan wanneer je bij een instelling of zo komt.

434 **Wat maakt het werk zo betekenisvol?**

435 Nou ja je loopt stukjes mee he, want he, we weten alleen maar wat zij ons willen vertellen.

436 Soms zijn de verhalen ook heel anders, ze hoeven bij ons ook niet allerlei dingen uit te leggen zoals je
437 bij de sociale dienst en zo wel moet. Dus ik denk dat je ook lang niet alles deelt of hoort. Maar je
438 loopt gewoon wel een stuk mee ja. En dat komt soms ook ineens na jaren en jaren weer terug. Dat
439 vind ik dan ook wel heel erg bijzonder. Dat je denkt; jeetje het is gewoon blijven hangen of zo. Maar
440 ja je loopt inderdaad gewoon een stukje met mensen mee. Maar je loopt anders mee, je hoort alleen
441 wat zij jou vertellen. Ik zal ook nooit iemand opzoeken onder de brug of in het bos als ik niet
442 uitgenodigd wordt. Ik weet waar ze zitten, over het algemeen maar als ik niet uitgenodigd wordt zal

443 ik ze niet zelf op gaan zitten zoeken. Daar hebben we ook respect voor elkaar denk ik. Nodig jullie
444 ook niet bij mij uit jullie hoeven mij ook niet uit te nodigen maar ik ga mezelf niet opdringen.

445 **Voor welke mens ben je er?**

446 Ik weet niet of je dat zo precies kunt zeggen. Het gaat om alle mensen alleen deze mensen zijn
447 gemankeerd. Het is een gemankeerde mens, dat heeft met zijn geschiedenis of zijn verleden te
448 maken. Heel veel van deze groep hebben alles al verloren en kunnen wat dat betreft ook zijn wie ze
449 zijn of wat dan ook.

450 maar het zijn gemankeerde mensen, of ze anders zijn weet ik niet. Er zitten mensen met een
451 beperking bij, er zitten mensen bij die verstandelijk de universiteit hebben gedaan of mensen die dat
452 absoluut niet kunnen. Er zitten verslaafden bij, er zit van alles en nog wat bij. Dus het is niet echt een
453 groep, ik denk wat dat betreft zijn we net zo gemêleerd als een gewone kerk. Een gemeenschap
454 alleen bestaat deze uit mensen die zoveel kwijt zijn. Woning en zo, dus ook niet hoeven doen als of.
455 Of schone schijn op te houden of wat dan ook. Ze hebben het zwaar en kunnen ook gewoon een
456 potje komen janken.

457 **Wat is jouw mensbeeld?**

458 Dat je een kind van God bent. En dat God ook duidelijk zegt jij mag er zijn, jij mag er zijn jij mag er
459 wezen. Je mag zijn wie je bent met je goeie en minder goeie kanten. En je hoeft je niet mooier voor
460 te doen. Je mag zijn zoals je bent.

461 Voor onze maatschappij is dat vaak niet het geval. Bij de sociale dienst met je je houden aan allerlei
462 regeltjes, moet je allerlei dingen doen, in de psychiatrie of de reclassering.

463 maar ik zeg; je mag zijn wie je bent. Ik oordeel daar niet over, ik heb al m'n handen vol aan mezelf, ik
464 maak misschien nog wel meer fouten dan wie dan ook. Ik ga er niet over oordelen en ik denk dat dat
465 het mensbeeld is dat ik heel erg heb.

466 **Wat is voor jou ten diepste het doel van dit werk? Of juist niet het doel?**

467 Er is geen doel. Ik loop met ze mee ik sta naast ze, en als ze eraan toe zijn ergens naartoe te gaan dan
468 ga ik met ze mee. Ik ga ook niet evangeliseren ze hoeven niet beter te worden, of wat dat ook mag
469 zijn, dat doe ik ook niet. Ik wil ze ook niet aanzetten van acht tot vijf te gaan werken, nee er is geen
470 doel. Het doel van het werk is dat wij met ze meelopen.

471 Als ze er zelf aan toe zijn een bepaalde verandering te willen dan willen we ze ondersteunen en dan
472 ondersteunen we ze ook. Dan gaan we ook met ze mee, maar dat moet vanuit hun komen.

473 En dat is vaak al lastig genoeg. Het doel is denk ik voor mij, is het vol te houden. Het leven van hun.
474 Hoe houd je het vol? Er zijn mensen die niet afspraken kunnen nakomen, dan zit ik bij de Hema met
475 allerlei afspraken alleen maar te denken, die is niet op komen dagen en die ook niet. Wat zullen we
476 nou eens gaan doen?

477 En dan denken mensen; ze zal wel boos zijn, maar nee hoor. Volgende keer beter. Dan gaan weer op
478 nieuw beginnen, dat volhouden. Ook frustratie volhouden, dat allerlei dingen niet lukken, dat allerlei
479 dingen niet gaan. Ook dat geeft heel veel frustraties. Onze maatschappij geeft gewoon heel veel
480 frustraties aan een bepaalde groep die overal buiten valt. Voor mij het gewoon belangrijk om het vol
481 te houden, hun frustraties maar ook mijn frustraties. ik ben ook altijd niet even groot daarin, als
482 dingen niet lopen, maar voor hun een bepaald iets van nou, nu moet je dit of dat doen.

483 We zijn allemaal mensen die oplossingsgericht willen werken, als er een probleem is dat meteen
484 willen oplossen, en dat is niet de bedoeling of de opzet. Natuurlijk kunnen we af en toe een aantal
485 dingen voor ze regelen. We hebben broodgeld kunnen regelen vanuit de diaconie. Maar vaak moet je
486 niks doen, en dat is lastig zat al. Juist om af en toe niet oplossingsgericht te zijn, terwijl we in de
487 maatschappij vaak denken oh je hebt een probleem. Wat fijn dan kunnen wij die gaan oplossen. En
488 dat dan niet proberen en zeggen ja sorry, ik weet het ook gewoon niet.

489 **Geeft jou de kracht om door te gaan wanneer het moeilijk is of weerbarstig?**

490 De werkelijkheid is regelmatig weerbarstig. Vind ik heel moeilijk. Soms zijn het hele kleine dingen
491 waarvan je denkt he dat gaat goed. Kleine overwinninkjes. He lekker met die en die gaat het prima.
492 Daar kan je dan ook heel erg lang, iemand die weer is op komen dagen naar een lange tijd, dat je
493 denkt dat die het moeilijk heeft of dat hij jou kan vertrouwen. Meestal kan ik daar wel heel erg lang
494 op teren. Oh hij is er weer, wat fijn wat goed, en dat is op zich wel heel prettig. En soms weet ik het
495 ook niet dan weet ik ook geen raad. En nu? Wat moeten we nu? Ik heb wat problemen met mijn
496 kerk, dus de kerk vind ik wat lastiger. Ik vind het jammer dat heel veel dingen teruggedraaid worden
497 door bisschoppen en zo. Nederland is daarin ook niet echt het allervriendelijkste. De katholieke
498 wereld. dus ehm de toerusting zit 'm meer in de spiritualiteit. Dat je zelf met mensen praat en
499 boeken leest en dat soort dingen maar niet zozeer in een kerk. Maar dat heeft meer met mezelf te
500 maken. De katholieke kerk is niet zo vriendelijk tegen vrouwen. Wat dat betreft zijn ze weer een
501 beetje terug bij af. Jammer.

502 **Wat is vanuit jouw werkbeleving jouw houding tegenover de maatschappij?**

503 Oh dat is lastig. Ik heb mezelf er wel eens op betrapt dat ja, wij krijgen voornamelijk te zien waar
504 dingen niet goed gaan en niet goed lopen. Dat betekent ook wel eens dat je daar dan wel heel veel
505 twijfels bij hebt. Alles waar het fout zit komt bij deze groep natuurlijk extra naar voren. Ik merk wel
506 eens dat ik denk van ja, ik ben daarin eigenlijk best wel zwartgallig over de maatschappij, dat ik het
507 donker inzie. Omdat je het altijd, je wordt geconfronteerd met de dingen die niet goed lopen. Ik ben
508 er ook van overtuigd dat mensen ook enorm goed geholpen worden door de sociale dienst of door
509 de verzorging. En ik zie waar het niet goed gaat, en dan heb je nog wel eens de neiging om te zeggen;
510 alles gaat verkeerd. Maar dat is niet waar. Daar moet ik mezelf ook steeds op terugdraaien. Dat is
511 soms wat ingewikkeld. Ik ben zelf socialist. Ik zou het heel fijn vinden als er een wereld bestaat
512 waarin mensen voor elkaar opkomen want dat is niet altijd het geval.

513 En het wordt wel harder, en ik merk ook wel in het werk ik doe het nou bijna veertien jaar dat de
514 maatschappij ook wel verhard is naar deze groep toe. Zo van; het zal wel aan henzelf liggen zie je
515 wel. En daar merk ik wel in dat er toch wel een tweedeling is, dat er heel weinig begrip is voor
516 mensen met een baan die van 8 tot 5 werken en deze groep. En omgekeerd ook wel hoor. Dat ze
517 denken het is hun eigen schuld, dat vind ik wel moeilijk hoor, wat dat betreft is onze maatschappij
518 wel harder geworden hoor, en onze tijdsgeest ook veranderd. Ik merk dat wel hoor, de tijdsgeest
519 waar je nu inzit tegenover de tijdsgeest van 15 of 20 jaar geleden is wel anders. Ik zie het ook wel aan
520 mijn zoon, die is postmodern, die twijfelt aan alles want je kunt alles ook nog een keer omdraaien erg
521 ingewikkeld. Hoe dat precies zit vind ik moeilijk je zal het wel herkennen. Ik vind dat moeilijk dingen
522 die vroeger duidelijk waren dat is minder. Ik weet niet precies hoe dat werkt. Ik vind het moeilijker
523 ook voor jongeren, ik bedoel dat wij tegenwoordig een computerprogramma moeten hebben om te
524 weten waarop we moeten stemmen vind ik toch wel erg ingewikkeld. Vroeger was dat toch wel iets
525 helderder, als je werkte stemde je PvdA als je katholiek was KGP. Daarin merk ik ook wel dat deze
526 groep, ja je zult altijd wel een groep hebben die buiten de boot valt, maar onze wereld is wel harder
527 aan het worden. Ze vallen nog wat verder van de boot af. En ook instellingen zijn veel meer aan

528 regels gebonden dus er kan ook veel minder en valt ook meer weg. Gebruikersruimtes maar ook
529 begrip. Mensen zijn banger, daklozen worden geweerd uit het centrum van de stad en dat is moeilijk.
530 Ik heb de neiging om heel erg voor deze groep op te komen terwijl ik dan ook denk, ja die andere
531 groep is er natuurlijk ook. Ik moet daar voor mezelf ook in oppassen. Er zijn natuurlijk ook dingen die
532 dus wel goed gaan. Maar daar zit ik dus niet in, ik moet dus oppassen dat ik niet alleen dat ga zitten
533 verdedigen. Maar mensen hebben angst, misschien is die angst ook wel terecht, of niet. Mensen
534 hebben angst voor alles wat anders is. Wat dat betreft hebben we gewoon een andere tijdsgeest. We
535 hebben niet meer dat touwtje uit de deur.

536 **De afgelopen is er een hoop veranderd ook in de manier waarop de maatschappij gestructureerd**
537 **is. In hoeverre heeft dat invloed gehad op jullie?**

538 Onze doelgroep is heel sterk veranderd. Toen ik begon veertien jaar geleden waren het absoluut
539 verslaafden en daklozen. Dat was dan met name drugs en alcohol. Nu merken we dat er ook heel
540 veel psychiatrische mensen op straat zitten. Of die een medische verslaving hebben en dat er ook
541 veel economische daklozen ontstaan. Met name de psychiatrie en de verslaving dat is soms best wel
542 lastig is voor ons ook lastig. Psychiatrie moet je dan ook wat meer inhoud hebben, vaak zijn het
543 verslaving en psychiatrie erg gevoelig op elkaar. Daar is niet altijd genoeg onderzoek naar gedaan. de
544 groep is dus wel veranderd. En dat betekent dus ook dat ons werk daarin veranderd is.

545 De mensen zijn veranderd. Betekent dat wij mee moeten veranderen. Moeilijker om houvast te
546 hebben wie is nou precies de ander. Soms zit psychiatrische stoornis tussen, dat is anders. Veel
547 mensen me psychiatrische achtergrond. De benadering moet anders, verslaafden kun je direct
548 aanpakken; je niet zo aanstellen. Als iemand zegt; ik zat in de gevangenis onschuldig kun je zeggen
549 natuurlijk 95 procent zit daar onschuldig. Deze groep moet je anders reageren. Vaak onduidelijk is dit
550 ziekte of iets anders. De psychiatrie is ook een kind dat achter de wagen aanloopt, daarin gebeuren
551 een hele hoop dingen. Nog een grote inslag te halen. Begint nu een beetje op gang te komen maar
552 dat is heel lang niet geweest. Veel jonge en oude mensen grote verschillen 80 tot 18. Daar ook grote
553 verschillen. Wat dat betreft ook lastiger. Het wordt zwaarder, de problematiek is ook zwaarder, extra
554 dimensie. Dat is in het hele land wel zo, dat de problematiek groter is. Mensen meer problemen
555 hebben dan eerst, omdat er ook veel is weggevallen. In de psychiatrie worden mensen sneller op
556 straat gezet. Als mensen economisch hun huis kwijt raken zijn er andere dingen ook wel aan de hand.
557 Daar is minder kijk op nu. Daarnaast behandelt de psychiatrie vaak het gevolg en niet de oorzaak. En
558 dat maakt het erg ingewikkeld. Iemand blijft dan hangen in het gevolg, de oorzaak wordt niet
559 aangepakt.

560 Ik denk dat het altijd goed is dat er pastoren zijn die met ze meelopen. Op dit moment zijn wij eigenlijk
561 de enige die op straat lopen. De rest zit allemaal binnen. En ik denk dat het toch heel belangrijk is dat
562 we voor deze groep aanwezig zijn. Ik denk dat deze groep alleen maar groter wordt, dat merken we
563 ook. Niet zozeer in de kerk, daar zitten we ook aan de max. Er mogen maar 20 mensen in dus meer
564 kunnen we ook niet behappen. Maar de groep wordt wel groter. De groep is meer, omdat ze overal
565 geveegd worden, zijn ze meer is de plek wat groter. De groep zit veel meer verspreid en ook diverser
566 en ik denk dat dat alleen maar erger gaat worden. Terwijl er denk ik zo veel behoefte is aan
567 menselijkheid en naast je staan en zorgen dat je je eigen een beetje kan opvrijzelen. Van; ik ben niet
568 een nummer ik ben wel degelijk belangrijk. Dat zal alleen maar groter worden.

569 Interview 3

570 **Wat heeft jou ertoe gedreven om dit werk te gaan doen?**

571 Eigenlijk is het ook toevallig op mijn pad gekomen. In 2014 ben ik afgestudeerd, in mijn stageperiode
572 heb ik iemand leren kennen die met zwangerschapsverlof maar dan voor Lentis Groningen en zij
573 vertelde op een gegeven moment; ik heb 2 banen bij Lentis en bij open hof maar in verband met een
574 4^e kind moet ik mijn werk gaan opzeggen. Is het niet wat voor jou? Eigenlijk wil ik dat jij mijn plek
575 inneemt .. weet je wel zo.

576 Zij attendeerde mij erop en toen heb ik wel even nagedacht van wil ik dit, wat is dit voor doelgroep,
577 kan ik dat? Ehm, je loopt meteen, voor mij wat het een onbekende doelgroep dus je loopt ook tegen
578 beeldvorming aan van wat moet ik verwachten, waar hebben zij mee te kampen? Ik heb wel wat
579 met, met ja, mensen die niet gezien worden. Ik vind dat een vorm van onrecht, niet gezien worden.
580 En dan gaat mijn hart toch wel wat tekeer, daar moet wat mee, zoiets. Uhm, maar nog had ik twijfel
581 ik had zoiets van ik ga gewoon solliciteren en ik zie wel. Toen werd ik gekozen op de dag zelf, ik was
582 bij het oppasgezin om mijn kinderen op te halen na het gesprek en ik werk onmiddellijk opgebeld van
583 nou we willen jou. Waarop ik in het kindergedruis, heel eerlijk zei; jullie overvallen mij ik ben nog niet
584 een bekomen van het gesprek. We hadden maandag afgesproken en ik wil volmondig ja kunnen
585 zeggen dus vinden jullie het goed als ik maandag terugbel. Ik heb het toe laten bezinken en ik dacht,
586 ja, ik ga dit doen. Ik vind dit een nou ja, mensen die dak en thuisloos zijn die hebben het recht om
587 gehoord te worden en gezien te worden, om tot recht te komen. En als ik daar een heel klein beetje
588 aan bij kan dragen nou zeg ik daar ja tegen. Dus eigenlijk, ik denk dat de drijfveer, het gezien worden
589 en het gehoord worden waarom ik ja heb gezegd tegen dit werk.

590 **In hoeverre houdt dat verband met jouw geloofsovertuiging of spiritualiteit?**

591 Ja. Dan moet ik eerst iets vertellen over wat is mijn geloofsovertuiging. Ehm. Ik heb een christelijke
592 achtergrond mijn moeder was vrijzinnig theologe veel in de bevrijdingstheologie en de feministische
593 theologie heeft zij zich bewogen. Zij had altijd gespreksgroepen aan huis voor vrouwen dus van kinds
594 af aan kreeg ik een specifiek soort denken mee, ook kritisch ten aanzien van de kerk, altijd heel
595 kritisch ten aanzien van de kerk. Ik heb zelf ook kinderen en ik geef hen mee

596 dat ik het belangrijk dat bepaalde waarden die de kerk uitdraagt, dat ik die belangrijk vind. Maar zij
597 hoeven dat niet perse van mij in de kerk te vinden. Wat dat betreft is mijn spiritualiteit die van Gods
598 huis is overal, ook tussen mensen. Ik denk dat dat God gebeurt tussen mensen. Ja dus in zoverre zit
599 daar natuurlijk een groot verband tussen wat ik zelf vind, beleef en wil uitdragen in mijn eigen privé
600 kring, dat ik dat wil leven en werken op mijn werk. Zo begin ik een viering altijd van het aansteken
601 van de paaskaars en vraag ik een van de bezoekers om dat te doen. Er is altijd wel iemand die
602 opstaat en vervolgens spreek ik uit; uw licht gaat via onze handen, zoiets.

603 **In hoeverre beschouw jij dit werk als een expressie van geloof?**

604 Uhm. Dat is wel grappig want geloof heeft voor mij op de en of andere manier qua woord een heel
605 snel een link met kerk. Ik gebruik niet snel het woord geloof, daarom vind ik het ook wel leuk, in
606 ieder geval voor mij sluit dat aan dat je het woord spiritualiteit gebruikt. Voor mij is spiritualiteit, dat
607 heeft met levenswijze te maken. Dat het doordrenkt is in je eigen leven en vinden van en
608 werkelijkheid beoordelen. Ik vind daar iets van natuurlijk. Maar dat loopt wel door elkaar heen en ik
609 vind dat ook wel belangrijk. Als mensen, de bezoekers van de open hof, mij nou ja, mij zouden
610 aanspreken op dingen die niet consequent zijn in wat ik zeg en vind en dat in mijn gedrag niet
611 congruent zou zijn. Dan zou ik gevoelig zijn voor hun oordeel 'dan ben je hypocriet'. Ja als dat
612 inderdaad klopt dan hebben ze daar ook gelijk in, dan vind ik ook dat ze mij daarop aan mogen
613 spreken, dus ik vind het ook belangrijk dat die spiritualiteit doorwerkt, dat dat niet ophoudt zodra ik
614 de deur uitloop alsof het alleen maar een privé spiritualiteit is die hier in mijn huis of zo zou plaats
615 vinden.

616 Het lastige van presentie is dat je niet zo veel doet. Als je het letterlijk vertaalt staat er 'je bent er'. Ik
617 wil benaderbaar zijn voor mensen, ik wil dat ze me kennen dat ze weten wie ik ben. Ik ga op
618 maandagochtend naar de nachtopvang die sluit om 10 uur. Ik bemiddel ook wel eens in hulp-dingen
619 al is het eerder dat ik iemand verwijs. Zo concreet is het eigenlijk niet. Als ik vertel wat mijn werk
620 inhoudt is het toch vooral oor hebben voor en stem geven aan hun verhaal.

621 **Beschouw je dat het als een opdracht?**

622 Ja ergens wel. Omdat ik het belangrijk vind dat mensen gezien worden. Dat je niet alleen maar een
623 naam bent met je bsn, als je een adres hebt dat je dan een uitkering hebt. Weetje. Maar wie ben jij?
624 Wat is voor jou belangrijk? Waarom geef jij je leven op een bepaalde manier vorm? Hoe en welke
625 waarde zitten daaronder? Daarmee teken je jezelf in het leven. Voor de een is respect heel belangrijk
626 voor de ander balans of verbinding maken met andere mensen. En juist als dakloze of thuisloze het
627 moment dat je weinig aansluiting hebt met de maatschappij,

628 vaak ook wel gewantrouwd wordt van 'ja klopt jouw verhaal wel', een verhaal klopt vaak ook niet en
629 tóch heeft dat betekenis. En ik vind dat en tóch ... en tóch, dat vind ik eigenlijk het belangrijkste. Als
630 ik erachter komt dat ik zogenaamd belazerd word, dat een verhaal niet klopt denk ik oké, dan is dat
631 zo. Dan is dit het nieuwe uitgangspunt. En toch, jij verhaal mij een verhaal en het heeft blijkbaar een
632 reden dat je dit doet. Misschien is het schaamte, waarom heb je dan die schaamte? Waarin heb jij
633 pijn ervaren? Waarin heb jij verlies ervaren? Ik krijg die antwoorden niet altijd dat hoeft ook niet.
634 Niet dat ik die antwoorden krijg maar het feit dat er iemand is die niet wegloopt en je niet meteen
635 veroordeelt omdat je tussen aanhalingstekens gelogen hebt. Die leugen is ergens om. Dat is ook
636 weer onderdeel van een verhaal.

637 Ik heb niet een heel vastomlijnd geloofsbesef. Het is eerder dat ik gaandeweg, kijk je hebt mensen
638 die in de viering komen heel duidelijk bepaalde geloofsovertuigingen hebben en uitdragen en
639 Bijbelse taal hebben, Jezus is voor onze zonden gestorven. Dat zal ik nooit zeggen. Maar ik merk
640 natuurlijk wel als ik een viering voorbereid, ik ben bezig met de liturgie dat begrippen zoals licht. Nou
641 ja ik heb al een paar keer gezegd 'het licht maken', niet opgeven, blijven luisteren, het is natuurlijk
642 makkelijk om te luisteren naar de gevestigde orde want die geeft een zekerheid die door de
643 maatschappij bepaald is. Dan lijkt het dat de gevestigde orde, dat de regels, de mensen die de regels
644 uitvoeren maar ook de mensen die de regels bepalen, dat zij 'het weten'. Terwijl de mensen die te
645 maken hebben met die regels, die voelen of het rechtvaardig is of niet. Om die stem ook te horen,
646 ehm, nou die het aan den lijve ervaren.

647 En ik denk dat een figuur als Jezus dat in zijn leven deed, gewoon opkomen voor de mensen die te
648 maken hebben met alle regelgeving die die mensen eigenlijk niet echt nodig hebben of nou,
649 makkelijk erbij zitten, genoeg geld en aanzien hebben, genoeg vrienden hebben. Het gaat hen van
650 een leien dakje, zij voelen niet waarvoor wij een uitkering hebben bedacht. En de mensen die de
651 uitkering wel hebben, of ervoor moeten vechten om het überhaupt te krijgen, die weten waarom wij
652 sociale voorzieningen hebben. Zij weten ook wanneer je tegen een muur oploopt wanneer het
653 misgaat, het is heel belangrijk daar naar te luisteren. Het betekent niet dat als je er naar luistert dat
654 het dan meteen opgelost is want daar gaat tijd overheen en dat moet via wegen. Maar het feit dat je
655 gehoord word in dat je die kritiek hebt op de maatschappij, ja dat doet iets met je mens-zijn. Je moet
656 bestaansrecht als dak of thuisloze continu bevechten, continu bevestigd krijgen. Als je in gevestigde
657 orde zit, je huis hebt, je werk hebt, je sociale context hebt dan krijg je het bevestigd en dan voel je
658 het niet eens dat het bevestigd wordt. Sterker nog; de meeste mensen denken ik ben onafhankelijk
659 en ik doe het zelf, dat is helemaal niet zo. Je hebt continue bevestiging. Terwijl mensen die dat geld
660 niet krijgen, een paspoort niet kunnen aanvragen omdat ze dat geld niet hebben. Zij zijn op een

661 existentiële laag bezig met hun bestaansrecht, ik besta, ik ben er, zie mij. Maar je bestaat niet op het
662 moment dat je niet gezien wordt.

663 Ik denk dat dat voor mij wel de Christelijke waarden zijn. Ook de minste der minsten, de
664 onaanzienlijke, de drugsverslaafden die er letterlijk niet uitzien met hun smalle gegroefde koppen en
665 uitgevallen tanden, zij bestaan en hebben een naam.

666 Zij zijn een kind van een moeder en een vader en ze zijn een broer en een zus van ... zij hebben ook
667 hun netwerk maar ze worden gereduceerd tot 'de junk'. Als je beseft dat dat afval betekent. Als je je
668 dat realiseert hoe stigmatiserend dat is, de negatieve beeldvorming, je moet continue dat van je af
669 laten glijden en denken nee, ik ben ... dat moet je continu bevechten.

670 **Wat maakt het werk zo betekenisvol?**

671 Het werk geeft mij enorm veel rijkdom in de levens in de inkijkjes in levens. Het vertrouwen dat ze
672 mij schenken dat vind ik echt een geschenk. Uhm. Nou ja uiteindelijk moet de ander oordelen over
673 wat ik hen geef. Maar wat ik hen probeer te geven is ruimte, dat ze zichzelf mogen zijn.

674 Dat als een verhaal een leugen blijkt te zijn dat ik zeg, kom dan beginnen we opnieuw. Het
675 belangrijkste dat ik wil meegeven is, het is oké, het is gebeurd, we beginnen opnieuw, het gaat om
676 jou en ik voel me niet gekwetst op het moment dat jij verhalen vertelt die niet kloppen.

677 Ik voel me niet gekwetst als er dingen gebeuren waar anderen heel hard voor weghollen omdat het
678 te groot is. Het gaat om jou.

679 Ik hoop dat ik een stukje 'meedragen' geef, het zijn allemaal grote verhalen. Ik draag een stukje van
680 hun verhaal mee, niet hen, maar ik denk dat de ervaring vaak is dat op het moment dat je je verhaal
681 mag vertellen en er is iemand die oprecht luistert, dat dat even een stukje licht en lucht geeft. Dat je
682 niet het idee hebt van ik ben in alles alleen, in al mijn ellende en zwaarte en moeilijkheden. De
683 standaardreactie van de buurvrouw over de heg is vaak 'oh dat heb ik ook', dan wordt meteen de
684 aandacht ervan afgetrokken. Het valt wel mee, of kijk er eens op een andere manier naar. Dan wordt
685 de beleving die je op dat moment hebt niet serieus genomen.

686 **Wat is vanuit jouw werk jou kijk op de Christelijke missie?**

687 Ik doe daar in zoverre iets mee, open hof is gesticht uit kerkelijk initiatief. Mijn baan wordt ook
688 betaald door een kerk hier in Groningen. Dus de kerkelijke gelden zorgen er voor, dat is wel een
689 diaconale tak, die ervoor zorgt dat dit werk gedaan kan worden. De diaconie zorgt ervoor dat het
690 pastoraat bestaat. Ik moet het ook uitleggen, omdat veel mensen in die oplossende manier van
691 denken zitten en ik zit daar niet in. Als het betekent dat ik 4 jaar met iemand oploop dan doe ik dat
692 ook als er helemaal niets verandert in zijn of haar situatie. Om een voorbeeld te geven, het
693 diaconaat wilde toch wel, dat het geld effectief besteed wordt, het geld dat naar mijn werk gaat is
694 alleen maar geven aan de mensen die dat nodig hebben. Niks komt terug. En wanneer mensen
695 economisch gaan denken, zie je toch vaak wel van 'ja wat is nou eigenlijk de effectiviteit?' wat krijg je
696 ervoor terug? Nou wij krijgen er niks voor terug. Ik zie het als een soort keten, wat niet perse terug
697 gaat naar waar het geld vandaan komt, maar wat wel doorgegeven wordt. Dus, als mijn luisterend
698 oor dat iemand net iets lichter in het leven en daardoor het lontje weer iets langer is geworden en de
699 gene die die nacht in de nachtopvang bij hem op dezelfde kamer slaapt geen tik verkoopt dan is dat
700 winst. Maar dat wil niet zeggen dat het terugkomt bij de gene die ooit begonnen is met die keten.
701 Soms weet je niet wat er gebeurt, soms weet je niet wat je doorgeeft en moet je vertrouwen dat het
702 goed is wat je doet en dat de intenties die je uitdraagt een uitwerking zullen hebben. En is het niet
703 nu, dan is het over twee jaar. Dat je iets gezegd hebt, dat mensen twee jaar later denken 'ah nu valt

704 het kwartje'. En dan lijkt het alsof ze er niks aan gehad hebben, maar dan blijkt het toch ergens iets
705 gezaaid hebben wat met ze meegegaan is. Soms ook onbewust. Het feit dat iemand aanhoudt, dat
706 wordt gewaardeerd.

707 **Wat voor mensbeeld hanteer jij in jouw werk? Of hoe zie jij de mens?**

708 Iedereen hoort erbij! Ja. En ik zou, stel dat er een directeur is die door een scheiding morgen op
709 straat terecht komt, keurig in zijn pak door een scheiding en alcoholgebruik in de nachtopvang
710 terecht gekomen is, Harrie de directeur is hetzelfde als Henk de junk. Ik ben natuurlijk moeder dus
711 dan heb ik altijd om het heel invoelbaar gelijk te trekken; allebei de heren hebben ooit hun billen
712 afgeveegd gekregen door hun moeder. Er is geen onderscheid tussen allebei de heren. Maar er is in
713 hun levensloop iets mis gegaan, bij de een al veel eerder waardoor hij inderdaad met drugs, die
714 wereld in aanraking is gekomen. En de directeur heeft een veel langere periode iets meegemaakt
715 waardoor hij maatschappelijk gezien meer in het gemak terecht is gekomen, geld status dat soort
716 dingen. Maar ook heeft meegemaakt dat de zekerheden niet altijd zeker zijn. Iedereen hoort erbij.
717 Wat niet wil zeggen, ik ben ook een mens, ik heb ook grenzen, ik merk dat ik de ene mens
718 makkelijker kan benaderen dan de andere dus, dat is een principe waarde waarin ik mijn eigen
719 menselijke begrenzings heb. Dat is logisch, ik kan mezelf niet overstijgen, maar dit zijn wel, als je
720 principieel waarden heb, dat vind ik als je hebt over mijn werkbeleving één van de moeilijkste dingen
721 om te accepteren. Dat ik er tegenaanloop van; sorry ik kan niks met jou terwijl ik het wel wil. Mijn
722 principe zegt; ik moet er voor jou zijn, maar dat mijn menselijkheid zegt, mijn ontwikkeling zegt; hoe?
723 Ik heb grenzen.

724 **Voor welke mens wil je er zijn?**

725 Daar kan ik twee antwoorden op geven, ik heb natuurlijk mijn menselijke begrenzing. De mensen die
726 ik kan bereiken en voor wie ben ik er. Er is natuurlijk wel een doelgroep dat zijn mensen die dakloos
727 zijn, die in het daklozencircuit zitten, die in de nachtopvang zitten of die in sociale, in
728 woonvoorzieningen terecht zijn gekomen. Die begeleid wonen en door moeten stromen naar een
729 eigen woning. Dat zijn vaak ook mensen die thuisloos zijn. Dus stel dat ze wel een eigenlijk plekje
730 hebben, dan zie je dat ze vaak nog niet de aansluiting weten te vinden met de werkende
731 maatschappij. Dat er in hun privé situatie zoveel is gebeurd dat hun familiale netwerk is afgebroken.
732 Door scheiding, door keuzes die ze gemaakt hebben, als er sprake is van drank of drugs zie je vaak
733 dat de familie afhaakt, niet altijd. Ik kom ook wel mensen tegen, heb een prachtig gesprek gehad met
734 een man die een dochter heeft en die dochter die is er altijd voor hem. Dan heeft hij teveel gebruik
735 en een val gemaakt en wie is er meteen in het ziekenhuis? De dochter. En ze zegt ook je mag bij mij
736 in huis komen, maar hij zegt nee, dat doe ik niet omdat ik jouw leven niet wil belasten. In dit soort
737 situaties kan er een prachtige wisselwerking zijn tussen de waardigheid van de verslaafde en de
738 openheid van het familielid waardoor ze een balans vinden. Een omgangsvorm. Ik krijg er kippenvel
739 van als ik het vertel, dit is uitzonderlijk. Inmiddels heeft hij een kamer, woont begeleid, zij is
740 inmiddels bezig met het stichten van een gezin. Dat verandert iets, hij is inmiddels clean, wel
741 methadon hij zit dus niet meer in het gebruikerswereldje, en ze heeft nu gezegd; ik wil een kind en
742 nou wil ik niet meer dat je gebruikt. En hij waardeert deze eis, jij bent zo belangrijk voor mij ik houd
743 het nu bij de methadon. Maar zij ... ze nemen elkaar serieus. En dat .. prachtig.

744 Mensen zonder aansluiting, dat is wat ik heb ongeschreven dat zijn de thuislozen. Dakloos en
745 thuisloos is de doelgroep, en wat je tegenkomt is drugs en alcohol, schulden sociale problematiek,
746 psychische problematiek, dus wat dat betreft is het ook heel breed. Het kan ook zijn dat je iemand
747 treft die door de economische crisis dakloos is geworden en een ervaring in zijn leven opdoet
748 waardoor de kloof tussen eerdere kennissen, vrienden, familie groter wordt omdat zij niet goed

749 begrijpen hoe ingrijpend die ervaring. Dus dan wordt de kloof groter. Het risico op thuisloos worden
750 wordt ook groter waardoor er een grotere solidariteit komt naar de heel duidelijk de 'mislukkingen'
751 van de maatschappij. Dat daar een grote solidariteit een blijvende betrokkenheid bij is waardoor je
752 ziet dat mensen die al langer geen huis hebben nog steeds naar de dagopvang komen.

753 **Op welke manier kom je wederkerigheid tegen in jouw werk?**

754 Ik hoop wel dat het, dat wat ik mensen te bieden heb dat het een contact van mens tot mens is
755 waarbij ik wel in het oog hou dat ik natuurlijk niet kan zeggen van; oh ik heb zo veel last van
756 slapeloosheid of mijn kinderen waren wakker en dat ik ga verwachten dat zij naar mij gaan luisteren.
757 Die verhouding moet duidelijk zijn, ik ben voor hen een luisterend oor. Dat wil niet zeggen dat, nou
758 net werd ik weggeroepen bij de nachtopvang en dan zeg ik; mijn dochter is ziek ik ga nu naar huis.
759 Het wil niet zeggen dat ik mijn privé afgeschermd hou, maar van mens tot mens. Soms betekent dat
760 ook dat je daarin emoties laat zien, of dat je zegt van ik ben het er niet mee eens. Maar hun situatie
761 en hun rek en flexibiliteit ik ga er wel vanuit dat dat minder is dus ik ben daar wel voorzichtig mee. Ze
762 hebben al genoeg op hun bordje. Aan de andere kant zie je ook wel dat als je iets van jezelf laat zien
763 of van jezelf vertelt dat het een opening tot gesprek oplevert. En met daarbij, ik ben natuurlijk wie ik
764 ben. Dat maakt dat je met de ene mens meer een klik hebt dan met de andere mens. En dat dat ook
765 een gegeven is, en dat vind ik ook een gegeven van medemenselijkheid. Als ik.. je hebt natuurlijk
766 professionaliteit, je hebt het vermogen om een gesprek met iemand aan te gaan. Als die klik er niet
767 is, ja dan blijf je op een bepaald niveau steken en dat is een gegeven.

768 En je vroeg voor welke mens ben ik er; ik merk wel dat ik ehm, een zekere mate van verbaliteit nodig
769 heb. Mensen die alleen maar zorg en bevestiging nodig hebben, daar haak ik sneller af. Dus een
770 zekere mate van intelligentie of reflectie of verbondenheid met gevoel ik merk dat ik dan sneller een
771 klik met mensen heb. Maar dat zegt ook iets over mij.

772 **Wat is ten diepste het doel of juist niet het doel van jouw werk?**

773 Dat zij bij hun eigen betekenis uit mogen komen, ik ben niet de gene die dat doet maar dat zij, zij zijn
774 rechthebbenden van hun leven. Als het gaat om zingeving, zij hebben zin.

775 Ik doe dat niet, het enige wat ik doe is een kader aanbieden waardoor zij dat misschien kunnen
776 vinden. Het gesprek of een viering.

777 Dus de ontmoeting, het kader is de ontmoeting. De menselijke ontmoeting en ik ben daarin een
778 instrument.

779 Wat niet mijn doel is, wat niet een doel van de open hof is bekeren of een bepaalde religieuze
780 opvatting overbrengen.

781 Tuurlijk hebben we daarin wel een opvatting maar dat is eerder de grens van 'dit is van waaruit wij
782 werken dit is wat wij goed en belangrijk vinden' en die is ook, iedereen hoort erbij. Als er een moslim
783 in de viering zit of een nietsist of een ietsist of een humanist in de viering aanwezig is is die van harte
784 welkom. Als je met elkaar in gesprek raakt dan is dat goed want dan leg je verbinding.

785 Ik denk dat zingeving ten diepste 'verbindingen leggen' is. Een keten noemde ik ook al eerder, ik ben
786 daar inderdaad een onderdeel van. Nou ja. Ik ga niet zeggen wat de zin is, en bij welke zin ze uit
787 moeten komen dus ik zal niet zeggen wat Jezus gezegd heeft en wat ze moeten zullen gaan vinden.

788 Maar ik kan wel woorden aandragen uit de bijbel of andere verhalen in de hoop dat het inspireert, en
789 raakt en in beweging zet. Iets dat richting geeft, zo lang het maar hun richting is en zij verder kunnen.

Ik denk dat wanneer mensen beter tot hun recht komen dat ze dan ook het maatschappij kunnen dienen. De mens staat voor mij primair bovenaan, maar ik vind het ook belangrijk om iets van hun leven door te geven aan de maatschappij die hier geen weet van heeft. En dat doe ik klein, ik doe dit in eerste instantie naar de achterban dus naar de kerkelijke achterban door stukjes te schrijven voor het kerkblad zodat er eens in de zoveel tijd iets verschijnt, een verhaaltje is waarin ik invoelbaar probeer te maken dat het gewoon een mens is. Ik krijg gelukkig vaak ook wel een reactie van goh, wat een mooi stukje. En dan voel je van, het raakt even. En als het betekent, van eh, nou ik hoor wel eens van nou ik koop geen straatkrant hoor want dan financier ik hun drugsgebruik. Als ik zeg van het is hun winkeltje, stel nou dat de dokter tegen hen heeft gezegd van; jij mag je drugsgebruik niet eens stoppen, als je stopt ga je eraan dood je lijf heeft het inmiddels nodig. En als ik dat tegen iemand zegt die zegt van nou ik koop geen straatkrant, en die gaat dan anders erover nadenken van; oké, het feit dat je het kleine winkeltje op straat hebt en je raakt even met iemand in gesprek, en je hebt daarmee contact met mensen omdat dat gewoon fijn is, ja, dan denk ik mooi dan heb ik bij één mens iets van dat perspectief, iets van die beeldvorming weten te om te draaien.

Wat is vanuit jouw werkbeleving jouw houding ten overstaan van de maatschappij?

Elke maatschappij moet een structuur maken, we moeten dingen regelen. Zonder regels wordt het een chaos. Maar elke regel sluit iets aan de andere kant buiten, dat is inherent aan regels bedenken. Regels zijn dus nooit perfect, en dan gaat het er om hoe gaan we om met de mensen die daar buiten vallen. Zullen we dan de regels als hoogste goed vasthouden? Of kunnen we dan denken van oké, hier is die regel, hier werkt die niet goed, we moeten er soepeler mee omgaan om ervoor te zorgen dat deze persoon weer binnenkomt, dat die er weer bij hoort. Dat moet, ik vind dat dat moet. Ik vind dat iedereen die erbij hoort. We zijn op dit moment veel te strikt met regels. Regels zijn ook tegenstrijdig waardoor mensen tegen de ene regel aanbotsen en dan moeten ze eindeloos wachten door de bureaucratie voordat er iets mee gebeurt, en dan denken ze; misschien via die kant en dan horen ze nee dat kan niet, want dan heb je dat weer ... dan heb je dat weer ... waardoor mensen stil komen te staan en slaven worden, mensen die de regels moeten hanteren zijn slaaf van dezelfde regels als de mensen die onderhevig zijn aan die regels.

Ik vind de menselijke maat moet altijd bovenaan staan, en dat het soms heel ingewikkeld is, ja er zijn mensen die manipuleren en frauderen. Dus, er wordt ook misbruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn, dat gebeurt. Maar door zo strikt op de regels te zitten zijn er ook altijd mensen die de dupe zijn van het frauderen van anderen. En wie betaalt dan de prijs? De fraudeur of de gene die we dan niet meer geloven omdat er eventueel fraudeurs kunnen zijn? Er is een man in de nachtopvang die al maanden een uitkering probeert aan te vragen en die krijgt hij niet omdat ze hem 'mysterieus vinden', en dan probeert hij, hij ziet er keurig uit, hij verzorgt zich goed. Omdat hij zich goed verzorgt, hebben ze zoiets van nou, heb jij niet toch ergens geld?

Wat dat doet dat met jou?

Ik vind dat onrecht. Ik vind het onrecht. Ik waak ervoor om niet in de actie te gaan schieten, van ik ga dat allemaal voor hem uitzoeken, want daar ben ik niet voor. Als ik dat doe dan kom ik in dezelfde frustratie als waar hij ook in zit.

Dus wil ik die zogenaamde vrijplaats kunnen bewaren, dan moet ik niet op zijn stoel gaan zitten. Dus ik probeer dat oordeel van je bent mysterieus, sommige mensen zijn te goed waardoor instanties niet geloven dat je daadwerkelijk dakloos bent want je voldoet niet aan het beeld. Ik probeer bij een zekere neutraliteit uit te komen, ik wil niet, ik wil naast hem gaan staan, ik wil niet meegaan.

833 Sommige mensen van de nachtopvangen zeggen ook; hij is ook een beetje mysterieus. En dan denk
834 ik; stel nou dat hij het is, stel nou dat het klopt, toch wil ik daar niet van uitgaan, ik wil hem eerst
835 geloven. En misschien toch ook van; je bent onschuldig tot het tegendeel bewezen is. Ik wil als pastor
836 wil ik aan de andere kant blijven staan, je bent onschuldig tot het tegendeel bewezen. En ook al
837 hebben ze me belazerd dan denk ik nog; maar je bent ook een kind, en elk kind heeft een zeker
838 onschuld, elk kind heeft verlangens en wensen. En daar wil ik je treffen, wat zijn je verlangens en
839 wensen en idealen. Wie ben jij? Tuurlijk voel ik ook de frustratie aan me trekken, maar op een of
840 andere manier is dit principe wel zo helder voor mij, dat ik bij die onschuld wil blijven dat ik geloof
841 dat het me ook goed afgaat om uit die frustratie te blijven.

842 **Wat bekrachtigt jou in jouw werk?**

843 Tijd. Soms moet je dingen tijd geven. Als ik frustraties heb dat ik denk; laat maar even betijen. Ik ga
844 niet de handjes vouwen en bidden, maar iets de tijd geven is voor mij wel bezinnen, een vorm van
845 bidden het loslaten. Het mediteren, het zijn allemaal dingen als je daar de beelden bij krijgt van ik ga
846 zitten dat is het allemaal niet maar toch is het wel zoiets. Snap je wat ik bedoel? Dus, ehm, dat ja, dat
847 geeft kracht.

848 als ik ontmoetingen heb met mensen, het vertrouwen dat ze mij geven geeft mij ook bevestiging dat
849 ik op de goede weg ben met ze. Dus het is ook een, ik zet wat dat betreft ook een zekere sensitiviteit
850 in.

851 Dat ik mijn zintuigen probeer in te zetten, dat ik niet alleen bezig ben met kennis en professionele
852 kaders maar dat ik ook de mens tegenover me probeer af te tasten. Ontmoet ik jou en blijf ik trouw
853 aan mijn eigen waarden.

854 **Er is een hoop veranderd in de maatschappij, in hoeverre heeft dat jouw werk veranderd?**

855 Ik werk nog maar tweeën half jaar, dus eigenlijk is dat wel na dit soort veranderen. Als ik 20 jaar aan
856 het werk was geweest had ik daar meer over kunnen zeggen. Ik zie wel dat het steeds strenger
857 wordt. Als je het hebt over wanneer mensen een advocaat nodig hebben en ze krijgen daar subsidie
858 voor, dan was dat 75 euro en nu 275 aan eigen bijdragen. Dat maakt het voor deze mensen wel
859 direct een stuk moeilijker. De urgentie voor een woning, urgentieverklaring krijgen is veel moeilijker
860 geworden. De openingen die mensen hebben, dat is nijpend.

861 Ik denk dat meer mensen langer in het systeem, in het daklozensysteem blijven hangen. Er zit meer
862 wanhoop, er zit meer gelatenheid er zit ook meer. Ik hoor natuurlijk ook verhalen van mensen die na
863 1,5 nog steeds geen stap verder zijn, ja die houden op, die hebben hun verhaal 300 keer gedaan aan
864 zo veel verschillende hulpverleners. En als zo'n pastortje dan voor de zoveelste keer hoe het met je
865 gaat, ja, wat kan je dan nog? Ik hoor hen ook wel eens zeggen van; ik steek gewoon het
866 gemeentehuis in de fik, en dan heb ik onderdak en eten, achter de tralies dan misschien maar dan ...
867 weet ik in ieder geval waar ik zit. Want dat gesjok van plek naar plek de hele dag ja ...

868 Ik denk dat ik zelf nog in ontwikkeling ben. Ik weet niet of ik er verder antwoord op kan geven. Ik ben
869 ook nog maar een broekie met m'n 2,5 jaar straatpastor zijn. Ik zit heel erg in hun beleving, ik heb
870 maar 16 uur dus ik zit ook niet in allerlei overlegorganen en dan mis ik wel eens waardoor ik ook niet
871 altijd weet. Er zijn ook mensen die klagen en vinden dat bepaalde dingen niet zo mogen gaan zoals ze
872 gaan en die ook wel klagen over regels en dat het ligt aan de hulpverlening en zij maken fouten. En
873 soms is het ook zo dat de hulpverlening ontzettend veel werk verzet en dat de mensen weigeren, de
874 hulp die hen geboden wordt. Dat komt ook veel voor. En waarom? Dan kom ik weer bij; dat heeft
875 een reden. Dan heb je soms een aanhouder nodig die blijft aanbieden, die niet ophoudt. Veel

876 hulpverleners houden op een gegeven moment op, en dat begrijp ik wel hoor, op het moment dat je
877 op die praktische laag zit dan krijg je ook de frustratie van ik blijf jou iets aanbieden maar je neemt
878 het niet aan. Maar om dan een zekere afstand te bewaren en te denken, nou we proberen het weer
879 opnieuw; dat is niet eenvoudig. Dat is niet eenvoudig.

880 Ik heb ook echt begrip voor hulpverleners die gefrustreerd raken en afhaken. Die zeggen van nou je
881 zegt wel de hele tijd dat ik het fout doe, maar jij neemt het gewoon ook niet aan. Eigen
882 verantwoordelijk is op dit moment een groot woord, maar niet alles is eigen verantwoordelijkheid.
883 Waar de eigen verantwoordelijkheid wel zit is, soms kun je in situaties waarin jij niet alleen
884 verantwoordelijk voor bent. Nou ja, een verhaal van een man die al 1,5 jaar in de nachtopvang zit en
885 contact met hulpverleners heeft, en als een hulpverlener zegt van 'ik kom er niet uit' dat hij dan zegt;
886 'ja en ik dan wel?' en dat is mijn verantwoordelijkheid dat ik hier uitkom, en jij met al je netwerken
887 en contacten, jij krijgt het niet voor elkaar. Hoe denk je dat ik er dan wel uitkom? Dan denk ik dat is
888 een terechte klacht. Maar waarin hij natuurlijk wel een verantwoordelijkheid is de hulp blijven
889 aanvaarden die hem geboden worden en openheid blijven geven over zijn situatie om eruit te
890 kunnen komen. Dat is een heel ingewikkeld terrein van wat ik nou je eigen verantwoordelijkheid en
891 wat niet. En ik vind dat we teveel doorschieten in het eigen verantwoordelijkheid, dat is een
892 maakbaarheidsgedachte en dat gaat gewoon niet altijd op.

893 Interview 4

894 **Wat heeft jou ertoe gedreven om dit werk te gaan doen?**

895 Ik werk hier nu 11 jaar en daarvoor heb ik 7 jaar in een parochie gewerkt. Ik kom van oorsprong uit
896 het onderwijs ik was kleuterleidster en toen heb ik een switch gemaakt naar theologie studeren. En,
897 de switch van het onderwijs naar theologie had voor mij te maken met ik wil op een andere manier
898 met mensen omgaan dan voor de klas. Voor de klas ben ik degene die het weet, en die de macht
899 heeft. Maar je staat letterlijk voor de klas en jij vertelt aan de kinderen 'hoe leer je dat'. Ik wilde op
900 een gelijkwaardige manier tussen de mensen iets doen, zoekende kwam ik op theologie studie uit.
901 Tijdens mijn theologie studie ben ik vooral eigenlijk wakker geschud door de colleges feministische
902 theologie van Lieve Troch, waarop ik beter zicht kreeg op de wereld. Ik was nogal beschermd
903 opgevoed uit een middenklasse milieu. In die zin was het voor mij schokkend van nou ja, het maakt
904 wat uit waar je geboren bent als vrouw, man, op welke plek op de aardbol en dat er allerlei
905 mechanismen, regels en wetten zijn waardoor mensen worden uitgesloten en er niet bij horen. Dat
906 gecombineerd met mijn geloof, ik noem het wel, voel ik een roeping om daar te zijn waar je móet
907 zijn. Ons geloof in Jezus van Nazareth laat zien waar je moet zijn, bij de armen, maar dat zeggen we
908 hier niet in huis. Maar de mensen die in een kwetsbare positie leven. Omdat daar van hen kan je
909 leren, met hen kan je optrekken, en hoop ik op een of andere manier van betekenis te kunnen zijn.
910 Maar wel in dat wederkerige van; ik leer ook van hen. Mijn waarden en normen gaan ook schuiven
911 doordat ik met hen optrek. Dus het voelt als een soort opdracht roeping om er te zijn tussen de
912 mensen en ik noem dat voor mezelf ook, 'vrouw van God', en wat ik, ik kom niet om te helpen zeg
913 maar. Wat voor mij altijd een dilemma is; ik wil er zijn tussen de mensen maar je hebt ook een drive
914 om oorzaken van onrecht, grote woorden maar die zijn er gewoon, wetten en regeltjes waardoor
915 iemand echt slachtoffer wordt van ... om daar iets mee of iets aan te doen. Maar dat komt vast later
916 nog wel aan bod. Dat je handen jeuken, maar dan moet je present zijn.

917 **Zie je dit werk als een expressie van jouw geloof? Op wat voor manier is het een expressie van het**
918 **geloof?**

919 Dat is wel mooi gezegd. Zo zou ik het zelf denk ik niet noemen. Maar het is wel grappig als je het zo
920 benoemt. Ik vind van mezelf dat ik dat als een soort opdracht, als een soort taak, als Christen hoor
921 dat er bij. Om er te zijn tussen deze mensen die uitgesloten worden en er niet bij horen. En om aan
922 hen te laten merken van hey, ik vind jou de moeite waard hoewel ik dat niet persé hardop zeg, maar
923 dat ik iemand zie als mens van God, zo.

924 **Wat maakt dit werk betekenisvol?**

925 Dat ligt eraan, ik doe dit vanuit mijn geloof en mijn roeping. Maar mijn collega's hebben dat niet
926 maar zij doen wel het zelfde. Dat is ook wel iets waar ik over in discussie over ben. De vraag is; als je
927 in zo'n centrum als dit werkt en je doet presentie. Kan je dat alleen maar doen als je gelooft? Als je
928 theologie gestudeerd hebt? Of kan het ook als je dat niet hebt? En, ik ervaar mijn twee collega's, die
929 doen hetzelfde als ik, op eenzelfde manier, maar van waaruit is anders. Dat vind ik een hele puzzel,
930 daar ben ik ook nog niet over uit. In de contacten stel ik me ook niet voor van ik ben pastor die, nee
931 ik ben Dorothé, dat heb ik in de loop van de jaren afgeleerd want dat schept meteen afstand. En ik
932 begin, het verschil, als mensen over hun geloof beginnen, laten merken dat ze geloven, dan kan ik
933 daarop inspelen en dan heb ik dezelfde taal. Dat zouden mijn collega's dan weer niet kunnen. Maar,
934 het geloof komt niet altijd, of weinig, aan bod. Ik zeg soms wel, ik doe bijna wel hetzelfde als een
935 maatschappelijk werker. Zeker nu de zorg aan het veranderen is, ze ambulant moeten werken en de
936 wijk ingaan. De manier van werken, het welzijnswerk, we zijn net naar een lezing geweest 'kanteling
937 van welzijnsland' als je dan kijkt van dat ze niet meer volgens de systeemwaarden werken maar
938 volgens de menswaarden. Dat is helemaal zoals wij werken, je kan bijna zeggen van nou ja, dat is
939 gewoon de presentiebenadering. Dus nou ja, het is van waaruit ik het doe.

940 Ik heb van mijn roeping mijn werk kunnen maken en dat is mijn geluk. En dat kan natuurlijk niet
941 iedere Christen of gelovige. En het is gewoon heel bijzonder dat ik hier kan en mag werken. Dus als ik
942 dat ik dat niet had dan zou ik moeten zoeken; waar dan? Waar ik de laatste maanden mee worstel
943 dat is heel vers is ik heb dat als een roeping en dat is een enorme drive maar is dat iets wat ik echt wil
944 of móet van mezelf? Dus dat is een heel persoonlijke worsteling van ja ik doe dit, ik merk op het
945 moment van ik vind het werk wat minder leuk, ik heb minder zin in de mensen. In bepaalde mensen.
946 Als ik de inloop oploop dan zie ik ze soms zitten en dan denk ik pff daar heb ik geen zin in. Zo. Dus ik
947 ben mezelf aan het reflecteren met mijn trainingsgroep en mijn supervisor van goh, wat is dat nu? Je
948 doet het ergens van waaruit, maar mijn roeping kan ook, zeg maar, ja, ik kan me er ook aan
949 ophangen. Want ik wil dat graag, ik heb mij nooit afgevraagd of ik het ook wel kan, ik wilde gewoon
950 tussen deze mensen en ik heb me er gewoon ingestort. Ik heb in de parochie ook diaconaal werk, ik
951 begon basispastoraat en toen diaconaal werk, en toen kreeg ik te weinig ruimte voor en toen kon ik
952 heir naartoe, en daar had ik alle ruimte. En ik hoefde nergens naartoe want de mensen kwamen
953 gewoon binnenlopen. Die op straat leven, dus je dat er gewoon middenin, in de parochie moest ik ze
954 zoeken met veel moeite. Maar de presentiebenadering vraagt dat je er gewoon tussen bent, en ik zit
955 van nature in elkaar dat ik iets wil of wil bereiken, of aanklagen, ik wil vooruit. En sommige mensen
956 komen niet vooruit en dan blijft het hopeloos machteloos, kun je niks, en dat moet je uithouden
957 volgens de presentie-benadering en dat doe ik nou elf jaar. En dan denk ik; wil ik dat nog? Kan ik dat
958 nog? Of, is het even genoeg geweest? Ben ik streng voor mezelf? Ben ik te streng met de presentie
959 benadering want het lukt ook niet altijd. Is presentie-benadering nou helemaal heilig? Daar zijn we
960 ook wel over bezig hier in huis van, er blijven altijd mensen over. Er blijven altijd mensen over, in
961 onze trainingsgroep hebben we het over 'zitters', de 'zitters' kan je ook niet zo zeggen maar dat is
962 meer een werktitel. Je hebt mensen die vooruit komen, die dakloos geweest zijn en weer een kamer
963 vinden en vooruit komen, werk vinden of vrijwilliger worden. Maar je hebt ook mensen die ja, door
964 hun verleden door hun, wat ze allemaal meegemaakt hebben, van alles, omstandigheden door een

965 verstandelijke beperking of verslaving niet vooruit komen. Of ja, wat is dan vooruit? Moeten ze
966 vooruit is dat alweer een vraag? Als je dan presentie-benadering hebt biedt dat dan het goede
967 arrangement? Of zijn er nog andere arrangementen, aanpakken, modellen die mensen, ja, zeg maar,
968 wel kunnen stimuleren zich aangesproken te voelen op hun talenten om die in te zetten, om het wat
969 beter te hebben als nu.

970 **Wat is vanuit jouw werk jouw kijk op de Christelijke missie?**

971 Je gebruikt diaconie he, er zullen ook werkers in het veld zijn die zullen zeggen; nee het is missionair!
972 Het is een heel ding, maar goed dat laten we even achterwege dan. Je noemt diaconie en zegt wat is
973 de missie, terwijl bij diaconie heb je, zeg ik altijd, de aandacht voor de meest kwetsbare uitgesloten
974 mensen, maar is ook de strijd van oorzaken waarom die gene onrechtvaardig behandelt wordt. Als je
975 het hebt over missionair, over missie, dat is een ander accent. Ik vind dat lastig hoor. Dus, wat ik niet
976 op uit ben is dat er mensen zich bekeren tot het Christendom, dus het is geen zieltjes winnen. Ik ben
977 juist heel huiverig om, ja, iets daarvan te laten zien of te benoemen. We hebben het er in onze
978 trainingsgroep over, we zijn te huiverig want inmiddels heb je geloofsgroepen en binnen de
979 migranten, de evangelische beweging die dat veel makkelijker bezigen en daardoor makkelijker
980 subsidie krijgen. En wij doen allemaal een beetje moeilijk en zijn daardoor minder zichtbaar van
981 waaruit en hoe we het doen. Dus het gaat er mij om dat, het gaat er ten diepste om dat ik die ander
982 ontmoet en dat ik tegen die ander kan laten merken van goh, je bent een mooi mens, je bent de
983 moeite waard, ik zie jou ik hoor jou. Daar gaat het om. En ik ben benieuwd naar jou, jij kan iets
984 betekenen voor mij en ik voor jou. Daar gaat het om. Of; ik ben er gewoon met jou. Daar gaat het
985 om.

986 **Wat is jouw mensbeeld in jouw werk?**

987 Ik zie ieder mens als een uniek mens met zijn beperkingen en kwaliteiten. En dat is dan wel vanuit
988 mijn geloof, maar dat is ook inmiddels wat hoort bij de identiteit van dit huis. Dat ieder mens weer
989 een nieuwe kans moet krijgen, er is altijd, als je dat in geloofstermen wil zeggen; vergeving,
990 vergiffenis. Die woorden worden hier niet gebezigd, maar ik zeg hier als iets niet goed lukt of je komt
991 niet op een afspraak voor zover we die hebben of je hebt geld geleend en dat gaat niet goed. Je mag
992 altijd weer opnieuw beginnen, een nieuwe kans krijgen. Ik heb liever dat je het geld niet besteed
993 hebt aan waar ik het je voor heb uitgeleend en je kan het niet terugbetalen, dan heb ik liever dat je
994 weer komt dan dat je daarom wegblijft. Dus als je hier 11 jaar bent dan ken je mensen omdat je
995 merkt dat mensen na een paar jaar weer terugkomen. En ik ben altijd oprecht blij als ik weer iemand
996 zie, en pas daarna valt het kwartje van; oh ja hij komt hier niet voor niks het zal wel niet goed gaan.
997 Weet je wel.

998 Als je nu kijkt naar wat er nu in de hele welzijnssector aan de hand is, de hele decentralisatie van de
999 zorg naar de gemeentes is dat men insteekt op de zelfredzaamheid en participatie dat zijn woorden
1000 die dan voorbij komen. Dus dan gaat men ervan uit, én actief. Dus in plannen van de gemeenten
1001 hebben ze als speerpunten bepaalde zwakke wijken en daar wordt dan een pilot opgezet met geld.
1002 Men spreekt over de actieve burger die participeert. En dan zeggen wij, daarin onderscheiden we ons
1003 dan; wij zijn er voor de mensen die niet actief zijn, en niet participeren en onzichtbaar zijn. Er wordt
1004 veel te makkelijk ervan uitgegaan dat iemand meekomt in deze maatschappij. En het wordt alleen
1005 maar ingewikkelder vanwege digitalisering. Dus er zijn mensen die niet mee kunnen, die het niet
1006 snappen, er zijn regeltjes gemaakt waar hun niet invallen. Regeltjes, wetten en protocollen, heel te
1007 bureaucratisering. Daar hebben mensen gewoon last van, als je het hebt over dak en thuislozen, je
1008 word je huis uitgezet of je gaat weg bij je partner, als man zijnde vaak dan laat je je vrouw met
1009 kinderen achter. Dan heb je geen adres meer, dan word je uitgeschreven. En het digitale systeem van

1010 burgerzaken heeft maar twee codes, een adres of met onbekende bestemming/vertrokken uit het
1011 buitenland. Dus, alleen al door zeg maar een wet en een digitaal systeem word je uitgesloten, er is
1012 een man op de inloop die stond voor de balie van burgerzaken Breda want hij was dakloos, hij was op
1013 een camping maar daar kun je niet inschrijven. En die vrouw van burgerzaken zegt; u bestaat niet
1014 hoor! Hij staat live voor haar. Nou dat bijvoorbeeld dus dat is, zeg maar, in de switch van de parochie
1015 naar huis, dat leer je niet tijdens je studie en de gemiddelde burger weet daar niks van maar dat
1016 geloof je gewoon niet! Wat er allemaal aan wetten en dingen gebeuren dat je zegt van; hoe krijgen
1017 ze het verzonnen? Ik ben ook nog nooit zo vaak zo boos geweest. Dat iemand er ook gewoon niks
1018 aan kan doen, want als je geen adres hebt en niet ingeschreven kun je geen uitkering aanvragen, je
1019 auto gaat ook niet meer, je kunt je schulden niet regelen, je krijgt geen post, schulden lopen op. Je
1020 kunt niet werken, je kunt niks. We hebben hier een term; dan ben je een spook – burger. Je bestaat
1021 niet. Maar je loopt wel rond. Ja.

1022 **Voor welke mens ben je er?**

1023 Voor de mens die er niet bij hoort die uitgesloten wordt. Die onzichtbaar gemaakt wordt. En daar,
1024 daar heb je ook nog allemaal verschillende mensen. Je hebt mensen die zeg maar verslaafd zijn, of
1025 iets met psychiatrie, ook verstandelijke beperking en als je dan een combi hebt van die drie, dat is
1026 het meest lastig zeg maar. En dan heb je ook nog een groep dat zijn de ongedocumenteerden,
1027 waarvan de verblijfsstatus niet helder is, alles rondom verblijfsrecht. Als je die factor er ook nog bij
1028 hebt dan ... dat vind ik, die groep dat is, zeg maar zo, soms, hopeloos, of vraagt zo veel tijd. Die groep
1029 daar waag ik me nog niet zo aan, zeg maar. We hebben hier iemand die daar helemaal in
1030 gespecialiseerd is en mijn collega vindt dat heel leuk, die trekt het liefst op met die mensen. Dan heb
1031 ik zoiets van, als ik kijk naar het proces waarin ik nu zit heb ik zoiets van pfff, Sylvia is goed doe jij dat
1032 maar. Als het niet hoeft dan even niet. Dus dat is de groep.

1033 Dat is eigenlijk gewoon andersom gezegd, ze zijn niet gezien niet gehoord. Onheus bejegend, ze
1034 horen er niet bij, ze zijn uitgesloten. Dus dat is waar ze in overeenkomen, de diepste pijn zit 'm in de
1035 bejegening, er zijn wetten en regeltjes maar aan hoe iemand je benadert aan een loket, dat geeft de
1036 meeste frustratie of woede of .. die gene in dat voorbeeld van mij van burgerzaken had er ook anders
1037 mee om kunnen gaan. En dan had, hij heeft het daar nog over, dat is zo'n diepe belediging. Als dat
1038 vaak gebeurt dan zijn op een gegeven moment de mensen hun schaamte voorbij. Alleen al hier naar
1039 binnen gaan is al zoiets, terwijl we niet eens specifiek voor dak- en thuislozen zijn, dus als je hier
1040 binnenstapt, of naar het loket van de gemeente gaat, of naar de voedselbank moet, daar schaam je
1041 je voor. Dat je je onafhankelijkheid kwijt bent. Dat je moet toegeven dat het niet lukt, niet kan, dat je
1042 hulp nodig hebt. Of dat je echt die schaamte voorbij, om ja, je hand op te moeten houden. Dat is ook
1043 iets wat diep raakt. Ik denk dat alle mensen ook in hun leven van alles hebben opgelopen, dat is ook
1044 een overeenkomst. Ook door jeugd, hoe ze zijn opgevoed of niet zijn opgevoed. Er kunnen heftige
1045 dingen gebeurd zijn omdat gewoon, als ouders niet voor hen konden zorgen. Of, en, door
1046 omstandigheden. Dat zijn, ja, voor sommigen traumatische ervaringen als je je werk kwijtraakt of ziek
1047 wordt of je relatie gaat uit, als dat dan ook een opstapeling is. En tegelijkertijd kan je ook zeggen dat
1048 het ook hele sterke mensen zijn, ze zijn gewend om te overleven. Ze zijn ook enorm krachtig en wijs
1049 in een aantal dingen. Zeker als ze al, de mensen die van generatie op generatie in armoede leven, die
1050 kunnen daar nog beter mee omgaan dan iemand met een middenklasse milieu met een goede baan
1051 die helemaal terugvalt. Die kent dat niet. Je bent generatie-arm of arm gemaakt of arm geworden er
1052 zit een verschil in hoe je dan, daarom steigeren ze als je ze kwetsbare mensen noemt. Eerst in het
1053 jaarverslag stond 'kwetsbare mensen'; HOEZO KWETSBAAR? En Andries Baart, in een lezing heeft hij
1054 het daar ook wel over van; hoezo? Ik ben toch ook kwetsbaar? Met zijn vrouw die borstkanker had,
1055 ieder mens is kwetsbaar. Dus het zijn mensen in een kwetsbare positie, maar zij zijn in een aantal

1056 dingen sterker dan ik ben. Dus in die zin, streetwise, in een wereld die ik helemaal niet ken geen
1057 notie van heb, dat is ook iets. Ook hun cultuur van voor elkaar zorgen, elkaar opvangen met dat je
1058 niks hebt. Dat is ook iets dat bij deze mensen hoort. Heel solidair met elkaar, in het algemeen. Onder
1059 daklozen is het soms hard tegen hard, maar in het algemeen mensen die dakloos zijn worden
1060 opgevangen door ook mensen die bijna niks hebben en in de bijstand zitten. En die worden niet
1061 opgevangen door iemand met een huis een hypotheek.

1062 Mijn collega was zwanger, als je ziet wat dat teweeg brengt. Ze merkt ook wat dat teweeg brengt,
1063 dat ze anders met haar omgaan. Ze hebben aandacht en zorg voor haar, en een cadeautje.

1064 **Op wat voor manier speelt wederkerigheid een rol?**

1065 Ja dat is de basis, ook van dit huis. De wederkerige relatie is de basis ons uitgangspunt. Misschien nog
1066 eerder dan de presentie-benadering maar die past daar gewoon bij.

1067 **Wat betekent dat voor jou?**

1068 Dat het heen en weer gaat. Dus dat ik niet degene ben ik weet hoe het zit. Ik ben niet de gene die
1069 zegt wat je moet doen, eigenlijk mag ik ook geen adviezen geven maar dat is dan weer heel lastig.

1070 En, eh, ik zit er ook in als persoon. Dus ik, wat ik al zei, mijn normen en waarden schuiven ook en
1071 worden bevraagd. In die zin gaat het heen en weer en daarom zit je er als persoon in. Het hangt van
1072 je persoon en je biografie af hoe je erin staat.

1073 Ik werd daar bijvoorbeeld mee geconfronteerd door een bezoeker hier die al heen lang komt, die ik
1074 ook heel graag mag, die dakloos is, niet ingeschreven. Vriendin kreeg een kind, en hij kwam als eerste
1075 naar ons toe zijn geboortekaartje brengen. En daar stond z'n adres op, en de politie zocht hem. Ik
1076 weet niet meer precies het is al lang geleden. Dus toen was het zo van ja als de politie nou komt en
1077 die vraagt naar hem en dat kaartje met adres hing op ons prikbord eerst. Toen raakte ik in een
1078 dilemma. Vanuit mijn biografie en mijn afkomst, politie, daar moet je altijd eerlijk tegen zijn. Die
1079 weten het, zo. Dus was mijn eerste neiging vanuit mijn biografie van oh, maar als ze dan vragen waar
1080 hij zit dan moet ik het adres zeggen. En tegelijkertijd, zei mijn hoofd, vanuit de wederkerigheid met
1081 hem, mijn relatie met hem had ik meteen een knoop in mijn buik. Dat gaat niet, dat kan niet. Als je
1082 dan over wederkerigheid hebt, dit besprak ik met hem. Hij werd heel boos op mij want hij had zoiets
1083 van hallo laat je me vallen? dat was voor mij heel lastig. In die zin gaat het heen en weer en moest ik,
1084 ik heb die kaart toen in mijn trainingsgroep naar binnen gebracht, ik heb erover geschreven om eruit
1085 te komen. Van hey, ik kan het nu gewoon zeggen maar zo werkt het natuurlijk niet. Ik merkte
1086 gewoon dat mijn eerste reactie van oh, en he, en pas later, pas nu kan ik zeggen hoe dat kwam.
1087 Vanuit mijn biografie, dat hoor je te doen. Dan ook nog met de setting van, hoe thuis over de politie
1088 gepraat werd. Mijn man speelt daar ook een rol in. Dus naja, ik ben weer naar hem terug gegaan en
1089 heb hem gezegd hoe dat voor mij was en hoe ik dat ervaren heb en dat ik hem niet zo verlinken. Dat
1090 ik hem graag mag. Zo is het weer goed gekomen. Maar nou ja, een voorbeeld van, dat het ja, heen en
1091 weer gaat. Om maar zo te zeggen. Ik leer van hem en hij van mij. En ik ben in het geding.

1092 Er is niet zoiets als een vastomlijnde professionele identiteit. Nee nee. En soms kan het niet he, soms
1093 kan het niet. Dit is heel ideaal dat ik mijn worsteling aan hem kan terug geven. iemand met een
1094 verstandelijke beperking, ja daar zitten we soms mee. Je wilt altijd transparant blijven maar we
1095 merken met mensen met een verstandelijke beperking dan is het lastiger want je kan het niet altijd
1096 teruggeven omdat iemand het niet begrijpt. Dus dan moet je het op een andere manier in taal, dus
1097 dat gaat niet altijd. Dan is het op een andere manier wederkerig.

1098 **Wat is ten diepste het doel of juist níet het doel van het werk dat jij verricht?**

1099 Ja dat is een goede, dat is waar we ook weer mee bezig zijn. Hoe onderscheiden wij ons van de rest?
1100 Dan kom je enerzijds op wat ik al gezegd heb, wat ook mijn ding is maar ook de identiteit van het
1101 huis; dat kan je ook teruglezen. Dat de ander zich gezien en gehoord wordt, dat hij mens mag zijn als
1102 héél mens, dus niet met een etiketje verslaafd. Maar als heel mens, zo kom je gewoon binnen. En je
1103 komt niet aan het loket van GGZ binnen omdat je iets mankeert. Het gaat om de ontmoeting en dat
1104 wij-stem geven aan de ander die we ontmoeten.

1105 Maar het liefst, het mooiste zou zijn als die ander zelf stem krijgt en zijn verhaal kan vertellen
1106 waardoor, dus dat is dat diaconale aspect van strijd, waardoor bijvoorbeeld de beeldvorming positief
1107 beïnvloedt wordt over de dak- en thuislozen. Want dat is een heel negatief beeld. Het beeld dat ze
1108 hebben, de zwerver op het bankje, oud grijs en vies. Stinkend, plastic zakken op een bankje voor de
1109 Aldi. En dat wil ik doorbreken, en dat doen we door mensen bijvoorbeeld straatgids worden, en hun
1110 verhaal vertellen. En daar groeien zij ook van, zij vertellen graag van zichzelf om te laten zien van; ik
1111 ben gewoon een mens net zoals jij en ik en het kan iedereen overkomen dat je dakloos wordt. Ieder
1112 die de tour heeft gevolgd is verbaasd van wauw wat zijn jullie open en wat vertellen jullie allemaal en
1113 iets van; oh nu kijk ik heel anders of snap ik het beter. Dat is de basis. En als het lukt proberen wij
1114 dingen te verbeteren en te veranderen. De wethouder heeft ons gevraagd een luis in de pels van de
1115 gemeente te zijn door aan te klagen wat er niet goed gaat. En dat door stem te zijn van ... maar als ze
1116 dat zelf kunnen is dat het mooist.

1117 Een ander element is dat mensen opgenomen worden in een gemeenschap, in dit huis is een
1118 gemeenschap waar je aansluiting vindt. En deze mensen zijn vaak al uitgekotst door hun familie en
1119 netwerk zeker als het lang duurt. Vinden dan nergens meer aansluiting en komen hier. Door de
1120 laagdrempelige manier waarop we met elkaar omgaan de sfeer die er hangt, de gezelligheid de
1121 huiselijke sfeer beschouwen mensen het soms als hun huiskamer. En ze voelen zich erbij horen, er is
1122 onderlinge betrokkenheid en soms wordt er iemand gemist.

1123 Wat er doorheen druist is ontmoeting, van mensen onderling, jullie en mensen, jullie en de
1124 gemeente. Ja. En de vrijwilligers ook.

1125 Maar aan het begin meende ik te horen dat je zei, we hebben geen doel.

1126 Ja toen bedoelde ik de presentie benadering. Het optrekken met, dan volg je iemand, dus dan kan ik
1127 niet een doel hebben met diegene. Ik denk, anders weet ik het niet, dat ik dat bedoel. Het is een plek
1128 waar ze zichzelf mogen zijn, en dat is ook lastig want soms gedragen mensen zich zodanig dat
1129 mensen het niet prettig vinden en hoe ga je daarmee om. Dus het is wel makkelijk gezegd, maar zo is
1130 het niet altijd. Iemand kan soms racistische opmerkingen maken, dus dan proberen we niet te
1131 schorsen maar in gesprek te gaan; hoe komt het nou dat je zo doet?

1132 **Wat geeft jou de kracht om door te gaan?**

1133 Ja eh. Als ik het nu vanuit de trainingsgroep moet zeggen, wat van belang is dat we, maar dat doe ik
1134 dus te weinig, dat we vertragen en reflecteren op ons werk. Om zeg maar, en daarin onderscheid ik
1135 me van mijn collega's, als ik wil dat mijn, als ik mijn werk theologisch wil duiden of gevoed wil
1136 worden in mijn geloof daarin, dan gaat niet in de hectiek in de praktijk van elke dag, dus dan is het
1137 nodig om te vertragen, om bij wijze van spreken een casus uit te schrijven en te zien van he, wat zegt
1138 dit van mij? Wat gebeurt hier? Welke woorden kun je hier aan geven? daarom volg ik training; omdat
1139 je dan gedwongen wordt om dat te doen. En door de anderen in de trainingsgroep spiegelt dat weer
1140 naar mijn praktijk. Waardoor je leert.

1141 Je moet het niet zo hebben van wanneer het goed gaat, in die 11 jaar, er zijn maar heel weinig
1142 mensen die terugkomen of je bedanken f dat je weet dat het goed met ze gaat. Daar moet je het
1143 niet van hebben. Die mensen willen dan helemaal niet meer hiermee geassocieerd worden, dat is
1144 dan voorbij. En zeker toen het hier zo druk was, honderden mensen zijn hier geweest. Dus dan zit 'm
1145 in hele kleine dingen, want je heel intensief contact met iemand dat kan soms een eenmalige
1146 ontmoeting zijn. En dan is het op dat moment en dan is dat een fijn contact en raak je verrast over
1147 hoe iemand is of doet .

1148 Dat ik het volhoud is voor mij een stukje zelfzorg dat ik, en dat doe ik, en dat mag ik van mezelf
1149 zeggen, wel goed. De zelfzorg is niet optimaal maar veel collega's gaan door, lopen zichzelf voorbij.
1150 Het speelt in onze trainingsgroep. Wat ik nodig heb en inmiddels georganiseerd heb is dat ik, elke
1151 ochtend mediteer. Ik heb mindfulness gevolgd en probeer dat ook te doen, en ik doe andere dingen,
1152 ik ben gaan schilderen. Om in een hele andere setting leerling te zijn en te leren en als je daarmee
1153 bezig bent is de rest weg. Hobby's zoeken, ja in de tuin, ik heb dus ook geen zin in mensen. Dus dat
1154 is, altijd, dat is wel een ding van; eh, mijn man moet zeggen van goh je ouders, ze zijn weer aan de
1155 beurt, we moeten iets afspreken. Ik ben blij dat een paar vriendinnen dan mij ... zo . en in de
1156 schilderles heb je verschillende groepen en sommige groepen zijn echt van die kippenhokken nou ik
1157 ben blij dat ik in een groep zit die rustig is. Ik hoef verder niks te weten. Ja zo. Dus dat is ja dat heb ik
1158 nodig om hier te kunnen zijn. En wat ik goed kan is afschakelen, als ik naar huis ga is het klaar, dat zit
1159 in me dat heb je of dat heb je niet. Anderen moeten het zich misschien aanleren maar ik heb dat
1160 nooit hoeven aanleren. Dat is een grote factor ik lig er niet wakker. Als ik thuis ben, ben ik thuis.

1161 Ik zie nou ook van onze training zo'n schemaatje voor me van vertraging, zelfzorg. En wat ook nog;
1162 dat ik collega's heb, dat is heel ja, zeker de straatpastores zijn vaak alleen. Of zulke huizen, we
1163 hebben de luxe van 3 beroepskrachten, er zijn veel huizen waar iemand alleen zit. We houden elkaar
1164 heel scherp en zorgen goed voor elkaar, hebben een keer in de maand een stafdag. We weten elkaar
1165 leerdoelen dat is ook iets wat heel sterk is hier. De financieerder heeft ons daar ook complimenten
1166 over gegeven dat we daarin heel sterk zijn. Training volgen, verplicht, bij het Kor Schippers instituut.

1167 **Wat is vanuit jouw werkbeleving jouw houding tegenover de maatschappij?**

1168 Ja .. eh .. ja ... en dan maak je onderscheid tussen de mensen in instanties? Hoe moet ik dat zeggen?
1169 Door mijn biografie en afkomst begeef ik mij graag in het milieu van hulpverleners en directeuren
1170 terwijl ik ook een collega heb gehad die daar helemaal wars van was. Dus, vroeger toen we wel eens
1171 gesprekken hadden met hulpverleners of instanties dan deed zij de bad girl en ik de good girl weet je
1172 wel. Dan was ze heel kritisch had commentaar en kritiek en ik probeerde de harmonie te zoeken. Die
1173 collega is er niet meer dus, ik heb heel veel kritiek op het systeem, hoe mensen werken. Maar
1174 tegelijkertijd ben ik ook heel loyaal, dus ik ben ook iemand wil dat de relatie goed is. En ik kijk ook
1175 strategisch dat als ik iemand die de macht heeft bij burgerzaken, dat ik die te vriend hou. Dus dat is
1176 dan laveren, ik zal niet als een olifant door de porseleinkast lopen, ik heb ook een collega hier in
1177 Breda een heel charismatisch figuur en die komt op, net als ik, maar die slaat vijf stappen over en
1178 gaat naar de wethouder bijvoorbeeld. En dan zucht iedereen van oh jee, daar hebben we hem. En ik
1179 bewandel netjes de koninklijke weg eerst naar de ambtenaar en dan naar de teamleider. Voordat ik
1180 bij de wethouder ben zo... als illustratie van. Ik zit, en dat komt ook, ik zit in overleggen met de
1181 directeuren aan tafel ik ben de enige, ik ben de cliënt-ondersteunende organisatie, met de directeur
1182 van het maatschappelijk werk, met de directeur van de ggz, woningbouw noem maar op. En ik ben
1183 degene die met de voeten in de modder staat, ik trek met de mensen op niet hun, dat doen hun
1184 werkers. Dus als ik in die overleggen ben geef ik stem aan, en vertegenwoordig ik mijn mensen. Maar
1185 je zou aan hun moeten vragen hoe ze mij zien, ik denk dat ze zeggen dat ik moeilijk doe of kritisch is
1186 of te betrokken is zeggen ze dan. Zeker als je voor één persoon aan het knokken ben. Wij proberen

1187 de creatieve wegen te zoeken tussen de regeltjes; wat kan er nog? Dan is het per hulpverlener
1188 anders waar je een klik mee hebt, en die met je optrekt en ook creatieve wegen zoekt van he hoe
1189 komen we hier uit met iemand. En als iemand zich achter de regeltjes en protocollen opstelt kom je
1190 daarmee in de knel. Er is een loket bij dak- en thuislozen, daar zit één man nou die kan ik wel wat! Ik
1191 word er ter plekke nu alweer boos op. Dat hij in sommige situaties voor mensen dingen heeft
1192 besloten waarvan ik denk nou dat kan niet. Je kan niet tegen een moeder zeggen van ga jij maar naar
1193 de daklozen opvang en je meldt je kinderen maar bij jeugdzorg. In plaats van haar met haar kinderen
1194 een plek in de opvang te bieden. Als afstraffing van, ja, dit is al de zoveelste keer met de zoveelste
1195 man. In plaats van je af te vragen van hoe komt het nou dat zij nou alweer die man? Ja een
1196 verstandelijke beperking misschien. En dan een afstraffing van zo, en die niet, nou ja, dan heb je een
1197 lastige aan mij. Maar ik probeer altijd wel in verbinding te blijven en ik merk dat die hele transitie,
1198 dat er goede dingen gebeuren. Men is van goede wil, wil van alles. En dan denk ik wel eens; waarin
1199 onderscheiden wij nog? Bij wijze van spreken.

1200 **Dat is een vraag die hier speelt?**

1201 Ja, maar goed, vanuit de identiteit onderscheiden wij ons, maar de manier waarop er met mensen
1202 opgetrokken wordt en zeker nou met dat ze overal ervaringsdeskundigen gaan inzetten. Je hebt
1203 meer collega's steeds meer in het veld. Er zijn niet zoveel plekken waar je gewoon kan binnenlopen
1204 zoals hier, waar je voor alles terecht kan, begeleiding en ondersteuning kan krijgen richting waar
1205 naartoe. Want dat is het unieke, we zijn niet alleen een inloop, je kunt bij ons ook begeleiding en
1206 ondersteuning krijgen om dingen op poten te zetten, en als het niet op poten lukt dan samen uit te
1207 houden en het een beetje dragelijk te maken. Zo iets.

1208 **Hoe is de aard van jullie werk veranderd in deze omstandigheden?**

1209 We hebben heel lang subsidie van de gemeente tegen gehouden van we willen onafhankelijk blijven.
1210 En dat lukte op een gegeven moment niet meer, doordat je subsidie krijgt wordt je serieus genomen
1211 door je ketenpartners waar je mee samenwerkt. Dat is op zich positief. En tot nu toe hebben we onze
1212 eigenheid kunnen houden, hoeven we ons niet aan te passen. Wat wel van invloed is dat doordat je
1213 een bepaalde subsidie-grens komt moet je je veranderen met zelfs een controle van de accountant.
1214 En dat eist zo veel van onze organisatie dat wij, we zijn een kleine organisatie met 3 mensen in dienst
1215 ,daar kunnen we niet aan voldoen. Daar lopen we tegenaan. We moesten dit jaar, we hadden al een
1216 accountant verklaring maar het moest strenger. Daarmee wordt het ingewikkelder en
1217 bureaucratischer en vraagt het meer tijd van ons, en vroeger deed een vrijwillige bestuurder dat.
1218 Maar dat kunnen we niet meer vragen, dat is te kwetsbaar, als hij omvalt hebben we niemand. Dus
1219 door de ingewikkeldheid van verantwoording, ja, kost het meer geld om, ja dat is heel krom. Wij
1220 moeten nu onze uren registreren, dat doet iedere hulpverlener maar wij niet. Maar nu, elk kwartier
1221 schrijf ik op aan welk project ik dat moet besteden. Daar hadden we heel veel weerstand tegen,
1222 maar dat moest gewoon. Gister hadden we teamoverleg met de vrijwilligers en toen hadden we het
1223 erover van ja; dat is dan wel een verandering van je taak en dat merken we ook wel. Doordat we dan
1224 minder beschikbaar zijn op de werkvloer, voorheen zat de beroepskracht de hele ochtend op de
1225 inloop en nu loopt die af en toe weg omdat je klussen en taken hebt. Dus we hebben gewoon een
1226 hele vervelend, energie kostende systeemtaak bij.

1227 We kunnen de aard van ons werk blijven en daarin worden we ook gekend en gerespecteerd.
1228 Hulpverleners weten dat het hier anders gaat. De kunst is alleen in de toekomst is van hoe gaat het
1229 met de verantwoording. Met een nieuw subsidiesysteem, daarin wordt je gedwongen in thema's, het
1230 wordt verdeeld aan de hand van thema's maar je hebt nergens een thema 'ontmoeting'. We horen
1231 nu bij 'zelfredzaamheid'.

1232 Ja haha. Tot nu toe heeft het geen consequenties voor hoe we hier werken maar wordt het lastig
1233 voor ons om ja, te verantwoorden en dan moeten we toetsingscriteria horen er bij. Het zit meer in de
1234 voorwaardenscheppende sfeer qua tijd, en qua plezier van het werk dat het dat kost. Het gaat ten
1235 koste van de hoeveelheid tijd en plezier qua inhoud van je werk. Het is zodanig dat het niet eens
1236 alleen kan. Een collega zegt; we zijn blij dat we het samen doen. Samen kunnen we net het overzicht
1237 houden.

1238 Ik denk dat het wel, het is heel pragmatisch, maar een reëel deel van ons werk waar iedereen
1239 tegenaan loopt. Financiering wordt steeds moeilijker en ingewikkelder. Steeds ingewikkelde
1240 verantwoording en dat vraagt dus tijd en dan moet je net mensen hebben die dat kunnen in je
1241 bestuur, en slokt het jouw tijd en energie op. Dat is een reëel dingetje.

1242 Interview 5 & 6

1243 **Wat heeft jullie ertoe gedreven dit werk te gaan doen?**

1244 Conny: Ik ben erin gerold. En ik kwam erachter dat dit de plek is waar ik zijn wil. Het kwam voort uit
1245 de drie profielen van Windesheim, de kerk wilde ik niet en de zorg kende ik van mijn andere baan.
1246 Dan maar religie en samenleving. Ik had er nog totaal geen ervaring in en via de stages kwam ik hier.
1247 en dit is mijn plek. Ik kwam er langzaam achter dat eh, van eh, van de week zeiden we nog; wat ik
1248 een leuke pastor ben. Dus geen ambitie van ik ga pastor worden, maar ik kwam erachter ik ben
1249 gewoon een leuke pastor en hier wil ik werken.

1250 **Hoe houdt dat verband met jouw geloofsovertuiging?**

1251 Conny: Ja nauwelijks, ja in de praktijk wel en ik werk vanuit mijn geloof maar mijn geloof was geen
1252 aanleiding om dit werk te gaan doen.

1253 Anton: Ik kwam hier toen ik zelf min of meer dakloos was, ik woonde toen op een kamer bij mij zus.
1254 Ik had daarvoor een hele geschiedenis, ik was predikant in een kerk en na mijn coming out moest ik
1255 weg. Toen raakte ik alles kwijt, de pastorie. Ik ben met niks begonnen. Ik stond met een weekendtas
1256 met daarin de spullen van mijn oude leven voor de deur bij mijn zus met de vraag of ze een kamertje
1257 vrij kon maken. En vandaar uit ging ik elke dag hier naartoe, en zo ben ik hier begonnen. Toen ik hier
1258 ging solliciteren zat ik daar dus midden in. Ik had ook net een jaar opname achter de rug in de
1259 psychiatrie, grote crises daar doorheen gekropen. Dus ja, schudden in mijn tuig heb ik gesolliciteerd
1260 en dat ook gewoon genoemd zo van ja; dit is wat ik achter de rug en ik denk dat ik daarmee een
1261 goede ondergrond heb om juist met deze mensen te gaan werken, en dat bleek ook zo te zijn. Ik
1262 voelde me daar heel erg op mijn plek. Dus ook eigenlijk niet, ja, het is wel zo dat ik altijd al een
1263 voorliefde heb gehad voor mensen aan de rand van de samenleving. Maar het is niet zo van eh, eh, ja
1264 dit dat nou een grote liefde voor die mensen mij hiertoe gebracht heeft. Het is meer, van ja, ik zit er
1265 zelf ook in, een soort herkenning.

1266 **Wat maakt dat dit werk betekenisvol is?**

1267 Conny: dat zijn de dagelijkse gebeurtenissen, alles wat je op een dag meemaakt met de mensen.
1268 Ehm. Hoe we met elkaar omgaan hier, dat geeft betekenis eraan. Het onverwachte is voor mij altijd
1269 heel bijzonder, de onverwachte gesprekken, onverwachte ontmoetingen, en niet dat je steeds denk
1270 van oh, dit is zo betekenisvol, maar aan het eind van de dag denk ik ja; dit was een waardevolle
1271 mooie dag. Maar andere dagen zijn er natuurlijk ook volop dat je teleurgesteld bent, dat je nou,
1272 gefrustreerd kan zijn in je werk. Die kant zit er ook aan. Het gewone leven, het gewone dingen doen.

1273 Anton: het bijzondere is ook dat je, je zit hier dag in dag uit. Tijdens zo'n inloop ook, je zit uren bij
 1274 elkaar, je eet met elkaar je bent natuurlijk niet constant pastoraal aan het doen of zo, en dat maakt
 1275 het ook zo betekenisvol. Dat je elkaar echt ontmoet.

1276 Ik vergelijk het ook met ja, ik ben ook voor een deel gemeentepredikant geweest, en als je dan een
 1277 afspraak maakt met iemand dan weten ze de dominee komt en daar stellen ze zich op in. Je hebt bij
 1278 voorbaat al een bepaald soort gesprek. En de verwachtingen zijn er over en weer, je komt ergens
 1279 voor, daar moet ik aan beantwoorden en dat is hier natuurlijk niet. Je stapt de inloop in en wat je
 1280 aantreft dat tref je aan. Maar niemand zit hier van oh daar komt de pastor binnen nu moeten we
 1281 gaan praten of dit of dat. Omgekeerd geldt dat ook, ik kan me soms ergeren aan mensen. Zeker als je
 1282 ze elke dag weer ziet, oh weer dat gezeik, dus dat ook iets met jezelf. Je schuurt en schaافت aan
 1283 elkaar, daar ontkomt je niet aan maar dat maakt het ook betekenisvol en spannend. Dat maken ze
 1284 niet mee met hulpverleners, daar kom je ook op gezette tijden om bepaalde dingen te doen, iets af
 1285 te handelen, afspraak na te komen that's it. Hier ontmoet je elkaar en daarbinnen gebeurt gewoon
 1286 ontzettend veel. Je kunt wel proberen om een bepaalde rol te spelen maar de hou je nooit vol. Als je
 1287 elke dag dezelfde mensen ziet, nee dat hou je niet vol je schiet een keer uit je slof. En soms zijn dat
 1288 de moment dat je denkt mooi dat dit kan. Ik heb het nog wel eens hoor, ik kan best uit mijn slof
 1289 schieten. Dan denk ik wat heb ik gezegd of gedaan dat komt nooit meer goed en dan merk je juist
 1290 door zo'n botsing het alleen maar beter wordt. Dat de persoon in kwestie gewoon weer terugkomt
 1291 en dat je denkt, we kunnen toch op een dieper niveau met elkaar praten. Ik vind dat geweldig. Het is
 1292 niet zo dat ik het erom doe hoor dat ik denk; laat ik even flink uit mijn slof schieten. Maar dat gebeurt
 1293 gewoon, en dan gebeurt er met hen wat en gebeurt er met mij wat. Spannend.

1294 **In hoeverre beschouw je dit werk als een vorm van geloofsexpressie?**

1295 Conny: Voor mij speelt het voornamelijk een rol in het zien van de ander, de gelijkwaardigheid, dat
 1296 we allemaal gelijkwaardig zijn. Ja geloof ... ik vind het moeilijk. Stilte. Wel in de verhalen die mensen
 1297 je vertellen. Dat je soms kunt reageren met een bijbels verhaal maar dat is zelden. Het zin meer in de
 1298 houding denk ik dan in werkelijk het verbale. Het gebeurt wel, ook na aanleiding van de viering heb
 1299 je wel gesprekken met mensen.

1300 Wat behelst die houding?

1301 De aandacht, het luisteren, hoe je met de mensen omgaat, hoe je met ze omspringt, ook het plezier
 1302 dat je hebt. Ja. Terwijl in mijzelf die basis van het geloof wel heel stevig ligt, dus vandaaruit werk ik
 1303 wel. Als ik dat niet zou hebben, maar dat zou met het hele leven zijn. Ehm. Dan zou het een stuk
 1304 moeilijker worden.

1305 Wat is die basis?

1306 Ik denk het vertrouwen. Lange stilte. Ja geloof ... het speelt wel elke dag. Maar lig de vinger er maar
 1307 eens op. Ik merk wel dat de mensen zelf wel heel sterk uitgaan van ons geloof, onze geloofshouding.
 1308 Dat wel. Dat daar hun vertrouwen in ons ook gelegen is.

1309 Anton: Soms wordt dat ook gezegd zo. Laatst stak Theo een kaars en aan wat zei hij? Voor Conny en
 1310 Anton, die door de weeks doen wat ze op zaterdag vertellen. Dat is dan echt wel een cadeautje dat je
 1311 krijgt, ik weet niet hoe dat bij jou is maar ik heb bij die man nooit hele expliciete gesprekken over het
 1312 geloof.

1313 Maar wat is het dan dat jullie door de weeks doen dat hij dat zegt?

1314 De waarden die je op zaterdag verkondigt, die leef je door de weeks. Dat zijn met name de
1315 Christelijke waarden denk ik. Of nou ja Christelijk. We waken er altijd voor dat, nou ook hier zijn
1316 mensen die aan de hiërarchie staan, iemand die en psychisch gestoord is en verslaafd en verloederd,
1317 ja, zich niet kan gedragen op een manier dat je er makkelijk mee communiceert, die krijg soms ook
1318 van medebezoekers het zwaar te verduren. Wij nemen het dan op voor zo iemand die zo laag staat.
1319 Wij claimen ruimte ook voor zo iemand in het geheel. Dat levert soms ook wat discussie op, maar dat
1320 blijven we wel doen want dat is waar we voor staan en dat heeft natuurlijk met het geloof te maken,
1321 God houdt van die net zo hard als van ons en ieder mens telt. Dat moet je dan ook waarmaken.

1322 Conny: En de betrouwbaarheid is daarin ook een hele belangrijke. Dat we er echt voor waken dat
1323 mensen ons kunnen vertrouwen dat is een groot goed en ook eng omdat het zo snel beschaamd kan
1324 worden.

1325 Anton: En de meesten hebben natuurlijk een geschiedenis waarin dat voortdurend speelt, dat het
1326 vertrouwen continu beschaamd wordt. Dat is voor ons soms ook dat zware gevoel, van het wordt je
1327 toevertrouwd maar wij zijn ook geen heiligen en kunnen ook missers maken.

1328 Conny: Het is belangrijk dat je dat dan gelijk durft toe te geven. Dan begrijpen ze het en wordt het
1329 ook wel geaccepteerd.

1330 **In hoeverre beschouwen jullie dit werk als een Christelijke missie? Of wat is vanuit jullie kijk op**
1331 **Christelijke missie?**

1332 Ja. Stille.

1333 Conny: Ik heb wel eens gezegd van de mensen anders de deur uit laten gaan dan ze binnengekomen
1334 zijn. Ze komen soms helemaal gestressed en gespannen binnen en als ze hier iets kunnen ervaren van
1335 ontspanning en ze gaan dan weer naar buiten dan denk ik van prima. Het zijn ook, het geven van,
1336 ehm, kleine kostbare momenten soms. Groter is het niet voor mij. En de missie is ook niet weglopen,
1337 er bij blijven. Ja.

1338 Anton: dat is een hele belangrijke ja. Dat niet weglopen. Soms zijn situaties zo uitzichtloos dat het
1339 ook voor ons uitzichtloos is, dat je echt niet weet van nou wat moet ik met zo iemand, hoe komt hij
1340 nou een beetje terecht? Dat zie je dan zelf ook niet, het gemakkelijkst is om dan niet meer te hoeven
1341 te zien door weg te lopen of die persoon de deur uit te werken. En dat gebeurt natuurlijk ook bijna
1342 overal. Je hulpvraag is niet helder of wij kunnen daar niet in voorzien. Dan houdt het op. Hier houdt
1343 het in principe nooit op. En dat betekent dat je zelf ook telkens weer je eigen machteloosheid voelt
1344 en toch er wel blijft.

1345 Conny: Maar ook wel dat je zo authentiek blijft dat je aangeeft, wanneer voor jou een grens bereikt
1346 is, ook naar de mensen zelf toe. Maar als je dat gedaan hebt, dan nog niet weglopen. Je bent nu over
1347 mijn grens heen gegaan ik ben eigenlijk hartstikke boos op je, en ik kijk je even een dag lelijk aan.
1348 Morgen binnen we weer opnieuw, dan is het weer voorbij. Dan zeg ik, hoe is het. En dan zegt ze, oh
1349 gelukkig je bent niet boos meer. Het was even niet leuk maar we gaan weer verder. Dat zeg je dan
1350 niet zo maar je loopt niet weg.

1351 Anton: En dat is voor zo'n iemand zo iets geweldigs om te ervaren. Iemand kan boos op je zijn en je
1352 toch niet laten vallen. Dat is iets wat zij niet kennen, dat mensen boos zijn kennen ze heel goed maar
1353 dat je dan weer verder kan, dat is heel kostbaar.

1354 En wat inspireert jullie om dat op te brengen?

1355 Anton: Dat heeft voor mij wel heel veel met geloof te maken, dat maak ik niet expliciet, niet naar
 1356 bezoekers toen. Maar ik denk wel van ja, dat God nooit zo opgeeft of zo.

1357 Conny: Voor mij ook wel de gedachte dan anderen altijd opgeven met hen, dat ik denk ik van er moet
 1358 nog één zijn die het volhoudt. Ik heb ook gewoon, en ik weet echt niet waar het vandaan komt, dat ik
 1359 me aangetrokken voel tot echt hopeloze gevallen. Marietje hopeloos, haha. Dat ik denk van het kan
 1360 niet zo zijn dat er niemand meer naar je omkijkt, dat kan niet zo zijn. Ja daar ben ik wel heel expliciet
 1361 in.

1362 **Wat geeft jullie de kracht om door te gaan wanneer het moeilijk is?**

1363 Conny: elkaar.

1364 Anton: dat is heel belangrijk.

1365 Conny: Altijd weer het moment waarop we hier samenkomen en dat ik mijn verhaal even kwijt kan.
 1366 En dat iemand met me meedenkt en dat Anton ook altijd bereid is zijn falen er tegenover te zetten
 1367 dat je denkt van oh ja, het ligt niet alleen allemaal aan mij. Dat je samen verder kan, dat je een
 1368 rustpunt bij elkaar hebt om de reflecteren of gewoon even ongenueanceerd te balen. Dat ja, ik zou
 1369 niet weten hoe ik dit doen moest zonder een goede collega.

1370 Anton: je kunt als collega's elkaar ook, wij doen dat gelukkig ook dat je echt authentiek bent. Je loopt
 1371 ook de kans dat je elkaar opjut, of met gemeente succesverhalen elkaar voortjaagt en stiekem een
 1372 ander doel inbrengt, van; mensen moeten geholpen worden of we moeten iets bereiken. En dat is
 1373 waar we elkaar voor nodig hebben van de hele wereld zegt dat ,en de gemeente die ons subsidieert
 1374 verlangt dat van ons en eh, mensen die hier voor het eerst komen ook mensen uit de kerk willen dat
 1375 horen; van hoor je ook wel eens dat het goed komt? Ze willen de succesverhalen en die zijn er wel
 1376 maar die zijn eigenlijk niet zo belangrijk. Wat Conny zegt, erbij blijven als het hopeloos is, dat is meer
 1377 onze ja, ons ding, om maar even zo te zeggen. Daar moet je elkaar in bekrachtigen want daar wordt
 1378 aan alle kanten aan geknaagd. Ja, vind ik wel.

1379 **In hoeverre is het er dan een doel in jullie werk?**

1380 Conny: We hebben geen doel.

1381 Anton: Er kunnen doelen ontstaan maar dan hangt echt van de persoon zelf af die aangeeft van ik wil
 1382 ergens uitkomen en dan ga je kijken van goh wat heb je daarvoor nodig en misschien daar zelf ook
 1383 iets in aanbieden. Maar wij hebben van tevoren geen doel van ja, mensen iets laten doen.

1384 Conny: Ja de handtekening van ... was een doel! En dat was ook weer geen doel want ... ze hadden
 1385 mij gevraagd om een handtekening voor informatieverstrekking van; zou jij willen proberen of je dat
 1386 voor elkaar krijgt? En dan denk ik van nou, ik kijk hoe het met haar staat en wanneer ik de meeste
 1387 kans heb en dan probeer ik het een keer en als het dan niet zo is dan is het niet zo ...

1388 **Wat is dan de bedoeling?**

1389 Conny: Mooie vraag.

1390 Anton: Dat mensen zich gezien weten, en geliefd. Ja toch. Serieus genomen, dat ze iets van veiligheid
 1391 ervaren.

1392 Conny: We vergelijken het heel af en toe wel eens met een groot gezin met heel veel moeilijk
 1393 opvoedbare kinderen. Waar we vader en moeder van zijn met alles erop en eraan van uitgespeeld
 1394 worden tegen elkaar.

1395 Anton: Als het van mama niet mag dan mag het misschien wel van papa. We zijn moeilijk tegen
1396 elkaar uit te spelen.

1397 Conny: Met ruzies waar je in bemiddelt. De bedoeling is dat we een veilig gezin, waarin de mensen
1398 gehoord worden, en geaccepteerd worden zoals ze zijn. Waar ik ook wel probeer de kwaliteiten van
1399 mensen omhoog te halen van oh daar ben jij hartstikke goed in. Mensen bekrachtigen, toch. Als ik
1400 dingen zie van de mensen dan benoem ik het wel vaak, dan zijn ze helemaal verbaasd. Ja.

1401 We moeten er ook voor waken dan we zo blijven. We hebben de hulpverleningsinstantie ook in huis
1402 twee keer in de week. Zij hebben toch een actievare rol naar de mensen toe en voor dat je het weet
1403 laat je daar toch in meeslepen. En ehm, als zij vragen hebben over mensen of zij vinden dat iemand
1404 nodig opgenomen moet worden en dat je daarin mee gaat en dat je later denkt van; vind ik dat echt
1405 wel? Hij functioneert best goed hier en ik heb hier niks over te zeggen. Daar moeten we voor waken,
1406 dat hebben we laatst wel ontdekt, als je niet uitkijkt wordt je meegesleept in dat activisme.

1407 Anton: Dan kijk je naar mensen en jij bepaalt hoe hun leven eruit moet zien. Jij bepaalt, we hadden
1408 het met David ook, men zegt het is een mensonwaardig leven maar als je met hem zelf in contact
1409 komt blijkt dat hij dat heel anders invult, hij komt uit Polen en vraag je van 'zou je niet een keer naar
1410 huis willen' en toen gaf hij eigenlijk iets aan van; ik ben hier thuis. Hier op deze plek. En dan denk je;
1411 wie ben ik om te zeggen... Maar dat is wel hoe hulpverleners kijken van ja die loopt gewoon op straat
1412 en dat gaat niet goed moet hem, dat kan allemaal waar zijn. Hij heeft hier zijn plekje waar hij zich
1413 thuis voelt, we weten het verder niet misschien is het wel voor het eerst in zijn leven.

1414 Conny: En kruispunt is juist een plek waar dat nou niet speelt. Dat wij vinden dat iemands leven
1415 anders moet zijn of worden. Dat wij vinden dat is toch geen leven, een oordeel of stempel erop
1416 leggen. Dat is nou juist wat we hier willen loslaten, als het uit de mensen zelf komt, die verandering
1417 wat jij ook zegt, dan kunnen we weggetjes zoeken met elkaar maar dat is niet ons doel. Dat ik ook
1418 een keer met Johan, die is al twintig jaar dakloos in mijn naïviteit vroeg; wil je niet een ander leven.
1419 En dat hij zei; een ander leven? Dit is toch mijn leven? Dat is dan weer zo'n wake up call voor mezelf.
1420 Wie ben ik om te zeggen dat hij een ander leven zou moeten hebben?

1421 **Voor welke mensen zijn jullie er?**

1422 A: de doelgroep is vrij breed, voor alle mensen die op een of andere manier aan de rand staan of
1423 zichzelf zo voelen. Wij zeggen niet van je moet dakloos of verslaafd zijn of een psychiatrisch
1424 ziektebeeld hebben. Allerlei mensen ook uitgedeelde asielzoekers, jongeren ouderen mensen
1425 met of zonder huisvesting. De Oost-Europeanen.

1426 C: Eigenlijk hebben we geen drempel, het is drempelloos. Het is, de praktijk is wel dat de zwakste
1427 laag hier komt. Omdat het de enige plek is volgens mij.

1428 A: Bezoekers zelf zeggen ook wel eens van dit is het afvoerputje van Arnhem. Als je nergens terecht
1429 kunt kan je altijd nog bij Kruispunt komen. Dat is ook zo, mensen met onhandelbaar gedrag die
1430 overal geschorst worden, ja wij moeten ook wel eens iemand schorsen.

1431 C: Maar over het algemeen houden wij het langste vol met de mensen. En daardoor ehm, zie je wel
1432 dat de mensen die daar dan weer wat boven staan. Mensen die wel een huis hebben maar voor de
1433 gezelligheid komen, als het te hectisch wordt en teveel prikkels dat die dan weer afhaken, maar dan
1434 is er ook wel weer een ander inloophuis waar zij dan weer terecht kunnen. Maar dat maakt het hier
1435 wel zwaar.

1436 Waarom houden jullie ze het langst?

1437 C: Door de werkwijze, en we hebben ook een mooie groep gastvrouwen die heel sterk zijn. En eh, en
1438 met ons houden we het langste vol. Het moet wel heel gek gaan willen we schorsen.

1439 A: Meestal gaat het dan om veiligheid waarborgen. Onaangepast gedrag daar kunnen we in principe
1440 best tegen.

1441 **Wat voor rol speelt wederkerigheid in jullie werk?**

1442 C: Een grote rol. Dat raakt aan de houding waarmee wij in het werk staan. Dat roept wederkerigheid
1443 op. Wij zijn niet bang om ook eens een privé verhaal te verhaal, niet te pas en te onpas. Maar
1444 mensen weten best veel van ons privé leven ook. Ja hoe we het doen, maar we benaderen de
1445 mensen zo dat het altijd ook wel leuk is en gezellig en ook weer niet zo gezellig dat mensen niet met
1446 hun problemen willen komen. Ze voelen we de ruimte om ook over hun moeilijkheden te vertellen
1447 dat is dan ook niet. Ze leven ook met ons mee, wij leven met hen mee maar andersom ook. En er
1448 wordt mij ook wel eens gezegd van je ziet er moe uit hoor, ja dat vind ik mooi. Wij worden ook
1449 gezien.

1450 A: Je laat je zien maar je wordt ook gezien. Als je je laat zien duwen ze jou weer terug van ho ho,
1451 wacht even jij bent hier pastor. Net zoals een dokter zelf niet ziek mag zijn, kan je zoiets ook krijgen
1452 dat is hier niet. Op een of andere manier zijn we ons heel erg bewust van we moeten dit niet
1453 gebruiken om onze problemen op te lossen, daar hebben we ze niet voor nodig. Maar we zijn ook
1454 niet van die ongenaakbare mensen die het allemaal zo getroffen hebben. Mensen voelen tussen de
1455 regels bij ons ook wel dat we er wat van weten. Ja, van wat zij voelen, van de gebrokenheid. Het zijn
1456 ook hele kleine dingen, dit weekend heb ik de nacht van de vluchteling gelopen en dat vertel ik dan
1457 zo her en der en als je dan maandag weer hier komt de een na de ander, oh hoe was het? Heb je het
1458 gehaald? Oh ik ben trots op je! Haha dat vind ik zo leuk als ze dat tegen me zeggen, 'ik ben trots op
1459 je' dat doet me ook écht heel veel. Dan denk ik van dit is wederkerigheid ten top.

1460 C: En ook iemand die je gesponsord heeft, haha, met een paar euro.

1461 A: Dat zijn hele leuke dingen.

1462 C: Een aantal weten ook dat mijn dochter volgende week trouwt en wordt je ook veel plezier
1463 gewenst en als ik dan over 2 weken terug kom weet ik zeker dat mensen ernaar gaan vragen. Ja dat
1464 zijn leuke dingen.

1465 A: Je kunt je niet verschuilen daarvoor ben je teveel bij elkaar. Maar het is ook mooi om het niet te
1466 hoeven. Ik vind het wel fijn in ieder geval ik voel me daar beter bij dan dat je op zo'n bezoek gaat en
1467 dat je denkt; oh ze zitten nu te denken de dominee komt eraan en ik moet nu ergens aan voldoen
1468 ofzo dat vind ik zelf ook benauwend.

1469 C: We gaan soms dansend door de zaal he. En gek doen, of in de keuken met de vrijwilligers gek
1470 doen. Daar genieten de mensen van als dat gebeurt.

1471 **Hoe zien jullie de mens? Wat is het mensbeeld?**

1472 C: Die gelijkwaardigheid vind ik heel belangrijk. En ehm, dat er altijd weer een nieuwe opening is naar
1473 nieuwe kansen is, dat het nooit op is het geduld of het .. nee .. mens wordt nooit afgeschreven. Nooit
1474 afgeschreven. Geen mens wordt ooit afgeschreven. Ja dat vind ik een hele belangrijke, in wat voor
1475 vorm ook hoe lang dan ook, er zijn altijd waardevolle dingen in mensen te ontdekken. Soms kost het
1476 moeite we hebben ook mensen waarvan we denken van; ik wou eigenlijk dat jij hier niet was. Maar
1477 als je dat dan opzij kan zetten en eigenlijk je vooroordelen opzij kan zetten en je raakt in gesprek dan
1478 blijkt er toch altijd wel iets van vertrouwen te groeien. Soms wel moeilijk hoor, we hebben hier ook

1479 iemand waarvan we allebei zeggen van; dat is gif in de zaal. Zo sterk zelfs. En ik weet niet waar ik het
1480 vandaan haal maar toch probeer je met hem in contact te blijven en stilletjes heb ik de hoop dat er
1481 ook bij hem iets wordt aangeraakt, dat hij, het is niet mijn doel haha, maar toch een stille hoop van
1482 joh.

1483 A: En af en toe zien we ook dat soort momentjes. Dat bij jou of bij mij op kantoor komt en dan ineens
1484 toch iets kwetsbaars laat zien en dat ik dan denk van verdomme dat weet je dan weer wel he. Hij
1485 probeert een soort macht uit te oefenen, te manipuleren, iedereen naar zijn hand te zetten, hij staat
1486 heel hoog in dit wereldje. Maar dan gebeurt er iets met zijn kinderen of zo, en dan is hij natuurlijk
1487 wel gewoon iemand die in de rats zit en dan komt hij bij ons en dan zie je hem met tranen zitten. Dus
1488 ja, dat is dan toch. Dan merk ik ook van, je moet af en toe ook stoom af kunnen blazen, er zijn ook
1489 gastvrouwen vrijwilligers die 'oh die zeikers, die rat' noemen ze hem, dat kan ik me voorstellen hoor
1490 dan denk ik; spui maar lekker. Maar wij zien toch weer andere dingen op zulke momenten. En dat
1491 maakt, nou ja, niet dat we hem minder een rat vinden want dat blijft ook gewoon, klaar. We
1492 romantiseren het niet, maar toch is het mooi als je dat soort momenten ziet. Ook jij hebt je
1493 kwetsbaarheid, en je wéét, en dat vind ik ook een geschenk, jij weet dat je hier kan huilen op kantoor
1494 en wij dat niet gebruiken om in de zaal jouw positie te ondermijnen. Dat weet je en daarom kom je
1495 hier. daarom zit je hier met tranen in je ogen. Dat doet me goed.

1496 C: over betekenis gesproken.

1497 A: Dat gaat er altijd een beetje tussendoor. Als je een verhaal leest of zelf vertelt dat je denkt, ja
1498 wordt het nou niet te romantisch? Want romantisch is het niet, het is vaak toch een keiharde
1499 werkelijkheid waar me instaan, die dingen zijn er.

1500 Ik ben daar nooit zo goed in, in zeggen wat mijn mensbeeld is. Ja volgens mij is dat genoeg gezegd.
1501 Het komt in de praktijk op, door het omgaan met mensen dat je denkt; dit is waar het om gaat. Ik kan
1502 van tevoren niet zeggen van; dit is mijn mensbeeld dus nu ga ik met dat mensbeeld naar die mensen.
1503 Ik spring in het diepe en ik ga met al die mensen om en af en toe denk ik; pff ik hou helemaal niet van
1504 mensen. En dan drijft er ineens van alles boven bij die mensen dat ik denk; oh dat zijn ze ook! Ja. En
1505 daar, door daar bloot aan te staan.

1506 C: Het ontstaat inderdaad in die zaal. In het contact met de mensen vormt dat zich. Het wordt
1507 levend. Het krijgt gestalte, je mensbeeld krijgt daar gestalte. Daar kijk je soms heel verbaasd naar; oh
1508 ja, maar het komt wel van binnenuit. Ook deze mensen, waar we het net over hadden, dat je die ook
1509 binnenlaat dat je de interactie met ze aangaat kijkt wat er gebeurt, het ook heel spannend vind, dat
1510 je ook voelt dat hij je gebruikt maar dat je dan toch weer kan blijven staan ook voor zijn
1511 kwetsbaarheid. Poeh, dat zijn wel spannende dingen hoor.

1512 **Wat is vanuit jullie werk jullie houding ten opzichte van de maatschappij.**

1513 C: Dat mensen wel de plicht opleggen van, een leven moet er zo en zo uitzien. En als dat niet zo is
1514 dan moet er wat veranderd worden. De maakbaarheid van de mens dat hele idee daar zet ik wel zo
1515 mijn vraagtekens bij. De mens is geen ding waar je aan kunt sleutelen om hem te krijgen zoals jij hem
1516 hebben wilt. Je moet uitgaan van de mensen die je aantreft zoals je ze aantreft. Zoals Johan, zo'n
1517 mooie man en hij brengt zo veel vrolijkheid met zijn gekkigheid overal. Dan denk ik ja, dat zijn, ik
1518 denk eigenlijk dat onze samenleving zulke mensen zo hard nodig heeft, niet dat al te serieuze en
1519 krampachtige. Die daar een loopje mee nemen. Door zelf bijna kinderlijk en enthousiast rond te
1520 rennen en genot weten te halen waar wij aan voorbij hollen. Zo maakt hij kunstwerkjes van dingen
1521 die hij op straat vindt en dan denk ik wat een creativiteit en vrolijkheid schuilt daarin. Wat heeft hij
1522 een hoop te bieden aan de samenleving, alleen de samenleving zelf zegt; hij is niet productief hij is

1523 niet. Hij pas niet in het frame, ook niet in het frame van de hulpverlening. Hij kan geen uitkering
 1524 krijgen want hij heeft geen vast woon of verblijfplaats. En dat wil hij ook niet.

1525 C: Hij kost de samenleving minder dan jij en ik volgens mij. Zou je zo graag willen dat er een maas in
 1526 de wet zat dat je kunt zeggen van jongen jij krijgt een uitkering een daklozenuitkering minimaal. Daar
 1527 zou hij zijn leven zoals hij dat graag vormgeeft makkelijk van kunne leven maar het kan gewoon niet.
 1528 Het wordt niet toegestaan. Daklozen worden, ja, daklozen moeten niet bestaan, ze moeten in een
 1529 huis ze moeten in een kamer. Ze moeten onder dak. We willen in Arnhem geen mensen op straat. En
 1530 dat is jammer. Dat is ook het beeld van wij maken pas contact met mensen wanneer wij iets in hen
 1531 herkennen. Als het past, als we op elkaar lijken pas dan heb ik belangstelling in jou. Maar
 1532 belangstelling hebben voor het onbekende voor het vervreemdende, dat mis ik wel. Ze hebben zo
 1533 veel te bieden aan nieuwe inzichten en levenservaring. Ik heb in de veertig dagen tijd zes zondagen in
 1534 de kerk een verhaal uit de zaal verteld. En eh, voor allemaal behoorlijk deftige mensen, dat was mooi
 1535 je zag bij hun een denkproces gaan, dat ze heel anders tegen deze mensen aan gingen kijken. Dat
 1536 vind ik wel heel leuk om te doen. Als je reacties krijgt, dat vaststaande ideeën gaan wankelen door
 1537 het met elkaar in contact te brengen. Ik heb ze ook uitgenodigd ze komen nu ook koken hier. ik heb
 1538 gezegd; kom eens kijken je bent welkom en je zult zien hoe leuk mensen het vinden om te verbinden,
 1539 heel stiekem is dat toch een bedoeling. Als ik het tegenkom is het wel mijn missie om uit te dragen
 1540 van zie deze mens.

1541 A: Ja dat heb ik ook ja. Zeker. Deze mensen moeten ook gezien worden, ze zijn het waard. Niet alleen
 1542 maar van je moet deze mensen zien, je doet jezelf ook tekort als je ze niet wil zien.

1543 C: Als je naar Monique kijkt, dat is echt onze ras zwervster, maar wat een kracht straalt er uit die
 1544 ogen. Nou daar kunnen wij met z n allen nog een puntje aan zuigen, dat is al twintig dertig jaar zo
 1545 maar zij gaat niet ten onder. Als je mij op straat zou zetten, ik denk dat ik het geen nacht zou
 1546 volhouden. Maar ruimte voor het andere, voor het gans andere kan onze samenleving wel gebruiken.

1547 **De afgelopen jaren is er een hoop veranderd in de samenleving in hoeverre heeft invloed op jullie**
 1548 **werk hier?**

1549 C: Daardoor is de GGD hier binnengekomen, de wijkteam zijn hier binnengekomen, volgens mij komt
 1550 dat wel daaruit voort. Dat de gemeente zegt van ja, alles goed en wel wij hadden hier altijd het leger
 1551 des heils maar de gemeente heeft ervoor gezorgd dat dat nu de GGD is en de wijkteams twee
 1552 ochtenden. Ik zie ook wel voordelen hoor, naast wat ik straks vertelde dat we op onze hoede moeten
 1553 zijn dat we onze eigen visie niet ondersneeuwt.

1554 A: Het is ook een heel spannend proces geweest want wij blijven naar de gemeente zeggen maar wij
 1555 houden onze identiteit wel overeind. Daar hoort bij dat niet de hulpvraag centraal staat en dat het
 1556 laagdrempelig is. Het hoeft allemaal niet weetje. Maar tegelijkertijd geloven wij er heilig in dat er
 1557 heel veel mensen zijn met een hulpvraag die niet bij die instanties terecht komt. Want dat gaat via
 1558 sluizen achter loketten, daar worden de verkeerde vragen gesteld. Dan is het gelijk gedaan. Dus als
 1559 die hulpverleners achter het loket vandaan komen en hier gaan zitten en met ons kunnen afspreken
 1560 van; wij gaan het ook op een laagdrempelige manier zoals jullie doen, dan ja, dan heb je de kans dat
 1561 je heel wat hulpvragen wel boven tafel krijgt waar je iets mee kunt. Mensen kregen soms ook het
 1562 etiket zorg-mijder al opgeplakt terwijl het alleen loket mijders waren, dat is wat anders. Dat blijkt ook
 1563 in de praktijk, de drempel is veel lager om hier met een hulpverlener te komen praten dan dat zij
 1564 naar die instantie moeten. De hulpverleners kunnen meeliften op het vertrouwen dat ze hier in het
 1565 Kruispunt hebben. Het mooie is, en dat houden we natuurlijk ook scherp in de gaten, het blijven toch
 1566 twee werelden. Soms krijgen ze hier een antwoord dat ze niet bevalt en dan komen ze bij ons
 1567 kankeren omdat ze weten van jullie zijn niet hetzelfde. En dat is ook zo, bijvoorbeeld dat hele gezeik

1568 over regiobinding ja, daar heb ik ook een broertje aan dood. Als ik met mensen van de gemeente
1569 praat ben ik op een gegeven moment niet meer opgewassen tegen ze. Ik voel me helemaal ingepakt
1570 door het vakkundige taalgebruik en het klinkt allemaal zo logisch en dan denk ik ja, jullie hebben je
1571 argumenten maar ik heb gelijk, zo iets. Als het over Ruud gaat, die man is in Deventer weggelopen uit
1572 de psychiatrie en de gemeente vindt dat hij naar Deventer terug moet, maar hij vindt dat hij niet naar
1573 Deventer terug wil hij heeft daar zijn eigen logica bij maar hij vertrouwt ze niet meer daar in
1574 Deventer. En dan denk ik van, ja, hou op, die man loopt maanden hier rond. Uiteindelijk komt het zo
1575 ver dat ze denken van ja ja, hij gaat echt niet terug. Toch maar hier. Dat had ik je eigenlijk ook van
1576 tevoren kunnen vertellen als je de moeite had genomen om echt naar die man te luisteren denk ik
1577 dan. Dan had je gelijk gehoord van, het is gewoon paranoia richting Deventer daar moet hem niet aar
1578 terug naar willen. Daar zal hij zijn hakken gelijk in het zand zetten. Maar zoals het gebracht wordt en
1579 de termen die dan gebezigd worden. Het klinkt heel barmhartig dan, dat het gaat over de zorg voor
1580 die persoon maar dan zit ik zo van nee nee, niet intrappen! Met mezelf in discussie. Goede woorden
1581 maar het klopt niet, het gaat niet over hem maar over jou, over het systeem. Maar het gaat wel
1582 goed, de aard van ons werk bewaren, het levert soms best een beetje discussie op en zo maar dat is
1583 prima en dat we daarin verschillen is ook prima. En dat een hulpverlener vraagt naar de hulpvraag
1584 vind ik ook logisch hij moet zijn ding kunnen doen. Maar ze moeten ook gebruik maken van ons en ze
1585 doen er slim aan als ze dat doen. Sommigen zijn daar slim in, anderen wat minder.

1586 Interview 7

1587 **Wat heeft jou ertoe gedreven om dit werk te gaan doen?**

1588 Eh, het begon eigenlijk al toen ik in Utrecht studeerde, ik studeerde Engelse taal en Letterkunde. En
1589 toen vielen me mensen op die aan de gracht zaten, zo'n fluitist bijvoorbeeld; hij was ooit een
1590 beroemd fluitist geweest had ik begrepen en hij had ook een soort lp-hoes naast zich liggen uit de tijd
1591 dat hij nog beroemd was. Hij zat alsmaar hetzelfde deuntje te spelen aan de gracht. Er waren wel
1592 meer mensen in het straatbeeld waarvan ik dacht; wat zijn dit nou voor mensen? Hoe ziet hun leven
1593 eruit? Hoe zijn ze hier terecht gekomen? Blijven ze hun hele leven zo leven? Kan het nog een keer
1594 nemen hun lot? Ik was geïntrigeerd en dacht misschien kan ik wel wat vrijwilligerswerk doen met
1595 mensen die in die situatie verkeren. Daar heb ik ook wel naar geïnformeerd. Maar toen bleek dat
1596 organisaties die vrijwilligers zochten graag wilden dat je dat vaak kwam doen, zodat mensen konden
1597 wennen aan je gezicht en je aanwezigheid. Dat kon ik niet combineren met mijn studie maar het
1598 heeft me wel beziggehouden. Daar is het eigenlijk begonnen. En een tweede is, ik was van plan om
1599 Europese Studies te doen, daarvoor was ik Engels gaan studeren. Door poëzie werd ik heel erg
1600 geraakt en toen dacht ik, ik geloof niet dat dit zoveel te maken heeft met Europese studies.
1601 Misschien moet ik me maar even gaan bezinnen op wat ik wil, of dat klopt met wie ik ben, waar ik
1602 door geraakt wordt. En uiteindelijk dacht ik toen: misschien past Theologie toch beter, maar ik was al
1603 een eind met Engels want dat denkproces nam toch wat tijd in beslag. En toen dacht ik nog een
1604 studie erachter aan doen, dan ben ik wel heel lang aan het studeren. Dan ga ik maar een HBO
1605 opleiding doen. Dat was het NBI dat is nu onderdeel van Windesheim trouwens. Daar heb ik eerst
1606 didactiek gedaan, waarna ik levensbeschouwing ben gaan geven, dat beviel niet zo als ik gedacht
1607 had. Toen dacht ik; kom dan ga ik pastoraat doen. Toen ik dat bijna had afgerond hing er een
1608 vacature voor straatpastor. Ik dacht dit is wel heel toevallig he, komen weer die daklozen in beeld. Ik
1609 ga gewoon solliciteren ik zie het wel. Ik werd aangenomen en ik dacht oké, dan ga ik dat proberen. Zo
1610 is het gekomen.

1611 **Houdt dat verband met jouw geloofsovertuiging?**

1612 Ja zeker wel. Ik had wel gedacht dat als de kerk ergens zou moeten zijn, dan is het bij de armsten, bij
1613 de mensen die het minste te makken hebben. Je hoort allemaal geluiden dat de kerk aan het krimpen
1614 is en er steeds minder geld is. Dan denk ik; al krimpen we zo dat er geen gebouw meer blijft staan,
1615 het laatste wat we moeten opgeven is het aanwezig zijn bij de armen, laat dat dan prioriteit zijn van
1616 de kerk. En daarbij dacht ik ook, ik kan niet aan hen voorbij leven. Als ik dat dan vind dat de kerk daar
1617 moet zijn, laat ik dan ook zelf bij ze proberen te zijn op een of andere manier, als kerklid zal ik maar
1618 zeggen. En nu als pastor.

1619 **In hoeverre beschouw jij dit werk als een expressie van jouw geloof?**

1620 Ja, nou ja, ik heb wel het gevoel dat we er als kerk toe geroepen zijn en nou ja, dus in die zin ja zeker.
1621 Als ik dat vind, dan vind ik ook dat ik daar ook iets aan moet verbinden. Als ik geen pastor zou zijn
1622 dan zou ik vrijwilliger zijn op deze manier maar goed, ja. Ik vind wel dat als je zo'n principe huldigt dat
1623 je er dan ook zelf consequenties aan moet verbinden. In dit geval door als pastor bij die mensen te
1624 zijn en te blijven. Die zo goed als niets te makken hebben. Dat heeft ook als gevolg dat mijn leven een
1625 beetje sober is, het is niet iets waar je rijk van wordt, dat is eigenlijk niet zo erg. Het is ook goed om
1626 het te doen met wat er is. Ik denk liever zo, dan dat ik werk zou hebben waar ik veel mee zou
1627 verdienen maar dat ik het gevoel zou hebben dat ik aan de essentie voorbij zou gaan. Aan dit idee
1628 van roeping dat we daar werkzaam moeten zijn. Dat is wel een heel sterke overtuiging.

1629 **Wat maakt dat dit werk zo betekenisvol?**

1630 Ehm. Nou. Het heeft misschien ook wel te maken met die notie uit de bijbel dat ehm, ik het idee heb
1631 dat God zich verbindt aan de meest kwetsbare, en dat Jezus zegt wat je aan hen doet dat heb je aan
1632 mij gedaan. Ja. Ik geloof wel dat God zich naar de wereld toewendt, en dat hij de mensen ook heel
1633 nabij gekomen is in Jezus. En Jezus zegt ook dingen van, ik ben gekomen om te zoeken wat verloren
1634 is, dat hoeven natuurlijk niet de armsten te zijn het kunnen ook mensen zijn die heel rijk zijn, mensen
1635 die van de oorspronkelijke bedoeling van het menszijn vervreemd zijn geraakt. Maar tegelijkertijd
1636 denk ik je bent erg kwetsbaar als je én niets hebt en het leven is een soort overleven geworden, dan
1637 sta je wel heel erg in de wind. Als je in zo'n positie verkeerd heb je in ieder geval bescherming nodig
1638 en nabijheid. Nou ja. Ze hebben het ook nodig dat hun lot onder de aandacht wordt gebracht en
1639 ehm, ja, dus daar heeft het mee te maken. Dat God zich aan hen verbindt, dat Jezus dat doet dan
1640 kom je bij een soort kern terecht van waar het om gaat. Dat je in elk geval hen nabij bent, ja ja. Dat je
1641 niet zomaar aan hen voorbij kunt gaan, zal ik maar zeggen. Het hoeft ook geen eenzaam avontuur te
1642 zijn. Liever verbindt je, dat had ik net ook al geschetst. En ik heb ook wel gemerkt dat het raakt x aan
1643 de ervaring die ik had toen ik jonger was, op de middelbare school. Ik weet dat mijn moeder contact
1644 had met een Syrische vluchteling. We gingen een keer naar het asielzoekerscentrum waar zij
1645 verbleef. En dat was een heel klein kamertje, ze had alleen een tafeltje een bed en een stoel. Dat was
1646 zo'n kaal bestaan dat ik dacht tjonge jonge, kom je uit Syrië, ik wist niet was ze had meegemaakt
1647 maar goed ze zal we niet voor niets daar gezeten hebben. Ze was christen. Dat heeft me nooit
1648 losgelaten die ontmoeting, dat was ja, zo'n vrouw alleen, die heeft helemaal niemand meer, niks
1649 meer. En zij moet het maar zien op te bouwen hier, hoe doe je dat dan? Ik dacht: fijn dat mijn
1650 ouders contact met haar hebben, en dat ze daardoor in contact kwam met anderen. Dat er weer iets
1651 kon groeien in haar leven, dat er iets nieuws opgebouwd kon worden. Dat gaat niet zonder anderen,
1652 je bouwt geen leven in je eentje op he. We zijn geroepen elkaar tot naaste te zijn. Die ontmoeting
1653 heeft me nooit los gelaten: stel nou dat je je verhoudt tot deze kwetsbaren en je kunt anderen die in
1654 een minder kwetsbare positie zijn hen laten ontmoeten. Dan kan er zomaar iets moois gebeuren, iets
1655 moois opbloeien. Waardoor het leven van de kwetsbare maar ook van de ander verrijkt wordt.

1656 **Wat is vanuit jouw werk jouw kijk op (christelijke) missie?**

1657 Even denken. Ja dat je elkaar tot broer en zus bent. Ook wel dat je als in het verhaal van Genesis van
1658 Kaïn en Abel God aan Kain vraagt waar is Abel? En dat Kaïn dan zegt, ben ik mijn broers hoeder? Dan
1659 weet hij het antwoord al. Dat is hij namelijk. We zijn geroepen elkaar tot hoeder te zijn. Ik merk ook
1660 wel dat mensen zich kunnen schamen en denken van oh, ja, dit is moeilijk om met lege handen te
1661 staan, afhankelijk te zijn. En dan zeg ik ja nu zit jij in een afhankelijke positie maar een ander moment
1662 zit ik in een afhankelijke positie. En zo is het voor mij in het leven, het is niet zo dat iemand altijd
1663 maar in een afhankelijke positie zit, dat wisselt. Het ene moment kunnen wij jou tot hoeder zijn het
1664 andere moment kun jij onze hoeder. Ook kunnen mensen die dak- en/of thuisloos zijn elkaar tot
1665 hoeder zijn. Dat zie ik ook gebeuren dat mensen in het daklozen circuit elkaar tot hoeder zijn.

1666 **Hoe kom jij wederkerigheid tegen in jouw werk?**

1667 Dat wat we net bespraken is zeker een vorm van wederkerigheid, zeker. Sowieso gaat het wel om het
1668 contact van mens tot mens. Dat dakloos zijn en dat arm zijn dat staat helemaal niet centraal het gaat
1669 erom; wie ben jij en wat is jouw verhaal. En ehm, wat zijn je dromen en verlangens. Waar put je
1670 kracht uit en troost? Ik kan heel erg onder de indruk zijn van de veerkracht van mensen, de kracht
1671 van mensen, van hun creativiteit. De ontferming die zij hebben voor de medemensen, solidariteit.
1672 Daar kan ik nog een puntje aan zuigen. Ik ken iemand die dakloos geweest is en nu een woning heeft
1673 maar als hij op vakantie is dan mag iemand die dakloos is erin - wel iemand die hij kent. Ook herbergt
1674 hij regelmatig mensen, als hij zelf wel thuis is. Die overnachten er dan. Daar is hij dan echt mee bezig.
1675 Hij vindt ook wel dat ze moeten kijken of ze een keer verandering in hun lot kunnen brengen er niet
1676 in blijven hangen maar ook eens kijken wat voor stappen zouden ze kunnen zetten. Dan denk ik ja, ik
1677 ben erg onder de indruk van ehm, de barmhartigheid van de mensen die ik ontmoet. Ja. Dan denk ik
1678 nou, is het voor mij makkelijk, ik ga naar huis naar mijn gezin. Ze komen niet overnachten of bij me
1679 eten, de ontmoetingen zijn hier. En dan stap ik op de fiets, in de trein en weer op de fiets en dan ben
1680 ik thuis. Bij hen loopt het allemaal door elkaar.

1681 **Voor welke mens ben je er?**

1682 Er is zeker een doelgroep, mensen die dak en/ of thuisloos zijn. En/ of is belangrijk omdat, misschien
1683 heb je dat ook in de literatuur gezien. Dakloos is gewoon letterlijk zonder vaste woon of
1684 verblijfplaats, thuisloos gaat meer om een mentale staat. Mensen die zich niet thuis voelen niet bij
1685 zichzelf en niet bij anderen. Die dus ook niet in staat zijn een thuis te creëren, je hebt ook mensen die
1686 zijn alleen dakloos, of dak én thuisloos, dus als ze een plek krijgen zullen ze zich ook niet gauw thuis
1687 voelen. Ze zullen moeilijk wortelen. En je hebt mensen die zijn alleen thuisloos, die hebben wel een
1688 plek maar x die voelen zich niet thuis die vertonen toch een soort van zwervgedrag. Mensen die
1689 alsmat lopen door de stad, die je op hangplekken tegenkomt. x Die daklozen die ook thuisloos zijn,
1690 je ziet ook wel dat ze terugvallen. Dan hebben ze weer een tijdje wat, en dan zie je ze toch weer
1691 terugkomen. x

1692 Hier vinden ze aandacht, de tijd, een plek, we hebben een inloop, nabijheid, trouw. Dat is niet altijd
1693 waarom ze komen, want de plek, dat die rustig is en ruim dat is ook wel een reden voor hen. En dat
1694 wij hier koffie thee hebben en een maaltijd. Je merkt dat dat vaak de trekkers zijn, waarom mensen
1695 komen - dat ze even een plek hebben waar ze rustig kunnen zitten, waar ze kunnen bellen met een
1696 telefoon van een van ons, en een kopje koffie of thee kunnen drinken. Waarom ze dan uiteindelijk
1697 terugkomen is toch wel dat ze hier hun verhaal kwijt kunnen, de gezelligheid, van mijn collega's en
1698 van mij maar ook van vrijwilligers of mensen die in een vergelijkbare situatie zitten. Gemeenschap zie
1699 je ook wel. En dat terugkomen doen ze ook vanwege het feit dat ze weten dat ze gewoon zichzelf
1700 kunnen zijn, er hoeft hier niks. Ze worden niet benaderd als daklozen of als thuislozen maar als
1701 diegenen die ze willen zijn. En er is interesse voor hun achtergrond, geschiedenis, wie ze zijn in
1702 verbinding tot andere mensen, zijn ze vader of moeder, broer zus, zoon dochter. Er was een jongen

1703 die had zijn moeder verloren en daar was hij gewoon heel verdrietig over, en dan ja, dacht hij van ja,
1704 daar heb ik het ook niet met iedereen over maar het is toch fijn als je het er ergens over kan hebben.
1705 Dat er iemand is die het verhaal ook kent, dat hij gewoon even stil kan zitten met tranen in zijn ogen.
1706 En ja, en nu heb ik niemand meer waarbij ik zomaar terecht kan, zegt hij, want zijn zus zegt je moet
1707 toch maar op eigen benen gaan staan. Maar dat hij zich hij dan nog wel welkom weet en aan kan
1708 bellen en mailen. En dan zegt hij dat ik weet ik wel, maar dat is niet zo als mijn moeder. En dat weet
1709 ik ook; het is niet hetzelfde, maar ik hoop wel dat je in elk geval weet dat je .. als je met dingen zit dat
1710 je er dan niet alleen mee hoeft te zitten. Dat je vrij bent om te bellen, mailen, hier te komen, als er
1711 iets is. Wat het dan ook is. Daar loopt het diaconale en pastorale door elkaar want dat kan natuurlijk
1712 ook iets praktisch zijn.

1713 Wat mensen in eerste instantie zoeken komt niet perse overeen met wat wij als het hart van ons
1714 werk zien, maar we bieden, we proberen die rust en die ruimte te bieden een natje en een droogje
1715 en ook het andere. En geleidelijk aan komen ze dan ook steeds meer voor het andere omdat ze
1716 merken van, he.

1717 **Wat is ten diepste het doel (of niet) van het werk?**

1718 Dat mensen weer een beetje tot zichzelf kunnen komen. En ook wel ja, dat in eerste instantie denk
1719 ik. In de hulpverlening moet er zoveel, een stappenplan of werkplan en er worden leefgebieden
1720 onderscheiden.. En voor alle leefgebieden moet een doelstelling worden geformuleerd waar je
1721 naartoe moet gaan werken en dat moet dan weer geëvalueerd worden. Hoe ver zijn we nu met de
1722 doelstelling. En daarbij moeten ze ook vaak de hulpvraag formuleren, terwijl ik ook denk van ja,
1723 misschien weet je dat helemaal niet zo goed. Wat je wil of wat je nodig hebt. En ik heb ook het idee,
1724 dat eigenlijk wil je gewoon op een prettige manier verbonden zijn met mensen en wil je samen leven:
1725 dat je gezelligheid en gemeenschap, vriendschap, broer- of zusterschap hebt. Dat is eigenlijk wat veel
1726 mensen zoeken, dat kunnen ze misschien zelf niet zo formuleren maar dat is wel waar het op neer
1727 komt. Dat zei iemand ook: ik wil zo graag verbonden zijn met andere mensen ik ben gewoon best wel
1728 vaak alleen. Dan kun je wel bed, bad en brood hebben en je financiën op orde krijgen en dat is ook
1729 allemaal x fijn maar het verlost je niet van de eenzaamheid, of van het gevoel van 'waar doe ik het
1730 voor' of 'wat heeft het voor zin überhaupt' ik heb al zoveel nare dingen meegemaakt. Dus ja,
1731 misschien dat wel vooral, dat mensen tot zichzelf en tot anderen kunnen komen, weer wat zin
1732 kunnen ervaren. Wij doen het vanuit het idee dat ieder mens van waarde is. En die waarde is ook
1733 gelegen in het geloof dat God ons van waarde vindt. Dat wij hoe dan ook van waarde zijn, daar
1734 hoeven we niks voor te doen, het gezien zijn en het geliefd zijn, we hoeven niet iets te doen vóórdat
1735 we gezien en geliefd zijn, dat zijn we gewoon. En dat is de overtuiging waar uit wij leven. Iets daarvan
1736 proberen wij door te leven, het gaat niet zozeer om het vertellen, we proberen het uit te stralen. Zo
1737 proberen we ook nabij te zijn. Als mensen het gevoel hebben dat ze iets terug moeten doen dat we
1738 zeggen van, fijn als je wat wil doen, maar je hoeft ons niet terug te betalen; je bent ons niks schuldig.
1739 Natuurlijk fijn als je iets wil doen maar je hoeft niet. Als je het fijn vindt om gewoon mee te doen, het
1740 staat je vrij, je hoeft niet omdat wij dingen hebben gegeven. Fijn als je betrokken wilt zijn, dus dat, ja,
1741 er hoeft niet geballast te worden: als jij iets voor mij doet moet ik ook iets voor jou doen. Dan zijn we
1742 in evenwicht, dat hoeft niet. Dan komt ook weer aan de orde van het ene moment heb jij iets nodig
1743 en een ander moment heb ik iets nodig of heeft een ander iets nodig. Fijn als we er voor elkaar
1744 kunnen zijn, als we een gemeenschap kunnen vormen. Dat, die liefde je hoopt wel dat mensen die op
1745 de een of andere manier kunnen ervaren. Dat het soort grote woorden als barmhartigheid,
1746 verzoening en vergeving, dat dat in de dagelijkse praktijk vorm krijgt, dat je elkaar vergeeft, je weer
1747 verzoent met elkaar, dat als er conflicten zijn je probeert daar goed mee om te gaan. Al die grote
1748 noties, dat je die probeert 'door te leven' met vallen en opstaan. In het gewone contact van mens tot
1749 mens. Iets van wat ons beweegt komt dan naar voren in bijvoorbeeld de maaltijdviering of het Onze
1750 Vader voordat we gaan eten, of in de vieringen in de Dom. Het is niet onze bedoeling om ziertjes te

1751 winnen. Omdat wij zelf daar van uit leven, omdat het ons goed doet, proberen we daar ook van te
1752 delen zal ik maar zeggen. Als mensen daar wat aan ontlennen is dat fijn.

1753 **Wat geeft jou kracht om door te gaan?**

1754 Misschien wel het idee dat Jezus ons is voorgegaan, in het zich verbinden aan mensen, ehm, ook wel
1755 dat hij, dat alles wat wij mensen mee kunnen maken aan emoties dat hij dat zelf heeft ondergaan.
1756 Wij, de mensen die wij treffen, we zijn niet alleen. Ook het idee dat God zich steeds gedurig aan ons
1757 mensen verbindt, versterkt het besef dat we in het ons verbinden aan mensen niet alleen zijn. Dat
1758 als wij dit doen, dat God daar dan hoe dan ook bij is. Dat ervaren we ook steeds wel. Er wordt hier
1759 ook wel heel veel gebeden, we bidden voor we de inloop starten en als we sluiten dan bidden we
1760 ook als team. Omdat we dit niet uit eigen kracht kunnen en we ervaren dat we dan kracht
1761 ontvangen. Ik vraag altijd dat we mogen ontvangen wat we nodig hebben, wat dat dan ook is, ja ik
1762 weet ook niet precies wat we nodig hebben haha, dat blijkt uit de praktijk. Op dit moment is geld wel
1763 een beetje een probleem, maar goed we bestaan al 14 jaar; weet je, er is wel vaker een probleem
1764 geweest. Als God wil dat we op een of andere manier blijven bestaan hoop ik dat het dan ook kan
1765 bestaan. Haha. Het is ook wel een oefening in vertrouwen hier hoor. Tjonge. Maar de grap is dat elke
1766 keer, bijvoorbeeld toen mijn vorige collega met emeritaat ging, dacht ik het zou wel fijn zijn als er
1767 weer iemand kwam. Mijn huidige collega was stagiair bij ons geweest, en ik had het met hem wel
1768 eens gehad over het werk hier. We hebben hem gevraagd of hij bij het straatpastoraat wilde komen.
1769 Hij had ook een ander lijntje lopen. Maar uiteindelijk heeft hij na gesprekken met zijn naasten hier
1770 voor gekozen. Het is wel bijzonder dat zo iemand dan toch als vrijwilliger dat wil doen, en daar ook
1771 weer veel aan ontleent. Dat er altijd weer vrijwilligers komen uit allerlei richtingen. Op de één of
1772 andere manier komen er mensen en komt er ook wel weer geld hoewel het nu wel erg spannend is.
1773 Dus dan denk ik ja, vertrouwen. Dat vertrouwen is tot nu toe nog niet beschaamd, dan moet ik er
1774 maar vanuit gaan dat het linksom of rechtsom wel weer goed zal komen, ik heb geen idee hoe maar
1775 dat zullen we wel zien. En ook zo fijn dat we al die prachtige ruimten kunnen gebruiken, de koffie
1776 wordt betaald door de diaconie, de koffie in de Dom wordt betaald door de diaconie – zo worden we
1777 op een bepaalde manier goed voorzien.

1778 **Wat is het mensbeeld dat je hanteert in je werk? Hoe zie jij de mens?**

1779 Als schepsel, geschapen naar het beeld van God. Dat is een beeld dat ik ook levend moet zien te
1780 houden in de praktijk. Als we naar Gods beeld geschapen zijn dan valt er heel wat op te diepen zal ik
1781 maar zeggen he. En denk ik ook, dat lied 'Delf mijn gezicht op maak mij mooi' dat verwoordt het
1782 treffend. Het betekent denk ik dat we dat ook maar steeds bij elkaar moeten proberen, dat beeld te
1783 vinden. Dat we elkaar niet opgeven. Waar iemand ook beland is, dat je nooit denkt dit wordt niks
1784 meer. Het is wel een mens geschapen naar Gods beeld, dat beeld is misschien ver te zoeken maar het
1785 is er wel. En wat je ook maar af moet graven om het weer tevoorschijn te roepen, het is er. Het is
1786 ergens. Dat je dat in de ander probeert te vinden. En dat vinden we ook steeds. Dat is wel bijzonder.
1787 Dat is schatgraven denk ik dan.

1788 Dat beeld geldt voor ieder mens, ook voor hulpverleners. Ik weet dat veel mensen moeite hebben
1789 met de hulpverlening maar dan denk ik ja, weet je, zij hebben ook hun rol. Het is ook soms nodig dat
1790 mensen een beetje trekken en duwen. Ik beschouw hen als bondgenoten. (Dit was een telefoontje
1791 van het Leger des Heils, er moest iemand verhuizen maar er was geen geld voor de verhuizing denk ik
1792 nou, dan ga ik niet zeggen daar zijn we niet voor. Daar zijn we niet voor maar tegelijkertijd zijn zij ook
1793 maar gewoon een beetje aan het puzzelen van goh, hoe kunnen we dit oplossen. Iedereen is aan het
1794 zoeken van hoe kunnen we mensen nabij zijn, ook in praktische zin. We hebben wel eerder een
1795 stukje van een verhuizing gedaan. Dus ja, zoals we hen ook wel eens vragen van kun je even

1796 meedenken zo vragen zij dat ook aan ons. Dat ga je niet uit de weg. Dan ga ik in mijn netwerk vragen
1797 van goh is er iemand met een busje. Bondgenoten ja.)

1798 Praktische dingen als helpen verhuizen moeten niet de overhand krijgen want het kost veel tijd.
1799 Maar tegelijkertijd vind ik het ook te makkelijk om te zeggen van dit is niet ons pakkie-an. Er is altijd
1800 heel veel te doen, voor je het weet ben je alleen maar daar mee bezig en kom je niet meer toe aan
1801 het andere dat van wezenlijk belang is. Het probleem is ook een beetje dat juist omdat mensen zo
1802 druk kunnen zijn met doen doen doen, ook in de omgeving van deze mensen, kunnen ze ook
1803 verloren raken. Heel eenzaam, nog eenzamer dan ze al zijn. Daarvoor ben ik ook aangesteld, dat is
1804 mijn opdracht ook vanuit de kerk, de werkgever, pastorale aanwezigheid. Je kunt ook zeggen, dan
1805 hou ik me alleen aan die opdracht dat vind ik te makkelijk. Er zijn natuurlijk ook praktische
1806 problemen en de hulpverlening gaat soms ook een beetje buiten hun eigen gebiedje om. Ze kunnen
1807 ook zeggen: er is geen geld, dat is niet ons probleem weet je wel. Maar dat doen ze ook niet dan
1808 zoeken ze ook weer naar ons. We doen er soms wel wat mee. Het is een beetje balanceren tussen
1809 niet uit de weg gaan maar ook niet als maar dit soort problemen oplossen. Dus ik zal degene die
1810 verwezen heeft heus wel zeggen van goh we willen af en toe best eens meedenken maar het is goed
1811 om te weten dat we dat niet structureel kunnen doen. Ik zie het ook als een puzzel die steeds gelegd
1812 moet worden.

1813 **Wat is jouw houding ten overstaan van de maatschappij?**

1814 Tjonge. Ehm. Even kijken hoor. Ik vind dat de maatschappij veel vraagt van mensen. En ik merk ook
1815 wel dat de tendens een beetje om verantwoordelijkheid erg bij het individu te leggen. Het idee x dat
1816 je het heft in eigen hand moet nemen en dat je voor jezelf moet zorgen. Als mensen in problemen
1817 komen dat hen gevraagd wordt in eerste instantie naar hulp te zoeken in het eigen netwerk wat er
1818 niet altijd is. Aan de ene kant vind ik het wel terecht dat de overheid niet meteen de
1819 verantwoordelijkheid neemt om in dat gat te springen ik denk ook niet dat de overheid daarvoor is.
1820 Maar tegelijkertijd denk ik dat het wel belangrijk is dat de overheid mogelijkheden schept voor
1821 mensen om dan ook er te zijn voor anderen he. Ik zou het wel fijn vinden als, nou ja, mensen in staat
1822 worden gesteld om zorg te dragen voor hun naasten. Als er niet alleen zwangerschapsverlof is maar
1823 ook zorgverlof. Ik vind wel dat er veel wordt gevraagd van het individu. Mensen moeten
1824 mantelzorgen zijn en tegelijkertijd moeten ze hun problemen in eerste instantie zelf oplossen. Dus ik
1825 vind wel dat er ja, dat er wel wat meer gekeken mag worden naar de draagkracht van de burger. Dat
1826 het ook in de gaten gehouden mag worden dat mensen in staat worden gesteld om er voor elkaar te
1827 zijn.

1828 Ik vind ik ook wel dat de mensen vaak uitgaan van mondigheid en vaardigheden van mensen.
1829 Bijvoorbeeld de digitalisering, heel veel gaat per mail, en nou bijvoorbeeld als mensen bewind
1830 voering hebben mogen ze voor 12 uur bellen maar als iemand na 12 uur in de problemen komt moet
1831 het maar per mail maar ze hebben niet altijd toegang tot een computer en kunnen niet altijd mailen.
1832 Misschien er toch wat meer oog zijn voor mensen voor wie dat lastig is. Ouderen of mensen die
1833 langzaam lerend zijn, of mensen die gewoon niet de mogelijkheden hebben om steeds maar toegang
1834 te hebben tot een computer. Laten er dan ook plekken zijn waar er wat hulp is. Heb wat genade voor
1835 deze mensen. Overvraag mensen niet. Schep ruimte om mantelzorg en vriendendiensten te kunnen
1836 bewijzen. Zie ook de mensen die om wat voor reden niet in staat zijn om het allemaal via de
1837 computer te regelen en te organiseren. Die mensen zullen er altijd zijn, ga er niet van uit dat mensen
1838 het op een gegeven moment allemaal wel kunnen. Er zal altijd een groep zijn die dat niet kan.
1839 Ouderen die niet meer goed kunnen zien bv. Maar ook mensen die dat gewoon niet zullen kunnen
1840 leren. Blijf daar rekening mee houden, verlaat hen niet. Heb wat genade. Heb geduld x ook al is het
1841 duurder en minder efficiënt, maar ook die mensen moeten kunnen bankieren en toegang hebben tot

1842 hulp en zorg, ook als ze niet handig zijn met een computer. Dat zijn vaak de meest kwetsbare mensen
1843 die afhankelijk zijn van die hulp en die zorg.

1844 **Er is een hoop veranderd in de nl samenleving in hoeverre heeft dat invloed gehad op jullie**
1845 **werkwijze?**

1846 Ehm. Niet zo veel in die zin dat wij voor dak en thuislozen de plekken wel weten en de loketten wel
1847 weten te vinden. We zijn geen maatschappelijk werkers. Mensen zijn al in zorg of worden naar zorg
1848 toegeleid. En als er verstoord contact is dan proberen we wel te ondersteunen in de zin dat we wel
1849 eens bellen met een instantie, of proberen te bemiddelen - maar in principe ligt dat niet zo zeer bij
1850 ons.

1851 Wat wij doen is gewoon bij de mensen zijn en blijven en verbinden. We merken dat juist in de zorg
1852 voor die meest kwetsbaren er een beweging is gekomen naar de mensen toe. Met FACT teams en
1853 ACT-teams en zelfs, wat ik heel positief vind, een team Herstel - dat mede geregeld heeft dat mensen
1854 naar één loket kunnen in plaats van naar tig loketten als ze met een hulpvraag komen. Dat is een
1855 positieve beweging dat valt ons wel op.
1856 Heeft het de aard van jullie werk veranderd?

1857 Nee dat niet nee. Nee dat blijft heel laagdrempelig – en de focus blijft liggen op nabij zijn, nabij
1858 blijven en verbinden.

1859 **Interview 8**

1860 **Wat heeft jou ertoe gedreven dit werk te gaan doen?**

1861 Ik zocht een baan. Ja dat is het meest simpele antwoord he. Eh. Ik had niet gedacht dat ik, dat zij mij
1862 zouden aannemen want ik had helemaal geen, ik was net afgestudeerd, ik ben wel wat ouder maar ik
1863 heb theologie als tweede studie gedaan. Dus ik was niet iemand met pastorale ervaring maar ze
1864 hebben mij wel aangenomen. Nou past dat natuurlijk, wat ik doe wel in wat ik hiervoor gedaan heb.
1865 Ik heb op Oudezijds 100 dat is een kleine Christelijke gemeenschap in het centrum van Amsterdam
1866 op de wallen waar een vorm van hulpverlening vanuit plaatsvindt. Daar heb ik altijd gewerkt en ook
1867 dat, zij zeggen in ieder geval vanuit presentie te werken, in die zin is er wel een hoop continuïteit in
1868 wat ik doe, en zit er een soort ontwikkeling in. Maar er zit niet een heel specifiek keuzemoment in of
1869 zo. Dat is gedacht heb van oh nee, dit is een goede methode, of iets .. ik ben er een beetje ingerold.
1870 Zo gebeurt dat soms. Mensen gaan er altijd vanuit dat er bewuste keuzes in het leven zijn maar het
1871 was gewoon werk en ze hebben me aangenomen.

1872 **In hoeverre heeft dat te maken met geloofsovertuiging?**

1873 In die zin past het bij hoe ik door het leven ga is dat ik, wat mij aantrekt in dit werk en ook wat ik hier
1874 voor deed is de enorme verrijking die ik in mijn eigen leven ervaar door in gesprek te komen met
1875 mensen die op een hele andere manier leven. Die in de gevangenis zitten, dakloos zijn, extreme
1876 armoede leven, vluchtverhalen, dat zijn allemaal ervaringen die ik zelf niet heb in mijn eigen leven.
1877 En dat vind ik wel heel bijzonder om daar van te leren en ik heb daarin gemerkt dat een langere tijd
1878 met mensen optrekken dat dat een manier is die bij mij past en waar ik zelf veel van leer.

1879 Ja de toegevoegde waarde is heel beperkt. Het zit erin dat het gebeurt, het zijn allerlei dingen die
1880 anderen ook best zouden kunnen doen. Waarmee, ondanks dat wat de kerken doen nou ook weer
1881 niet zo bijzonder is, er toch wel degelijk een hele duidelijke rol is voor de kerk: het geloof van mensen

1882 serieus nemen en snel zaken op kunnen pakken. Maar die de overheid laat liggen en die de kerken
1883 oppakken. Toch ook wel met een zekere hoop dat andere dat over willen nemen; ja graag want dan
1884 kunnen weer andere dingen gaan doen. De eigenheid van het kerkelijke dat zit er onder andere in
1885 dat het geloof serieus wordt genomen, dat het bespreekbaar is en dat het aanwezig is vanuit een
1886 bepaald beeld van hoe de wereld bedoeld is. En die past ook bij mij zo sta ik zelf ook in het leven. Dus
1887 daar zit dat 'extra' van het diaconale zit daar in. Het geloof wordt serieus genomen en we pakken
1888 dingen op die anderen laten liggen. Zo heel bijzonder, in bepaalde hoeken van de kerk heerst echt
1889 het idee dat de kerk zo heel bijzonder is maar we leven in een heel erg christelijke samenleving dus
1890 zo bijzonder is het niet, het zijn heel veel dingen die anderen ook doen, en niet vanuit de kerk. En
1891 mensen die van de kerk zijn zouden prima bij ons passen en omgekeerd ook. Er zijn allerlei dingen die
1892 wij doen die net zo goed door andere gedaan kunnen worden.

1893 **In hoeverre beschouw jij dit werk als een (christelijke) missie in de wereld?**

1894 In hoeverre, dan is het antwoord; volledig. Ja ik vind dat, als Christenen heb je het idee dat deze
1895 wereld goed bedoeld is. Dat de mensen goed met elkaar om moeten gaan, aandacht voor het kleine
1896 aandacht voor het zwakke. Voor wat verloren lijkt te gaan, dat dat liefde en aandacht krijgt. En dat je
1897 dat door voorbeelden te geven en in situaties te plaatsen waar je dat tegenkomt en doet, dat is het
1898 Christelijke daarvan. Dat is iets anders dan het 'kerkelijk' ervan, de kerk vind ik, nou ja de kerk moet
1899 daarin voorop lopen. Met open ogen, ook dat er op andere plaatsen iets Christelijks gebeurt. Er zijn
1900 allerlei mensen die ik ken die in de hulpverlening werken dat gewoon gesubsidieerd wordt en dat
1901 verder niks kerkelijks heeft die ik heel erg voorbeeldig vind in hoe ze met mensen omgaan. En hoe ze
1902 mensen benaderen. Het hoeft niet kerkelijk te zijn maar de kerk moet daarin voorop gaan en dan
1903 niet alleen de diaconie maar gewoon de hele kerk. In hoe gaan we met elkaar om, hoe willen we
1904 leven. Hoe hebben we oog voor wat er klein en zwak en verloren lijkt te gaan?

1905 **In hoeverre beschouw je dit werk als een vorm van geloofsexpressie?**

1906 Ja. Omdat je vanuit de kerk werkt is dat veel makkelijker. Dat dat, ik probeer als ik met mensen in
1907 contact kom, hulpverleners, mensen van de overheid of mensen op straat, altijd snel te vertellen dat
1908 ik van de kerk ben. Omdat ik niet wil dat mensen erachter komen en denken, een waanbeeld hebben
1909 dat ik wil bekeren of wat dan ook. Mensen kunnen een zekere achterdocht hebben en mensen
1910 kunnen ook denken vaak dat ik maatschappelijk werker ben of van de politie, weet ik veel. Ik wil
1911 weten dat mensen weten vanuit welke hoek ik werk. En als je zegt dat je vanuit de kerk werkt dat
1912 willen de mensen wel heel snel over geloof praten. In die zin is het veel makkelijker voor mij als
1913 wanneer ik als christen bij een niet-christelijke instelling zou werken. Dat is eigenlijk een enorme luxe
1914 positie, om me als pastor voor te stellen. Er wordt heel veel over geloof gesproken. Terwijl dat voor
1915 mij eigenlijk helemaal niet persé hoeft maar ja mensen beginnen toch verhalen van dat God onzin is
1916 of de kerk verschrikkelijk. Ook dat zijn geloofsverhalen ja.

1917 Wat kenmerkend is, is dat geloof als reëel wordt beschouwd, in deze geseculariseerd samenleving
1918 die op zichzelf heel erg christelijk is in allerlei uitingen. Dat heel veel mensen agnostisch zijn of
1919 atheïstisch, dat is zeg maar een beetje de norm. Het kenmerkende is dat we zeggen van; dat je in iets
1920 gelooft dat vinden we normaal. Dan kun je het er vervolgens nog over hebben van; waar geloof je
1921 dan in. Dat geloof, dat het normaal is, dat is een kenmerkend onderdeel daarvan. Dat is echt een van
1922 de unieke kenmerken. Veel andere dingen die daar bij horen, dat het zwakkere bescherming behoeft,
1923 en wat te vertellen heeft. Dat de ervaring van mensen die in armoede leven, dat het iets bij te dragen
1924 heeft. Dat zijn allemaal kenmerken die erbij horen maar die je ook op andere plekken in de
1925 samenleving terugziet. Maar in die zin zijn die wel kenmerkend voor deze manier van werken omdat
1926 zonder dat gaat het niet. Dat het zwakkere bescherming behoeft dat wordt heel wijd gedeeld, maar

- 1927 dat het zwakkere ook iets te vertellen heeft. Dat daar ervaringen zitten waar ik, ook in een periode
1928 waarin ik bijvoorbeeld niet zwak sta, waar ik wat van te leren heb. Die tweede stap is veel minder
1929 algemeen; dat je er iets van te leren hebt.
- 1930 **Wat maakt dit werk zo betekenisvol?**
- 1931 Dat de verhalen van mensen die moeilijke situaties zitten, en daarin uithoudingsvermogen hebben of
1932 daarin de mooie kanten van het leven, of de vindingrijkheid. Maar ook de zwarte kanten ervan, dat
1933 het helemaal misgaat en dat je er boos om wordt. Die ervaringen die ik niet zelf beleefd heb, die ik
1934 wel kan begrijpen in zekere zin. Dat leert mij. Daar leer ik van, daar word ik door verrijkt.
- 1935 En voor die mensen?
- 1936 Volgehouden aandacht.
- 1937 Volgehouden aandacht?
- 1938 Volgens mij heb ik dat niet zelf verzonnen hoor. Maar het gaat over het uithouden he, in sommige
1939 situaties. Uithouden vind ik nog wel een beetje, beetje passief van; je hangt aan het randje en nou
1940 we houden het uit hier. Wat ik bedoel is dat je volhoudt en dat je interesse blijft tonen, die relatie
1941 blijft uithouden. Dat je het uithoudt in die relatie. Dus ik bedoel uithouden, het gaat over die relatie
1942 uithouden, ook als dingen misgaan. Als mensen je raad niet opvolgen of je uitschelden, of vervelend
1943 doen. Of overdreven aardig zijn. Het gaat niet alleen over negatieve dingen, ook als het weer goed
1944 gaat. Aandacht blijven houden. Veel hulpverleners ja; als het goed gaat dan stopt het.
- 1945 **Op wat voor manier speelt wederkerigheid een rol in jouw werk?**
- 1946 Dat blijft wel een soort ideaal dat er wederkerigheid is en dat mensen dat merken, dat ze iets in te
1947 brengen hebben en dat ik daardoor verander of het werk daardoor verandert. Het is wel moeilijk.
1948 Zeker mensen die hulp zoeken en hulp krijgen die willen helemaal geen wederkerigheid. Die willen
1949 helemaal niks terugdoen die willen gewoon geholpen worden. Dus dat is wel een ideaal misschien
1950 sterker bij ons als kerkelijk werkers, sterker leeft dan bij de mensen die geholpen moeten worden.
- 1951 En bij jou?
- 1952 Nou het is een constante valkuil dat je te veel wil doen. Dat je moet leren loslaten, dingen laten
1953 gebeuren. Dat is ingewikkeld, het is prettig zelf te doen en dingen op te lossen. Anderen vertrouwen
1954 van nou laat hun het maar doen dan zien we het wel. Dat biedt namelijk ruimte voor wederkerigheid.
1955 Maar dat bedoel ik ook met dat voorbeeld van dat ik ervan leer, dan weet ik ook wel dat het voor mij
1956 goed is om mensen toe te laten. Wat terug te geven. Maar ook mensen ruimte geven iets terug te
1957 doen, niet alles altijd zelf doen, mensen de kans geven iets terug te doen. Initiatief te ontplooien.
- 1958 **Wat is ten diepste het doel of juist niet het doel van dit werk?**
- 1959 Het gaat erom, de metafoor die we voor straatpastoraat gebruiken is dat straatpastoraat is zoiets als
1960 een verhalenplein. Een plek waar mensen hun verhaal kwijt kunnen, waar ruimte is om te leren hoe
1961 ze dat beter kunnen vertellen, waar ze publiek vinden waar door geluisterd wordt. Het doel is om die
1962 plek, niet alleen geografisch, dat er ruimte is waar mensen gehoord kunnen worden omdat het goed
1963 is voor de mensen die leven in armoede, op straat in ziekte, dat het goed is voor hun is en dat het
1964 goed is voor andere mensen in Amsterdam is. Dat ze weten wat er gebeurt in hun stad.
- 1965 Ten diepste gaat het dan gewoon over elkaar kennen en gekend worden. Dat je daar de ruimte, de
1966 plek, het plein voor biedt.
- 1967 Wat maakt dat nastrevenswaardig?

1968 Nou wij zijn geschapen als sociale mensen. Heel vaak gaat het over eenzaamheid eigenlijk. Het gaat
1969 niet alleen over het niet-hebben van spullen maar vooral om het, daardoor, niet hebben van
1970 contacten met anderen. En omgekeerd ook; het hebben van veel spullen en het daardoor hebben
1971 van contacten met anderen. Wat vaak genoemd wordt van het straatpastoraat Amsterdam is het
1972 koor nou dat krijgt een veel grotere plek dan het daadwerkelijk heeft maar het is als voorbeeld wel
1973 heel aardig. Dat koor wat doet dat nou, het repeteert elke week, het is een soort veilige plek waar
1974 mensen kunnen ontspannen en samen zijn. Vervolgens gaan we optreden. En dan laten we anderen
1975 zien van he, we zijn dak en thuislozen in Amsterdam en daar kan je lol, gezelligheid en gein mee
1976 beleven. Daar ontstaat iets van wederkerigheid. Dat het de dak en thuislozen zijn die iets geven aan
1977 de anderen. Dat is een heel makkelijk uit te leggen voorbeeld van wat we proberen te doen. Mensen
1978 zitten in een bepaalde situatie, je geeft ze de ruimte om te leren zingen en te leren optreden en
1979 vervolgens ga je dat ook doen. Dat waarderen mensen, we krijgen er applaus voor.

1980 **Voor welke mens ben je er?**

1981 Ik probeer zo min mogelijk aan zulke doelgroepen te doen. Ja het straatpastoraat heeft wel zo'n
1982 omschrijving; mensen die het leven op straat kennen. Dus dat zijn daklozen, mensen die op een
1983 bankje in het park slapen elke nacht. Maar ook mensen die daar dicht tegenaan zitten, die in de
1984 hulpverlening zitten, of een partner of een kind die dakloos zijn. We hebben een soort omschrijving;
1985 dit is waar het straatpastoraat voor is. En als je daar bij thuis voelt of denkt daar wel iets aan te
1986 hebben dan ben je welkom. We gaan niet controleren of mensen wel dakloos genoeg zijn. Daar blijft
1987 wel iets problematisch in zitten want je hebt bepaalde groepen die zich wel ontwikkelen dat je zegt
1988 van hey, die zijn niet meer dakloos. Dan zit daar wat spanning op. Maar we blijven gewoon
1989 volhouden; we zijn er voor deze groep we gaan niet controleren of je daar wel bij hoort. Als jij vindt
1990 dat je daar bij hoort, dan hoor je er bij. Maar als je zegt; we hebben ons ontwikkeld, we zijn al lang
1991 niet meer dakloos of thuisloos dus we moeten het anders gaan noemen, dat is prima dan kunnen we
1992 helpen een eigen groep op te richten. Maar straatpastoraat blijft voor deze groep. Als je zegt dat je je
1993 niet meer thuis voelt, dat is prima, ga dan weg. Diaconie is een grote club in Amsterdam we kunnen
1994 gewoon een ander projectje of organisatie of project beginnen en kijken waar je het beste bij
1995 thuishoort. Bij ons of bij een andere club of zelfstandig. Maar het straatpastoraat is er voor deze
1996 groep. Dat levert wat spanning op, ook wat vragen ook bij dat koor; ja jullie zijn helemaal niet
1997 dakloos. Dat soort dingen. En dan denk ik; nou dat valt ook wel mee en we beweren ook niet dat we
1998 daklozen zijn. Het is een dak- en thuislozen koor. Je ziet ook wel, mensen die aan komen waaien bij
1999 dit soort clubs, zijn het nou vrijwilligers of deelnemers of cliënten? Of hulpvragers of hulpverleners,
2000 dat is een soort tussencategorie. En die zijn heel belangrijk vind ik omdat die een overgang tussen de
2001 beschermde wereld en de buitenwereld mogelijk maken. En als de groep lang genoeg bij elkaar is
2002 ontstaat ook veiligheid voor de tussencategorie om te vertellen wat hun problemen nou eigenlijk
2003 zijn. Waarom ze daar zitten. We zijn een film aan het maken met het koor en daar, ik weet niet of dat
2004 in het uiteindelijke montage terecht komt, maar iedereen vertelt; waarom zit je nou bij die
2005 straatklinkers? En dus ook die tussencategorie vertelt daarvan. Ik heb bij al die verhaaltjes niets
2006 nieuws gehoord, maar voor veel koorleden zat daar nog veel verrassende dingen bij. Dus dat is wel
2007 een boeiend proces, dat ja, dat mensen zijn die wel iets hebben wat kwetsbaar is in hun leven wat ze
2008 normaal niet vertellen. En zich toch hierbij thuis voelen en dat het echt tijd kost dat ze dat durven te
2009 zeggen.

2010 Voor mijn zijn mensen gewoon welkom, als mensen gewoon zeggen ik vind dit een leuke plek nou
2011 prima. Er is wel een ondergrens. Als je zegt straatpastoraat is voor dak en thuislozen, als er echt geen
2012 plek meer is voor daklozen, of mensen die op straat slapen, dan hebben we wel een probleem, dat

2013 moet er in ieder geval zijn. Dan moeten we een andere groep oprichten. Maar dat gebeurt niet zo
 2014 snel. Dat is iets waar je beleidsmatig van bewust moet zijn.

2015 Zou je zeggen de aller kwetsbaarste mensen?

2016 Ja dakloosheid, dat is wat er wel bijzit, en het zijn vluchtelingen. Dat zit voor een gedeelte in een
 2017 ander groot project wat we daarvoor hebben. Veel van de vluchtelingen hebben zoiets van; ik ben
 2018 niet dakloos. Dan denk je; volgens onze definitie ben je het wel. Maar dat is toch een soort trots.
 2019 Daar moet je op bouwen, dat moet je niet afbreken van; jij bent wel dakloos! Prima als dat jouw trots
 2020 en motivatie is. Maar daardoor, zo'n groep dakloze vluchtelingen dat mengt niet zo makkelijk. Dan
 2021 zie je dat dingen die bij het wereldhuis georganiseerd worden en bij het straatpastoraat dezelfde
 2022 dingen zijn met dezelfde manier van werken en toch mengt het niet. Dat zit aan de kant van
 2023 vluchtelingen- migranten, niet aan de kant van de daklozen, die zouden wel willen. Maar dat is prima.

2024 Dit is natuurlijk doelgroep denken maar daarnaast heb je, en voor die zijn we er ook. Voor de mensen
 2025 die interesse hebben in die wereld, de overheid en hulpverlening. Je probeert wel op de grens te
 2026 staan. Dat verhalenplein heeft ook publiek nodig, en dat is in die zin ook doelgroep. Dat is lastiger te
 2027 verkopen naar fondsen en zo, want die willen gewoon zien dat je mensen helpt en zo. dat is
 2028 gechargeerd maar kort gezegd is dat wel zo. doelgroep is ook politie vertellen wat er op straat
 2029 gebeurt. En dat hoort er ook bij.

2030 **Wat is jouw mensbeeld?**

2031 Ja geen idee. In de zin van dat, een soort theoretische vragen waar ik vanuit academische interesse
 2032 prachtig over na kan denken maar hier in de praktijk ... niet zo spelen. Er is een ander en die doet zich
 2033 aan mij voor en die is daar ... of zo ... als je in dat soort termen gaat praten van Levinas of zo. Sterk is
 2034 dat je de ander dus serieus neemt als je die ander Anders laat zijn. Zodra je hem of haar gaat
 2035 inkapselen van; dit is iemand en die komt naar mij omdat hij schulden problematiek heeft of iets
 2036 anders dan, en je zegt dat is alles wat er over die persoon te vertellen valt. Dan verwoord je de
 2037 ander, in de Levinas gedachte. Die termen denk ik wel maar daar praat ik echt niet over. Waar ik
 2038 meer over praat is; mensen vallen niet samen met hun problemen. Dat is makkelijker te begrijpen. Er
 2039 zijn problemen maar er is ook altijd meer, iemand heeft ook talenten of ervaringen of iets dat
 2040 waardevol is om te delen. Dat is eigenlijk hetzelfde gedachtegoed maar vriendelijker, wat minder
 2041 frans geformuleerd. Dat is wel een mensbeeld dat ik kan formuleren; mensen vallen niet samen met
 2042 hun problemen. Problemen zijn er, en die krijgen aandacht en we proberen dat zo goed mogelijk en
 2043 professioneel te doen, maar er altijd meer van iemand te vertellen. We proberen mensen daartoe uit
 2044 te dagen door op te treden, te vertellen over het leven, mee te werken aan kunstprojecten. Ook in
 2045 de media, en naar de politiek toe.

2046 Wat je zegt over gemeente, fondsenwerving, politiek, media

2047 Niet elk straatpastoraat doet dat. Het is wel, het is voor mij heel vanzelfsprekend, maar in Utrecht
 2048 maken ze een heel andere keus. Gaat het heel erg over de veilige plek zijn. Hun keuze is heel
 2049 verdedigbaar.

2050 Hoezo is het verdedigbaar en hoezo doe jij het anders?

2051 Die systeemwereld van hulpverlening is best, uhm, een gesloten blok, als je zegt van hey we zijn echt
 2052 anders, wij zijn een plek waar mensen zichzelf kunnen zijn en hun verhaal kwijt kunnen en daar blijft
 2053 het ook binnen daar is behoefte aan dat is ook belangrijk. Uiteindelijk vind ik het, wat te beperkt
 2054 omdat je denk van; wat doe je dan als organisatie met die verhalen en ervaringen? Je wil toch ook
 2055 dat het beter wordt? Dat wil je zelf doen.

2056 Je wilt dat het beter wordt?

2057 Ja. Dingen over de regiobinding eisen, het boetebeleid, dingen die misgaan, daar wil je toch wat aan
2058 doen. En het beeld dat daklozen alleen maar problemen zijn en deze mensen niks te bieden hebben.
2059 Dat ook. Dat gaat over mensen met bijzondere ervaringen en bijzondere verhalen dat zijn de dingen
2060 die je dan niet alleen voor jezelf wil houden maar waar je ook wat aan wil doen of die je wil delen.
2061 Volgens mij moet je dat dan ook zelf doen. En niet zeggen van 'wij zijn een plek waar mensen veilig
2062 zijn' en daarnaast heb je belangenbehartigers of de creatieveling die doen de andere dingen. Er zit
2063 een uitdaging in om dat zelf te doen.

2064 **Hoe verhoud jij je vanuit jouw werk tot de maatschappij?**

2065 Opnieuw het verhalenplein. Laten zien wat er gebeurt. Je komt in contact met mensen die het leven
2066 op straat kennen. Je moet dan luisteren en dat verhaal dát verder vertellen. Ook als het goed gaat,
2067 ook dat verder vertellen, niet alleen maar met kritiek komen. Wat in Amsterdam gaat ook gewoon
2068 heel veel goed, en dat moet je dan ook zeggen denk ik. Moeten omdat je, je houding is naar mensen
2069 die op straat leven of in extreme armoede leven dat je daar niet alleen maar zegt van; mensen vallen
2070 niet samen met hun probleem. Er is altijd ook wel iets goeds te vertellen. Dat je dan aan de andere
2071 kant alleen maar kritiek gaat leveren ja. De mensen die je op straat tegenkomt je gaat niet alleen
2072 maar kritiek leveren op wat fout gaat in hun leven maar op de mensen in de politiek ga je wel alleen
2073 maar kritiek hebben? Dat is een aparte combinatie die wel de overhand heeft. Veel
2074 belangenbehartigers komen alleen vertellen als het misgaat. En ik ben een keer in wezen spreken bij
2075 de gemeenteraad en daar was ik alleen, dat ging over een onderwerp waar verschillende
2076 belangenbehartigers vaak over hadden ingesproken en zich veel mee bemoeid hadden. En dat was
2077 een soort hamerstuk geworden van dit is het plan, zo wil de gemeente dat gaan doen, en ik was de
2078 enige daar om in te spreken, ik vond dat heel vreemd. Er was niet zo veel over te vertellen behalve
2079 van fijn dat die plannen er nu zijn, en dit zijn de goede kanten en hier hebben we nog steeds wat
2080 kanttekening bij maar over het algemeen; mooi dat het plan er is. En fijn dat het verder gaat. Er is
2081 heel veel goeds van te zeggen, dat was mijn inspraak. En alle andere belangenbehartigers vonden dat
2082 niet meer de moeite waard. Want het is vaststaande politiek. Dan krijg ik wel terug van de
2083 gemeenteraadsleden; fijn dat je het ook zegt als het goed gaat. En dan bouw je krediet op en er komt
2084 een dag dat je die krediet weer op komt vragen omdat je dan een soort betrouwbare partner toont
2085 die niet alleen maar komt zeuren en klagen maar die oog zegt; dit gaat er goed.

2086 **Er is een hoop veranderd in de maatschappij. Heeft dat invloed op de manier waarop jullie hier**
2087 **werken?**

2088 Dat is wel heel breed natuurlijk. Je hebt nog steeds te maken met de economische crisis, in de
2089 armere lagen van de samenleving dreunt dat veel langer na, dus dat is echt iets dat lastig is. En wat
2090 ook steeds moeilijker te vertellen wordt, omdat het in andere delen van de samenleving alleen maar
2091 beter gaat. Dan wordt het een steeds lastiger verhaal om te vertellen denk ik.

2092

2093 Ja er zijn bepaalde mensen die daarin achterblijven en dat moeilijker te vertellen. Die decentralisaties
2094 naar de gemeenten is denk ik voor de grote gemeenten wel positief nieuws. Het komt veel dichterbij
2095 en er is meer mogelijk. En als je goede contacten hebt bij de gemeenteraad dan word je gewoon
2096 gehoord en met ambtenaren idem dito. Ik kan moeilijk inschatten in hoeverre dat nou een
2097 Amsterdams verhaal is en of dat in andere kleinere steden ook geldt. Ik kan me goed voorstellen dat
2098 het op allerlei plekken mis gaat, dat de capaciteit ontbreekt, er geen contacten zijn. Teveel
2099 wisselingen en dat soort dingen. In Amsterdam geeft het allerlei mogelijkheden en moeilijkheden. Er

2100 zijn allemaal mensen die belangen hebben, er is altijd de GGD die meer dingen naar zich toe wil
2101 trekken. Dat is niet altijd het beste. Vluchtelingen noemde je bij de inleiding, wat je steeds meer gaat
2102 zien is de verschuiving, de Marokkanen klagen over de Polen. Inloophuizen is het onderste
2103 vangnetje van wat er is; mensen die in de meest kwetsbare situatie terecht komen daar terecht. Daar
2104 komen de Oost-Europeanen, en de Marokkanen met wie het inmiddels wat beter gaat die zien een
2105 zekere verdringing ontstaan. Dat is zo. daar hebben ze gewoon gelijk in vind ik. In hoeverre dat nou
2106 nieuw is, het is een ontwikkeling. Maar voor het zelfde geld kan je over 20 jaar hetzelfde zeggen
2107 maar dan over andere groepen. Dus het is ook een soort gegeven in de samenleving. Er zijn ook
2108 problemen in de migranten gemeenschap en die moeten ook opgelost worden maar aan de andere
2109 kant is het ook een proces wat altijd plaatsvindt en wat ook het positieve daarin is dat we eigenlijk al
2110 weten hoe we dit op moeten lossen. Het blijft een probleem je gaat niet zomaar zeggen van ah dit
2111 gaat wel over, dat is niet zo. dat heeft echt veel aandacht nodig.

2112 Als je kijkt naar wat op straat gebeurt, psychiatrie, bezuinigingen in de psychiatrie met het idee van
2113 zelfredzaamheid dat zie je wel doorschieten. Mensen kunnen vaak dingen niet zelf. Het concept;
2114 samenredzaamheid wordt dan genoemd. Het hele idee van de participatiesamenleving en de
2115 zelfredzaamheid dat uhm dat zijn grote problemen. De nieuwe groepen. Mensen uit oost Europa,
2116 daar is ook nieuw beleid op wat best aardig werkt. Ik zie dat er problemen zijn.

2117 **In hoeverre heeft de aard van jouw werk veranderd?**

2118 Nee volgens mij, in de aard blijft het heel erg hetzelfde. Als je kijkt naar wat priester-arbeiders jaren
2119 30 jaren 40 in Parijs deden dat is zo vergelijkbaar met wat we hier nu doen. Dat vind ik wel. Dat je
2120 met mensen optrekt en probeert er wat van te maken. En misstanden aan de kaak stellen. Ja goed
2121 luisteren. En tegelijkertijd zijn er dingen heel erg anders geworden, dat je met sociale media van alles
2122 kan doen he. Dat geeft zulke mogelijkheden. Kunst was misschien altijd een bron. Daar blijf in nog
2123 steeds ja, met film en naar het stedelijk museum en .. ja .. dat was misschien in de jaren 30 40 ook al
2124 maar dat weet ik eigenlijk niet. Daar ken ik geen voorbeelden van, van de priester-arbeiders dat die
2125 dat deden. Die Rooms Katholieke kerk had gewoon contacten met kunstenaars, en had dan dit rouwe
2126 beeld is volgens mij altijd interessant voor kunstenaars geweest. Ik ken er geen voorbeeld van uit die
2127 tijd. Van honderd jaar geleden. Die belangstelling was er wel, maar dat je dan een beweging hebt dat
2128 je dat samen gaat doen, dat is wat nu, op van die plekken dan verzint iemand weer iets. En dan heet
2129 het outsider art, of wat wij doen. Dat blijft volgens mij. Maar de manier waarop zich dat uit en de wie
2130 dat doet, wie je partners zijn. Maar het idee dat je via kunst bruggen kan slaan naar allerlei groepen
2131 in de samenleving dat blijft wel. Het bruggen slaan, het in contact brengen, het luisteren, dat blijft de
2132 aard van het werk en dat je kunst daarin gebruikt dat blijft ook. Dat je media daarin gebruikt blijft
2133 ook, maar de manier waarop je dat doet dat verandert wel.

2134 Sociale media maakt heel veel mogelijk omdat het zo direct is. Zo leuk.

2135 **Wat bekrachtigt jou in jouw werk? Als het moeilijk is of zwaar?**

2136 Je onthoudt de succesverhalen, de standaard truc.

2137 En op het vlak van spiritualiteit of geloofsovertuiging.

2138 Dat hangt er wel mee samen hoor, vanuit geloof, de mens is geschapen er zit iets goeds in. Daardoor
2139 is het niet verrassend dat er succesverhalen zijn. Dat past bij elkaar, dat er dingen goed gaan. Ik merk
2140 dat ik het een lastige vraag vind omdat ik denk van je hebt die spiritualiteit en dingen in je werk. Dat
2141 beïnvloedt en verstevigt elkaar, het leidt niet tot een ander antwoord.

2142 De aardige mensen die, dat iemand een kaartje schrijft, of dat iemand een boek voor je meeneemt
2143 omdat iemand gedacht heeft dat ik me daarvoor zou interesseren dat mensen daarover nadenken.
2144 Dat iemand je uitnodigt om samen naar het museum gaat, dat er moment van wederkerigheid zijn.

2145 En de dingen die misgaan en mislukken. Dan moet je toch een beetje loslaten. Daar niet bij blijven
2146 hangen van nou ik heb dingen fout gedaan.

2147 Hoe laat je het los dan?

2148 Door het te doen. Technisch ook door met anderen erover te praten. Dat is onderdeel van het
2149 professionele handelen. En toch de overtuiging hebben dat de dingen die misgaan uiteindelijk
2150 minder belangrijk zijn dan de dingen die goed gaan.

2151 Interview 9

2152 **Mijn eerste vraag is: wat heeft jou ertoe gedreven dit werk te gaan doen?**

2153 Uhm, goh, ja, mij gedreven om dit werk te doen dat is een beetje mijn levensverhaal. Ik ben in ieder
2154 geval voordat ik hier kwam hier werkte, vijftien jaar in het onderwijs geweest ik heb dus altijd met
2155 mensen gewerkt. En voor ik in het onderwijs was heb ik 12 jaar een filmbedrijfje gehad, en was ik
2156 docent audiovisuele vorming. Wat mijn daar het meeste in dreef was om iets met en voor mensen te
2157 maken. Vooral documentaires in de human interests-sfeer dat was mij het allermeeste boeide,
2158 portretten maken van mensen, levensverhalen van mensen. En eh, in het onderwijs was ik dus aan
2159 het werken, ik heb op de vrijeschool gewerkt. Daar werk je 6 jaar lang met een groep kinderen, dan
2160 krijg je een enorme band of relatie met die kinderen en met elk kind individueel. Ik heb een rondje
2161 gedaan, en daarna kon ik een klas overnemen die wat ouder was. Ik kreeg die als groep 7, maar in
2162 groep 6 wist ik al; die groep ga ik volgend jaar krijgen. Dus ik was op dat moment al bezig met angels
2163 en vooruit kijken van met jullie ga ik een band krijgen.

2164 Ehm. Dus toen kreeg ik een groep 7 en die zou ik twee jaar hebben die groep. En dat zijn de mooiste
2165 jaren van mij in het onderwijs geworden. Toen ik die klas afleverde naar de middelbare school had ik
2166 echt het gevoel; ik ben klaar. En eigenlijk al in de aanloop van het laatste jaar wist ik al van; wat ik
2167 zocht in het onderwijs heb ik gevonden en het wordt tijd voor iets nieuws. Toen heb ik er een hele
2168 tijd over nagedacht; wat ga ik nou doen, en in één keer kwam op mijn weg dat er in Nijmegen de
2169 opleiding was tot geestelijk verzorger. En toen wist ik; dat is het, wat moet ik daarvoor doen? Oh
2170 religie-studies nou dat ga ik dan maar doen. Wat leuk. De vrijeschool is een hele
2171 levensbeschouwelijke school, christelijke antroposofisch. Dus dat had ik sowieso heel sterk, maar ik
2172 had van vroeger uit, ik heb ook filosofie gestuurd toen ik negentien twintig was, maar toen was ik er
2173 te jong voor. Die mengeling van goh ik wil iets nieuws, en de filosofie wat voelde alsof het nog niet af
2174 was, en religiestudies, met name het vak geestelijke verzorging was echt iets van ; dát wil ik worden,
2175 met mensen werken, voor mensen werken. Eigenlijke een soort voortzetting van die andere dingen
2176 die ik al had gedaan. Nou zo ben ik op die studie terechtgekomen. En tijdens de studie, het
2177 masterjaar moet je gaan kijken waar ga je stage lopen. En ik zou eigenlijk gaan stagelopen bij het
2178 CWZ maar op het laatste moment zeiden ze ineens 'oh sorry Harrie, het gaat toch niet door de stage
2179 bij ons, want we hadden vorig jaar iemand beloofd en die heeft zich nou weer aangemeld. Helemaal
2180 vergeten.' Dus ik denk shit, ik heb geen stageplek. En toen kwam er een stageplek vrij in de
2181 psychiatrie, bij Jan en Stefien. Ik denk oh god, de psychiatrie, daar heb ik helemaal geen zin in. maar
2182 ja er was niks anders dus ik dacht nou, hup dan maar. Maar dat was echt, achterafgezien, echt een

2183 cadeau, dat ik in de psychiatrie terecht kwam. Ik ging mij realiseren dat in een ziekenhuis, ja heb je 1
2184 of 2 gesprekken met mensen en dan zijn ze weer weg. In de psychiatrie wonen mensen vaak al jaren,
2185 dus dan kan je een relatie met de mensen opbouwen. En als ik dan terugkijk op de dingen die ik
2186 daarvoor gedaan heb, de lagere school, denk ik; het allerbelangrijkste is die relatie aangaan. En dat
2187 merkte ik, dat kon ik, en in de psychiatrie ook. En toen ik klaar was met die stage eind mei dat jaar
2188 dacht ik; ik wil meteen verder. En ben ik als vrijwilliger bij het kruispunt gaan werken. En ook daar
2189 werd ook meteen van me verlangd van ; ja je kunst hier wel komen, maar het is niet zomaar
2190 vrijblijvend voor drie maanden hoor, want je moet je echt wel committeren aan de mensen. En ja, ik
2191 moest dus een relatie met mensen aangaan. Daar kom ik voor.

2192 **En in het verlengde van wat je net zegt, 'met mensen voor mensen' in hoeverre jouw keuze voor**
2193 **dit werk verband met jouw geloofsovertuiging?**

2194 Ik heb een hele zoektocht gedaan van goh wat ik mijn geloof nou eigenlijk. Maar uhm, ik heb een tijd
2195 op de middelbare school gewerkt toen ben ik ook lid geweest van de antroposofische vereniging en
2196 noemde ik mij antroposoof. Maar op een gegeven moment vond ik dat ook te smal worden. Te smal
2197 binnen de context van de vrije school, het werd een mal waarin ik me niet meer vrij voelde. Toen heb
2198 ik die antroposofie losgelaten en dat was eigenlijk ook wel een reden om religiestudies te studeren,
2199 om weer een brede blik te hebben. En terwijl ik ook weer religiestudies studeerde dacht ik ook weer
2200 van; ja, ik studeer religies, maar wat doe ik aan religies? En toen ben ik op zoek gegaan naar een kerk
2201 die bij me paste, eerst in de kerk bij mij in Neerbosch Oost, dat was echt droefenis, dat was echt
2202 verschrikkelijk, ik ben er een keer geweest ik ging huilend naar buiten.

2203 Maar ik kwam vervolgens in het citypastoraat hier op zondag in de st. stevenskerk. En dat was
2204 thuiskomen. Toen heb ik ook gehuild, maar een heel ander soort huilen, het huilen van thuiskomen
2205 en van geraakt zijn. En dat is niet een keer geweest, de eerste keren heb ik met mijn handen voor de
2206 ogen gezeten, het stroomde alleen maar over mijn wangen. Ik ben daar drie jaar geweest, bij de city-
2207 kerk maar er komen daar heel veel verschillende voorgangers, en bij de ene voorganger heb je veel
2208 meer een soort verbinding en een soort geraakt dan bij een andere. Bij sommigen ook echt helemaal
2209 niet. En ehm, ik stond sowieso wel open voor; goh, wat is er nog meer in de wereld? En toen ben ik
2210 uitgekomen bij het Titus Brandsma memorial bij de karmelieten en daar was een viering van veel
2211 meer verstillen en voor mij was dat een soort voortzetting op die eerste geraaktheid in de
2212 stevenskerk, die kreeg daar eigenlijk een nieuwe dimensie dat je veel meer in je eigen binnenwereld,
2213 veel meer de meditatieve kant van de spiritualiteit en van het geloof kan ontdekken. En daar ben ik
2214 ook een jaar of drie geweest. En ook daar zijn verschillende voorgangers, sommige mensen vind ik
2215 fantastisch. En sommige anderen ook weer niet. En er is één ding wat mij in het geloof tegenstaat, en
2216 dat is als over Jezus wordt gepraat als over de mens Jezus die gewoon het goede voorbeeld is, een
2217 goede kloot, mooi voorbeeldje Jezus.

2218 Ik heb zoiets van nee, daar kwam toch de antroposoof weer terug, die is eigenlijk nooit weggeweest.
2219 Maar de antroposoof in mij kwam weer vertellen, nee Jezus is God. God op aarde. En zo zie ik dat ook
2220 hier. Hij is de geïncarneerde God. En toen ik me dat steeds meer ging realiseren en daar weer naar
2221 zocht. Ben ik uiteindelijk, nu al een aantal jaren, aangesloten bij de christengemeenschap, de
2222 antroposofische christengemeenschap in Arnhem. En dat is een heel streng ritueel wat daar op
2223 zondag wordt voltrokken, voor sommige mensen echt té streng té gevormd té bepaald, voor mij is
2224 het wel de geestelijke ruimte waar ik in wil stappen.

2225 **De geestelijke ruimte waar je wel in wil stappen. En wat voor manier helpt dat jou in jouw werk**
2226 **hier?**

2227 Nou dat helpt me sowieso om in alle rituelen die ik doe gewoon authentiek en mijn eigenlijk geloof
2228 mee te dragen. Dus eh, als ik in een ritueel voorga of als ik een ritueel uitvoer gaat er iets groters
2229 door me heen. Ik ben daar wel in aanwezig maar er is ook iets groters tegelijkertijd. Dat is één kant.

2230 De tweede kant is, in het dagelijkse doen en laten zie je niet altijd het goddelijke in de mens, de
2231 diepere wezenskern van de mens of de spiritualiteit van de mens. In het dagelijks reilen en zeilen met
2232 mensen erger je je vaak genoeg aan mensen. Er gebeuren zo veel dingen maar ehm, in reflecties
2233 realiseer je je altijd, ja, ook die ander is een schepsel van God. Ook die ander is een weg in het leven
2234 aan het zoeken. En ik weet niet van welke betekenis, of ik van betekenis ben voor die ander in het
2235 zoeken van zijn of haar weg. Maar ik wil in ieder geval de mogelijkheid geven dat er misschien iets
2236 gebeurt op die diepste zoektocht van mensen. En daar, ja, daar ben ik voor aanwezig en niet meer
2237 dan dat. En als er moment zijn dat ik weer iets van wat God aan mij geeft kan doorgeven dan is dat
2238 mooi, maar is dat niet, dan is dat niet. Maar ik draag het wel altijd met me.

2239 **Klinkt als een positief mensbeeld, en ik hoor ook een soort ongedwongenheid in je werkwijze.**

2240 Ja, het voordeel van mij als antroposofisch christen is; ik hoef geen zieltjes te redden omdat het in dit
2241 aardse leven ... in geloof in reïncarnatie, zo simpel is dat gewoon. Dus een ontwikkelingsweg is niet
2242 zomaar met een leven afgesloten iets, je kunt in een veel groter perspectief kijken. Natuurlijk is het
2243 wel zo dat de kansen en de dingen nu in het aardse leven, dat je die kunt realiseren, daar moet je
2244 voor gaan. Het is niet zo van; goh ik heb nog zoveel levens te gaan dat komt wel goed. Nee, natuurlijk
2245 niet. Maar hoef geen zieltjes te winnen omdat daar de druk op ligt. Ik heb ook nul komma nul missie
2246 om iemand te bekeren.

2247 **Hoe sta jij dan vanuit jouw levensbeschouwing of spiritualiteit tegenover de wereld en alles wat**
2248 **daar omgaat.**

2249 Kijk de mens die gaat zijn weg door het leven, en die weg loop je in een bepaalde context. En
2250 sommige mensen uh, moeten die weg zoeken ten tijde van Hitler Duitsland, ja dan is het de context
2251 waarmee je het moet doen. Het is een heel bekend boekje van Victor Frankl in het
2252 concentratiekamp. Het concentratiekamp is de context waarin Victor Frankl gewoon ten diepste zijn
2253 eigen mensheid ervaart en probeert te behouden. Dus die context daar die maakt dat in hem een
2254 enorme kracht in hem ontwikkeld kan worden om dát te doen wat in een andere context wellicht
2255 niet gekund had. En dat idee, geldt voor mij altijd en overal. En ja er is een maatschappelijke context
2256 natuurlijk, maar mét die context in die context en hoe je zelf als mens bent, en hoe uiterlijke factoren
2257 op je hebben ingespeeld is er nog altijd de innerlijke ruimte, de innerlijke mens, je eigen ik die z'n
2258 eigen weg gaat. Want als van iemand allebei de ouders overleden zijn, of je hebt een incestueus
2259 verleden gehad, ja dat zijn contexten daar kan ik wel kritisch op hebben, maar voor die ene mens, op
2260 de ene moment in dat specifieke geval, heeft het toch geen zin om kritiek te hebben het is toch al
2261 gebeurd en het is de context waarin je moet gaan zoeken. Dus voor mij is, ja, natuurlijk wil je een
2262 betere wereld maar dat staat niet om mijn agenda, helemaal niet.

2263 **Oké. Ik ben benieuwd, wat in dit werk, specifiek, inspireert jou. Of spreekt je aan. Of vind je van**
2264 **betekenis.**

2265 Wat ik in ieder geval, uh, wat ik in ieder geval zie is dat alles wat je doet wederkerig is. Op de vrije
2266 school is een van de regels, wat ik heel vaak tegen de kinderen heb gezegd aan het einde van het
2267 jaar; jongens en meisjes wil jullie bedanken dat ik jullie leraar mocht zijn, want als jullie niet de
2268 kinderen waren geweest die jullie zijn, als jullie niet zo ondeugend waren geweest, en dit waren en
2269 zus en zo waren en vragen aan mij stelden, dan had ik niks om te leren. Jullie hebben het mij dit
2270 afgelopen jaar soms zo moeilijk gemaakt, dank jullie wel daarvoor. Want daar heb ik van kunnen
2271 leren. En dat is in dit werk ook. Aan de ene kant; je geeft wat je te geven hebt, en je kunt van jezelf
2272 nooit zeggen of dat nou veel of weinig is. Dat doet ook niet ter zake. Je geeft wat je te geven hebt en
2273 tegelijkertijd ontvang je ook ontzettend veel. Dat ik überhaupt met sommige mensen een intiem
2274 contact mag hebben. Dat ik in sommige leven gewoon heel erg dicht bij de intiemste belevingen van
2275 een mens kan staan en en dat is zo bijzonder. En dat aan de ene kant, kan ik daar blij van worden,
2276 van jee iemand vertrouwt me zoveel, maar aan de andere kant kan ik daar ook geraakt door zijn. Ik
2277 heb vaak dat ik door mensen zo geraakt wordt dat ik ja, dat ik ook gewoon een potje zit te janken.
2278 Maar ondertussen is het ook weer mijn levensweg die ik mag gaan hierdoor, waardoor misschien wel
2279 het doel van mijn menswording gerealiseerd kan worden. Dat weet je meestal pas achteraf, op het
2280 moment weet je het nooit, maar zoiets verwacht ik wel. Dus het is volledig wederkerig, ik heb niet
2281 meer te geven dan dat ik ontvangen heb.

2282 **Je zegt net, doel van mijn menswording, wat bedoel je daarmee?**

2283 Heel simpel gezegd zou je aan de woorden van Paulus kunnen denken. Niet ik, maar de Christus in
2284 mij, dat je dat kunt realiseren.

2285 Zie je dat als een soort van navolging?

2286 Nee, nee, dat is wel een opdracht die voor ieder mens individueel geldt, dan is het niet navolging.

2287 **En je zei net, soms in het contact met de mensen ervaar ik zoveel geraaktheid, hoe ga je daarmee**
2288 **om?**

2289 Ja, ik moet het vaak delen. Ik heb hier in het werk bij kruispunt vaak Sandra gebeld. Sandra ik moet
2290 dit even kwijt. De keer dat ik het allermeest geraakt was, was met een zelfmoord. Toen was op het
2291 moment dat ik zelf in de KPV training zat, een paar jaar geleden. Daar kon ik het gelukkig in kwijt.
2292 Want oh God, zelfmoord raakt me het meest van alles, ja. Dan is het echt een soort, dan is het leven
2293 een soort verlepte bloem die gewoon kapot is. Dan is er ook niks meer mogelijk.

2294 Wat geeft jou dan, met een oog op ook dat soort gebeurtenissen de kracht om toch telkens weer
2295 door te gaan?

2296 Ja dan komt een deel van mijn werk in het niet-zichtbare. In mijn bidden of in mijn mediteren. Voor
2297 mensen die daar zijn, of de mensen die echt in de ellende zitten. Maar met name ook de mensen die
2298 zichzelf hebben gedood, daar ga ik een periode voor bidden. En uiteindelijk kan ik daar ook ja ... Er
2299 waren woorden van een dominee tijdens die KPV training, toen ik net zat met die zelfdoding van
2300 iemand van hier. Die zei; ja maar Harrie. Als ik het op mezelf betrek en ik zie mezelf als herder van
2301 een kudde, dat doe ik als mens zijnde, en ik hoop dat God bij me is, maar er kan ook een moment
2302 komen dat je opkijkt en denkt; God is heb alles geprobeerd, maar dit ontstijgt mijn kunnen. Ik wil dit
2303 teruggeven dit laat ik weer bij U. En die woorden hebben mij toen heel erg geholpen, dat je het
2304 ook juist in je eigen meditatieve stuk kunt afgeven. En het vertrouwen hebben; van nou het is nu in
2305 de best mogelijke handen.

2306 **Hoe ben jij veranderd in je werk, of hoe verandert jouw werk jouw persoon?**

2307 Nou wat hier tijdens het werk als geestelijk verzorger straatpastor is gebeurd is dat ik heel veel oog
2308 heb voor mijn eigen schaduwzijde. Dat als je in gesprek met iemand bent, dat je eigen, ego of hoe je
2309 dat ook noemen wilt, dat roert zich altijd, in alles, het heeft altijd meningen oordelen, die innerlijke
2310 stemmen die roeren zich altijd. Daar heb ik gelukkig wel wat meer vat op gekregen, ik wil niet zeggen
2311 dat ik die stemmen ongedaan kan maken, maar je kunt ze steeds meer rustig maken. Die dialoog
2312 voer je in jezelf. Nee maar, ik maak wel eens mee dat ik in gesprek gewoon, ja, dat ik iemand gewoon
2313 heel aantrekkelijk vind, dat komt niet ten goede aan het gesprek. Wat heeft die vrouw eraan dat ik
2314 haar aantrekkelijk vind? Nu even niet, even aan de kant jij, moet ik dan tegen mezelf zeggen. Zo zijn
2315 er ook heel veel andere dingen. Wat ik heel erg lastig vind is wanneer mensen erg stinken. Daar heb
2316 ik een gruwelijke hekel aan, ik heb daar last van. En dan moet ik ook op de een of andere manier met
2317 een innerlijke dialoog 'nee nu even niet doen', deal er maar even mee. En zo zijn er duizend en een
2318 voorbeeld, maar in alle situaties, als mensen concurrerend gedrag vertonen heb ik daar ook last van.
2319 Dan wil ik het strijdperk betreden. Wat schiet ik daarmee op? Het is wel heel goed om dat van jezelf
2320 te zien. En dat alles heeft me ook gebracht dat ik hopelijk iets beter met kritiek kan omgaan. Ik kan er
2321 niet een-twee-drie mee dealen maar ik kan het nu wel toelaten. En ik wil wel ook teruggeven van ja,
2322 ik wil wel mijn best doen om daar een andere keer iets beter mee om te gaan. Maar ik kan het niet
2323 beloven. Je neemt je eigen mens-zijn mee, dat is wel een heel belangrijk bewustzijn. Daar heeft
2324 Stefien de aanzet voor gegeven, daar ben ik haar echt heel erkentelijk voor.

2325 **Hoe verhoudt jouw traditie en hoe dat meespeelt in je werk zich eigenlijk tot de buitenwereld,**
2326 **waarin verschilt jouw werk vanuit hier, van het werk van de eerste de beste hulpverlener?**

2327 Oh ja, dan vraag je eigenlijk twee dingen. Je hebt aan de ene kant de geloofsgemeenschap. En aan de
2328 andere kant mijn individuele verhouding tot een andere hulpverlener. Kijk mijn geloofsgemeenschap
2329 is gewoon een hele exclusieve club, het zijn allemaal witte, hoog opgeleide, rijke, oude mensen. Ik
2330 denk in de club in Arnhem zijn er misschien 2 mensen jonger dan ik, 4 of 5 net zou oud als ik, en 95
2331 procent is echt een stuk ouder dan ik. En ik heb altijd nog een haat-liefde verhouding met de
2332 antroposofie, het wringt altijd bij mij, ik heb ook altijd twijfels. Dus ik beken, ik heb het er nooit over.
2333 Alleen als mensen het expliciet vragen; Harrie wat geloof je nou echt? Dan wil ik het gewoon
2334 vertellen, geen enkel probleem. En als iemand mij dominee of Pater noemt, noem me dan maar
2335 dominee of pater, daar heb ik geen enkel probleem mee. Ik neem mijn geloofsgemeenschap daar
2336 eigenlijk niet in mee, ik zeg tegen niemand dat ik bij een christen-antroposofische gemeenschap zit.
2337 Wat ik wel vaker zeg is dat ik oecumenisch Christen ben, dat vind ik wel een makkelijke term. En ik
2338 ben eigenlijk niet echt van een kerk, ik ben niet van de katholieken of protestanten. Dat ik mij het
2339 meest verbonden voel met die kerk in Arnhem, ja, dat is meer mijn privé.

2340 Als ik dan mijn werk van vergelijk met een andere hulpverlener kan ik niet zeggen in hoeverre zo'n
2341 spiritualiteit en zich geroepen voelen, en het appel van de ene mens op de andere mens een rol
2342 speelt in het werk van die andere hulpverlener. Dat weet ik niet. Het lijkt soms dat in die
2343 geprotocoliseerde werkomgeving waar andere hulpverlener zich in moeten begeven, dat het heel
2344 moeilijk is om daar je eigen geroepenheid een rol daarin te laten spelen. Maar ik kom ze wel tegen.
2345 Die mensen die dat toch hebben, ondanks alles, die liefde voelen voor de medemens. Nou wat kun je
2346 nog meer vragen? Liefde is toch het meest spirituele dat er bestaat.

2347 **Jij zit op dezelfde lijn met de bezielde hulpverlener?**

2348 Ja, zeg maar de echte, je ziet af en toe wel hier bij iriszorg de mensen die, ja, die zijn binnen zo'n
2349 organisatie ook een beetje murw geslagen van de ene reorganisatie in de andere en vaak
2350 overgeplaatst. Ja op een gegeven moment, misschien hebben ze wel een soort eelt om de ziel.
2351 Ergens geloof ik dat elke hulpverlener het appel van de andere mens voelt. En met dat appel, kijk in
2352 ben erg in Levinas, dus ik heb een eindschrijving over Levinas gedaan. Want ik heb filosofie ook op de
2353 studie betrokken, dat appel dat je als mens, dat ieder mens heeft of voelt, dat zie je in de
2354 hulpverlening echt over. Zeker als je erop door gaat vragen.

2355 **Ik hoor je net ook zeggen dat geprotocolleerde van veel beroepen, van veel mensen in de**
2356 **hulpverlening. Hoe ervaren jij dat? Heb jij het idee dat je dat ook dat?**

2357 Nee hier zijn weinig protocollen, en mochten er al protocollen zijn dan is dat iets wat eigenlijk ook al
2358 in mezelf zit. Sowieso als ik buiten ben, werk ik op een eiland, dan werk ik altijd alleen. Ik ben altijd
2359 op mezelf aangewezen. Ik hoef geen verslaglegging te doen over gesprekken of contactlegging of
2360 acties of wat dan ook. Dus nee, ik ben ontzettend vrij. Maar ik heb daarvoor in het onderwijs
2361 gewerkt, dat was dan wel de vrije school, de meest protocol-arme school van Nederland. Maar je zag
2362 wel de protocollering in toenemende mate groeien. En, wat ik daar zelf als houding in heb. Hoeveel
2363 protocollen er ook zijn, als ieder mens in elke situatie en elke context behoud je je vrije ruimte. Je
2364 eigen mens-zijn kun je in elke context ten volle zijn. Dat is mijn mening. EN dat mensen dat soms niet
2365 doen, en dan wijzen op de protocollen, dat is een excuus. Kijk in jezelf, er is altijd vrije ruimte, je kunt
2366 altijd jezelf ten volle zijn.

2367 De afgelopen jaren nemen de protocollen toe, in hoeverre ontspringen jullie de dans daarin?
2368 Wij ontspringen de dans volledig. Vooral als je de instelling hebt; ik laat me er niet door vangen of
2369 wat dan ook! Nee!

2370 **Zijn er verder dan maatschappelijke veranderingen in de Nederlandse maatschappij die van**
2371 **invloed zijn op de manier waarop hier gewerkt wordt?**

2372
2373 Wat we hier binnen het centrum wel zien is dat de maatschappelijke opvang op de een of andere
2374 manier wel heel goed aan het werk is, ondanks alles. Ja er zijn hoe langer hoe meer mensen in de
2375 maatschappelijke opvang, die daar bed, bad en brood hebben en die dus minder hier komen. Hier in
2376 dit gebouwtje komen veel minder mensen dan 6 of 7 jaar geleden. Echt véél minder. Ik kan wel
2377 zeggen dat dat structureel is. Ja dat is natuurlijk altijd een complex van factoren die daar een rol in
2378 speelt. Maar ik denk zeker dat de maatschappelijke opvang en de ruimte die er is voor individuele
2379 kamers, dat is een van de dingen die 2 of 3 jaar geleden zijn ingezet. Dat werkt echt wel. Ik heb zelfs
2380 ook het idee dat bij straatmensen minder mensen komen dan een paar jaar geleden.

2381 Ja, alleen voor ons als centrum kun je je afvragen; ja worden we niet overbodig? Als je op de vrijdag
2382 kijkt, de vrijdagochtend, dat is een groepje van 5 of 6 mensen waarmee je gewoon een knutselclubje
2383 hebt of zo. Is dat bestaansreden voor ons? Is dat? Misschien of wel of misschien niet? Als ik kijk naar
2384 het eetclubje op de donderdagavond wordt dat eigenlijk ook een klein clubje dat alleen komt als ze
2385 iets nodig hebben, en het niet komen halen als ze het niet nodig hebben. Geeft dat ons raison d'être?
2386 Ik begin eraan te twijfelen.

2387 **Ja echt waar? Want gister keek ik in het jaarverslag, en daar stond in dat de meerwaarde van deze**
2388 **plek ook specifiek te maken heeft met jou, met het aanbod dat jij hebt, als straatpastor.**

2389 Dat is meer het werk buiten de deur, je ziet dat binnen de deur een steeds kleiner clubje mensen
2390 gebruikt maakt van wat hier geboden wordt. En je hebt mijn werk buiten de deur, en buiten de deur
2391 is naar mijn idee veel belangrijker werk. Ik kom in de maatschappelijke opvang, er is bed bad en
2392 brood, maar geestelijke verzorging of simpele aandacht, daar ontbreekt het enorm aan. Bij iriszorg is
2393 dat de persoonlijk begeleiders van mensen zo vaak gewisseld worden. Wat dat doet met relaties is
2394 desastreus. Ik probeer in ieder geval gewoon mijn relaties te houden, in het present zijn te
2395 onderhouden. Dat ik in ieder geval bereikbaar blijf voor de mensen die daar zitten. Daar heb ik heel
2396 veel vraag, daar kan ik de vraag niet aan.

2397 Terwijl op het functioneren als een organisatie als iriszorg alleen maar kritiek komt. De manier
2398 waarop ze het doen is verschrikkelijk. Maar er werkt wel iets, veel meer mensen zitten daar, en veel
2399 minder mensen komen hier. En ook bij straatmensen, straatmensen is veel meer dan hier nog een
2400 thermometer van 'hoe staat het er voor' met dakloos Nijmegen.

2401 De klachten over bijv. Iriszorg zijn groot door een soort van vervlakking en ook een pragmatisme? Het
2402 moet even snel gefikst worden maar er is geen ruimte voor diepgang voor vertrouwen. Het is bed
2403 bad en brood en dat is het.

2404 **Wat is nou, met dit alles in ogenschouw genomen, jouw kijk op de toekomst?**

2405 Nee geestelijke verzorgers worden zeker niet overbodig. En straatpastors ook niet. Nee, die zijn echt
2406 héél erg nodig. Of dat het misschien meer geestelijke verzorging in de maatschappelijke opvang zou
2407 moeten worden, is misschien nog beter. In het MFC, in de Hulze, bij het leger de heils! Bij een
2408 organisatie vanuit geloofsovertuiging, maar er is geen geestelijke verzorging! Er is wel een geestelijke
2409 verzorger, die spreek af en toe eens met het personeel, maar die kent nauwelijks iemand van de
2410 bewoners, laat staan dat er iets van een relatie is. Er zou echt geestelijke verzorging in de
2411 maatschappelijke opvang moeten zijn, dan hoeft het nog niet eens een straatpastor te zijn. Als
2412 mensen minder op straat zijn en meer in de maatschappelijke opvang, als daar geestelijke zorg is
2413 voor de mensen, is het prima. En ja, voor de mensen die op straat zijn, daar zou je het nog wel
2414 kunnen houden. Nee, maar ik ben nu op teveel plaatsen tegelijkertijd, dat is echt verschrikkelijk.
2415 Geestelijke verzorging is erop gericht mensen in de schakelmomenten in het leven, ziekte, leven en
2416 dood, dat er dan aandacht is voor de binnenkant. Voor het levensverhaal, voor de spiritualiteit, en
2417 eh, juist, in nood leert men bidden. Dan moet er ook iemand bij zijn die daar iets mee kan en iets
2418 mee doet. En mensen van de straat, en mensen van de maatschappelijke opvangen zitten continu in
2419 crisis, hun hele leven is eigenlijk een crisis. En daar in die schakelmoment is het ontzettend belangrijk
2420 om erbij te zijn.

2421 **Hoe zie je vanuit jouw perspectief als straatpastor de toekomst?**

2422 Uhm. Ja het is begonnen als een katholiek ding he, vanuit het katholieke pastoraat. Om er te zijn voor
2423 de mensen van de straat. Ik weet niet of zij zoiets hadden van; we moeten de mensen redden of zo
2424 of alleen maar bijstaan. Wat we in ieder geval doen en blijven doen, is de mensen de opening bieden
2425 naar spiritualiteit. Als we er niet zijn dan is er ook niet die mogelijkheid om ergens gewoon vanuit het
2426 horizontale in het verticale te komen, in de verbinding met boven te komen. Ieder mens kan dat
2427 natuurlijk individueel doen, maar soms is het wel, vaak is het wel stimulerend als dat wel in een
2428 gesprek gebeurt of in een ontmoeting. Als je in je eigen kern, of in elkaars kern geraakt wordt. Dat
2429 zijn wel momenten dat de spiritualiteit écht een extra dimensie geeft aan een contact en daarvoor
2430 zijn en blijven we gewoon heel belangrijk.

Presentiespiritualiteit

GRADEMARK REPORT

FINAL GRADE

/0

GENERAL COMMENTS

Instructor

PAGE 1

Comment 1

no comment

Comment 2

no comment

PAGE 2

PAGE 3

PAGE 4

PAGE 5

PAGE 6

PAGE 7

PAGE 8

PAGE 9

PAGE 10

PAGE 11

PAGE 12

PAGE 13

PAGE 14

PAGE 15

PAGE 16

PAGE 17

PAGE 18

PAGE 19

PAGE 20

PAGE 21

PAGE 22

PAGE 23

PAGE 24

PAGE 25

PAGE 26

PAGE 27

PAGE 28

PAGE 29

PAGE 30

PAGE 31

PAGE 32

PAGE 33

PAGE 34

PAGE 35

PAGE 36

PAGE 37

PAGE 38

PAGE 39

PAGE 40

PAGE 41

PAGE 42

PAGE 43

PAGE 44

PAGE 45

PAGE 46

PAGE 47

PAGE 48

PAGE 49

PAGE 50

PAGE 51

PAGE 52

PAGE 53

PAGE 54

PAGE 55

PAGE 56

PAGE 57

PAGE 58

PAGE 59

PAGE 60

PAGE 61

PAGE 62

PAGE 63

PAGE 64

PAGE 65

PAGE 66

PAGE 67

PAGE 68

PAGE 69

PAGE 70

PAGE 71

PAGE 72

PAGE 73

PAGE 74

PAGE 75

PAGE 76

PAGE 77

PAGE 78

PAGE 79

PAGE 80

PAGE 81

PAGE 82

PAGE 83

PAGE 84

PAGE 85

PAGE 86

PAGE 87

PAGE 88

PAGE 89

PAGE 90

PAGE 91

PAGE 92

PAGE 93

PAGE 94

PAGE 95

PAGE 96

PAGE 97

PAGE 98

PAGE 99

PAGE 100

PAGE 101

PAGE 102

PAGE 103

PAGE 104

PAGE 105

PAGE 106

PAGE 107

PAGE 108

PAGE 109

PAGE 110

PAGE 111

PAGE 112

PAGE 113

PAGE 114

PAGE 115

PAGE 116

PAGE 117

PAGE 118

PAGE 119

PAGE 120

PAGE 121

PAGE 122

PAGE 123

PAGE 124

PAGE 125

PAGE 126

PAGE 127

PAGE 128

PAGE 129

PAGE 130

PAGE 131

PAGE 132

PAGE 133

PAGE 134

PAGE 135

PAGE 136

PAGE 137

PAGE 138

PAGE 139

PAGE 140

PAGE 141

PAGE 142

PAGE 143

PAGE 144

PAGE 145

PAGE 146

PAGE 147

PAGE 148

PAGE 149

PAGE 150

PAGE 151

PAGE 152

PAGE 153

PAGE 154

PAGE 155

PAGE 156

PAGE 157

PAGE 158

PAGE 159

PAGE 160

PAGE 161

PAGE 162

PAGE 163

PAGE 164

PAGE 165

PAGE 166
